ALFA BK Univerzitet, Beograd

LOKALIZACIJA HUMANITARNE POMOĆI NEVLADINIH ORGANIZACIJA ZA BOLJU HUMANITARNU POMOĆ I ODGOVOR NA KRIZU

- Doktorska disertacija –

Kandidat: Agron Ferati	Mentor: prof. dr Jozefina Beke-Trivunac

SAŽETAK

Predmet istraživanja ove studije je uticaj lokalizacije humanitarne pomoći na efikasnost i delotvornost pomoći u različitim kontekstima pogođenim krizom. I dalje postoji veliki jaz između aspirativnog diskursa o lokalizaciji i njene realne složene pozicije, uprkos tome što je sve prisutnija na globalnom nivou i što inherentna snaga lokalnih aktera stiče sve veće priznanje zbog njihovog dubokog poznavanja zajednica i sposobnosti brzog i pravovremenog reagovanja. Ova studija istražuje neke od strukturnih prepreka globalnom osnaživanju prisutnih unutar sistema pomoći koje ima pretežno međunarodni karakter. Teorijska zasnovnost ovog rada leži u teorijama sistema, zavisnosti, saradnje i partnerstva, a metodologija se bazira na kombinovanoj metodi kvantitativne analize 465 odgovora iz ankete sprovedene među humanitarnim radnicima iz sedam zemalja i bogatih kvalitativnih razmatranja materijala iz intervjua i studija slučaja.

Ključni rezultat istraživanja ukazuje da postoji izuzetno snažna pozitivna korelacija između operativnog učinka lokalnih organizacija i percepcije efikasnosti pomoći, sa pozitivnim koeficijentom od 3,765 za promenljivu „Učinak lokalnih organizacija" ($p < 0,001$). S druge strane, uočeni nesklad između načina na koji se sredstva raspodeljuju i lokalnih prioriteta ima negativan uticaj na efikasnost pomoći (-2,619; $p < 0,001$). Istraživanje je takođe pokazalo da je viši nivo delegiranja odgovornosti, kakav se trenutno primenjuje, povezan sa (zanemarljivo) manjom efikasnošću pomoći (koeficijent -0,285; $p = 0,043$), kao i da su poverenje lokalnog stanovništva i stepen autonomije organizacija koje su pozitivno prihvaćene, s jedne strane, i uspešne inovacije, s druge, obrnuto proporcionalni (koeficijenti -0,793; $p < 0,001$ i -0,226; $p = 0,032$). Obrasci na nivou organizacija potvrđeni su istorijskim i kvalitativnim podacima, koji ukazuju na nedostatak pristupa adekvatnom i fleksibilnom finansiranju, nedovoljno razvijanje kapaciteta i trajnu asimetriju moći, pri čemu međunarodni akteri i dalje donose ključne strateške odluke uprkos centralnoj ulozi lokalnih aktera, njihovom poznavanju zajednica i njihovoj ulozi prvih pružalaca odgovora u kriznim situacijama.

Rezultati istraživanja pokazuju da da efektivno sprovođenje lokalizacije nije samo pitanje delegiranja ovlašćenja i resursa na lokalni nivo, već podrazumeva temeljniju preraspodelu moći i resursa. Rezultati imaju značajne implikacije za kreatore politika, međunarodne organizacije i lokalne nevladine organizacije, i ukazuju na potrebu za sistemskim promenama u oblastima finansiranja, partnerskih pristupa i jačanja kapaciteta, kako bi se razvila humanitarna arhitektura koja je svrsishodnija, primerenija i održivija.

Contents

SAŽETAK 1

SPISAK SKRAĆENICA 1

1.1 Zasnovanost istraživanja 2

1.2 Predmet razmatranja 7

1.3 Predmet i obim istraživanja 10

1.3.1 Istraživački okvir 10

1.4 Obim studije 23

2. POGLAVLJE: PREGLED LITERATURE 25

2.1.1 Teorija sistema 25

2.1.2 Moć i teorija zavisnosti 27

2.1.3 Teorija saradnje i partnerstva 32

2.1.4 Metodološki okvir za razvoj kapaciteta 35

2.2 Empirijski pregled 38

2.2.1 “Veliki dogovor“ 39

2.2.2 Lokalizacija i finanasijski menadžment 40

2.2.3 Lokalizacija i organizaciona struktura i kultura 42

2.2.4 Lokalizacija novih tehnologija 44

2.3 Metodološki okvir 47

3. POGLAVLJE: METODOLOGIJA 56

3.1 Strategija uzorkovanja 64

3.2 Veličina i ponderisanje uzorka 64

3.3 Ciljna područja istraživanja i procedure za izbor ovih područja i organizacija 65

3.4 Kabinetski pregled literature 66

3.4.1 Studije slučaja 66

3.4.2 Kriterijumi za izbor slučajeva 69

3.5 Ankete i intervjui sa ključnim informantima 70

3.6 Anketa o uticaju lokalizacije na međunarodne organizacije 72

3.7 Etička razmatranja 86

4. POGLAVLJE: STUDIJE SLUČAJA 90

4.1 Studija slučaja br. 1: „Globalni forum o izbeglicama 2023“ 90

4.2 Studija slučaja 2: Nasleđe i ukidanje mandata USAID-a za lokalizaciju 94

4.3 Studija slučaja 3: Strategija lokalizacije HCT u Južnom Sudanu (odobrena 21. septembra 2023. godine) 96

4.4 Studija slučaja 4: „Osnovna analiza lokalizacije humanitarne pomoći u Ukrajini“ 99

4.5 Studija slučaja 5: „Smernice za lokalizaciju humanitarne pomoći u Somaliji“ 104

4.6 Studija slučaja 6: „Vežba slušanja za unapređenje lokalno vođenog razvoja 110

Rezime studija slučaja 114

5. POGLAVLJE: ANALIZA I INTERPRETACIJA PODATAKA 116

5.1 Pregled anketnih podataka 116

5.2 Pregled metoda istraživanja 118

5.*3* Definicija zavisne promenljive 119

5.3.1 Opravdanost i metod standardizacije promenljivih 119

5.3.2 Dijagnostičke provere razvoja skala i opravdanost formiranja kompozitnih promenljivih....120

5.3.3 Promenljiva 1. Predložena; „Efikasnost lokalnih organizacija“ (stavke skale: Q7, Q8, Q9, Q10 i Q11)....121

5.3.4 Promenljiva 2. Predložena; „Poverenje i percepcija lokalnih aktera“ (stavke skale: Q8, Q10 i Q11)....124

5.3.5 Promenljiva 3. Predložena; „Delegiranje odgovornosti lokalnim organizacijama“ (stavke skale: Q7, Q8, Q12 i Q16)....126

5.3.6 Promenljiva 4. Predložena; „Finansiranje/dodela resursa u odnosu na lokalne prioritete i percepciju“ (stavke skale: Q7, Q9, Q10 i Q11)....128

5.3.7 Promenljiva 5. Predložena; „Donošenje odluka i autonomija“ (stavke skale: Q8 i Q12)....129

5.4 Prilagođenost modela i tumačenje rezultata....131

5.4.1 Nastup lokalnih organizacija....131

5.4.1 Poverenje i percepcija lokalnih organizacija....132

5.4.2 Delegiranje odgovornosti lokalnim organizacijama....133

5.4.3 Finansiranje/raspodela resursa u odnosu na lokalne prioritete i percepciju....134

5.4.4 Donošenje odluka i autonomija....135

5.5 Validnost modela i dijagnostika....136

5.5.1. Linearnost....136

5.5.2. Multikolinearnost....138

5.5.3. Normalnost reziduala....139

5.5.4. Homoskedastičnost (konstantna varijansa grešaka) 140
5.6 Vrednovanje kvalitativnih nalaza 141
5.6.1 Znanje lokalne zajednice 141
5.6.2 Problemi finansiranja i izgradnje kapaciteta 142
5.6.3 Moć i proces donošenje odluka 143
5.7 Kombinovanje kvantitativnih i kvalitativnih rezultata istraživanja 144
5.8 Sažetak ključnih nalaza istraživanja literature 145
6. POGLAVLJE: DISKUSIJA 147
6.1 Dizajn istraživanja i pregled podataka 147
6.2 Tumačenje ključnih nalaza: kvantitativni i kvalitativni rezultati 148
6.2.1 Značaj lokalnih organizacija za efikasnost humanitarne pomoći 148
6.2.2 Izazovi spoljne kontrole i neusaglašenih podsticaja 149
6.2.3 Složenost poverenja i operativne autonomije 151
6.3 Objedinjeno tumačenje kvantitativnih i kvalitativnih nalaza 152
6.4 Sažetak ključnih rezultata 153
6.5 Ograničenja istraživanja 154
6.6.1 Longitudinalna istraživanja u različitim geografskim kontekstima 155
6.6.2 Inovativni modeli finansiranja i finansijska odgovornost 156
6.6.3 Lokalizacija podržana tehnologijom 156
6.6.4 Preduslovi i mehanizmi koji objašnjavaju političko delovanje lokalno pouzdanih aktera u nestabilnim kontekstima 156
6.6.5 Specifične studije slučaja „slabe lokalizacije“ 157

6.7 Preporuke za primenu u praksi 157

6.7.1 Za međunarodne nevladine organizacije i agencije Ujedinjenih nacija 157

6.7.2 Za donatore 158

6.7.3 Za lokalne nevladine organizacije 159

6.7.4 Za kreatore politika 160

6.7.4.1 Oblikovanje globalnih trendova u oblasti pripravnosti 160

Framing Global Preparedness Trends 160

6.8 Zaključak 161

7. POGLAVLJE: ZAKLJUČAK 163

LITERATURA 165

Sadržaj slika

Slika 1. Pristupi humanitarnoj pomoći (Izvor: Autor) 18

Slika 2. Teorijski okvir za lokalizaciju humanitarnih NGO (Izvor: Autor) 25

Slika 3. Teorija sistema u humanitarnom radu (Izvor: Autor) 27

Slika 4. Teorija zavisnosti u kontekstu humanitarne pomoći (Izvor: Autor) 31

Slika 5. Teorija saradnje i partnerstva u kontekstu humanitarne pomoći (Izvor: Autor) 35

Slika 6. Metodološki okvir 52

Slika 7-Distribucija po regionima 69

Slika 8: Standardizacija anketnih varijabli 120

Slika 9. Procena pouzdanosti skale pomoću Kronbahovog alfa koeficijenta 122

Slika 10. Rezultati faktorske analize i KMO testa adekvatnosti uzorka 123

Slika 11. Rezultati faktorske analize i KMO testa za kompozitnu promenljivu poverenja u lokalne aktere 125

Slika 12. Rezultati faktorske analize i KMO testa adekvatnosti uzorka za kompozitnu promenljivu poverenja 127

Slika 13. Rezultati faktorske analize i KMO testa za kompozitnu meru operativne i finansijske nezavisnosti 129

Slika 14: Rezultati faktorske analize i KMO testa adekvatnosti uzorka za procenu kompatibilnosti stavki 130

Slika 15. Višestruka regresiona analiza prediktora efikasnosti humanitarne pomoći 131

Slika 16. Efikasnost humanitarne pomoći 136

Slika 17: Rezultati višestruke regresione analize 137

Slika 18. Procena multikolinearnosti nezavisnih promenljivih putem VIF analize 138

Slika 19. Histogram i kernel-densitetni prikaz reziduala – procena normalnosti distribucije 140

Slika 20. Rezultati Brojš-Paganovog i Kuk-Vajsbergovog testa homoskedastičnosti 141

Slika 21. Ključni nalazi: Lokalizacija u humanitarnoj pomoći.....145

SPISAK SKRAĆENICA

CCD – Care for Child Development (Briga za razvoj deteta)

GCR - Global Compact on Refugees (Globalni sporazum o izbeglicama)

HCT – Humanitarian Country Team (Tim za humanitarnu pomoć na nivou zemlje)

HERA – Humanitarian Emergency Response in Africa (Humanitarni odgovor za Afriku)

IASC – Inter-agency Standing Committee (Međuresorni stalni odbor)

ICVA – International Council of Voluntary Agencies (Međunarodni savet dobrovoljnih agencija)

INGO – International Non-governmental Organizations (međunarodna nevladina organizacija)

IRB – Institutional Review Board (Institucionalni odbor za etiku)

NGO – Non-Governmental Organization (nevladina organizacija)

OXFAM – Oxford Committee for Famine Relief (Oksfordski komitet za pomoć gladnima)

UN – United Nations (Ujedinjene nacije)

UNICEF – United Nations Children Emergency Fund (Dečji fond Ujedinjenih nacija)

USAID – United States Agency for International Development (Agencija SAD za međunarodni razvoj)

WFP – Word Food Program (Svetski program za hranu)

WHO – Word Health Organization (Svetska zdravstvena organizacija)

1. POGLAVLJE: UVOD

1.1 Zasnovanost istraživanja

U humanitarnom sektoru su nedavno pokrenute debate o lokalizaciji, jer se u većini slučajeva pomoć isporučuje pristupom odozgo nadole. Ove debate su pokrenute radi unapređenja ukupne efikasnosti humanitarne pomoći. Trenutno, različite strukture određuju način na koji se pomoć pruža, pri čemu su glavni akteri globalne i lokalne organizacije, a osnovna razlika između njih leži u nivou finansiranja. Kako humanitarne krize postaju sve složenije, ravnoteža moći između međunarodnih organizacija/agencija i lokalnih aktera određuje ne samo efikasnost pomoći, već i samu legitimnost odgovora (VanRooyen, 2026). Dok velike organizacije raspolažu resursima potrebnim za pružanje pomoći, lokalne organizacije su u većini slučajeva bolje upoznate sa izazovima sa kojima se suočavaju ljudi na terenu i u teoriji bi mogle efikasnije da sprovode pomoć. Glavna pitanja koja iz toga proizlaze jesu: Da li bi lokalizacija pomoći unapredila efikasnost? Da li je ona praktična samo u teoriji ili je izvodljiva i u praksi?

Ova promena perspektive pokrenula je širu raspravu o lokalizaciji humanitarne pomoći, koja je dobila novi zamah nakon Svetskog humanitarnog samita 2016. godine i inicijative „Veliki dogovor“ (The Grand Bargain). „Veliki dogovor“ ima za cilj rešavanje problema dugogodišnjeg modela pružanja pomoći odozgo nadole. Ova inicijativa, sa 51 obavezom koje povezuju donatore i humanitarne organizacije, osmišljena je kako bi unapredila isplativost i efikasnost humanitarnog delovanja, sa jasnim fokusom na osnaživanju lokalnih aktera. Ona se direktno bavi pitanjem da li lokalizacija doprinosi većoj efikasnosti i preuzima obavezu da najmanje 25% humanitarnog finansiranja bude direktno usmereno lokalnim i nacionalnim akterima. Prepoznaje teorijsku prednost lokalnih organizacija: duboko razumevanje problema sa kojima se suočavaju lokalne zajednice i sposobnost efikasnije distribucije pomoći, i nastoji da to ostvari u praksi tako što tim organizacijama obezbeđuje resurse i doprinosi promeni odnosa moći, tako da se više ne podrazumeva da samo međunarodni akteri imaju kapacitete za sprovođenje pomoći. Ovo potvrđuju Nikidehagani i Huej-Traskot (Nikidehaghani & Hui-Truscott, 2024) kada navode da je zapadni koncept univerzalnog napretka nekada predstavljao standardni pristup razvoju i napretku, dok savremeni modeli zagovaraju lokalno vlasništvo nad procesima izgradnje mira i razvoja.

Lokalizacija zahteva novi dizajn sistema pomoći koji se udaljava od tradicionalnog modela „odozgo nadole“, kojim upravljaju međunarodne organizacije, i daje prioritet lokalnom i nacionalnom liderstvu u osmišljavanju i pružanju pomoći i podrške. Kako navode Freneson i saradnici (Frennesson et al., 2021), sama pretpostavka lokalizacije jeste korišćenje resursa koji su dostupni u lokalu, smanjenje funkcija posredovanja i povećanje održivosti i efikasnosti humanitarnog odgovora. Van Brabant i Patel (2018) smatraju da, iako bi finansijska transparentnost predstavljala značajan izazov u lokalizaciji pomoći, postoje načini za praćenje i kontrolu sredstava uz istovremeno unapređenje efikasnosti sprovođenja humanitarne pomoći. To znači da pružanje pomoći mora biti usklađeno sa potrebama i željama pogođenih zajednica, kao i da fokus finansiranja treba da bude usmeren na aktivnosti koje donose konkretne i pozitivne promene, a ne na birokratske procedure karakteristične za pristup „odozgo nadole“. Kauri i Skot (Khoury & Scott, 2024) dodatno doprinose ovoj temi ističući da lokalizacija ne podrazumeva samo prenos operativnih odgovornosti na lokalne aktere. Ona predstavlja složen proces pregovaranja o moći, u kojem obe strane učestvuju uz jasno definisane granice koje omogućavaju autonomiju, ali istovremeno osiguravaju odgovornost. Stoga ovo zahteva više od same decentralizacije i podrazumeva stvarne promene u raspodeli ovlašćenja i mehanizama. Ferati i Beke-Trivunac (2024) tvrde da napredak ka istinskoj lokalizaciji značajno varira. Iako je lokalizacija prepoznata kao korisna u određenoj meri, mnoge nevladine organizacije i organizacije zasnovane na zajednici i dalje se suočavaju sa velikim preprekama koje uključuju nedostatak tehnoloških i finansijskih resursa, birokratske prepreke i asimetriju moći. Na primer, u Jemenu je većina lokalnih aktera uglavnom isključena iz upravljanja i rukovodećih struktura (ICVA, 2023). Zbog toga se naglašava važnost sistemskih promena koje promovišu razvoj kapaciteta, ravnopravna partnerstva i korišćenje tehnologije i strategija zasnovanih na zajednici.

Skot i saradnici (Scott et al., 2016) primećuju da se razvoj lokalnih kapaciteta već dugi niz godina smatra za osnovnu komponentu smanjenja rizika od katastrofa i napora usmerenih ka ostvarivanju razvoja. Efikasno humanitarno delovanje stoga mora biti čvrsto zasnovano na stvarnim iskustvima pogođenog stanovništva i ukorenjeno u moralnim, etičkim, a u mnogim slučajevima i religijskim zahtevima. Tokom istorije, humanitarna pomoć se razvijala kao reaktivan odgovor na krize u vidu spoljne intervencije, ali savremena literatura poziva na širu inkluzivnost i nov model uloga i liderstva u pogođenim zajednicama.

Trenutno, najveću kontroverzu u vezi sa lokalizacijom predstavlja činjenica da se o njoj mnogo govori, dok je veoma malo konkretno ostvareno. Izveštaj organizacije Globalna

humanitarna pomoć (Global Humanitarian Assistance – GHA, 2024) ukazuje na postojanje sistemskih prepreka napretku, uz izražen disbalans moći između međunarodnih donatora, koji kontrolišu većinu resursa, i lokalnih organizacija koje od tih resursa zavise. Zbog toga se nameće pitanje da li ljudi koji su udaljeni od same krize zaista mogu razumeti dinamiku i potrebe krizom pogođenog područja, dok oni koji poseduju detaljno znanje o krizi nemaju resurse za pružanje pomoći. Time se stvara praktični jaz u naporima za lokalizaciju humanitarne pomoći.

„Veliki dogovor“ nastoji da u najvećoj mogućoj meri resurse i donošenje odluka približi pogođenim zajednicama. Lokalno pružanje pomoći ne samo da omogućava brže reagovanje zahvaljujući geografskoj blizini, već i osigurava da lokalni lideri, koji bolje razumeju kulturnu i društvenu dinamiku zajednice, mogu efikasnije preuzeti vodeću ulogu. Takođe postoje i finansijske uštede, jer lokalizacija smanjuje birokratiju i administrativne troškove međunarodnog odgovora na krize.

U kontekstu smanjenja globalnog humanitarnog finansiranja za 30% i naglog uskraćivanja doprinosa Sjedinjenih Američkih Država početkom 2025. godine, Koordinator UN za hitnu humanitarnu pomoć pokrenuo je u martu 2025. inicijativu „Humanitarni reset“ (Humanitarian Reset) kako bi transformisao sistem koji se suočava sa egzistencijalnom krizom. Ovom inicijativom se priznaje da tradicionalni model pomoći, koji često karakterišu obimne međunarodne birokratije, više nije održiv u fiskalnom okruženju „hiper-prioritizacije“. Centralno mesto u ovoj transformaciji zauzima stub **Decentralizacije** (Devolve), jedan od četiri D principa ovog reseta (Definisati, Decentralizovati, Delovati, Braniti [Define, Devolve, Deliver, Defend]). Prenošenjem vođstva, resursa i odgovornosti bliže prvim linijama odgovora, reset ima za cilj da osnaži lokalne aktere koji već „nose najveći teret smanjenja budžeta“ i koji su često u najboljoj poziciji da pruže brži, „lakši“ i isplativiji odgovor. U okviru ove nove strategije, lokalizacija je evoluirala od normativne težnje do strategije opstanka. Reset eksplicitno podstiče zajedničko vođstvo koordinacionih struktura od strane lokalnih organizacija i nastoji da znatno veći deo direktnih resursa usmeri ka zajednicama koje su najviše pogođene krizom finansiranja.

Ovaj hitni zaokret ka modelu „Reset“, nametnut kolapsom finansiranja iz 2025. godine, predstavlja praktičnu potvrdu sistemskih promena za koje se ova studija zalaže. Prelazak sa centralizovane arhitekture u kojoj dominiraju donatori na decentralizovan sistem vođen sa lokalnog nivoa, nije samo logističko prilagođavanje budžetskim rezovima, već predstavlja

fundamentalno preoblikovanje dinamike moći unutar humanitarnog ekosistema. Posmatranjem ovih trenutnih globalnih pritisaka kroz prizmu teorije sistema i teorije zavisnosti, možemo bolje razumeti strukturne prepreke koje su kroz istoriju kočile osnaživanje lokalnih aktera. U nastojanju da se maksimizira efikasnost humanitarne pomoći, od ključnog je značaja razumeti kako lokalizacija unapređuje kvalitet i delotvornost pomoći, kako na praktičnom tako i na teorijskom nivou. Povećanje finansijske odgovornosti, jačanje kapaciteta lokalnih organizacija i stvaranje ravnopravnijih partnerstava ključni su za podršku otpornosti zajednica i za obezbeđivanje da humanitarna pomoć zaista donese korist onima kojima je namenjena.

Lokalizacija na nekoliko načina odgovara na izazove pristupa „odozgo nadole“ i spoljne intervencije. Lokalni humanitarni akteri obično prvi reaguju i imaju pristup različitim područjima do kojih međunarodni akteri često ne mogu da dopru. Prema Bain i saradnicima (Bain et al., 2023), uključivanje zajednica podstiče lokalnu kontrolu nad humanitarnim aktivnostima, uključujući dugoročne, lokalno razvijene mere prevencije. Ljudi pogođeni krizom bolje razumeju sopstvene probleme i mogu predložiti odgovarajuća rešenja za pomoć. Primena lokalno dostupnih rešenja je jeftinija, a razumevanje potreba lokalnog stanovništva i njihovo uključivanje u sve faze rešavanja problema doprinosi tome da zajednice preuzmu vlasništvo nad projektima i održe ih čak i nakon što organizacija napusti lokalitet (Erdilmen & Sosthenes, 2020). Bain i saradnici (Bain et al., 2023) dalje ističu da uključivanje zajednice nije samo etičko pitanje, već utiče i na uspešnost sprovođenja pomoći i njeno prihvatanje čak i nakon završetka projekta. Lokalizacija takođe pomaže da se izbegne dupliranje pomoći, jer različite organizacije mogu reagovati na istu krizu. Uključivanjem lokalnih aktera u proces donošenja odluka, svaka prethodno pružena pomoć se bolje evidentira, a resursi se mogu efikasnije koristiti za zadovoljavanje stvarnih potreba zajednice. Neefikasna koordinacija između humanitarnih organizacija može dovesti do rasipanja resursa, dupliranja napora, kao i neujednačene i odložene isporuke pomoći. Zbog toga postoji potreba za efikasnom komunikacijom među humanitarnim organizacijama i sa lokalnim stanovništvom. U slučajevima kada pomoć nije unapred planirana, komunikacija sa lokalnim zajednicama pomaže da se izbegne dupliranje pomoći, čime se omogućava rešavanje problema koje druge humanitarne organizacije možda nisu obuhvatile. Muhamed Zain i saradnici (Mohammed Zain et al., 2023) primećuju da se efikasnost međuinstitucionalnog odgovora može poboljšati kroz efikasnu koordinaciju i razmenu informacija. U takvim slučajevima, informacije se prikupljaju i dele među organizacijama koje pružaju pomoć, što doprinosi boljem planiranju i izbegavanju ponavljanja istih aktivnosti pomoći. Lokalizacija pomoći takođe omogućava da se uzme u obzir

kultura ljudi kojima je pomoć potrebna (Erdilmen & Sosthenes, 2020). Prema Krišni i Danielu (Krishna & Daniel, 2021), ignorisanje kulture lokalnog stanovništva može dovesti do beskorisnih napora ili čak pogoršati podložnost zajednice katastrofama. Humanitarne organizacije bi prilikom pružanja pomoći trebalo da uključe kompetencije ljudi, kao i njihova kulturna uverenja, norme i vrednosti. To pomaže da se dobije podrška lokalnog stanovništva i, samim tim, uspešno odgovori na potrebe ljudi. Ovo postavlja temelje teorija lokalizacije u humanitarnoj pomoći.

Argumenti protiv lokalizacije pomoći su takođe brojni i ukazuju na to da, iako je lokalizacija humanitarne pomoći važna za efikasnost, postoji više faktora koji bi mogli usporiti čitav proces. Bain (2023) navodi nekoliko ključnih razloga za zabrinutost. Prvi se odnosi na pitanje kapaciteta lokalnih humanitarnih aktera, što se često označava pojmom „kapacitet“ i obuhvata stručne sposobnosti, izveštavanje i razumevanje složenih zadataka kao što je usklađenost sa međunarodnim propisima i procedurama u humanitarnoj pomoći. Prema ovom autoru, to usporava proces lokalizacije jer, iako lokalni akteri bolje razumeju lokalnu dinamiku i procese, stručnjaci međunarodnih nevladinih organizacija (International Non-governmental Organization, u daljem tekstu INGO) često imaju bolje stručno znanje koje je ključno za pružanje humanitarne pomoći pogođenim područjima.

Drugo, međunarodni donatori i agencije često izražavaju zabrinutost da lokalni humanitarni akteri, posebno u osetljivim i konfliktom pogođenim područjima, možda nemaju adekvatne sisteme finansijskog upravljanja, stroge mehanizme odgovornosti i transparentnosti u izveštavanju, što međunarodni standardi zahtevaju. Ova zabrinutost se dodatno pojačava zbog složenih uslova delovanja u mnogim humanitarnim krizama: strukture upravljanja mogu biti slabe a sredstva za pomoć mogu biti preusmerena, zloupotrebljena ili čak predmet korupcije. Dodatnu zabrinutost izaziva i teškoća sa kojom se suočavaju međunarodni donatori koji su geografski udaljeni, jer im je otežano sprovođenje adekvatne provere i strogog nadzora nad velikim brojem manjih lokalnih partnera. Zbog toga se percepcija većeg finansijskog rizika, čak i kada nije empirijski potvrđena u određenim kontekstima, smatra jednom od najvećih prepreka lokalizaciji. To često dovodi do toga da međunarodni akteri radije usmeravaju značajna sredstva preko većih i etabliranih posredničkih organizacija sa poznatijim sistemima usklađenosti, umesto da direktno podrže lokalne aktere koji pružaju pomoć.

1.2 Predmet razmatranja

Svet humanitarne pomoći je kroz pristup „odozgo nadole“ istorijski izgrađen kao sistem u kojem međunarodne organizacije i agencije imaju vodeću ulogu u odgovoru na globalne vanredne situacije. Iako ove organizacije raspolažu značajnim resursima i logističkom infrastrukturom, ovakav ustaljeni model sve je češće predmet kritika zbog toga što ponekad može biti neefikasan i nedovoljno prilagođen realnim situacijama na lokalnom nivou. Poziv na promene oličava se u globalnom pokretu za lokalizaciju humanitarnog odgovora, reformskoj agendi koja nastoji da preraspodeli moć, resurse i donošenje odluka na lokalne i nacionalne aktere. Ovakva strateška promena prvenstveno je zasnovana na pretpostavci da lokalno delovanje može biti bliže zajednicama, bolje informisano o kontekstu i održivije od međunarodnog delovanja, te da je delovanje sa lokalnog nivoa samim tim efikasnije, relevantnije i uticajnije. Centralno mesto u ovom konceptu zauzima značajan globalni sporazum postignut 2016. godine na Svetskom humanitarnom samitu „Veliki dogovor“ (the Grand Bargain) – sporazum od istorijskog značaja kojim su preuzete konkretne obaveze za decentralizaciju moći u donošenju humanitarnih odluka.

Ipak, uprkos ovoj jasno izraženoj međunarodnoj dobroj volji i prepoznatim primerima dobre prakse, jedna suštinska podela i dalje ostaje ozbiljan problem: jaz između međunarodnih i lokalnih humanitarnih aktera. Ova dihotomija nije samo analitička, već proizlazi iz istorijskih asimetrija moći, različitih institucionalnih struktura, kao i ukorenjenih uverenja i praksi koje zajedno otežavaju stvarno ostvarivanje lokalizacije. Shodno tome, izazov se ogleda u sistemskim preprekama koje sprečavaju smisleno uključivanje i ravnopravno osnaživanje lokalnih aktera u sistemu koji je i dalje pretežno oblikovan prema međunarodnim normama i prioritetima, čime se zapravo potkopavaju upravo ona efikasnost i održivost koje lokalizacija nastoji da postigne. Ova granična pozicija između međunarodnih i lokalnih aktera dodatno se produbljuje kroz nekoliko međusobno povezanih izazova koji odražavaju složenost težnje ka efikasnoj lokalizaciji. Pre svega, dugotrajna neravnoteža moći predstavlja ključnu prepreku: međunarodne organizacije tradicionalno kontrolišu najveći deo humanitarnih sredstava, određuju agende, određuju prioritete i diktiraju načine delovanja. U mnogim slučajevima, ova finansijska kontrola stvara duboku neravnotežu moći u kojoj lokalni akteri, uprkos tome što se nalaze na prvoj liniji odgovora i najbolje poznaju lokalni kontekst, ostaju podređeni međunarodnim strukturama odlučivanja. Ovakav način funkcionisanja samo reprodukuje ukorenjenu hijerarhiju u kojoj lokalno liderstvo ostaje ograničeno i potisnuto u korist centralizovanog međunarodnog upravljanja.

Drugo, percepirani i stvarni jaz u kapacitetima dodatno produbljuje ovu podelu. Lokalni humanitarni akteri poseduju neprocenjivo znanje o dinamici zajednice i njenim neposrednim potrebama, ali međunarodni donatori i nevladine organizacije često izražavaju zabrinutost u vezi sa njihovim stručnim, finansijskim i administrativnim kapacitetima. Ova zabrinutost, koja se ponekad strateški predstavlja kroz pojam „kapaciteta“, ne odnosi se samo na pitanja usklađenosti sa složenim međunarodnim standardima izveštavanja, poštovanje strogih regulatornih okvira i stručne sposobnosti za upravljanje velikim, multisektorskim programima pomoći. Iz perspektive mnogih međunarodnih aktera, njihovo stručno znanje u ovim oblastima smatra se ključnim za efikasno pružanje humanitarne pomoći, što izaziva utisak da upravo nedostatak kapaciteta predstavlja usko grlo koje usporava direktan prenos odgovornosti i resursa na lokalne aktere. Takva perspektiva često zanemaruje postojeće lokalne kapacitete i može nenamerno stvoriti začarani krug u kojem lokalne organizacije ne mogu razviti potrebne administrativne strukture bez direktnog i fleksibilnog finansiranja, dok se istovremeno upravo to finansiranje uskraćuje zbog navodnog nedostatka kapaciteta.

Treće, izazov finansijskog rizika i mogućnosti zloupotrebe sredstava predstavlja veliku prepreku direktnom finansiranju lokalnih aktera. Međunarodni donatori i veće organizacije često opravdavaju svoju sklonost ka indirektnim modelima finansiranja postavljajući pitanje da li lokalne organizacije poseduju adekvatne računovodstvene sisteme, unutrašnje kontrole i transparentne revizorske procedure koje bi garantovale da će sredstva biti korišćena u predviđene svrhe. Ovo su konteksti krhkosti i sukoba, gde upravljačke strukture mogu biti slabe, a rizik od korupcije inherentno veći. Za spoljne aktere, zaštita donatorskih sredstava i očuvanje reputacije odgovornosti predstavljaju prioritet, što dovodi do veoma strogih procedura provere i kontrole koje često postaju komplikovane i teško dostupne manjim i manje formalizovanim lokalnim organizacijama. Iako je ovakav pristup razumljiv iz perspektive donatora, on zapravo učvršćuje oslanjanje na posredničke organizacije i ograničava direktan protok resursa ka onima kojima su najpotrebniji. Na kraju, operativna i koordinaciona ograničenja dodatno produbljuju postojeću podelu i otežavaju pružanje izvodivog i efikasnog odgovora. Manje lokalne organizacije često veoma uspešno reaguju na neposredne potrebe u manjim sredinama, ali postoji zabrinutost u vezi sa njihovom sposobnošću da koordinisano i efikasno deluju na širem geografskom području u okviru veoma složenih humanitarnih operacija ili da se uklope u već uspostavljene međunarodne mehanizme koordinacije.

Kombinacija ovih sistemskih prepreka dovela je do humanitarnog sistema koji je, uprkos svojim deklarisanim ciljevima, često u ozbiljnom neskladu sa sopstvenom sposobnošću

da funkcioniše efikasno i ostvari maksimalan uticaj. Najnoviji podaci, poput onih iz Izveštaja o globalnoj humanitarnoj pomoći (Global Humanitarian Assistance Report) iz 2024, prikazuju postojanu sliku u kojoj samo mali deo humanitarnog finansiranja dospeva do lokalnih i nacionalnih partnera, što predstavlja oštar kontrast ambicijama „Velikog dogovora“. Ovo kontinuirano oslanjanje na model kojim se upravlja pretežno na međunarodnom nivou znači i da je pomoć manje fleksibilna i manje prilagođena lokalnom kontekstu nego što bi mogla biti. Odluke se u mnogim slučajevima donose sa distance, a intervencije ne uspevaju uvek da obuhvate složene potrebe, kulturne specifičnosti i postojeće mehanizme suočavanja sa krizom koje poseduju lokalne zajednice, čime se umanjuje njihova delotvornost. Pored toga, lokalno znanje ostaje nedovoljno iskorišćeno, pa se iskustvo, poverenje u zajednici i brzina reagovanja lokalnih aktera ne koriste optimalno, što dovodi do propuštanja prilika za efikasnije odgovore prilagođene kontekstu. Umesto podsticanja samopomoći i jačanja otpornosti lokalnih zajednica na buduće krize, postojeći model često održava zavisnost od spoljne pomoći. Time se, umesto stvaranja dugoročnih lokalno vođenih rešenja, učvršćuje neodrživ model razvoja zasnovan na stalnoj eksternoj podršci. Na kraju, odgovornost prema pogođenom stanovništvu slabi. Što su finansiranje i donošenje odluka udaljeniji od ljudi koji primaju pomoć, to su slabije direktne linije odgovornosti, a zajednicama je sve teže da utiču na oblikovanje pomoći koja im je namenjena.

Humanitarna zajednica se nalazi na prekretnici. Sposobnost sistema koji se već dugo suočava sa nedostatkom resursa i sve većom složenošću dodatno je stavljena na probu usled ovakvih globalnih kriza. Ideja lokalizacije nudi ubedljiv put ka budućnosti, zasnovan na poznatim snagama lokalnih i nacionalnih aktera. Međutim, ukoliko se duboko ukorenjena neravnoteža moći, percepcija nedostatka kapaciteta, strah od finansijskog rizika i složenost u koordinaciji ne budu efikasno rešavali, veliki deo potencijala lokalizacije ostaće neiskorišćen. Prekidanje ovog ciklusa zahteva više od parcijalnih prilagođavanja i površnih reformi. Ono zahteva posvećenost svih uključenih aktera u preoblikovanju načina na koji se sredstva raspodeljuju, uspostavljanju istinski ravnopravnih partnerstava i zajedničkom stvaranju humanitarnog sistema koji podržava lokalno liderstvo. Samo na taj način pomoć može stići do onih kojima je najpotrebnija: brzo i uz očuvanje ljudskog dostojanstva.

Humanitarni reset iz 2025. godine predstavlja ključnu prekretnicu koja transformiše lokalizaciju iz globalnog diskursa u imperativ opstanka za humanitarni sektor. Iako globalni kolaps finansiranja tokom 2025. godine i njegove posledice, zajedno sa naknadnim mandatom Ujedinjenih nacija za „decentalizaciju“ (prenos ovlašćenja), stvaraju priliku bez presedana za

osnaživanje lokalnih aktera, oni istovremeno razotkrivaju duboko ukorenjene strukturne rigidnosti koje se već dugo opiru takvim promenama.

Ovo istraživanje ima za cilj da praktično ispita faktore i razloge koji stoje iza kontinuiranog nesklada između uzvišenog diskursa o lokalizaciji, s jedne strane, i njenog stvarnog sprovođenja u savremenoj humanitarnoj praksi i debatama, s druge strane. Takođe, istraživanje nastoji da analizira faktore koji održavaju ovakvo stanje i podrivaju saradnju unutar sektora, čime se umanjuju efikasnost i delotvornost humanitarnih operacija. Analizirajući ove prepreke u senci aktuelne finansijske krize, studija identifikuje razloge zbog kojih se humanitarni sistem, uprkos jasnoj egzistencijalnoj potrebi za „lakšim“ i lokalizovanijim odgovorom, i dalje suočava sa teškoćama u ostvarivanju autentičnog prenosa moći i resursa na lokalne aktere.

1.3 Predmet i obim istraživanja

Glavni predmet ovog istraživanja lokalizacija humanitarne pomoći i načini na koje unapređuje efikasnost pružanja pomoći, što direktno oblikuje percepciju humanitarnih radnika o njenoj sveukupnoj delotvornosti.

1.3.1 Istraživački okvir

Lokalizacija humanitarne pomoći unapređuje efikasnost pružanja pomoći, što oblikuje percepciju humanitarnih radnika o njenoj delotvornosti.

Omogućavanje lokalnim akterima unutar pogođene zajednice da upravljaju humanitarnom pomoći dovodi do efikasnijih rezultata u poređenju sa situacijama u kojima spoljašnji akteri, poput međunarodnih donatora, direktno upravljaju pružanjem pomoći. Prema Institutu za prekomorski razvoj (Overseas Development Institute) (ODI, 2024), trajna i nepravedna raspodela moći isključuje organizacije i pojedince pogođene katastrofama iz procesa donošenja odluka, što dovodi do neuspeha pojedinih projekata. Lokalni akteri bolje razumeju svoje zajednice i probleme sa kojima se one suočavaju nego spoljašnji akteri. Oni bolje poznaju kulturu i izazove sa kojima se suočava lokalno stanovništvo, što im daje prednost kada je reč o delovanju u najboljem interesu ljudi direktno pogođenih katastrofom. Bruskini-Šome i saradnici (Bruschini-Chaumet et al., 2019) navode da nevladine organizacije moraju razumeti kulturu svojih korisnika kako bi mogle da odrede najprikladniji pristup pružanju pomoći. Bitna korist takvog pristupa jeste da obezbedi da se kulturni relativizam uzme u obzir prilikom osmišljavanja humanitarne pomoći. Osim što donosi korist pogođenim područjima i

zajednicama, ovo služi i kao smernica za usmeravanje svih raspoloživih resursa ka rešavanju problema na način koji je direktno prilagođen određenoj grupi ljudi. Time se povećava korisnost pomoći i unapređuje kvalitet humanitarne podrške.

Razlozi zbog kojih međunarodni donatori možda ne razumeju u potpunosti probleme sa kojima se suočavaju lokalne zajednice su brojni, a većina proizlazi iz činjenice da oni koji rešavaju određene probleme moraju dobro razumeti njihove složenosti i specifičnosti. Na primer, kada je reč o nesigurnosti u snabdevanju hranom, međunarodni donatori mogu pretpostaviti da se problem može rešiti jednostavnim obrazovanjem pogođenih zajednica o modernoj poljoprivredi i obezbeđivanjem resursa za njeno sprovođenje. Međutim, ovakvi napori retko u potpunosti rešavaju problem, jer postoje dublji i složeniji uzroci. Jedan od primera su lokalne strukture moći, koje predstavljaju važan faktor u pružanju humanitarne pomoći. Prepoznavanje ključnih aktera i lokalnih autoriteta omogućava bolje razumevanje zajednice i doprinosi uspešnijoj primeni pristupa „odozgo nadole“, jer su ljudi skloniji da prihvate vođstvo koje im je poznato. Ovo je takođe važno kako bi se obezbedila pravična raspodela pomoći uz istovremeno poštovanje kulturnih normi i vrednosti primalaca pomoći.

Bruskini-Šome i saradnici (Bruschini-Chaumet et al., 2019) navode primer nevladinih organizacija u Libanu, gde su se organizacije suočavale sa izazovima u radu na pitanjima rodno zasnovanog nasilja i u pristupu ženama izbeglicama zbog njihovih teških životnih uslova i kulturnih specifičnosti. Obučavanje korisnika projekata doprinosi održivosti projekata i nakon njihovog završetka, a istovremeno olakšava prevazilaženje kulturnih razlika, čime se unapređuje efikasnost projekata. Kao što je pokazano na primeru Libana, delovanje kroz odgovarajuće kanale, u ovom slučaju preko lokalnih aktera i lokalnih organizacija, olakšava distribuciju humanitarne pomoći i doprinosi efikasnijem odgovoru u vanrednim situacijama.

Postoje razlike u percepciji efikasnosti lokalizacije među državama zbog različitih okvira implementacije i struktura podrške.

Mišljenja o tome koliko je lokalizacija humanitarne pomoći efikasna značajno se razlikuju među državama zbog načina na koji se ona sprovodi i sistema podrške koji postoje kako bi se proces lokalizacije održao. Međutim, ove razlike se u mnogim slučajevima ne mogu pripisati samo kulturnim i političkim kontekstima, već i institucionalnim okvirima i načinima na koje se humanitarna pomoć organizuje i sprovodi. Države koje imaju snažne nacionalne mehanizme koordinacije i podsticajno političko okruženje verovatnije će smatrati da proces lokalizacije funkcioniše uspešno. U takvim sredinama lokalni akteri imaju relativno direktan

pristup finansijskim tokovima, postoje formalizovana partnerstva sa međunarodnim organizacijama, kao i jasno definisani forumi za donošenje odluka. Ovakvi mehanizmi omogućavaju pravičniju raspodelu moći i odgovornosti u pružanju pomoći, čime se povećava njena efikasnost, ali i percepcija legitimnosti među lokalnim akterima. Nasuprot tome, države u kojima i dalje postoji centralizovana kontrola, poput restriktivnih modela finansiranja od strane donatora, ograničenih aktivnosti za jačanje kapaciteta ili nedovoljnog priznavanja lokalnih aktera, često beleže slabiju realizaciju na lokalnom nivou. Ove strukturno nametnute prepreke ograničavaju sposobnost lokalnih aktera da vode i oblikuju humanitarne aktivnosti, čime se održava kultura zavisnosti i marginalizacije.

Lokalni akteri, kada imaju adekvatnu podršku, poseduju duboko razumevanje specifičnih potreba i dinamike zajednice. Na taj način, ove organizacije imaju nijansirano razumevanje lokalnih običaja, vrednosti i kulturnih normi, što može biti iskorišćeno kako bi se humanitarne intervencije prilagodile potrebama i očekivanjima korisnika pomoći. Ovo lokalno znanje često doprinosi većem prihvatanju programa pomoći, snažnijem učešću zajednice i dugoročnijoj održivosti intervencija. Pored toga, lokalne organizacije često imaju dugogodišnje odnose poverenja sa liderima zajednice i lokalnim mrežama, što doprinosi efikasnijoj organizaciji operacija, ali i većoj odgovornosti prema korisnicima pomoći. Nasuprot tome, međunarodne organizacije su često udaljene od lokalnih zajednica, a njihovi pokušaji da se „približe zajednicama“ uglavnom se odvijaju posredstvom partnera za implementaciju ili kroz partnerstva na nacionalnom nivou, što ne predstavlja istinsku lokalizaciju. Ovi operativni nedostaci mogu dovesti do pogrešno postavljenih prioriteta, sporije isporuke pomoći i strategija odgovora koje ne uspevaju u potpunosti da uzmu u obzir društvene i kulturne specifičnosti pogođenih zajednica.

Bond (2021), zajedno sa Bagiosom i saradnicima (Baguios et al., 2021), dodaje da unapred definisani kapaciteti donatora u velikoj meri potiskuju lokalne aktere na margine, namećući standarde koji su nametnuti spolja i često odvojeni od lokalnog konteksta. Ovakvi okviri daju prioritet tehnokratskim pristupima i sistemima izveštavanja koji favorizuju međunarodne agencije, čime se dodatno održavaju vertikalni modeli moći. To rezultira situacijom u kojoj lokalne organizacije imaju veoma ograničen stepen autonomije, nedovoljno prostora za donošenje odluka i slabu kontrolu nad raspodelom resursa ili dizajnom programa. Posledica toga je da se zajednice prečesto tretiraju kao pasivni primaoci pomoći, a ne kao aktivni učesnici humanitarnog odgovora. Krajnji rezultat jeste podeljena percepcija lokalizacije koja se formalno može sprovoditi „po pravilima“, ali je ljudi na terenu ne osećaju niti je

prepoznaju kao stvarnu promenu. Pored toga, ukoliko se projekti prvenstveno odvijaju prema rokovima donatora ili spoljnim ciljevima, njihova održivost je često ugrožena nakon prestanka eksternog finansiranja. Ovo dodatno podstiče sumnje u stvarne namere koje stoje iza agende lokalizacije i u njenu dugoročnu održivost.

Kako dalje navode Bruskini-Šome i saradnici (Bruschini-Chaumet et al., 2019), koncentracija moći u rukama donatora i velikih međunarodnih aktera održava jaz između onih koji donose odluke i onih koji ih sprovode na lokalnom nivou. Čak i u situacijama gde lokalni kapaciteti postoje, nedostatak direktne podrške i smislenog uključivanja u mehanizme strateškog planiranja predstavlja prepreku za pružanje adekvatnog odgovora. Lokalni akteri koji prvi reaguju u vanrednim situacijama često su ograničeni birokratskim strukturama ili sistemima podsticaja koji im ne ostavljaju dovoljno prostora za prilagođavanje ili inovacije. Ovakve strukturne nejednakosti ne samo da ometaju agendu lokalizacije, već dovode i do različitih tumačenja njenog uspeha. U slučajevima kada se lokalizacija svodi samo na podugovaranje ili površna partnerstva, lokalni akteri mogu imati osećaj da služe samo kao simbolično prisustvo, a ne kao stvarni pokretači promena. Nasuprot tome, u državama gde su odnosi i partnerstva zasnovani na poverenju, zajedničkim ciljevima i međusobnom poštovanju, lokalizacija se doživljava kao proces koji omogućava osnaživanje.

Takve organizacije se takođe mogu lako odbaciti kao udaljene ili spore, iako i dalje donose ključnu metodološku ekspertizu, globalni domet i operativne kapacitete neophodne za humanitarnu pomoć velikog obima. Suština nije u tome da međunarodne organizacije nemaju ulogu, već da njihova uloga treba da bude komplementarna. One treba da podržavaju, a ne da rukovode radom lokalnih aktera. Efektivna lokalizacija ne podrazumeva odsustvo međunarodnog liderstva u humanitarnom odgovoru, već ponovno uspostavljanje ravnoteže u odnosima i odgovornostima, tako da se podrška pruža na način koji odgovara lokalnim potrebama i da može biti realizovana u skladu sa lokalnim prioritetima i kapacitetima. Stepen u kojem dolazi do ovakvog procesa prilagođavanja, kao i faktori koji ga omogućavaju ili otežavaju, značajno se razlikuju od države do države, što utiče na način na koji lokalni akteri doživljavaju i razumeju lokalizaciju. Konačno, različita tumačenja efikasnosti lokalizacije nastaviće da postoje ukoliko ne bude uspostavljen zajednički okvir koji će uskladiti modele primene, mehanizme podrške reformama i glas lokalnih aktera u planiranju i sprovođenju humanitarne pomoći.

Lokalizacija se sprovodi kroz delegiranje upravljačkih odgovornosti lokalnim organizacijama i podrazumeva veću autonomiju i pristup finansiranju, što oblikuje percepciju humanitarnih radnika.

Lokalizacija u humanitarnoj pomoći sve se više ostvaruje kroz delegiranje upravljačkih odgovornosti lokalnim organizacijama, uz veći stepen autonomije i bolji pristup finansijskim sredstvima. Ove promene predstavljaju pokušaj da humanitarna pomoć postane ne samo odgovornija i efikasnija, već i da se promeni način na koji humanitarni radnici i organizacije razmišljaju o pružanju pomoći. Međutim, ostvarivanje ovih ciljeva nije moguće bez prevazilaženja tradicionalnih međunarodnih sistema pomoći, koji se oslanjaju na centralizovano donošenje odluka i kontrolu finansiranja. Takvi sistemi predstavljaju značajnu prepreku za ostvarivanje ovih ciljeva.

Međunarodna koordinacija humanitarne pomoći predstavlja ključnu funkciju koju vrše međunarodne organizacije. Takve organizacije su sposobne da sprovode aktivnosti humanitarne pomoći velikog obima, međutim, one često mogu biti spore, a finansijska sredstva neretko završavaju kod međunarodnih nevladinih organizacija sa sedištem u nordijskim zemljama, umesto kod nacionalnih aktera. Organizacije civilnog društva na lokalnom nivou često imaju poteškoće u pristupu finansiranju i proširivanju svojih aktivnosti, delom zbog zahtevnih uslova koje postavljaju donatori i velikog administrativnog opterećenja. Ovakvi izazovi mogu dovesti do toga da pružaoci humanitarne pomoći doživljavaju sistem kao da je nametnut spolja i udaljen od složenih situacija na terenu.

Prenos upravljačkih ovlašćenja i veće finansijske mogućnosti za lokalne aktere takođe doprinose bržem i relevantnijem odgovoru na krize. Tokom vanrednih situacija, poput pandemija, lokalne organizacije su često u najboljoj poziciji da reaguju brzo i efikasno. Brzina je od presudnog značaja za rano obuzdavanje krize, a jedan od glavnih nedostataka centralizovanih sistema jeste dugo čekanje na odobrenja pre nego što se može preduzeti akcija. Takođe je jasno, kako je istaknuto u inicijativi „Veliki dogovor“, da jačanje otpornosti i omogućavanje lokalnim akterima da deluju u ranoj fazi može sprečiti patnju, optimizovati troškove i smanjiti razmere katastrofa (IASC, 2016). Ljudi koji rade u lokalizovanim sistemima često iskazuju veće zadovoljstvo poslom i osećaj veće kontrole nad svojim radom, što može pozitivno uticati na moral i produktivnost.

Međutim, lokalizacija ne bi nužno trebalo da podrazumeva snižavanje standarda odgovornosti i transparentnosti. Međunarodni donatori često favorizuju velike međunarodne

nevladine organizacije sa snažnim ugledom i razvijenim sistemima izveštavanja, što može stvarati i održavati strukturne nejednakosti unutar humanitarnog sektora. Atputaradža i Vanga (Atputharajah & Wanga, 2020) ističu da ovakva praksa može dovesti do marginalizacije manjih nacionalnih organizacija koje su bliže pogođenom stanovništvu i koje poseduju detaljnije i nijansiranije razumevanje lokalnog konteksta.

Pored toga, uniformna struktura centralizovanih sistema pomoći često ne uzima u obzir specifične kulturne i društvene potrebe pojedinačnih zajednica. Na primer, pružanje pomoći u hrani bez uvažavanja prehrambenih običaja ili verskih ograničenja u pogođenim područjima može dovesti do neefikasnosti, poput rasipanja pomoći i nejednake dostupnosti resursa. Ovakvi problemi ne samo da umanjuju efikasnost programa pomoći, već utiču i na način na koji humanitarni radnici doživljavaju sopstvenu ulogu i legitimnost pomoći koju pružaju.

Osnaživanje lokalnih organizacija da imaju veći uticaj na upravljanje resursima i procesima odgovornosti može se posmatrati kao način podrške praksama koje su osetljivije na lokalni kontekst i prilagodljivije potrebama zajednice. Ovakav pristup doprinosi nastanku rešenja koja dolaze iz same zajednice, čime se dugoročno jača njena otpornost. Iz tog razloga, lokalizacija ne predstavlja samo promenu u načinu rada, već i promenu percepcije oličene u shvatanju da lokalne zajednice imaju moć i sposobnost da same oblikuju odgovore na izazove i ostvare duboke i trajne promene koje odgovaraju specifičnom kontekstu u kojem rade.

Glavni izazovi lokalizacije uključuju centralizovano donošenje odluka, nedovoljno finansiranje lokalnih aktera, ograničene mogućnosti za razvoj kapaciteta i restriktivne modele partnerstva.

Uprkos rastućem međunarodnom prihvatanju principa lokalizacije, postoji više međusobno povezanih faktora koji i dalje otežavaju njenu punu realizaciju. Ovi faktori obuhvataju centralizovano donošenje odluka, nedovoljnu finansijsku podršku lokalnim akterima, ograničene mogućnosti za razvoj kapaciteta i modele partnerstva koji su previše usko definisani. Posmatrani zajedno, ovi problemi sprečavaju lokalne aktere da zauzmu istaknutiju i samostalniju ulogu u humanitarnom odgovoru.

Najveća prepreka lokalizaciji jeste činjenica da nedovoljan deo finansijskih sredstava dolazi direktno do lokalnih aktera. Međunarodni donatori i agencije često daju prednost velikim međunarodnim nevladinim organizacijama (INGO), prvenstveno jer ih brinu pitanja odgovornosti, transparentnoti i operativnih kapaciteta (Aschari-Lincoln et al., 2016). Zbog toga se lokalne organizacije suočavaju sa poteškoćama u pristupu resursima koji su im potrebni za razvoj i brzo reagovanje u vanrednim situacijama. Nedostatak finansiranja ograničava ulaganja

u infrastrukturu, zapošljavanje kadrova i brzinu odgovora na krize. Atputaradža i Vanga (Atputharajah & Wanga, 2020) ističu da su mnoge lokalne organizacije isključene iz potencijalnih partnerstva jer nemaju pristup resursima potrebnim za ispunjavanje zahteva donatora ili za konkurisanje finansijskim kapacitetima međunarodnih partnera.

Pored finansijskih ograničenja, rigidni modeli partnerstva takođe predstavljaju prepreku lokalizaciji. Transnacionalne organizacije često funkcionišu kroz vertikalne strukture koje ne omogućavaju visok nivo učešća lokalnih aktera u osmišljavanju programa i procesu donošenja odluka. Ašari-Linkoln i saradnici (Aschari-Lincoln et al., 2016) navode da mnoge međunarodne nevladine organizacije radije koriste sopstveno osoblje i interne procedure umesto da lokalne aktere uključe u operativno planiranje. Takav pristup održava odnos zavisnosti i zanemaruje kontekstualno specifično znanje lokalnih organizacija koje učestvuju u humanitarnom radu.

Lokalne organizacije su često marginalizovane i zbog pretpostavke da imaju manje kapaciteta. Akteri humanitarnog sektora često veruju da lokalne organizacije nemaju dovoljne tehničke kapacitete ili dovoljno razvijene institucionalne sisteme za upravljanje velikim humanitarnim operacijama (Atputharajah & Wanga, 2020). Ovakva uverenja mogu dovesti do isključivanja lokalnih aktera iz ključnih procesa odlučivanja, kao i do nedovoljnog ulaganja u obuku lokalnog osoblja. Ukoliko lokalne organizacije nemaju prilike za učenje i institucionalni razvoj, teško mogu dostići standarde koje postavljaju međunarodni finansijeri, čime se stvara začarani krug trajne isključenosti.

Negativne posledice ovih prepreka ne ogledaju se samo u neefikasnosti praktične implementacije, već i u ograničavanju inovacija i pristupa resursima. Povezanost između inovacija i dostupnosti resursa dodatno naglašava potrebu za adekvatnim finansiranjem i podrškom razvoju kapaciteta lokalnih aktera. Inovacije, kao primena novih ideja radi unapređenja postojećih proizvoda, procesa ili usluga, zahtevaju prostor za eksperimentisanje, kao i finansijsku slobodu koja omogućava pokušaje, greške i prilagođavanje. Na globalnom nivou, države koje više ulažu u istraživanje i razvoj uglavnom su inovativnije. Na primer, Burundi, jedna od najsiromašnijih država sveta, nalazi se među najniže rangiranim zemljama na globalnim indeksima inovacija upravo zbog ograničenih finansijskih resursa. Slična situacija postoji i u humanitarnoj lokalizaciji: kada lokalni akteri raspolažu ograničenim resursima, manje je verovatno da će moći da eksperimentišu i razvijaju inovativna rešenja prilagođena lokalnom kontekstu.

Međutim, retoričke izjave same po sebi nisu dovoljne da bi se lokalizacija zaista sprovela u praksi. Potrebna su sistemska rešenja, što podrazumeva direktnije usmeravanje finansijskih sredstava lokalnim organizacijama, ulaganje u ravnopravnija partnerstva i obezbeđivanje kontinuiranih mogućnosti za razvoj kapaciteta. Rešavanje ovih ključnih problema ne samo da će doprineti efikasnijem funkcionisanju humanitarne pomoći, već će omogućiti lokalnim akterima da postanu glavna pokretačka snaga inovacija i otpornosti unutar sopstvenih zajednica.

Veće direktno finansiranje od strane međunarodnih donatora omogućava lokalnim organizacijama da nezavisnije upravljaju odgovorima na krize, što oblikuje percepciju zajednice o efikasnosti lokalizacije.

Jedan od glavnih ciljeva humanitarnih organizacija jeste ostvarivanje trajnih promena: ublažavanje teških uslova života ljudi u različitim područjima, jačanje njihove samostalnosti i unapređenje ukupnog kvaliteta života. Iako je to osnovni cilj, on je ostvaren samo u ograničenom broju slučajeva, jer su mnoge pandemije i katastrofe u siromašnim i krizom pogođenim područjima često ciklične prirode. Smatra se da je jedan od načina za poboljšanje uslova u tim zajednicama omogućavanje lokalnim liderima da sami rešavaju probleme, jer im to pruža znanje i iskustvo potrebno za buduće samostalno delovanje. Lokalizacija podržava ovaj pristup tako što lokalnim akterima daje odgovornost za upravljanje humanitarnim aktivnostima, čime oni stiču veštine potrebne za nezavisno reagovanje. Na taj način se smanjuje stalna potreba za spoljnim humanitarnim intervencijama, dok se istovremeno povećava efikasnost humanitarnog delovanja.

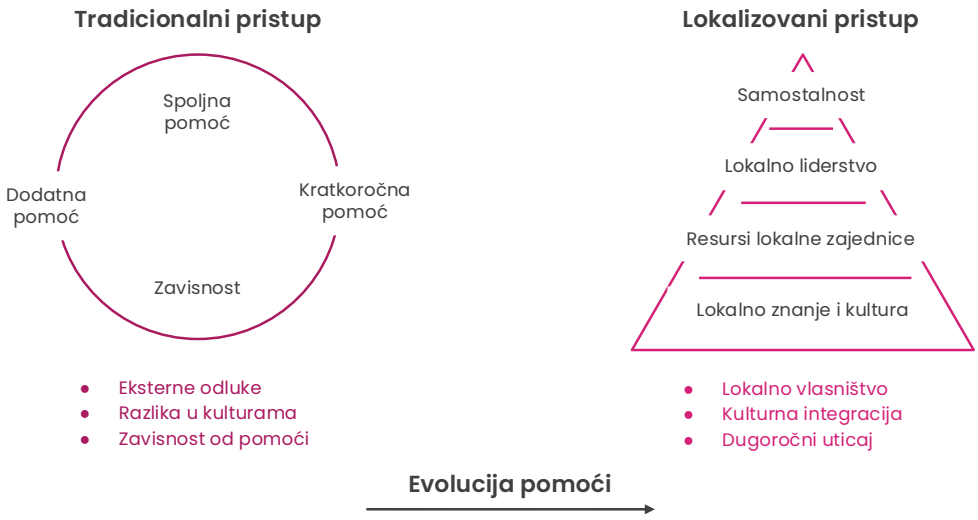

Slika 1. Pristupi humanitarnoj pomoći
(Izvor: Autor)

Kao što je prikazanona slici 1, primena lokalizovanog odnosno održivog pristupa doprinosi većoj efikasnosti u pogledu dugoročnog uticaja humanitarne pomoći. Ovo je direktno povezano sa poznatom izrekom: „Umesto da čoveku daš ribu, nauči ga kako da peca.“ Uključivanjem lokalnih aktera, efekti humanitarnog odgovora postaju dugotrajniji, a zajednice održivije i sposobnije da se oslone na sopstvene kapacitete, za razliku od situacija u kojima međunarodne organizacije primenjuju tradicionalni pristup.

Viši nivoi autonomije u donošenju odluka i adekvatnost resursa među lokalnim akterima u pozitivnom su odnosu sa povećanom percepcijom uspešnosti humanitarnih odgovora.

Uključivanje zajednice u pružanje humanitarne pomoći doprinosi tome da zajednica preuzme vlasništvo nad projektima i sarađuje tokom čitavog procesa (Bain et al., 2023; Erdilmen & Sosthenes, 2020). Angažovanje zajednice pomaže humanitarnim organizacijama u izgradnji partnerstava i mreža unutar lokalnog okruženja. Pojedinci stiču znanja i veštine potrebne za održavanje projekta, a mogućnost da sami upravljaju projektom čini ga prihvatljivijim u društvu. Učešće zajednice takođe omogućava organizacijama da koriste kulturno prihvatljive pristupe prilikom pružanja pomoći (Erdilmen & Sosthenes, 2020; Esmail, 2022; Bruschini-Chaumet et al., 2019). Saradnja sa lokalnim stanovništvom pomaže organizacijama da osiguraju da zajednica prihvati njihove intervencije. Pored toga, uključivanje zajednice može pomoći humanitarnim organizacijama da dobiju pristup potencijalno opasnim i teško dostupnim područjima. To takođe doprinosi zaštiti resursa

namenjenih projektu, jer lokalno stanovništvo razume namere humanitarnih aktera. Ovo podstiče veću društvenu koheziju, budući da zajednice češće imaju poverenja u svoje lokalne lidere nego u spoljne aktere.

Na osnovu odgovora koji se odnose na humanitarnu situaciju u Ukrajini, lokalizacija humanitarne pomoći smatra se izuzetno važnom temom. Istraživanje koje je sproveo Beigbeder (2023) ukazuje na brojne izazove i predlaže različita rešenja koja doprinose efikasnijem razmatranju humanitarnih aktivnosti, posebno u vezi sa ulogama lokalnih i međunarodnih aktera u unapređenju pružanja humanitarne pomoći. Međutim, u istraživanju se ističe da, iako je međunarodno finansiranje za humanitarnu pomoć Ukrajini značajno mobilisano, veliki deo finansijskih sredstava prolazi kroz međunarodne organizacije umesto da bude direktno usmeren ukrajinskim nevladinim organizacijama i grupama civilnog društva (Antezza et al., 2022). Ovakav pristup, iako doprinosi realizaciji humanitarnih aktivnosti, istovremeno izaziva zabrinutost u vezi sa održivošću, lokalnim vlasništvom nad procesima i dugoročnom održivošću korišćenja resursa. Freneson i saradnici (Frennesson et al., 2022) naglašavaju da lokalne organizacije bolje razumeju potrebe zajednice, imaju niže operativne troškove i bolje poznaju lokalne običaje, što predstavlja ključne faktore za unapređenje efikasnosti humanitarnih odgovora.

Pored toga, istraživanje se fokusira na značaj prelaska na mehanizme lokalizacije koji ne samo da mogu zadovoljiti osnovne humanitarne potrebe, već i doprineti izgradnji dugoročne otpornosti unutar ukrajinskih zajednica (Natorski, 2023). To podrazumeva postavljanje jasnih ciljeva za povećanje direktne finansijske pomoći lokalnim akterima, unapređenje aktivnosti razvoja kapaciteta i obezbeđivanje pravičnog tretmana lokalnih i međunarodnih partnera kada je reč o administrativnim troškovima i troškovima bezbednosti. U celini, istraživanje zagovara uravnoteženiji pristup u kojem međunarodna podrška ne zamenjuje lokalne inicijative već ih dopunjuje. Cilj ovog pristupa jeste osnaživanje ukrajinskih organizacija, jačanje učešća zajednice i unapređenje humanitarnih aktivnosti kako bi se izgradila održiva i odgovorna zajednica.

Prema Vilijamsu (Williams, 2019), Kolumbija i Južni Sudan se suočavaju sa brojnim sličnim izazovima koji ozbiljno pogađaju lokalne zajednice, kao što su sukobi, međuetničko nasilje, masovno raseljavanje stanovništva i ekonomska nestabilnost. Ovi izazovi dovode do velike zavisnosti od humanitarne pomoći. U svojoj studiji, Smit (Smith, 2021) ukazuje na poteškoće u pristupu osnovnim uslugama, istovremeno naglašavajući ključnu ulogu lokalnih i

nacionalnih aktera u humanitarnim odgovorima. Međutim, ove organizacije se suočavaju sa značajnim preprekama, uključujući rigorozne procese provere, administrativne izazove i stroge zahteve za izveštavanje. Pored toga, podrška razvoju kapaciteta je ograničena zbog nedostatka direktnog finansiranja.

Robijar i saradnici (Robillard et al., 2021) ukazuju na prepoznavanje ključne uloge lokalnih aktera u humanitarnim inicijativama, dok Svetski humanitarni samit iz 2016. godine zagovara veću lokalizaciju kroz uspostavljanje ravnoteže između osnaživanja lokalnih aktera i međunarodne podrške kada je ona potrebna. Ciljevi ovog pristupa usklađeni su sa principima „Velikog dogovora“, koji su usmereni na jačanje otpornosti i inicijativa zasnovanih na zajednici. Početkom 2022. godine, Međuresorni stalni odbor (Inter-Agency Standing Committee – IASC) je sproveo sveobuhvatnu stručnu (Peer-to-Peer – P2P) reviziju Tima za humanitarnu pomoć na nivou zemlje (Humanitarian Country Team, u daljem tektu HCT) u Kolumbiji (Sida et al., 2024). Ovaj pristup ukazao je na značajne ciljeve usmerene ka obezbeđivanju ravnopravnih partnerstava, jačanju lokalnih kapaciteta, uključivanju lokalnih aktera u procese donošenja odluka i promovisanju zajedničkog razumevanja lokalizacije. Smit (Smith, 2021) ističe da kvalitetna lokalizacija prevazilazi direktno finansiranje, jer podrazumeva osnaživanje lokalnih lidera i jačanje nivoa otpornosti zajednica. Kao odgovor na ove potrebe, HCT je razvio posvećenu strategiju usmerenu na unapređenje lokalizacije u Kolumbiji.

Bano (2019) ističe da inicijative za unapređenje razvoja, koje se sprovode zajedno sa konzorcijumom različitih aktera, uključujući tela Ujedinjenih nacija i forume nevladinih organizacija, obuhvataju saradnju lokalnih aktera, državnih institucija, donatora, agencija UN i nevladinih organizacija. Ovakav inkluzivni pristup sa više zainteresovanih strana usmeren je na stvaranje okvira za kvalitetnija partnerstva, obezbeđivanje održivih rezultata i smanjenje zavisnosti od humanitarne pomoći, posebno tokom kriznih situacija. Vizija HCT-a usmerena je ka osnaživanju nacionalnih i lokalnih aktera kako bi se unapredila lokalizacija humanitarnog odgovora u Kolumbiji, pri čemu bi međunarodna podrška bila potrebna samo u situacijama kada su lokalni i nacionalni kapaciteti preopterećeni (Hidalgo & O’Connor, 2019). Ova strategija ističe četiri ključna prioriteta, među kojima su i promovisanje ravnopravnih partnerstava koja uvažavaju odnose moći i komplementarnost aktera, kao i unapređenje inicijativa za razvoj kapaciteta radi jačanja lokalnog znanja i boljeg odgovora na potrebe zajednice. Kroz ove zajedničke napore, HCT zagovara efikasnije strategije za unapređenje

lokalnog odgovora na humanitarne izazove, sa ciljem jačanja otpornosti i održivosti u Kolumbiji.

Veći pristup direktnom finansiranju i operativna nezavisnost unapređuju sposobnost lokalnih aktera da optimizuju rezultate lokalizacije.

Direktan pristup finansiranju i operativna autonomija ključni su za razvoj operativne lokalizacije u humanitarnom odgovoru. Lokalni akteri se tradicionalno suočavaju sa ograničenim pristupom finansijskim resursima i minimalnim programima koji su zaista zasnovani na lokalnom kontekstu. Ova organizaciona ograničenja sprečavaju ih da u potpunosti učestvuju u planiranju, sprovođenju i evaluaciji humanitarnih intervencija. Kada imaju direktno finansiranje, lokalne organizacije su u najboljoj poziciji da efikasno raspoređuju sredstva i prilagođavaju intervencije stvarnim potrebama svojih zajednica. Ova finansijska nezavisnost omogućava brže reagovanje u vanrednim situacijama, veću fleksibilnost i, samim tim, unapređenje kvaliteta i relevantnosti humanitarne pomoći.

Operativna nezavisnost dodatno jača efekat direktnog finansiranja, jer lokalni akteri mogu donositi strateške odluke bez ograničenja koja proizlaze iz eksterno definisanih prioriteta ili procedura. Organizacije koje imaju kontrolu nad intervencijama mogu se lakše prilagođavati promenljivim okolnostima, koristiti lokalno znanje i primenjivati pristupe koji su u skladu sa kontekstom. Ova autonomija podstiče inovacije, jača poverenje zajednice i doprinosi održivim rezultatima, uz istovremeno smanjenje birokratskih procedura, koje često nastaju kada se odluke moraju odobravati iz udaljenih međunarodnih kancelarija.

Veći obim finansiranja i veća moć odlučivanja dodatno jačaju osećaj vlasništva i odgovornosti kod lokalnih aktera. To ne samo da povećava efikasnost programa, već doprinosi i izgradnji otpornijih lokalnih institucija. „Veliki dogovor“ i drugi međunarodni sporazumi odražavaju značaj ovakvog pomeranja moći i resursa, naglašavajući da se istinska lokalizacija može postići samo ako se lokalnim akterima omogući da vode procese. Dokazi iz savremenih humanitarni aktivnosti pokazuju da, kada su lokalni akteri finansijski podržani i osnaženi za samostalno delovanje, humanitarni odgovori postaju efikasniji, pravičniji i bolje usklađeni sa potrebama pogođenog stanovništva.

Osnaživanje lokalnih organizacija kroz finansiranje, partnerstva i liderske uloge ojačaće njihovu buduću poziciju u globalnim humanitarnim sistemima.

Jačanje kapaciteta lokalnih organizacija da mogu da utiču na humanitarni rad i da ga vode predstavlja ključni faktor njihovog osnaživanja. Omogućavanjem direktnog pristupa finansiranju, podsticanjem stvarnih partnerstava i osnaživanjem, međunarodni humanitarni sistem može doprineti većem osećaju lokalnog vlasništva i otpornosti. Pored povećanja neposredne efikasnosti humanitarnih odgovora, ovaj pristup podržava i dugoročni razvoj lokalnih organizacija, čineći ih značajnijim akterima u globalnom humanitarnom sistemu.

Direktno finansiranje predstavlja jedan od najefikasnijih instrumenata za podršku lokalnim organizacijama. Finansijski resursi omogućavaju ovim organizacijama da osmišljavaju, sprovode i procenjuju programe koji odgovaraju specifičnim potrebama njihovih zajednica. Takođe im omogućavaju jačanje kapaciteta, razvoj potrebne infrastrukture i postizanje održivih rezultata. Finansijska nezavisnost omogućava lokalnim organizacijama da smanje svoju zavisnost od međunarodnih donatora i ojačaju poziciju u budućim kriznim odgovorima, čineći ih bržim i efikasnijim.

Drugi važan element jačanja lokalnih organizacija jeste partnerstvo. Smislena saradnja između lokalnih aktera omogućava razmenu resursa, znanja i kapaciteta, što doprinosi efikasnijem odgovoru na krize i zajedničkom učenju. Kroz ovakva partnerstva, lokalne organizacije stiču dragocene uvide i proširuju svoje mreže unutar šireg humanitarnog sistema. Ona takođe doprinose kontekstualno prilagođenijoj i relevantnijoj pomoći, čime se jačaju legitimitet i uticaj lokalnih aktera.

Konačno, preuzimanje liderskih uloga od strane lokalnih organizacija ključno je za promenu odnosa moći u humanitarnim odgovorima. Uključivanjem lokalnih aktera u procese donošenja odluka i koordinacije, humanitarni sektor osigurava da se pomoć zasniva na znanju onih koji najbolje razumeju potrebe zajednice. Ovakvo liderstvo takođe povećava globalnu vidljivost i uticaj lokalnih organizacija i otvara put ka njihovom značajnijem učešću u globalnom humanitarnom upravljanju u budućnosti.

Ukratko, finansijsko, partnersko i lidersko osnaživanje lokalnih aktera ključno je ne samo za unapređenje trenutnih humanitarnih rezultata, već i za dugoročnu održivost njihovog položaja u globalnom humanitarnom sistemu. To vodi ka pravednijim i efikasnijim odgovorima na buduće krize, što je u krajnjoj liniji u najboljem interesu zajednica kojima je pomoć najpotrebnija.

1.4 Obim studije

Ova studija ima za cilj da pruži integrisano razumevanje višedimenzionalne lokalizacije humanitarne pomoći, sa fokusom na jaz između njenog konceptualnog obećanja i praktične primene, kao i implikacije na unapređenje efikasnosti pomoći. Istraživanje je prvenstveno sprovedeno kroz opsežan kabinetski pregled akademske literature, dokumenata javnih politika i izveštaja ključnih humanitarnih organizacija, istraživačkih centara i think tank institucija. Ovaj obimni pregled sekundarnih podataka obuhvatio je ključne aspekte lokalizacije, obaveze iz „Velikog dogovora“, postojeću literaturu o neravnoteži moći, razvoju kapaciteta, finansijskom riziku i problemima koordinacije unutar humanitarnog sistema. Kabinetska analiza je takođe uključila kritičko ispitivanje različitih modela pružanja pomoći, partnerskih pristupa i okvira odgovornosti u odnosu na proces decentralizacije humanitarnih aktivnosti.

Osim ovog opsežnog desk istraživanja, anketa je uključila i primarne podatke prikupljene kroz kvalitativna pitanja upućena višim humanitarnim radnicima u različitim operativnim okruženjima. Anketa je bila usmerena na aktere sa dugogodišnjim iskustvom u dizajniranju, implementaciji i nadzoru humanitarne pomoći, kako bi se prikupljeni uvidi utemeljili na praktičnom iskustvu. Anketa je obuhvatila osetljive i raznolike humanitarne kontekste, uključujući, ali ne ograničavajući se na Siriju, Avganistan, Keniju, Jemen, Tursku i Sudan. Ovaj izbor zemalja pokriva različite tipove kriza (uključujući epidemiološke i kombinovane/višestruke krize), različite nivoe operativnih izazova i različite faze implementacije lokalizacije, što predstavlja bogat empirijski uzorak za analizu nijansi u percepciji efikasnosti pomoći. Cilj ovog istraživanja je da se steknu dublji uvidi u faktore koji oblikuju percepciju efikasnosti lokalizacije, razloge njihovih razlika između zemalja, kao i izazove u njenoj implementaciji.

Pored toga, istraživanje je uključilo i detaljne studije slučaja humanitarne pomoći u specifičnim kontekstima iz uzorka ankete. Ove studije slučaja omogućile su bogate kvalitativne opise stvarne implementacije pomoći, uključujući mehanizme toka resursa, procese donošenja odluka i percipirane efekte na pogođene zajednice. Analizom ovih primera iz prakse, studija je pokušala da identifikuje faktore koji utiču na uspeh ili neuspeh lokalno vođenih odgovora, kao i da ispita odnos između autonomije u odlučivanju, adekvatnosti resursa i percepcije uspešnosti humanitarnih intervencija. Nalazi iz ovih slučajeva su doprineli produbljivanju opštih zaključaka iz kabinetskog pregleda i ekspertske ankete, jasno ukazujući na prirodu nacionalnih i lokalnih ograničenja, kao i na praktične potrebe u pogledu resursa i donošenja odluka za optimizaciju lokalizacije. Na kraju, integracijom obimnog pregleda sekundarne literature sa

mišljenjem stručnjaka i studijama slučaja iz lokalnog konteksta, istraživanje je imalo za cilj da pruži čvrstu, primenjenu analizu faktora koji otežavaju lokalizaciju i da ponudi preporuke za jačanje buduće uloge i kapaciteta lokalnih organizacija u globalnom humanitarnom sistemu, kako bi se doprinelo efikasnijoj i pravednijoj arhitekturi humanitarne pomoći.

2. POGLAVLJE: PREGLED LITERATURE

Ovo poglavlje obuhvata pregled literature o lokalizaciji i humanitarnim intervencijama. Sastoji se od tri glavna dela: empirijskog pregleda, koji analizira postojeću literaturu o ovoj temi, teorijskog pregleda i konceptualnog okvira.

2.1 Teorijski pregled

U ovom delu se razmatraju teorija sistema, teorija zavisnosti i teorija saradnje i partnerstva. Ove teorije su postavljene u analitički okvir u odnosu na ulogu humanitarnih nevladinih organizacija (NGO), čime se obogaćuje teorijska slika dinamike lokalizacije. Njihovi doprinosi unapređuju naučne rasprave o modelima pružanja pomoći koji daju rezultate, kao i o institucijama koje je potrebno restrukturirati unutar humanitarnog sektora.

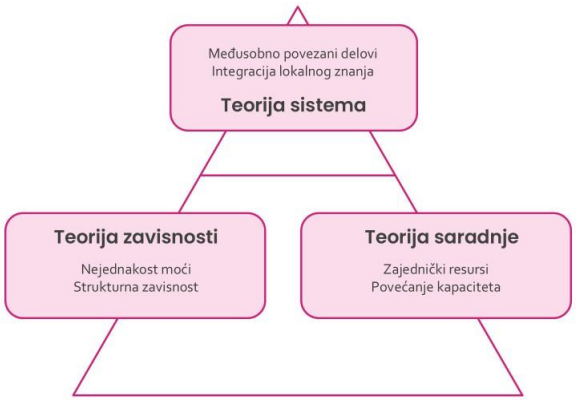

Slika 2. Teorijski okvir za lokalizaciju humanitarnih NGO
(Izvor: Autor)

2.1.1 Teorija sistema

Teorija sistema pomaže u razumevanju složenog odnosa između lokalizacije i efikasnosti u humanitarnom radu. Ona naglašava da su različiti delovi jednog sistema međusobno povezani i da promena u jednom segmentu neizbežno utiče na ceo sistem. U kontekstu humanitarnih aktivnosti, lokalizacija podrazumeva osnaživanje i uključivanje lokalnih zajednica, organizacija i resursa u odgovor na katastrofe i inicijative za dalji razvoj (Friedman & Allen, 2011). Ova teorija takođe prepoznaje neprocenjivu vrednost lokalnog znanja, veština i resursa, koji mogu doprineti održivijim i efikasnijim rešenjima. S druge

strane, efikasnost podrazumeva postizanje željenih rezultata uz minimalno rasipanje resursa, vremena i napora.

U okviru teorije sistema, važno je posmatrati lokalizaciju kao sistem. Ovaj sistem čine različiti akteri, uključujući nevladine organizacije, koje u postojeće odnose unose resurse, stručnost i spoljne veze. Takođe, tu su i lokalni akteri, među kojima su zajednice, organizacije civilnog društva i lokalne vlasti. Ove grupe često poseduju lokalno znanje, društvene mreže i razumevanje kulturnog konteksta (Reiter, 2019). Treću grupu čine lokalne zajednice, koje su krajnji korisnici intervencija i imaju specifične potrebe i okolnosti. Interakcije između ovih različitih aktera zasnivaju se na efikasnosti sistema koji su uspostavljeni.

Posmatrano kroz prizmu teorije sistema, lokalizacija i efikasnost su suštinski međusobno povezane. Uključivanjem lokalnih aktera humanitarni rad postaje efikasniji na više načina. Lokalne zajednice i organizacije poseduju duboko razumevanje kulturnog, društvenog i ekološkog konteksta, što im omogućava da doprinesu oblikovanju intervencija koje su bolje prilagođene specifičnim potrebama stanovništva, čime se smanjuju neefikasnosti i neželjene posledice. Pored toga, lokalni akteri lakše ostvaruju pristup pogođenim zajednicama, naročito u područjima zahvaćenim sukobima, što olakšava pružanje pomoći i usluga. Ovakav bolji pristup značajno umanjuje logističke izazove i kašnjenja koja mogu ugroziti efikasnost.

Posebno je važno istaći da lokalne zajednice lakše stiču poverenje u intervencije koje uključuju poznate i pouzdane lokalne organizacije. Zahvaljujući tom poverenju, povećavaju se saradnja, učešće i održivost aktivnosti, što doprinosi efikasnijem korišćenju resursa. Takođe, korišćenje lokalnih resursa i angažovanje lokalnih organizacija mogu značajno smanjiti zavisnost od skupih spoljašnjih resursa i troškova transporta, čime se povećava efikasnost u raspodeli i upotrebi sredstava. Da bi se poverenje održalo, neophodno je obezbediti stalan protok informacija, što je moguće ostvariti jedino kroz otvorenu komunikaciju među različitim grupama uključenim u proces. Kako ističe Esmail (2022), samo putem otvorene komunikacije različiti akteri unutar sistema mogu donositi odluke bazirane na informacijama. Takva komunikacija, kao što je prethodno opisano, može doprineti stvaranju kulture odgovornosti, što svim akterima u sistemu olakšava zajednički rad na ostvarivanju zajedničkih ciljeva.

Pored toga, važno je razumeti da lokalizacija i efikasnost predstavljaju izazove unutar samog sistema. Jačanje lokalnog vlasništva nad procesima i razvoj lokalnih kapaciteta zahtevaju dodatne početne resurse, što može umanjiti kratkoročnu efikasnost (Bond, 2021). Takođe, ograničeni kapaciteti, nedostatak resursa i postojeći odnosi moći unutar lokalnih

zajednica mogu u određenim situacijama značajno ograničiti sposobnost efikasnog odgovora na potrebe stanovništva. Prema teoriji sistema, održavanje optimalne ravnoteže između lokalizacije i efikasnosti zahteva iterativan i holistički pristup, u kojem se različite komponente sistema kontinuirano procenjuju i prilagođavaju (Friedman & Allen, 2011). To može podrazumevati jačanje lokalnih kapaciteta i razvijanje strategija prilagođenih konkretnom kontekstu, koje koriste prednosti kako lokalnih tako i eksternih resursa.

Usvajanjem sistemskog pristupa, humanitarne organizacije mogu uspešnije da upravljaju složenim odnosima između lokalizacije i efikasnosti, da prepoznaju njihovu međuzavisnost i iskoriste sinergijske efekte kako bi razvile delotvornije, održivije i efikasnije humanitarne odgovore koji zaista odgovaraju potrebama pogođenih zajednica. Na kraju, ovakav pristup ima potencijal da transformiše humanitarni sektor stvaranjem inkluzivnijeg, prilagodljivijeg i smislenijeg sistema pomoći, koji osnažuje i podržava zajednice kojima je namenjen.

Slika 3. Teorija sistema u humanitarnom radu
(Izvor: Autor)

2.1.2 Moć i teorija zavisnosti

Ova teorija istražuje odnose moći između međunarodnih organizacija i lokalnih aktera, sa posebnim fokusom na načinu na koji resursi, ovlašćenja za donošenje odluka i različiti oblici zavisnosti oblikuju njihove međusobne odnose. Ovaj teorijski okvir pomaže da se analizira kako neravnoteža moći između lokalnih organizacija i međunarodnih agencija utiče na proces lokalizacije. Pitanja koja se odnose na moć odlučivanja, pristup resursima i stepen autonomije mogu se povezati sa ovom teorijom kako bi se istražilo da li lokalizacija zaista doprinosi

prenosu moći na lokalni nivo ili, naprotiv, učvršćuje postojeće odnose zavisnosti. Ovo je posebno značajno jer su istraživanja, poput studije Feratija i Beke-Trivunac (2024), pokazala da je lokalizacija finansijskog upravljanja otežana upravo zbog postojećih neravnoteža moći.

Jedan od ključnih aspekata povezanih sa pružanjem humanitarne pomoći, naročito kada se ona pruža kontinuirano, jeste koncept zavisnosti. Prema Gošu (Ghosh, 2019), ovaj koncept se održava kroz odnose dominacije i potčinjenosti koji imaju korene u kolonijalnoj istoriji. Zontag (Sonntag, 2000) ističe da asimetrične karakteristike odnosa u kapitalističkom sistemu doprinose održavanju nejednakosti i dodatno produbljuju društvene asimetrije, stvarajući tako samoodrživi ciklus zavisnosti. Pored toga, teorija zavisnosti obuhvata i koncept spoljne zavisnosti, prema kojem manje razvijene zemlje zavise od bogatih država, što doprinosi njihovoj trajnoj nerazvijenosti (Griffiths et al., 2015). Na primer, Atputaradža i Vanga (Atputharajah & Wanga, 2020) ukazuju na problem spoljne zavisnosti, navodeći da eksterni izvori finansiranja predstavljaju ključni oslonac za humanitarne organizacije koje deluju u manje razvijenim zemljama. Takva situacija podstiče kulturu konkurencije i strateškog ponašanja usmerenog na obezbeđivanje ograničenih resursa, što istovremeno otežava istinsku lokalizaciju humanitarne pomoći. Shodno tome, rizik da se humanitarna pomoć poveže sa stvaranjem zavisnosti dodatno naglašava značaj lokalizacije pomoći. Lokalizacija omogućava da se podrška pruža direktnije pogođenim zajednicama, uz niže troškove i veći nivo efikasnosti pružene pomoći (Atputharajah & Wanga, 2020). Međutim, lokalizacija zavisi od direktnog finansiranja lokalnih nevladinih organizacija kao i od prepoznavanja lokalizacije kao hitnog prioriteta. Na taj način bi se ublažile prepreke kao što su centralizovani sistemi finansiranja, sklonost izbegavanju rizika i sumnje u kapacitete lokalnih nevladinih organizacija, čime bi se obezbedila veća delotvornost i održivost procesa lokalizacije.

Strukturna zavisnost predstavlja još jedan oblik zavisnosti obuhvaćen ovom teorijom, pri čemu se poseban naglasak stavlja na istorijsku dimenziju zavisnosti, naročito na istorijske odnose sa kolonijalnim silama. Farni (Farny, 2016) ističe da je istorijska perspektiva kolonijalalizma dovela do formiranja sistema koji se sastoji od zemalja centra, poluperiferije i periferije. Zemlje centra uglavnom obuhvataju kolonijalne sile, koje se smatraju dominantnim i razvijenim državama, sposobnim da samostalno održavaju i razvijaju svoje ekonomije. Nasuprot tome, zemlje periferije predstavljaju zavisne, manje razvijene države koje se oslanjaju na razvijene zemlje centra u oblikovanju i funkcionisanju svojih ekonomija. Zemlje poluperiferije nalaze se između ove dve krajnosti u pogledu nivoa razvoja i stepena zavisnosti. Paradoksalno, Palestini (2021) smatra da se zemlje periferije često posmatraju kao objekti

eksploatacije od strane zemalja centra. Istovremeno, njihove ekonomije se vide kao odraz širenja ekonomskog uticaja zemalja centra, što dodatno ukazuje na postojeće globalne nejednakosti. Slično tome, Bhambra (2014) naglašava da je jedno od osnovnih načela teorije zavisnosti tvrdnja da je zavisnost usklađena sa postojećim hegemonijskim odnosima moći, pri čemu nerazvijenost zemalja periferije proizlazi iz njihovog podređenog položaja unutar globalnog kapitalističkog sistema. Naime, karakteristike zemalja periferije uključuju visok stepen prodora stranog kapitala, tehnološku zavisnost i oslanjanje na izvoz ograničenog broja sirovina i proizvoda (Farny, 2016). Zbog toga postojeće kapitalističke strukture, zajedno sa istorijskim nasleđem, dodatno učvršćuju strukturnu zavisnost, što utiče čak i na tokove humanitarne pomoći, posebno zbog toga što otvara pitanje stvaranja i održavanja zavisnosti od spoljne podrške.

S druge strane, prema ovom teorijskom okviru, nesposobnost zemalja u razvoju da efikasno upravljaju humanitarnim krizama bez strane intervencije posledica je upravo postojećih kapitalističkih struktura. Konkretno, Ebinumo i Ikunga (2019) tvrde da teorija zavisnosti polazi od pretpostavke da resursi, u obliku radne snage i sirovina, teku iz „periferije“, odnosno nerazvijenih zemalja, ka zemljama centra, gde se prerađuju u gotove proizvode koji se potom izvoze nazad u zemlje u razvoju. Ovakav proces uskraćuje zemljama periferije mogućnost da izgrade stabilnu ekonomsku osnovu neophodnu za samostalno i efikasno suočavanje sa humanitarnim krizama. Na sličan način, Kabonga (2016) ističe da donatorska pomoć često donosi veću korist zemljama donatorima nego primaocima pomoći, kroz otvaranje radnih mesta i povećanje potražnje za robom i uslugama u bogatijim državama. Stoga se može zaključiti da je postojeći sistem humanitarne pomoći zasnovan na modelu u kojem zemlje centra ostvaruju značajnije koristi, često na račun ekonomske nezavisnosti zemalja periferije, koja je neophodna za izgradnju održivog i efikasnog humanitarnog sistema.

Nasuprot tome, lokalizacija humanitarnog delovanja u pogođenim zemljama, posebno u zemljama periferije, doprinosi jačanju njihovih kapaciteta za pružanje neophodne humanitarne pomoći. Erdilmen i Sostenes (Erdilmen i Sosthenes, 2020) smatraju da lokalizacija humanitarne podrške osnažuje lokalne aktere i smanjuje njihovu zavisnost od međunarodnih organizacija kada je reč o finansiranju i donošenju odluka. Posmatrano kroz prizmu teorije zavisnosti, to podrazumeva smanjenje odliva resursa iz lokalnih zajednica, što predstavlja važan preduslov za unapređenje ekonomskih uslova potrebnih za održivo pružanje humanitarne pomoći. Kao rezultat toga, lokalizacija humanitarne pomoći doprinosi održivosti i samodovoljnosti lokalnih sistema podrške, što omogućava efikasniji odgovor na humanitarne

potrebe. Prema Emehu (2013), teorija zavisnosti posmatra donatorsku pomoć kao instrument kojim bogatije zemlje ostvaruju kontrolu nad siromašnijim državama i primoravaju ih da se podrede interesima razvijenih zemalja. Međutim, ovakvo stanovište se dovodi u pitanje kroz teorijske pristupe poput teorije kolonijalizma i postkolonijalizma, prema kojima se donatorska pomoć koristi za jačanje ekonomskih interesa bogatih država i potvrđivanje njihove moći putem uslova koji se vezuju za pruženu pomoć (Langan, 2018). Nedostatak resursa u zemljama periferije ukazuje na potrebu za jačanjem znanja, veština i resursa lokalnih pružalaca humanitarne pomoći kako bi se povećala njihova efikasnost i sposobnost reagovanja u vanrednim situacijama (Esmail, 2022). Stoga je uspostavljanje i jačanje lokalizacije humanitarnih nevladinih organizacija od ključnog značaja za ublažavanje kolonijalnih i neokolonijalnih obrazaca zavisnosti od međunarodne pomoći, čime se podstiče veća samostalnost zemalja periferije u periodima humanitarnih kriza.

Teorija zavisnosti ukazuje na postojanje neravnoteže moći između lokalnih i međunarodnih aktera, pri čemu lokalizacija predstavlja mehanizam za uspostavljanje ravnopravnijih partnerstava i procesa donošenja odluka, što doprinosi efikasnijem i odgovornijem pružanju humanitarne pomoći. Asal (Assal, 2008) ukazuje na posledice strukturne zavisnosti u kontekstu pružanja humanitarne pomoći. Autor tvrdi da dugotrajno pružanje humanitarne pomoći u Istočnom Sudanu dovodi do povećane zavisnosti lokalnog stanovništva, umesto do održivog razvoja. Posebno se naglašava da oslanjanje zajednica isključivo na nevladine organizacije za opstanak, zajedno sa nesposobnošću tih organizacija da svoje aktivnosti prilagode problemima kao što su suše, oružani sukobi i nedovoljna koordinacija, otkriva jedno od glavnih ograničenja spoljne pomoći: smanjenu efikasnost i delotvornost u unapređenju životnih uslova pogođenog stanovništva. Bruskini-Šome i saradnici (Bruschini-Chaumet et al., 2019) ističu da lokalizacija humanitarne pomoći doprinosi smanjenju strukturne zavisnosti i prevazilaženju ovog ograničenja tako što omogućava prenos kontrole nad humanitarnim operacijama sa međunarodnih aktera na lokalne perspektive. Prednost ovakve transformacije ogleda se u povećanju efikasnosti humanitarnog odgovora, jer se aktivnosti zasnivaju na delovanju lokalnih aktera koji poznaju specifičnosti lokalnog konteksta.

Slika 4. Teorija zavisnosti u kontekstu humanitarne pomoći
(Izvor: Autor)

Pored toga, lokalizacija humanitarne pomoći doprinosi smanjenju asimetrije moći između lokalnih organizacija i međunarodnih aktera, koja se često održava zahvaljujući postojećim kapitalističkim strukturama. To se postiže osnaživanjem lokalnih institucija i osporavanjem koncentracije moći u rukama malog broja međunarodnih nevladinih organizacija (INGO) i donatora (Bond, 2021). Kao rezultat toga, jačanje lokalnih humanitarnih organizacija doprinosi većoj odgovornosti prema korisnicima pomoći. Takođe povećava učešće lokalnih aktera koji su kulturno i društveno integrisani u zajednice u kojima deluju, čime se obezbeđuje da pružanje pomoći bude usklađeno sa stvarnim potrebama i uslovima na terenu. Na taj način dolazi do promene pristupa od humanitarne pomoći koja stvara zavisnost ka pomoći koja je prilagođena konkretnim potrebama zajednice i usmerena na njihovo rešavanje.

Zavisnost od donatorske pomoći stvara brojne izazove u usklađivanju zahteva donatora sa lokalnim potrebama. Elkahlout i saradnici (2022) ističu da je neusklađenost između prioriteta donatora i potreba lokalnog stanovništva jedna od najvećih prepreka efikasnom humanitarnom odgovoru. Međunarodne nevladine organizacije koje nemaju dovoljno lokalnog znanja često daju prednost projektima koji obezbeđuju finansijska sredstva, umesto onima koji najviše doprinose dobrobiti zajednice. Pored toga, hijerarhijski odnosi u sistemu humanitarne pomoći predstavljaju dodatnu prepreku uspostavljanju delotvornog, efikasnog i odgovornog sistema pomoći, jer otežavaju balansiranje između očekivanja donatora i lokalnih prioriteta.

Freneson i saradnici (Frennesson et al., 2022) tvrde da formalni zahtevi i očekivanja međunarodnih humanitarnih organizacija predstavljaju izazov za proces lokalizacije humanitarne pomoći, iako je upravo lokalizacija jedan od ključnih elemenata za smanjenje zavisnosti zemalja periferije od zemalja centra kada je reč o pružanju pomoći. Budući da lokalizacija humanitarne pomoći povećava efikasnost u odgovoru na veliki broj potreba stanovništva, ona istovremeno doprinosi smanjenju zavisnosti zemalja u razvoju od razvijenih država tokom humanitarnih kriza (Frennesson et al., 2022). Stoga je neophodno usmeriti pažnju na izgradnju kapaciteta lokalnih organizacija kroz unapređenje njihovih finansijskih i administrativnih sposobnosti. U kombinaciji sa diverzifikacijom izvora finansiranja i jačanjem lokalne mobilizacije resursa, ovakav pristup osnažuje proces lokalizacije humanitarne pomoći, smanjuje zavisnost od spoljne podrške i doprinosi većoj efikasnosti.

Uticaj koji zemlje donatori imaju na zemlje primaoce pomoći značajno utiče na transparentnost i odgovornost lokalnih humanitarnih organizacija. Budući da zavisnost od donatorskog finansiranja uglavnom stavlja snažan naglasak na odgovornost prema donatorima (tzv. uzlazna odgovornost), povećava se rizik od slabljenja odgovornosti prema lokalnim zajednicama (tzv. silazna odgovornost). Takva situacija može imati negativne posledice jer se veći značaj pridaje ispunjavanju zahteva i standarda donatora nego stvarnim potrebama i povratnim informacijama zajednica kojima je pomoć namenjena (Khan & Kontinen, 2022). Stoga ova zavisnost utiče na odgovornost nevladinih organizacija koje pružaju humanitarne usluge, jer ih podstiče da prvenstveno ispunjavaju zahteve koje nameću donatori. Ovakav pristup se smatra preprekom efikasnom pružanju humanitarne pomoći i adekvatnom odgovoru na potrebe pogođenog stanovništva. Primena mera kao što su izgradnja kapaciteta lokalnih organizacija doprinosi njihovoj profesionalizaciji i razvoju snažnih sistema interne kontrole, koji su neophodni za smanjenje zavisnosti od spoljnog finansiranja. Drugim rečima, teorija zavisnosti naglašava značaj lokalizacije kao sredstva za unapređenje odgovornosti humanitarnih organizacija prema lokalnim zajednicama i njihovim stvarnim potrebama.

2.1.3 Teorija saradnje i partnerstva

Teorija saradnje i partnerstva zasniva se na ideji da zajednički rad može dovesti do boljih rezultata nego delovanje u izolaciji. To jednostavno znači da grupa ljudi može biti uspešnija kada zajednički radi na ostvarivanju zajedničkih ciljeva (Colbry et al., 2014). Ova teorija naglašava značaj deljenja resursa, otvorene komunikacije i međusobnog poverenja kao

ključnih faktora za postizanje uspešnih rezultata. Dokazi koje iznosi Malder (Mulder, 2023) ukazuju na to da efikasna lokalizacija zahteva saradnju između nevladinih organizacija i lokalnih aktera, uključujući zajednice, organizacije civilnog društva i lokalne vlasti. Kako navode Nikidehagani i Huej-Traskot (Nikidehaghani & Hui-Truscott 2024), većina organizacija koje pružaju humanitarne intervencije jesu multinacionalne organizacije, što podrazumeva potrebu za saradnjom sa lokalnim akterima kako bi njihovi napori u oblasti lokalizacije bili uspešni. Ova teorija je posebno relevantna za predmetno istraživanje jer omogućava analizu načina na koji saradnja i partnerstvo sa lokalnim akterima mogu unaprediti efikasnost humanitarnih aktivnosti.

Jedan od ključnih elemenata ove teorije jeste formiranje partnerstava. Proces uspostavljanja konkretnih partnerstava između nevladinih organizacija i lokalnih aktera predstavlja ključni faktor koji određuje uspeh takvih saradnji. U vezi sa tim, Vilijams (Williams, 2015) ističe da je prilikom formiranja partnerstava neophodno uzeti u obzir faktore kao što su međusobno poverenje, zajedničke vrednosti i usklađenost ciljeva. U ovom kontekstu, ostvarivanje uspešnog partnerstva bilo bi teško bez prethodne procene stepena u kojem se ciljevi nevladinih organizacija podudaraju sa ciljevima partnerskih organizacija. Ovakva partnerstva omogućavaju organizacijama pristup lokalnim znanjima i iskustvima. Kako navode Kolbri i saradnici (Colbry et al., 2014), lokalni akteri poseduju duboko razumevanje lokalnog konteksta, kulturnih specifičnosti i postojećih odnosa moći unutar zajednice. Saradnja podstiče razmenu znanja, omogućavajući nevladinim organizacijama da svoje intervencije prilagode konkretnim potrebama lokalnog stanovništva i izbegnu neželjene posledice.

Važan aspekt partnerstava i saradnje u ovom kontekstu jeste mobilizacija resursa. Kako ističe Malder (Mulder, 2023), svako partnerstvo između nevladinih organizacija i lokalnih aktera trebalo bi da obuhvati mobilizaciju resursa kako bi se lokalnim zajednicama omogućilo da efikasno učestvuju u humanitarnim intervencijama. U okviru lokalizacije, saradnja u mobilizaciji resursa može zahtevati da nevladine organizacije prepuste deo kontrole nad resursima u korist osnaživanja lokalnih aktera (Williams, 2015). Zahvaljujući svom međunarodnom statusu, većina nevladinih organizacija nalazi se u povoljnijem položaju kada je reč ne samo o pribavljanju već i o mobilizaciji resursa od različitih zainteresovanih strana.

Jedno od pitanja koje istraživači često postavljaju odnosi se na to da li saradnja zaista doprinosi smanjenju neravnoteže moći između nevladinih organizacija i lokalnih aktera (Fitzpatrick et al., 2023). Očigledno je da nevladine organizacije raspolažu većom moći,

prvenstveno zato što imaju pristup resursima, što im daje značajnu prednost. Njihova moć proizlazi i iz činjenice da u većini slučajeva upravo one određuju sadržaj projekata, kao i iznose finansijskih sredstava namenjenih pojedinim aktivnostima (Nikidehaghani i Hui-Truscott, 2024). U tom smislu, saradnja podrazumeva odstupanje od tradicionalnih modela rada ka sistemu u kojem nevladine organizacije zajedno sa lokalnim akterima zajednički osmišljavaju humanitarne aktivnosti i intervencije. Ovakav pristup zajedničkog kreiranja aktivnosti i intervencija može se direktno povezati sa konceptom lokalizacije, jer se pri donošenju odluka uzimaju u obzir potrebe i interesi lokalnih aktera. Na taj način lokalni akteri prestaju da budu pasivni korisnici pomoći i postaju aktivni učesnici u donošenju odluka i raspodeli resursa, što povećava verovatnoću uspeha projekta ili intervencije.

Partnerstva i saradnja između nevladinih organizacija i lokalnih aktera takođe podrazumevaju izgradnju kapaciteta. Kako pokazuje Malderovo istraživanje (Mulder, 2023), nevladine organizacije imaju značajnu ulogu u jačanju kapaciteta lokalnih aktera kako bi oni mogli smisleno da učestvuju u humanitarnim intervencijama. Izgradnja kapaciteta najčešće se ostvaruje kroz različite oblike obuke, kao što su upravljanje projektima, finansijska pismenost i izrada projektnih predloga. U ovom kontekstu, osposobljavanje lokalnih aktera kroz sticanje novih znanja i veština omogućava im aktivnije učešće u realizaciji projekata, što doprinosi unapređenju kvaliteta sprovedenih intervencija (Frennesson et al., 2022). Saradnja u ovom kontekstu naglašava važnost izgradnje kapaciteta putem razmene znanja, razvoja veština i jačanja institucionalnih kapaciteta. Sve u svemu, nevladine organizacije mogu uspešno sprovoditi ove aktivnosti ukoliko ih prilagode specifičnim potrebama i okolnostima krajnjih korisnika, u skladu sa principima lokalizacije humanitarne pomoći.

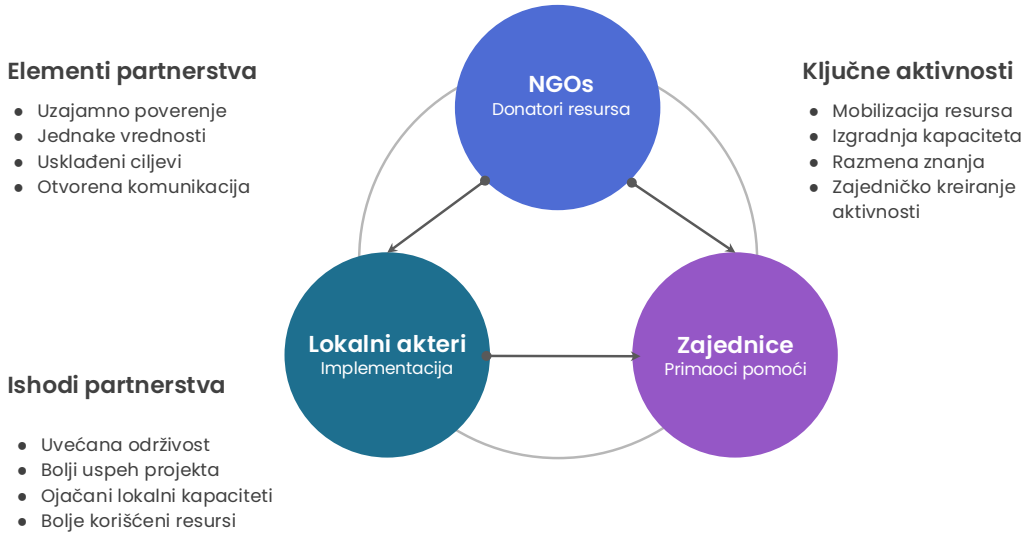

Slika 5. Teorija saradnje i partnerstva u kontekstu humanitarne pomoći
(Izvor: Autor)

Jedna od najvažnijih prednosti lokalizacije u kontekstu saradnje i partnerstava jeste povećanje održivosti projekata. Na osnovu zapažanja Esmaila (2022), intervencije koje su lokalizovane i zajednički osmišljene sa lokalnim akterima imaju veću verovatnoću da budu održive na duži rok. Uopšteno govoreći, to znači da projekti i intervencije u čijem su planiranju i sprovođenju uključeni lokalni akteri uživaju veći stepen prihvaćenosti među korisnicima, što značajno doprinosi njihovom ukupnom uspehu. Ova teorija ima poseban značaj jer naglašava važnost zajedničkog delovanja svih kategorija aktera uključenih u humanitarne aktivnosti i odgovore na katastrofe (Baldwin, 2022). Prema njenim postulatima, efikasna saradnja predstavlja ključni mehanizam za optimalno korišćenje resursa i pravovremeno reagovanje na promenljive humanitarne izazove. Implikacija ove teorije jeste da razumevanje načina na koji nevladine organizacije doprinose izgradnji kapaciteta svojih lokalnih partnera može pružiti dragocene uvide u efikasnost strategija lokalizacije.

2.1.4 Metodološki okvir za razvoj kapaciteta

Razvoj kapaciteta usmeren je na jačanje veština, sposobnosti i resursa lokalnih aktera kako bi mogli samostalno da odgovore na krize. Ovaj okvir je od ključnog značaja za razumevanje načina na koji lokalizacija doprinosi dugoročnoj održivosti humanitarnih aktivnosti kroz osnaživanje lokalnih aktera putem obuka, raspodele resursa i uključivanja u procese donošenja odluka.

Izgradnja kapaciteta postala je jedan od ključnih analitičkih koncepata u razmatranju lokalizacije humanitarnog delovanja. Ona se u velikoj meri prepoznaje kao sredstvo za unapređenje sposobnosti, veština i resursa pojedinaca, organizacija i sistema kako bi mogli da obavljaju svoje funkcije, rešavaju probleme i postavljaju i ostvaruju ciljeve na održiv način (OECD, 2006). Kao skup ideja, razvoj kapaciteta predstavlja mnogo više od tehničkog instrumenta ili metodološkog alata. On označava promenu paradigme od spoljne intervencije ka pristupu koji u središte stavlja delovanje, vlasništvo i liderstvo lokalnih aktera. U kontekstu lokalizacije, izgradnja kapaciteta predstavlja važnu teorijsku perspektivu kroz koju se mogu razumeti kako potencijali, tako i protivrečnosti savremenog sistema humanitarnog upravljanja.

Sa teorijskog stanovišta, razvoj kapaciteta dovodi u pitanje tradicionalnu podelu na „donatore“ i „primaoce pomoći“ i promoviše partnerstvo koje je ravnopravnije i procesno orijentisano. Umesto da lokalne partnere posmatra kao slabe ili nedovoljno pripremljene za delovanje, ovaj pristup polazi od pretpostavke da lokalni akteri već poseduju određeni nivo kapaciteta koji treba prepoznati, razumeti i dalje razvijati kroz prilagođene intervencije. Ovakva rekonceptualizacija usklađena je i sa postkolonijalnim kritikama humanitarizma, koje ukazuju na to da su hijerarhije znanja i neravnomerna raspodela moći dugo davale prednost znanju i ekspertizi iz zemalja Globalnog severa, potiskujući pritom lokalna znanja i iskustva (Pouligny, 2009; Roepstorff, 2020). Definišući kapacitet kao dinamičan i endogeni proces, ova teorija preusmerava fokus humanitarnih intervencija sa kratkoročnog pružanja pomoći na jačanje lokalne samoodrživosti i dugoročne otpornosti sistema.

Ovaj okvir takođe daje značajan konceptualni doprinos širem teorijskom razumevanju lokalizacije jer pruža objašnjenje za redistribuciju moći u humanitarnom upravljanju. Posmatrano kroz prizmu razvoja kapaciteta, moguće je razjasniti mnoge nejasnoće koje prate često osporavanu i pogrešno shvaćenu raspravu o lokalizaciji. Kako navodi ODI (2024), samo prenošenje finansijskih sredstava ili odgovornosti na lokalne aktere nije dovoljno za ostvarivanje stvarne lokalizacije ukoliko istovremeno ne postoje ulaganja u razvoj liderskih kapaciteta, infrastrukturu i institucionalnu autonomiju. U tom smislu, razvoj kapaciteta predstavlja posredni mehanizam putem kojeg se normativni ciljevi lokalizacije, kao što su pravičnost, legitimitet i održivost, prevode u konkretne i merljive aktivnosti.

Međutim, iako predstavlja važan teorijski koncept, razvoj kapaciteta nije lišen određenih protivrečnosti. Naime, pristupi zasnovani na izgradnji ili prenosu kapaciteta često mogu reprodukovati upravo one hijerarhijske odnose odozgo nadole koje nastoje da prevaziđu.

Autori poput Isterlija (Easterly, 2006) i Patela i Stalfa (Patel i Stalph, 2020) upozoravaju da tehnokratski pristupi razvoju kapaciteta mogu prikriti suštinska politička pitanja, kao što su: čije se znanje smatra relevantnim, ko određuje prioritete i ko na kraju ostvaruje najveću korist od intervencija. U tom smislu, razvoj kapaciteta nije neutralan niti isključivo tehnički proces, već izrazito politička aktivnost koja je neraskidivo povezana sa pitanjima moći, kontrole i epistemičke pravde.

Dodatni teorijski izazov proizlazi iz činjenice da je sam pojam „kapacitet“ relativno širok i fleksibilan. S jedne strane, njegova otvorenost omogućava primenu koncepta u različitim kontekstima: od institucionalnih reformi do razvoja individualnih veština. S druge strane, upravo ta fleksibilnost čini koncept podložnim instrumentalizaciji. Bez jasno definisanih ciljeva i pokazatelja na osnovu kojih se kapaciteti mogu procenjivati i meriti, postoji opasnost da „razvoj kapaciteta“ postane samo opšti i pozitivno obojen izraz bez dovoljno analitičke preciznosti. Zbog toga je, radi očuvanja teorijske doslednosti, neophodno da istraživači i praktičari razvoj kapaciteta posmatraju unutar konkretnih političkih i organizacionih okvira. Takav pristup podrazumeva postavljanje ključnih pitanja: koji se kapaciteti razvijaju, za koga se razvijaju, ko ih razvija i sa kojim krajnjim ciljem.

Uprkos navedenim ograničenjima, pristup razvoja kapaciteta i dalje predstavlja važan heuristički okvir kada se posmatra u okviru relacionog i procesnog shvatanja lokalizacije. Metodološki doprinos ovog okvira ogleda se u tome što omogućava isticanje uloge lokalnih aktera i međusobnih odnosa u humanitarnom prostoru. On podstiče kritičko promišljanje načina na koji se znanje, autoritet i odgovornost prenose i raspodeljuju između međunarodnih i lokalnih aktera. Istovremeno, pruža analitičku perspektivu za razmatranje institucionalnih uslova u kojima lokalizacija može postati stvarna, a ne samo simbolična, transformativna strategija. Na primer, Hau (Howe, 2021) ističe da dostupnost dugoročnog i neograničenog finansiranja, zajednički osmišljeni programi i mehanizmi uzajamne odgovornosti predstavljaju pokazatelje da se razvoj kapaciteta sprovodi na način koji podržava dekolonizovane pristupe humanitarnom delovanju.

Pored toga, institucionalna teorija sugeriše da se razvoj kapaciteta može posmatrati i kao pristup upravljanju organizacionim promenama. Ovaj pristup objašnjava mehanizme putem kojih se lokalne institucije transformišu kao odgovor na spoljne izazove i unutrašnje ciljeve. Takva transformacija ne odnosi se isključivo na razvoj tehničkih veština, kao što su finansijsko upravljanje, logistika ili praćenje i evaluacija projekata (M&E), već obuhvata i

razvoj tzv. „mekih“ kapaciteta, uključujući liderstvo, inovativnost i sposobnost adaptivnog učenja. Ovakvo tumačenje dodatno proširuje teorijski domet okvira razvoja kapaciteta, povezujući ga sa sociološkim i organizacionim teorijama koje se bave institucionalnim razvojem, legitimnošću i otpornošću organizacija (Scott, 2008). Upravo ova interdisciplinarna širina čini okvir razvoja kapaciteta posebno korisnim za njegovu primenu, kako u teoriji tako i u praksi.

Ova teorija takođe naglašava potrebu za samorefleksivnim pristupom međunarodnih aktera. Ona postavlja pitanja o ulozi međunarodnih nevladinih organizacija (INGO) i donatora, ne samo kao finansijera ili implementatora aktivnosti, već i kao političkih aktera koji oblikuju podsticaje i ugrađuju određene obrasce odgovornosti u programe razvoja kapaciteta. Relaciona dimenzija ovog okvira polazi od pretpostavke da se kapaciteti ne „isporučuju“ lokalnim akterima, već se zajednički stvaraju kroz saradnju. Takav pristup zahteva skromnost, spremnost na deljenje moći i otvorenost za učenje od lokalnih partnera. Ovakvo teorijsko promišljanje usklađeno je sa feminističkim i participativnim kritikama humanitarizma, koje naglašavaju značaj etičke solidarnosti, dijaloga i dijalektičkog delovanja (Cornwall, 2007).

Možemo zaključiti da predloženi okvir za razvoj kapaciteta pruža snažnu teorijsku osnovu za razumevanje faktora koji pokreću lokalizaciju humanitarnog delovanja. On ne nudi samo objašnjenje načina na koji se ostvaruje osnaživanje lokalnih aktera, već pruža i normativni pravac zasnovan na principima pravde, jednakosti i održivosti. Iako nije imun na kritike, fokus ovog modela na delovanje lokalnih aktera, međusobne odnose i procese promene čini ga značajnim doprinosom teorijskom razumevanju humanitarne lokalizacije. Buduća teorijska istraživanja bi trebalo da nastave sa preispitivanjem političke ekonomije razvoja kapaciteta, njegovih epistemoloških osnova i stvarnog potencijala da transformiše humanitarnu praksu u pravcu veće pravičnosti i dugoročne održivosti.

2.2 Empirijski pregled

Ovo poglavlje predstavlja pregled empirijskih istraživanja relevantnih za ovu studiju, ističući njihove ključne nalaze, metodološke pristupe i utvrđene nedostatke koji predstavljaju osnovu za sprovođenje ovog istraživanja.

2.2.1 "Veliki dogovor"

„Veliki dogovor" , pokrenut 2016. godine, reguliše sistem humanitarne pomoći kako bi se ostvarile najveće moguće koristi za stanovništvo pogođeno krizama. Prema Esmailu (2022), jedan od glavnih ciljeva „Velikog dogovora" jeste unapređenje odgovornosti i transparentnosti unutar humanitarnog sistema. To podrazumeva obezbeđivanje veće odgovornosti humanitarnih aktera za resurse koje primaju, kao i veću otvorenost u pogledu njihovog rada i načina delovanja. Takav pristup doprinosi jačanju poverenja i kredibiliteta među svim zainteresovanim stranama. Pored toga, „Veliki dogovor" nastoji da poveća finansiranje i podršku nacionalnim i lokalnim humanitarnim akterima (Esmail, 2022). Ovaj cilj proizlazi iz prepoznavanja činjenice da lokalni akteri poseduju bolje poznavanje lokalnog konteksta i bliži su zajednicama pogođenim krizama, što ih stavlja u povoljniji položaj za pružanje efikasne pomoći prilagođene lokalnoj kulturi. Jačanjem uloge lokalnih aktera, „Veliki dogovor" podstiče razvoj njihovih kapaciteta i održivih rešenja za humanitarne izazove, što predstavlja jedno od osnovnih načela lokalizacije. Takođe, ovaj sporazum ima za cilj smanjenje administrativnog opterećenja humanitarnih organizacija kroz standardizaciju procedura i pojednostavljivanje procesa, čime se smanjuje dupliranje aktivnosti među različitim humanitarnim akterima (Esmail, 2022). Poseban naglasak stavlja se i na sveobuhvatnu procenu potreba, koja podrazumeva sprovođenje detaljnih analiza radi identifikacije i prioritizacije potreba pogođenog stanovništva. Pored navedenog, „Veliki dogovor" teži unapređenju saradnje među humanitarnim akterima i osiguravanju aktivnog učešća pogođenih zajednica u donošenju odluka o rešavanju problema sa kojima se suočavaju (Esmail, 2022). Poštovanje ovih obaveza doprinosi prilagođavanju humanitarne pomoći stvarnim potrebama korisnika.

Pariska deklaracija iz 2005. godine je imala za cilj unapređenje kvaliteta humanitarne pomoći. Deklaracija je nastala kao odgovor na zabrinutost zbog neorganizovanosti i nedovoljne efikasnosti postojećih programa pomoći, pri čemu su i donatori i zemlje primaoci prepoznali potrebu za većom odgovornošću, koordinacijom i usklađenošću u procesu pružanja pomoći. Deklaracija insistira na stavu da zemlje primaoci pomoći treba da preuzmu vodeću ulogu u pronalaženju rešenja za sopstvene izazove (OECD, 2005). Ovaj princip doprinosi tome da aktivnosti donatora budu vođene lokalnim potrebama i usklađene sa strategijama zemalja korisnica pomoći. Deklaracija takođe naglašava značaj saradnje među donatorima radi izbegavanja preklapanja aktivnosti i povećanja ukupnog uticaja pružene pomoći (OECD,

2005). Istovremeno se očekuje da i donatori i zemlje primaoci budu odgovorni za postizanje konkretnih razvojnih rezultata i redovno praćenje efikasnosti pružene pomoći (OECD, 2005). Ovi principi predstavljaju važne smernice za zemlje koje pružaju i primaju pomoć,da bi se pružila maksimalna pomoć onima kojima je namenjena.

2.2.2 Lokalizacija i finanasijski menadžment

Sve veća pažnja posvećuje se lokalizaciji u humanitarnim nevladinim organizacijama kao načinu za unapređenje kvaliteta sprovođenja humanitarnih aktivnosti i obezbeđivanje njihove dugoročne održivosti. Jedna od ključnih oblasti koja podržava ostvarivanje ciljeva lokalizacije jeste finansijsko upravljanje. Lokalizacija finansijskog upravljanja treba da uspostavi uslove koji omogućavaju donatorima da prate način na koji se sredstva koriste. Burger i Ovens (Burger and Owens, 2011) ističu značaj transparentnosti finansijskih praksi, koje podrazumevaju detaljno budžetiranje, mehanizme finansijskog izveštavanja i revizije, kako bi se jasno prikazalo na koji način se resursi koriste i kako bi organizacije bile odgovorne prema zajednicama kojima pružaju pomoć. Ovakva transparentnost je od suštinske važnosti za izgradnju poverenja među zainteresovanim stranama, a istovremeno treba da predstavlja odraz stvarne efikasnosti sprovedenih intervencija.

Kada postoji efikasno finansijsko upravljanje, resursi se uvek usmeravaju ka lokalizovanim inicijativama. Prema istraživanju Burgera i Ovensa (Burger and Owens, 2011), pravilna raspodela finansijskih sredstava ima ključnu ulogu u unapređenju procesa prilagođavanja intervencija lokalnim uslovima, uključujući istraživanje tržišta i uspostavljanje lokalnih distributivnih kanala. Lokalizacija takođe omogućava organizacijama da ulaze na nova tržišta i prilagođavaju se različitim regulatornim okvirima. U tom kontekstu, finansijsko upravljanje može da doprinese proceni i ublažavanju rizika povezanih sa takvim aktivnostima. Sprovođenjem temeljnih procena rizika i primenom odgovarajućih strategija upravljanja rizicima, organizacije mogu efikasnije zaštititi svoja ulaganja i uspešnije se nositi sa neizvesnostima. Kako navodi Esmail (2022), lokalizacija je takođe usko povezana sa pitanjima održivosti i društvene odgovornosti. Kroz kvalitetno finansijsko upravljanje moguće je integrisati ekološke, društvene i upravljačke kriterijume u procese donošenja odluka. Stoga bi finansijska sredstva trebalo usmeravati ka održivim praksama, jer to omogućava organizacijama da svoje napore u oblasti lokalizacije usklade sa širim ciljevima zajednice, uz istovremeno očuvanje reputacije organizacije i jačanje njene dugoročne otpornosti.

Strategije lokalizacije trebalo bi da obuhvate inicijative za izgradnju kapaciteta koje su posebno usmerene na unapređenje znanja i veština lokalnih nevladinih organizacija i lokalnih zajednica u oblasti finansijskog upravljanja. Istraživanje Vilkinsona i Olivija (Wilkinson & Olivia, 2023) ukazuje na potrebu za jačanjem kapaciteta u oblastima finansijskog planiranja, budžetiranja, praćenja i izveštavanja unutar organizacija, jer takve aktivnosti doprinose njihovoj održivosti. Intervencije usmerene na izgradnju kapaciteta, kao što su programi obuke i radionice, osnažuju lokalne aktere i omogućavaju im da efikasno upravljaju resursima i odgovorno donose finansijske odluke. Time se stvaraju preduslovi za kvalitetnije sprovođenje humanitarnih intervencija koje ostvaruju veći pozitivni uticaj.

Pored toga, lokalizacija finansijskog upravljanja fokusira se na uspostavljanje inkluzivnih mreža saradnje koje uključuju aktivno učešće građana i pravičnu raspodelu resursa između međunarodnih i lokalnih aktera. Istraživanje AL-SAQIR-a (n.d.) naglašava prednosti partnerstava koja okupljaju različite zainteresovane strane i integrišu lokalna znanja i resurse radi unapređenja kontrole i praćenja finansijskih transakcija. Kroz saradnju sa organizacijama i strukturama zasnovanim na zajednici, humanitarne nevladine organizacije mogu koristiti lokalne resurse i mreže, unaprediti planiranje aktivnosti i primenjivati intervencije koje su bolje prilagođene potrebama lokalnog stanovništva.

Takođe, u nastojanjima da se unapredi lokalizacija, posebna pažnja mora biti posvećena održivosti izvora finansiranja i razmatranju alternativnih modela finansiranja. Lokalne nevladine organizacije zavise od međunarodnih izvora finansiranja koji su projektno orijentisani i kratkoročni, što ne doprinosi njihovoj dugoročnoj održivosti (Aschari-Lincoln i saradnici, 2016). Mere kao što su finansiranje zajedničkih resursa, ulaganje u imovinu zajednice zasnovano na susedstvu i finansiranje društvenog uticaja takođe bi mogle pomoći u razvoju održivijih i lokalno vođenih opcija finansiranja za različite organizacije.

Iako lokalizacija finansijskog upravljanja donosi brojne prednosti, ona se suočava i sa određenim izazovima. Lokalne nevladine organizacije često raspolažu ograničenim finansijskim i tehničkim kapacitetima, dok administrativne i birokratske prepreke mogu predstavljati značajan problem (Erdilmen & Sosthenes, 2020). Pored toga, odnosi moći između partnera uključenih u humanitarne aktivnosti predstavljaju još jedan važan izazov. S druge strane, primena savremenih tehnologija i pristupa zasnovanih na zajednici može doprineti prevazilaženju ovih prepreka. U tom smislu, mogu se primenjivati alati digitalnih tehnologija za finansijsko upravljanje, kao i uključivanje lokalnih sistema znanja u procese donošenja

odluka. Uprkos postojećim izazovima i povremenom oslanjanju na sreću, nevladine organizacije i dalje imaju mogućnost da unaprede finansijsku efikasnost svojih aktivnosti i ostvare značajan doprinos razvoju humanitarnih intervencija ukoliko su one održive.

Lokalizacija finansijskog upravljanja predstavlja neophodnu strategiju za unapređenje kvaliteta rada, upravljanja i održivosti humanitarnih organizacija. Kroz promovisanje finansijske odgovornosti, jačanje kapaciteta i uspostavljanje ravnopravnih partnerstava, humanitarne nevladine organizacije mogu preneti veći deo odgovornosti i odlučivanja na lokalne aktere, podstaći otpornost zajednica i osigurati da se resursi raspodeljuju na transparentan način sa jasno postavljenim ciljevima. Istraživanje i ulaganje u mehanizme zasnovane na principima lokalizacije od ključnog je značaja za uspeh optimizacije humanitarne prakse i suštinski uticaj na pomoć čovečanstvu.

2.2.3 Lokalizacija i organizaciona struktura i kultura

Lokalizacija, kao nova paradigma u humanitarnim nevladinim organizacijama, predstavlja promenu u načinu razmišljanja i pristupu pružanju humanitarne pomoći i sprovođenju humanitarnih intervencija. Suštinski element agende lokalizacije jeste osnaživanje lokalnog stanovništva i zajednica kroz njihovo aktivno uključivanje u procese donošenja odluka. Istraživanje koje je sproveo Bigl (Beagle, 2021) naglašava značaj inkluzivnog stila liderstva koji vrednuje lokalna znanja, veštine i sposobnost delovanja lokalnih aktera. Bez obzira na snagu političke volje, upravo liderstvo ima ključnu ulogu u izgradnji saradnje, poverenja i odgovornosti među zaposlenima, što se na kraju odražava u humanitarnim intervencijama koje raspolažu boljim informacijama i bolje su prilagođene kontekstu. Pored toga, proces donošenja odluka trebalo bi decentralizovati i preneti na niže nivoe upravljanja kako bi se omogućilo fleksibilnije i bolje prilagođeno reagovanje u skladu sa lokalnim potrebama i prioritetima. Studiju koju su sproveli Burnham, G., Hoe, C. H., Hung, Y. W., Ferati, A., Hasoon, T., et al. (2011). Percepcije i korišćenje usluga primarne zdravstvene zaštite u Iraku: Rezultati nacionalnog istraživanja domaćinstava. (BMC International Health and Human Rights, 11, 15.) tvrdi da lokalizacija pomoći poboljšava pružanje usluga korišćenjem postojećih javnih zdravstvenih centara sa visokim poverenjem, koje preferiraju ranjive populacije sa niskim prihodima. Štaviše, usmeravanje resursa na lokalne strukture osigurava efikasnost, jer one nemaju značajnu korupciju i omogućavaju humanitarnim naporima da se posebno pozabave prazninama u lancu snabdevanja i pristupu lekovima.

Sprovođenje agende lokalizacije takođe podrazumeva uspostavljanje komunikacionih kanala koji omogućavaju usklađeno delovanje nacionalnih i međunarodnih aktera. Kengve i saradnici (Keengwe, 1998) ističu da uspostavljanje društvenih i tehnoloških mreža, kako formalnih tako i neformalnih, za razmenu informacija, koordinaciju i donošenje odluka predstavlja važan faktor uspešnog funkcionisanja globalnih sistema. Kroz takve mehanizme olakšava se usklađivanje različitih (pa i suprotstavljenih) organizacionih kultura, operativnih sistema i struktura, čime se unapređuje integracija humanitarnih aktivnosti i povećava verovatnoća njihovog uspeha.

Dalji razvoj lokalizacije zahteva promenu organizacionih vrednosti i kulture u pravcu veće skromnosti, međusobnog poštovanja i partnerskog pristupa. Jangovo istraživanje (Yang, 2022) ukazuje na to da promene organizacione kulture mogu doprineti većoj raznolikosti, jednakosti i inkluzivnosti kroz prilagođavanje politika, procedura i interakcija među zaposlenima. Stvaranje radnog okruženja zasnovanog na komunikaciji sa svim partnerima, transparentnosti, odgovornosti, poverenju i saradnji doprinosi postizanju kvalitetnijih i relevantnijih rezultata.

Pored toga, lokalizacija može zahtevati i promene u politikama upravljanja ljudskim resursima, uz zapošljavanje i unapređenje talentovanih lokalnih kadrova na rukovodeće pozicije i razvoj njihovih liderskih kapaciteta (Hailey, 2002). Ovo bi se moglo sprovesti u vidu kampanje za transformaciju ideja o stručnosti i kvalifikacijama koje su dugo favorizovale strane eksperte ili osobe koje dolaze iz određenih obrazovnih sredina ili imaju dobre sisteme podrške. Multidisciplinarna i lokalno utemeljena radna snaga može pomoći u postizanju boljeg poznavanja konteksta i uspostavljanju višeg nivoa kredibiliteta i legitimiteta (Hailey, 2002).

Uprkos brojnim pozitivnim efektima koji se pripisuju lokalizaciji, njena primena može biti praćena različitim izazovima povezanim sa organizacionom kulturom i strukturom. Na primer, ljudi često pružaju otpor promenama, postoje neravnoteže u raspodeli moći, a dostupnost resursa može biti ograničena (Baldwin, 2022). Iako multikulturalnost pruža potencijal za inovacije, podjednako je važno stvarati prilike za razvoj i prilagođavanje kroz učenje. Kada nevladina organizacija prihvati različitost, podstiče inkluzivno liderstvo i uspostavlja saradnju, biće u boljoj poziciji da prepozna izazove i iskoristi mogućnosti koje mogu doprineti povećanju njene organizacione efikasnosti i uticaja.

U suštini, lokalizacija u humanitarnim nevladinim organizacijama podrazumeva promenu organizacionih struktura i kulture kako bi se uključili lokalni akteri, podstakla

saradnja i na kraju obezbedili efikasniji i delotvorniji odgovori na humanitarne potrebe. Kroz sistem inkluzivnog liderstva, uspostavljanje mehanizama koordinacije i promovisanje vrednosti jednakosti i partnerstva, organizacije imaju sposobnost da odgovore na složene izazove lokalizacije i unaprede svoju misiju okončanja ljudske patnje, kao i zalaganja za dostojanstvo i ljudska prava svih ljudi.

2.2.4 Lokalizacija novih tehnologija

Atputaradža i Vanga (Atputharajah & Wanga, 2020) navode da se lokalizacija ponovo pojavila kao centralna tema globalne politike prema izbeglicama na Svetskom humanitarnom samitu 2016. godine, a danas i u okviru Globalnog sporazuma o izbeglicama (Global Compact for Refugees). Prema Erdilmenu i Sostenesu (Erdilmen & Sosthenes, 2020), lokalizacija donosi brojne koristi, uključujući umanjenje troškova, smanjenje preklapanja usluga i jače povezivanje sa ranjivim grupama stanovništva. Međutim, iako lokalizacija ima brojne prednosti, Atputaradža i Vanga (2020) ističu da postoje i određene prepreke, kao što su strategije upravljanja rizicima i provere pouzdanosti partnera, modeli indirektnog finansiranja, kao i percepcija međunarodnih nevladinih organizacija da lokalne nevladine organizacije nemaju dovoljne kapacitete za preuzimanje većih odgovornosti. Ovo istraživanje pokazuje da je proces lokalizacije humanitarnog delovanja i dalje ograničen. Prema Atputaradži i Vangi (2020), primeri lokalizacije uključuju međuinstitucionalnu saradnju, programe obuke i zapošljavanje lokalnog osoblja od strane međunarodnih nevladinih organizacija. Budući da humanitarni sistemi pružaju podršku ranjivim grupama stanovništva, oni se istovremeno suočavaju sa izazovima kao što su nedostatak finansijskih sredstava i neravnopravni odnosi između zemalja Globalnog juga i Globalnog severa. U tom kontekstu, lokalizacija se posmatra kao potencijalno rešenje za navedene probleme. Dosadašnja istraživanja naglašavaju mogućnosti koje lokalizacija pruža u pogledu povećanja efikasnosti i jačanja angažovanja zajednice, ali istovremeno ukazuju na značajne prepreke, poput logističkih teškoća i neravnomerne raspodele finansijskih sredstava (Bond, 2021). Ovo istraživanje doprinosi postojećim saznanjima prikupljanjem empirijskih podataka iz svakodnevne prakse nevladinih organizacija.

Tokom dužeg vremenskog perioda humanitarne aktivnosti bile su centralizovane, pri čemu su donošenje odluka i raspodela resursa uglavnom bili u nadležnosti međunarodnih organizacija. Međutim, ovakav pristup je često kritikovan zbog nesposobnosti međunarodnih organizacija da u potpunosti razumeju lokalni kontekst i specifične potrebe zajednica kojima

pružaju pomoć (Ergun, 2014). Jedan od načina za prevazilaženje ovog problema jeste lokalizacija tehnologije. Prema Mesmaru i saradnicima (2016), osnovna prednost tehnologije jeste njena sposobnost da premosti informacione praznine koje mogu negativno uticati na efikasno sprovođenje humanitarnih intervencija. Kao što je prethodno navedeno, međunarodne organizacije često imaju ograničeno razumevanje stvarnih humanitarnih potreba lokalnog stanovništva. U takvim okolnostima, one mogu koristiti jednostavna tehnološka rešenja, poput sistema za prikupljanje podataka putem SMS poruka, što omogućava prikupljanje relevantnih informacija čak i na daljinu. Korišćenje SMS alata za prikupljanje podataka predstavlja primer lokalizacije tehnologije, jer se radi o tehnološkim rešenjima koja se mogu jednostavno prilagoditi lokalnim uslovima.

Nekoliko tehnoloških alata, kao što je mašinsko učenje, dovelo je do značajnog unapređenja kapaciteta alata za prevođenje i lokalizaciju. Istovremeno, lokalizacija veb-sajtova i aplikacija postaje sve važnija za komunikaciju sa ljudima širom sveta. Prema Ergunu (2014), lokalizacija pruža sveobuhvatna rešenja za prilagođavanje veb-sajtova i aplikacija različitim jezicima i regionima. Takve platforme imaju značajnu ulogu jer omogućavaju funkcije poput automatskog prepoznavanja jezika i dinamičkog prilagođavanja sadržaja, što organizacijama omogućava da korisnicima širom sveta pruže personalizovano iskustvo. U istraživanju koje su sproveli Nikidehagani i Huej-Traskot (Nikidehaghani & Hui-Truscott, 2024), ističe se da je lokalizacija prevazišla okvire samog prevođenja jezika i da danas podrazumeva prilagođavanje korisničkih interfejsa i korisničkog iskustva željama i očekivanjima lokalnih korisnika. Na primer, savremeni alati za dizajn omogućavaju dizajnerima da kreiraju kulturno prilagođene i intuitivne korisničke interfejse za različita tržišta. Ovi alati imaju ključnu ulogu u prilagođavanju rasporeda elemenata, boja i obrazaca navigacije, uzimajući u obzir kulturne norme i povratne informacije korisnika.

Proces lokalizacije novih tehnologija podrazumeva njihovo prilagođavanje specifičnim potrebama i okolnostima ciljnih populacija. Na primer, mobilne aplikacije mogu biti dizajnirane uz uvažavanje lokalnih jezika, kulturnih specifičnosti i nivoa pismenosti korisnika, čime se povećavaju njihova dostupnost i upotrebljivost (Coletti et al., 2017). Ovakav oblik lokalizacije omogućava prikupljanje preciznijih informacija od lokalnih zajednica, što doprinosi unapređenju kvaliteta humanitarnih usluga koje se pružaju. Međutim, Ergun (2014) ističe da implementacija ovih tehnologija može predstavljati skup proces, naročito u situacijama kada je potrebno prilagođavanje tehnologije specifičnim lokacijama ili okolnostima. Uprkos ovim izazovima, jedna od najvažnijih prednosti novih tehnologija jeste

mogućnost prikupljanja i prenosa informacija u realnom vremenu. To omogućava da se problemi sa kojima se suočavaju članovi zajednice mogu rešavati u realnom vremenu. Mogućnost rešavanja problema u realnom vremenu značajno doprinosi kvalitetu procesa donošenja odluka.

Erdilmen i Sostenes (Erdilmen & Sosthenes, 2020), kao i Nikidehagani i Huej-Traskot (Nikidehaghani & Hui-Truscott, 2024), navode da je u poslednje vreme unapređena strategija efikasne saradnje između lokalnih i međunarodnih nevladinih organizacija s ciljem jačanja internih procesa. Iako lokalizacija humanitarne pomoći još uvek nije u potpunosti razvijena, ovakav pristup predstavlja značajan sistem koji doprinosi jačanju kapaciteta lokalnih aktera, unapređuje regionalne humanitarne performanse u realizaciji projekata i podstiče razvoj lokalnih sposobnosti. Mikeladze (2023), u svom istraživanju o lokalizaciji i ulozi finansijskog upravljanja, ističe da je osnovni cilj nevladinih organizacija sprovođenje aktivnosti od javnog interesa, a ne finansijsko upravljanje samo po sebi. On takođe naglašava da sve dok organizacije nemaju uređene finansijske resurse kojima efikasno upravljaju, ne mogu uspešno i u potpunosti ostvariti svoje ciljeve. Stoga je ostvarivanje organizacionih ciljeva u nevladinim organizacijama u velikoj meri uslovljeno delotvornim finansijskim upravljanjem i planiranjem.

Nikidehagani i Huej-Traskot (Nikidehaghani & Hui-Truscott, 2024) su zajedno sa Erdilmenom i Sostenesom (Erdilmen & Sosthenes, 2020), istraživali proces lokalizacije humanitarne pomoći i zaključili da je ovo pitanje postalo predmet posebne pažnje nakon Svetskog humanitarnog samita održanog 2016. godine. Na tom samitu naglašena je važnost povratnih informacija koje dolaze iz lokala, kao sredstva za ublažavanje neravnomerne raspodele moći unutar humanitarnog sistema. Atputaradža i Vanga (Atputharajah & Wanga, 2020) dodaju da se i dalje nedovoljno raspravlja o praktičnim složenostima lokalizacije humanitarne pomoći. U svom istraživanju, Nikidehagani i Huej-Traskot (Nikidehaghani & Hui-Truscott, 2024) nastojali su da prouče koncept lokalizacije u humanitarnoj podršci kroz analizu rada nevladinih organizacija. Prema Erdilmenu i Sostenesu (Erdilmen & Sosthenes, 2020), regionalni akteri izdvajaju sve više vremena za rasprave o načinima sprovođenja humanitarnih aktivnosti koje bi odgovorile na postojeće nejednakosti u raspodeli moći u savremenom humanitarnom sistemu. Lokalni akteri sve glasnije zahtevaju veću uključenost u procese odlučivanja i ulažu napore u reformisanje agende lokalizacije unutar humanitarnog sektora (Mulder, 2023). Malder (Mulder, 2023) ističe da u postojećim debatama nedostaje kritička analiza osnovnih pretpostavki na kojima se koncept lokalizacije zasniva, posebno kada je reč o samom razumevanju i definisanju pojma „lokalno“. On tvrdi da se savremeni diskurs

o lokalizaciji uglavnom fokusira na osporavanje tradicionalne podele između „lokalnog“ i „globalnog“, pri čemu se često zanemaruju određeni aspekti humanitarnog delovanja. Takav pristup može dovesti do stvaranja „slepih tačaka“ u analizi razloga zašto su pojedine funkcije isključene iz humanitarnih procesa.

Prema Malderu (Mulder, 2023), u humanitarnom sektoru sve su prisutniji pozivi na lokalizaciju podrške, veće uključivanje zajednica i unapređenje njihovog učešća u humanitarnim aktivnostima. Nacionalne vlade i međunarodne nevladine organizacije (INGO) odgovorile su na ove zahteve izražavajući spremnost za saradnju sa lokalnim akterima u pružanju humanitarne pomoći zasnovane na aktivnom učešću lokalnih zajednica. Međutim, Malder (Mulder, 2023) ističe da je postojeći sistem hijerarhijski organizovan, jer pojedini akteri imaju dominantnu ulogu u osmišljavanju i planiranju projekata, dok lokalni akteri uglavnom učestvuju u njihovoj implementaciji. Kao posledica takvog pristupa, očekivani rezultati u pogledu lokalizacije i aktivnog učešća zajednica često se ne ostvaruju u potpunosti. U svojim istraživanjima, Erdilmen i Sostenes (Erdilmen & Sosthenes, 2020), kao i Atputaradža i Vanga a (Atputharajah & Wanga, 2020), došli su do sličnih zaključaka. Oni navode da još od 1990-ih godina postoji globalna težnja ka jačanju kapaciteta lokalnih humanitarnih aktera, obezbeđivanju relevantnih informacija i finansijskih sredstava, kao i uključivanju lokalnih nevladinih organizacija u procese donošenja odluka. Autori takođe ističu da su napori usmereni ka lokalizaciji dobili poseban zamah nakon Svetskog humanitarnog samita 2016. godine, kao i kroz druge međunarodne inicijative i obaveze, uključujući Povelju za promene (Charter for Change) iz 2015. godine, Veliki dogovor (Grand Bargain) iz 2016. godine i Globalni sporazum o izbeglicama (Global Compact on Refugees) iz 2018. godine.

Lokalizacija humanitarnog rada danas predstavlja pitanje koje izaziva zabrinutost. Da bi se osigurala brza tranzicija ka lokalizaciji, potrebno je sprovesti nekoliko promena. Takve promene uključuju ponovno razmatranje lokalizacije kao prioriteta, snažan pristup strukturama direktnog finansiranja i formalizovanje strategija izlaska (Erdilmen & Sosthenes, 2020). Ove promene imaju veliki potencijal za rešavanje problema lokalizacije.

2.3 Metodološki okvir

Metodološki okvir istraživanja definisan je sa pet hipoteza.

H_0: Lokalizacija humanitarne pomoći unapređuje efikasnost pružanja pomoći, što oblikuje percepciju humanitarnih radnika o njenoj delotvornosti.

Lokalizacija u okruženjima gde je potrebna humanitarna intervencija podrazumeva da lokalne nevladine organizacije preuzimaju vodeću ulogu u pružanju humanitarne pomoći, sa ciljem unapređenja efikasnosti odgovora na krizne situacije. Lokalni akteri, koji potiču iz zajednica kojima pružaju pomoć i dobro ih poznaju, u mogućnosti su da pomoć isporuče brže i na način koji je primeren lokalnom kontekstu. To se postiže sprovođenjem intervencija koje su kulturno osetljive i prilagođene specifičnim potrebama stanovništva. Ovakav pristup je istovremeno i ekonomičniji, jer se oslanja na lokalne mreže i raspoložive resurse, čime se povećava udeo finansijskih sredstava koja dospevaju do krajnjih korisnika (Frennesson et al., 2022). Pored toga, lokalizacija se zasniva na unapređenju lokalne spremnosti kroz razvoj i jačanje kapaciteta lokalnih aktera, koji imaju veće mogućnosti da efikasno odgovore na buduće vanredne situacije. Saradnja sa lokalnim organizacijama doprinosi jačanju poverenja i legitimiteta humanitarnih intervencija, čime se podstiče otvorenije učešće lokalne zajednice i obezbeđuje veća odgovornost u procesu raspodele humanitarne pomoći. Na osnovu navedenih nalaza, u ovom istraživanju se postavlja hipoteza da lokalizacija humanitarne pomoći doprinosi povećanju efikasnosti njenog pružanja.

H_1: Bolji učinak lokalnih organizacija: lokalne organizacije bolje odgovaraju na potrebe zajednica u odnosu na međunarodne organizacije, što im omogućava efikasniji odgovor na humanitarne katastrofe i krizne situacije.

Lokalne nevladine organizacije mogu da sprovode humanitarne intervencije uzimajući u obzir kulturne, jezičke i sociološke specifičnosti stanovništva kojem pružaju pomoć. Njihove aktivnosti često podrazumevaju prilagođavanje usluga konkretnim lokalnim potrebama i uslovima, što doprinosi većoj efikasnosti i prihvaćenosti programa. Pored toga, oslanjaju se na poverenje lokalne zajednice kako bi povećale uključenost stanovništva i obezbedile veću podršku procesima oporavka. Istovremeno, nastoje da ostvare maksimalan uticaj razvojem lokalnih kapaciteta za odgovor na buduće krizne situacije (Baldwin, 2022). Zahvaljujući nižim operativnim troškovima, koji proizlaze iz manjih režijskih izdataka i korišćenja lokalnih resursa, ove organizacije takođe otvaraju nova radna mesta, što doprinosi razvoju lokalne privrede. Izgradnja partnerstava između lokalnih i međunarodnih organizacija dodatno unapređuje efikasnost humanitarnih aktivnosti. Na osnovu navedenih nalaza, ovo istraživanje polazi od hipoteze da lokalne organizacije mogu mnogo uspešnije od međunarodnih organizacija odgovoriti na potrebe lokalnog stanovništva, čime ostvaruju efikasniji odgovor na humanitarne krize.

H_2: Veće poverenje i prihvaćenost u lokalnim zajednicama: veće uključivanje lokalne zajednice u pružanje humanitarne pomoći doprinosi aktivnijem učešću stanovništva, što dovodi do većeg stepena prihvatanja i saradnje zajednice, a time i veće bezbednosti i sigurnosti humanitarnih operacija.

Učešće zajednice u humanitarnim aktivnostima predstavlja važan faktor za unapređenje efikasnosti i održivosti humanitarnih intervencija i njihovih ciljeva. Uključivanje lokalnog stanovništva u planiranje, sprovođenje i evaluaciju humanitarnih projekata pouzdan je pokazatelj većeg osećaja vlasništva nad projektima i doprinosa njihovoj realizaciji. Takvo aktivno učešće podstiče izgradnju međusobnog poverenja i otvorene komunikacije između pružalaca humanitarne pomoći i lokalnih zajednica, čime se omogućava da projekti budu usklađeni sa lokalnim prioritetima i kulturom (Bond, 2021). Prihvatanje projekata i partnerski odnos između lokalnog stanovništva i humanitarnih organizacija od ključnog su značaja za bezbednost humanitarnih radnika, jer su zajednice koje pozitivno doživljavaju projekte spremnije da pruže zaštitu kako samim projektima, tako i osoblju koje ih sprovodi. Pored toga, učešće zajednice omogućava prikupljanje povratnih informacija, što doprinosi većoj efikasnosti i prilagodljivosti humanitarnih intervencija. Ipak, izazovi povezani sa neravnomernom raspodelom moći i kulturnim razlikama zahtevaju pažljiv i osetljiv pristup. Na kraju, održivost i uspešnost humanitarnih projekata mogu se ostvariti aktivnim uključivanjem lokalne zajednice, koje podrazumeva konsultacije i uvažavanje stavova lokalnog stanovništva u svim fazama procesa. Na osnovu navedenih nalaza, ovo istraživanje polazi od hipoteze da veće uključivanje lokalne zajednice u sprovođenje humanitarne pomoći podstiče aktivnije učešće stanovništva, povećava stepen prihvatanja i saradnje zajednice, te doprinosi većoj bezbednosti i sigurnosti humanitarnih operacija.

H_3: Delegiranje ovlašćenja lokalnim organizacijama, decentralizovano donošenje odluka i veća autonomija: Postojeći međunarodni sistem pružanja humanitarne pomoći, koji karakterišu centralizovano donošenje odluka i centralizovani mehanizmi finansiranja, što dovodi do brojnih ograničenja, uključujući nemogućnost nacionalnih organizacija da konkurišu za finansijska sredstva, da ih dobiju i njima upravljaju.

Centralizovana kontrola i finansiranje međunarodnog sistema humanitarne pomoći predstavljaju značajne prepreke lokalizaciji humanitarnih aktivnosti. Ovakav pristup često dovodi do nedovoljnog uključivanja lokalnog stanovništva, što se negativno odražava na efikasnost lokalnih inicijativa. Lokalne nevladine organizacije suočavaju se sa teškoćama

prilikom konkurisanja za grantove zbog složenih administrativnih procedura i komplikovanih zahteva za podnošenje dokumentacije, koji često nisu prilagođeni lokalnim potrebama i kapacitetima (Bond, 2021). Pored toga, dominacija međunarodnih donatora stvara dugoročnu zavisnost lokalnih organizacija, čime se narušava njihova autonomija i obeshrabruje razvoj lokalnog liderstva i inicijative. Organizacije se fokusiraju na ostvarivanje kratkoročnih rezultata, dok se dugoročni održivi razvoj i jačanje lokalnih kapaciteta stavljaju u drugi plan. Zbog toga administrativna i birokratska složenost dovodi do kašnjenja u odobravanju i isplati finansijskih sredstava koja su hitno potrebna u kriznim situacijama. Zbog toga je, u cilju unapređenja procesa lokalizacije, neophodno decentralizovati donošenje odluka, pojednostaviti procedure finansiranja kako bi bile pristupačnije lokalnim organizacijama, ulagati u razvoj njihovih kapaciteta, kao i podsticati ravnopravnu saradnju između međunarodnih i lokalnih aktera. Na osnovu navedenih nalaza, ovo istraživanje polazi od hipoteze da centralizovana i globalizovana struktura humanitarne pomoći predstavlja jednu od ključnih prepreka procesu lokalizacije, prvenstveno zato što lokalne nevladine organizacije nemaju mogućnosti da konkurišu za grantove i ne raspolažu dovoljnim kapacitetima za upravljanje finansijskim sredstvima.

Aluzi (Allouzi, 2025) ističe da je za efikasnost humanitarne pomoći lokalni kontekst od presudnog značaja. Iz tog razloga, raspodela resursa treba da bude prilagođena stvarnim potrebama organizacija i zajednica kojima je pomoć namenjena. U postojećem sistemu, većina donatora utiče na način korišćenja sredstava u područjima pogođenim krizom. Međutim, autor zagovara primenu tzv. trougaonog pristupa, koji se zasniva na međusobno povezanim principima: nezavisnosti, koja omogućava veću fleksibilnost; fleksibilnosti, koja doprinosi preciznijem usmeravanju pomoći; i kvalitetnijem ciljanju resursa, što povećava ukupnu efikasnost humanitarnih intervencija. Nasuprot tome, kada je nezavisnost lokalnih aktera ograničena, pružanje pomoći često kasni ili nije adekvatno usmereno, što umanjuje njen ukupni željeni efekat i smanjuje stručnu efikasnost, odnosno maksimalni učinak koji se može ostvariti raspoloživim resursima. Ovo se može videti u humanitarnom odgovoru na glad u Somaliji 2011. i 2017. godine. Tokom krize 2017. godine primenjen je fleksibilniji pristup, što je omogućilo preciznije usmeravanje pomoći i postizanje boljih rezultata.

H_4: Finansiranje i raspodela resursa: nedostatak dovoljnih finansijskih sredstava, ograničene mogućnosti za razvoj kapaciteta i restriktivni modeli partnerstva predstavljaju glavne izazove lokalizaciji humanitarne pomoći, što sprečava lokalne organizacije da imaju značajniju ulogu u humanitarnim odgovorima. Stoga, veći obim direktnog finansiranja od strane međunarodnih

organizacija ili donatora omogućava lokalnim organizacijama da preuzmu vodeću ulogu u odgovoru na krizne situacije.

Kapacitet lokalnih aktera da efikasno predvode odgovor na krizne situacije značajno se povećava kada primaju direktna finansijska sredstva od međunarodnih organizacija ili donatora. Takva finansijska nezavisnost omogućava lokalnim organizacijama da donose odluke u skladu sa konkretnim okolnostima i smanjuje njihovu zavisnost od stranih nevladinih organizacija. Obezbeđivanje ovakvog finansiranja doprinosi razvoju organizacionih kapaciteta, omogućavajući lokalnim grupama da obučavaju osoblje, unapređuju logistiku i ulažu u održive aktivnosti. Takođe, omogućava proširenje obima njihovog delovanja, čime prelaze sa pružanja hitne pomoći na dugoročnu rehabilitaciju (Frennesson et al., 2022). Direktno finansiranje dodatno podstiče inovativnost, jer lokalnim organizacijama omogućava da razvijaju sopstvene pristupe prilagođene specifičnim društvenim i ekološkim uslovima. Još jedan važan aspekt jeste da stabilan tok finansijskih sredstava doprinosi većoj odgovornosti i transparentnosti, čime se jača poverenje između donatora, lokalnih organizacija i korisnika pomoći. Međutim, efikasno korišćenje ovih sredstava zahteva razvijene upravljačke kapacitete lokalnih organizacija, kao i sisteme za praćenje i evaluaciju rezultata, kako bi se obezbedila odgovornost i dugoročna održivost procesa. Na osnovu navedenih nalaza, istraživanje polazi od hipoteze da veći obim direktnog finansiranja od strane PUN NAZIV (UIA) ili drugih donatora doprinosi tome da zemlje preuzmu vodeću ulogu u različitim odgovorima na krizne situacije.

H_5: Autonomija i nezavisnost u upravljanju krizama omogućavaju humanitarnim organizacijama da prilagode pružanje pomoći stvarnim potrebama, čime se obezbeđuje efikasnije korišćenje resursa, a samim tim i veća delotvornost humanitarne pomoći.

Kako se ističe u izveštaju PUN NAZIV (OCHA) (2024), fleksibilno finansiranje omogućava pravovremeniji odgovor na humanitarne krize. Ovakva autonomija omogućava uspostavljanje fleksibilnih struktura koje su od ključnog značaja za brzo reagovanje. To potvrđuju i iskustva iz zemalja poput Sirije, gde ograničena autonomija u raspolaganju finansijskim sredstvima, uslovljena političkim prioritetima, birokratskim procedurama donatora, i slično, dovodi do neravnomerne raspodele humanitarne pomoći. Takva neusklađenost smanjuje ukupnu efikasnost i ograničava sposobnost organizacija da se brzo prilagode promenama na terenu tokom pružanja humanitarne pomoći.

Promovisanje glasa lokalnih aktera doprinosi tome da stvarne potrebe i prioriteti zajednica budu adekvatno uvaženi, budući da lokalni akteri bolje razumeju kulturne, društvene i ekonomske okolnosti sa kojima se zajednice suočavaju. To unapređuje kvalitet pružene pomoći i povećava njenu efikasnost. Ovakav pristup bio je posebno vidljiv tokom odgovora na zemljotres u Nepalu 2015. godine, kada su lokalni akteri imali ključnu ulogu zahvaljujući svom poznavanju lokalnih uslova, što je omogućilo brže i efikasnije sprovođenje humanitarnih intervencija.

Slika 6. Metodološki okvir
(Izvor: Autor)

Elementi operativnog okvira su aktivnost, zainteresovane strane i merljivi ishodi.

Operativni okvir

Hipoteza	**Aktivnost**	**Zainteresovane strane**	**Merljivi ishodi**
0. Lokalizacija unapređuje efikasnost humanitarne pomoći	- Preneti ovlašćenja za donošenje odluka na lokalne NVO i lokalne aktere. - Smanjiti birokratska kašnjenja radi brže isporuke humanitarne pomoći.	- Lokalne NVO - Međunarodni donatori - Lokalni organi vlasti	- Brže reagovanje na krizne situacije - Smanjeni operativni troškovi - Povećana efikasnost u pružanju humanitarne pomoći
1. Direktno finansiranje i raspodela sredstava lokalnim organizacijama	- Obezbediti direktno finansiranje lokalnim organizacijama. - Jačati lokalne kapacitete kroz obuke i razvoj resursa.	- Međunarodne NVO - Lokalni akteri - Lokalna vlada	- Smanjena kašnjenja u donošenju odluka - Veća lokalna kontrola nad projektima

Hipoteza	Aktivnost	Zainteresovane strane	Merljivi ishodi
2. Učinak lokalnih organizacija	- Koristiti lokalno znanje za osmišljavanje kulturno prilagođenih intervencija. - Sarađivati sa lokalnim zajednicama radi razvoja prilagođenih rešenja.	- Lokalne NVO - Lideri zajednica - Međunarodni donatori	- Indeksi percepcije zemlje - Veći stepen uključenosti i prihvatanja
3. Poverenje i percepcija lokalnih organizacija	- Uključiti lokalne zajednice u planiranje i sprovođenje aktivnosti. - Podsticati relevantnost aktivnosti i osećaj sigurnosti kod lokalnog stanovništva. - Koristiti lokalne mreže za unapređenje bezbednosti.	- Lokalni lideri - Članovi lokalnih zajednica - Nevladine organizacije	- Procenat uključenosti zajednice u operacije pružanja pomoći - Relevantnost i prilagođenost lokalnom kontekstu - Veći stepen saradnje

Hipoteza	Aktivnost	Zainteresovane strane	Merljivi ishodi
4. Delegiranje ovlašćenja povećava kapacitete lokalnih aktera za odgovor na krizne situacije	- Direktno usmeriti finansijska sredstva lokalnim akterima radi boljeg upravljanja odgovorom na krizne situacije. - Pratiti finansijsku odgovornost.	- Lokalne NVO - Donatori - Lokalna vlada	- Procenat direktno dodeljenih finansijskih sredstava - Bolji kapaciteti lokalnih aktera za upravljanje odgovorom na krizne situacije
5. Nezavisno upravljanje krizama i autonomija	- Stvaranjem autonomije smanjuju se uslovi povezani sa finansiranjem donatora. - Podsticati uključivanje i glas lokalnih aktera.	- Donatori - Lokalne NVO	- Unapređen učinak - Unapređene inovacije

3. POGLAVLJE: METODOLOGIJA

Ovaj rad istražuje odnos između lokalizacije i efikasnosti humanitarnog rada u ugroženim područjima širom sveta, pri čemu se posebna pažnja posvećuje upravljanju resursima, donošenju odluka, motivaciji, komunikaciji i organizaciji timskog rada u okviru humanitarnih aktivnosti (Humanitarian Policy Group, 2021). U istraživanju je primenjen kombinovani metodološki pristup uz analizu dostupne literature (kabinetsko istraživanje), studija slučaja, intervjua sa ključnim informantima i anketa. Ovakav pristup omogućio je sveobuhvatno razumevanje istraživane teme iz različitih perspektiva.

Teorijsko istraživanje podrazumeva detaljnu analizu postojeće literature o lokalizaciji i njenom opštem uticaju na humanitarne operacije u zemljama koje primaju humanitarnu pomoć (Stoddard et al., 2020). Studije slučaja su sprovedene o organizacijama u Latinskoj Americi, Južnoj Aziji i Africi koje su u potpunosti usvojile principe lokalizacije, pri čemu su procenjivane njihove operativne strukture, mehanizmi odgovora i pokazatelji uticaja (Yin, 2018). Ovi empirijski podaci su omogućili istraživačima da identifikuju uspešne pristupe ali i izazove povezane sa lokalizovanim oblicima humanitarnog delovanja u različitim kontekstima.

Intervjui sa ključnim informantima na rukovodećim i liderskim pozicijama u humanitarnim organizacijama, kao i sa njihovim međunarodnim partnerima koji rade na terenu, omogućili su detaljnu procenu istorijskih, sadašnjih i budućih okvira, operativnih modela, izazova i posledica po modele liderstva i upravljanja koji su usmereni na zajednicu (Patton, 2015). Pored toga, intervjui su istraživali i šta su lokalizovane organizacije postigle. Na taj način je izvršeno poređenje sa drugim međunarodnim organizacijama koje imaju operativne centre u istoj zemlji.

Ankete su distribuirane različitim stručnjacima iz oblasti humanitarnog delovanja u više zemalja. Za ovu studiju o uticaju lokalizacije na pružanje pomoći izabrane su Turska, Avganistan, Kenija, Mali, Sirija i Jemen, a izbor se zasniva na njihovim raznovrsnim i veoma relevantnim kontekstualnim karakteristikama. Ove zemlje obuhvataju široku geografsku površinu na području Bliskog istoka, Afrike i Centralne Azije, što pruža dragocene uvide u načine na koje se procesi lokalizacije manifestuju u različitim regionalnim i društveno-političkim okruženjima. Ovakva geografska raznolikost omogućava da studija obuhvati širok spektar perspektiva i iskustava, čime se povećava mogućnost generalizacije rezultata. Pored toga, u pomenutim zemljama je dolazilo do različitih vrsta humanitarnih kriza, uključujući vanredne situacije izazvane sukobima, prirodne katastrofe, kao i složene i dugotrajne krizne situacije. Ove zemlje odražavaju niz društveno-političkih, ekonomskih i logističkih izazova,

pružajući sveobuhvatnu sliku o tome kako lokalizacija utiče na pružanje pomoći u nestabilnim i krizama sklonim okruženjima. Tabela prikazana u nastavku dodatno ističe razloge za izbor zemalja obuhvaćenih istraživanjem.

Tabela 1.

Država	Glavne karakteristike	Uloga lokalizacije	Izazovi/uspesi lokalizacije

Sirija **Sirija – nast.**	Dugogodišnji sukob sa stalnim humanitarnim krizama i problemima u pristupu. Pošto je Sirija oslobođena posle jedne decenije, lokalizacija bi igrala važnu ulogu u obezbeđivanju zapošljavanja i pomaganju rastu ratom razorene nacije.	Lokalni akteri igraju ključnu ulogu u pristupu teško dostupnim područjima i održavanju pomoći usred nesigurnosti (Elayah & Al-Mansori, 2024). Ograničen pristup je zahtevao saradnju između međunarodnih organizacija, međunarodnih nevladinih organizacija i lokalnih nevladinih organizacija, zajedno sa medicinskim stručnjacima u Siriji, kako bi se došlo do najranjivijih grupa stanovništva. Ovo često podrazumeva usvajanje diskretnog pristup, kao što je korišćenje manjih pošiljki, ograničavanje broja vozila, izbegavanje vidljivog brendiranja i oslanjanje na usluge	Krhke strukture upravljanja i značajna ograničenja pristupa zahtevaju inovativne oblike angažovanja lokalnih aktera. Humanitarni pristup u Siriji suočavao se tokom godina sa brojnim izazovima, uključujući prekide pristupnih ruta usled sukoba, restriktivne mere koje su nametale sirijska vlada i različite strane uključene u sukob, kao i namerne napade na zdravstvene radnike i zdravstvene ustanove (Duclos et al., 2019).

Država	Glavne karakteristike	Uloga lokalizacije	Izazovi/uspesi lokalizacije
		komercijalnog transporta. Pored toga, međuljudsko poverenje takođe igra ključnu ulogu u omogućavanju saradnje između Sirijaca i ne-Sirijaca. Ovim se ističe posrednička uloga koju igraju lokalni akteri kako bi olakšali pružanje podršku iz inostranstva (Duclos, et al., 2019).	

Jemen **Jemen – nast.**	Dugotrajan oružani sukob praćen je ozbiljnim ograničenjima pristupa humanitarnoj pomoći. Ekonomija Jemena umanjena je za 50%, što je dovelo do toga da 80% stanovništva živi ispod granice siromaštva usled masovnog gubitka prihoda, devalvacije valute, smanjenih državnih prihoda, ograničenja uvoza i rasta cena osnovnih životnih namirnica. Pored toga, 40% jemenskih domaćinstava izgubilo je svoj glavni izvor prihoda, što je dodatno pogoršalo posledice ograničenih mogućnosti zapošljavanja u zemlji (ICVA, 2023).	Lokalni akteri imaju ključnu ulogu u pružanju humanitarne pomoći u područjima pogođenim sukobima i regionima kojima je teško pristupiti. U Jemenu je zabeležen porast kapaciteta lokalnih aktera za pružanje humanitarne pomoći.	Studije su pokazale da se lokalni akteri u Jemenu suočavaju sa poteškoćama u preuzimanju liderskih uloga i da imaju veoma ograničenu ili nikakvu ulogu u procesima donošenja odluka (ICVA, 2023). Stoga su odnosi moći i operativni modeli i dalje nepovoljni za lokalne aktere u Jemenu. Drugo, ne postoji centralizovan sistem za praćenje humanitarnih sredstava, osim u okviru humanitarnih apelâ. Zahvaljujući inicijativi „Veliki dogovor“, finansiranje lokalnih i nacionalnih aktera u Jemenu je dostiglo vrhunac od 51,4 miliona američkih dolara 2017. godine, nakon čega je značajno opalo na 26,7 miliona američkih dolara 2021.

Država	Glavne karakteristike	Uloga lokalizacije	Izazovi/uspesi lokalizacije
			godine. Ovo se može pripisati obavezi preuzetoj u okviru „Velikog dogovora“ da sredstva namenjena lokalnim akterima treba da čine najmanje 25% ukupne humanitarne pomoći (Elkahlout & Milton, 2023). Postoji značajna potreba za tehničkom podrškom, inicijativama za jačanje kapaciteta i obukama kroz obezbeđivanje materijalnih resursa, međunarodnih prilika za usavršavanje i besplatnih onlajn kurseva o standardima, politikama i operativnim mehanizmima.

Država	Glavne karakteristike	Uloga lokalizacije	Izazovi/uspesi lokalizacije
Avganistan	Dugotrajan sukob, praćen krhkim strukturama upravljanja i izuzetno izazovnim operativnim okruženjem, posebno za žene.	Lokalni akteri obezbeđuju kontinuitet pružanja humanitarne pomoći u nesigurnim i teško dostupnim područjima, pri čemu ne narušavaju lokalne kulturne obrasce i društvene norme.	Krhke upravljačke strukture i bezbednosna nesigurnost zahtevaju inovativne pristupe za uključivanje i angažovanje lokalnih aktera.
Kenija	Prirodne katastrofe koje se ponavljaju (npr. suše, poplave) i lokalizovani sukobi koji utiču na napore koji se ulažu u razvoj.	Ističe važnost lokalnih odgovora za rešavanje daljeg razvoja i humanitarnih potreba.	Snažniji kapaciteti lokalnih institucija i uspostavljeni sistemi doprinose efikasnoj primeni procesa lokalizacije.
Mali	Kombinacija lokalizovanih sukoba, prirodnih katastrofa i nestabilnosti, posebno u oblasti Sahela.	Lokalizovani odgovori od ključnog su značaja za zadovoljavanje humanitarnih potreba u nesigurnim i nedovoljno razvijenim područjima.	Nebezbednost, nerazvijenost i preklapanje različitih kriza dodatno usložnjavaju napore usmerene ka lokalizaciji.

Država	Glavne karakteristike	Uloga lokalizacije	Izazovi/uspesi lokalizacije
Turska	Regionalno čvorište za humanitarne operacije; zemlja koja prima veliki broj izbeglica i u kojoj se lokalizacija sprovodi pod vođstvom vlade.	Ključni akter u sprovođenju inicijativa lokalizacije, posebno kroz državne i lokalne sisteme.	Relativno jači institucionalni kapaciteti omogućavaju efikasno uključivanje lokalnih aktera.

Odabrane zemlje se nalaze u samom centru globalnih rasprava o lokalizaciji, uz značajno učešće lokalnih i nacionalnih aktera u humanitarnom odgovoru, što je u skladu sa obavezama poput „Velikog dogovora“ i principima lokalizacije humanitarne pomoći.

3.1 Strategija uzorkovanja

U studiji je primenjen višefazni strategijski uzorak zasnovan na namernom i prigodnom uzorkovanju. Ovaj metod je omogućio prikupljanje raznovrsnih odgovora, uz istovremeno uvažavanje ograničenja neprobabilističkog uzorkovanja. Prvo, uloženi su napori da se ciljano obuhvate ključne grupe u humanitarnom i razvojnom sektoru kroz namerno usmereno kontaktiranje. Saradnja sa krovnim humanitarnim organizacijama, profesionalnim mrežama i nevladinim organizacijama omogućila je ciljanu distribuciju ankete. Ove institucije su izabrane zbog njihovog širokog pristupa relevantnim populacijama, čime je obezbeđena zastupljenost različitih regiona, sektora i tipova organizacija. Drugo, anketa je distribuirana i putem opštih objava na društvenim mrežama kao što je LinkedIn, kao i kroz lične mreže istraživača. Učešće je bilo dobrovoljno, a saglasnost je dobijena i od praktičara i od korisnika (beneficiaries). Ispitanici su učestvovali na osnovu sopstvenog interesovanja i procene relevantnosti studije za njihov lični i profesionalni kontekst. Ovaj dvostruki pristup imao je za cilj da uravnoteži namensko ciljanje specifičnih demografskih grupa sa širim obuhvatom, kako bi se prikupio što raznovrsniji spektar stavova i iskustava.

3.2 Veličina i ponderisanje uzorka

Za nepoznatu populaciju, pri nivou poverenja od 95% i margini greške od 5%, veličina uzorka izračunata primenom Kokranove formule iznosi 387 ispitanika. Kako bi se nadoknadio izostanak odgovora, uzorak je uvećan za 20%, čime je dobijen konačan uzorak od 465

korisnika humanitarne pomoći i 465 praktičara. Uobičajeno je da je povećanje uzorka od 10% dovoljno, međutim, s obzirom na to da se ovo istraživanje oslanja na samostalno popunjavanje anketa, verovatnoća izostanka odgovora bila je veća. Iz tog razloga, stopa povećanja uzorka podignuta je na 20%.

Pored toga, Geri i saradnici (Gary et al., 2024) su naglasili potrebu za primenom poststratifikacionog ponderisanja u sličnim istraživanjima kako bi se ublažile potencijalne neravnoteže u prikupljenom uzorku. Ovaj proces započeo je identifikovanjem proporcija ciljne populacije korišćenjem referentnih podataka iz kredibilnih izvora, kao što su humanitarne organizacije, baze podataka Ujedinjenih nacija i drugi relevantni skupovi podataka. Ovi izvori su omogućili procenu regionalne i sektorske distribucije ciljne populacije, koje su poslužile kao osnova za poređenje.

Nakon toga, stvarna distribucija ispitanika koji su učestvovali u anketi upoređena je sa procenjenim proporcijama populacije, čime su identifikovane prekomerno i nedovoljno zastupljene grupe. Na osnovu ovih poređenja podacima su dodeljeni korektivni ponderi. Ispitanicima iz prekomerno zastupljenih grupa, poput određenih regiona ili sektora, dodeljeni su niži ponderi, dok su ispitanici iz nedovoljno zastupljenih grupa dobili veće pondere. Ovakvo prilagođavanje je omogućilo da ponderisani podaci verodostojnije odražavaju stvarnu distribuciju šire populacije, čime se povećava validnost i primenljivost nalaza istraživanja.

3.3 Ciljna područja istraživanja i procedure za izbor ovih područja i organizacija

Istraživanje je usmereno na odabrane regione u podsaharskoj Africi, Južnoj Aziji, na Bliskom istoku i u pojedinim delovima Evrope, pri čemu su za potrebe analize korišćeni i primarni i sekundarni podaci. Izabrane su organizacije koje se suočavaju sa različitim humanitarnim izazovima, a istovremeno pokazuju različit stepen primene lokalizacije u svom radu. Proces identifikacije ciljnih područja i organizacija sproveden je na osnovu više kriterijuma. Pre svega, istraživanje je bilo usmereno na regione koje karakteriše visok stepen društveno-ekonomske, kulturne i političke raznolikosti. U ovom delu analizirano je na koji način se lokalizacija odražava na humanitarne odgovore u različitim nacionalnim kontekstima. Ovakav pristup je omogućio dobijanje rezultata koji se mogu generalizovati, uz istovremeno uvažavanje specifičnih dinamika prisutnih u različitim ugroženim zajednicama.

Pored toga, posebna pažnja posvećena je regionima pogođenim nedavnim ili tekućim krizama, poput prirodnih katastrofa, izbegličkih situacija i postkonfliktnih okolnosti, koji su korišćeni za studije slučaja. Ovi konteksti predstavljaju pogodno okruženje za ispitivanje

problema lokalizacije u vanrednim situacijama i upravljanju krizama. Analizom uspešnih i manje uspešnih lokalnih inicijativa u takvim okolnostima, istraživanje pruža uvid u njihove prednosti, slabosti i potencijalne oblasti za unapređenje u ugroženim zajednicama.

Zatim su identifikovani regioni u kojima su istovremeno bile aktivne i lokalizovane i međunarodne humanitarne organizacije. Njihovo paralelno prisustvo je bilo neophodno kako bi se omogućilo poređenje njihovih praksi, struktura i rezultata. Poređenjem organizacija koje deluju na lokalnom i međunarodnom nivou u istim okruženjima, istraživanje je nastojalo da identifikuje faktore koji doprinose većoj efikasnosti, odgovornosti, ekonomičnosti i ukupnoj uspešnosti njihovog delovanja.

Nakon pažljivog odabira ciljnih područja, primenjeno je namensko uzorkovanje za izbor konkretnih organizacija koje su uključene u detaljne studije slučaja i intervjue sa ključnim informantima. Ovakav pristup omogućio je uključivanje slučajeva koji obiluju informacijama i koji pružaju vredne uvide i doprinose odgovoru na istraživačka pitanja u različitim kontekstima. Uzimajući u obzir geografsku raznolikost, specifičnosti humanitarnih kriza, prisustvo lokalizovanih i međunarodnih organizacija, kao i faktore pristupačnosti i bezbednosti, istraživanje je imalo za cilj da obuhvati širok i reprezentativan pregled odnosa između lokalizacije i efikasnosti humanitarnog delovanja u različitim regionima sveta.

3.4 Kabinetski pregled literature

U istraživanje su uključeni pregledi relevantne literature iz pouzdanih izvora, poput stručnih knjiga i izveštaja koji se bave pitanjima lokalizacije i efikasnosti humanitarnih operacija. Ovo istraživanje je usmereno na specifične teme, kao što su prakse lokalizacije, humanitarne operacije i njihov uticaj na efikasnost, transparentnost, isplativost i blagovremenu isporuku pomoći u različitim kontekstima (Stoddard et al., 2020). Nalazi dobijeni kroz pregled literature poslužili su kao osnova za razvoj instrumenata za prikupljanje podataka, kao i za konceptualizaciju samog istraživanja.

3.4.1 Studije slučaja

Potreba za lokalizacijom humanitarne pomoći, naročito u Africi, na Bliskom istoku, u Latinskoj Americi i Istočnoj Evropi, dobija sve veće priznanje, budući da se ovi regioni redovno suočavaju sa katastrofama koje zahtevaju pružanje pomoći. Humanitarna pomoć ima ključnu ulogu u ublažavanju patnje i pružanju podrške zajednicama koje su najviše pogođene kriznim situacijama. Različite humanitarne organizacije pružaju pomoć zajednicama pre,

tokom i nakon ratova i prirodnih katastrofa, kako bi omogućile povratak društava njihovom uobičajenom načinu života. Među organizacijama koje pružaju pomoć širom Afrike, Azije i Istočne Evrope nalazi se i Međunarodni pokret Crvenog krsta i Crvenog polumeseca. Humanitarne organizacije sarađuju u periodima ratova i katastrofa kako bi pružile podršku pogođenom stanovništvu i obezbedile poštovanje pravila međunarodnog humanitarnog prava. Principi Pokreta Crvenog krsta i Crvenog polumeseca se zasnivaju na dobrovoljnom radu, nepristrasnosti, jedinstvu, humanosti, neutralnosti, nezavisnosti i univerzalnosti. Međunarodni pokret Crvenog krsta i Crvenog polumeseca uključuje lokalne organizacije i stanovništvo u ostvarivanje svojih ciljeva tokom ratova i katastrofa.

Jedan od primera delovanja Međunarodnog pokreta Crvenog krsta i Crvenog polumeseca u Aziji bio je tokom zemljotresa u Nepalu 2015. godine (International Red Cross and Red Crescent Movement, 2016). Organizacije su sarađivale sa lokalnim partnerima kako bi obezbedile hranu, vodu, medicinske usluge i druge oblike pomoći stanovništvu pogođenom katastrofom. Takođe su pružale podršku tokom epidemije ebole u Zapadnoj Africi 2014. godine, kada su obezbeđivale psihološku podršku i zdravstvenu negu obolelima, sprovodile aktivnosti podizanja svesti o bolesti i radile na sprečavanju njenog širenja u saradnji sa lokalnim akterima (Shucksmith-Wesley, 2020). U Latinskoj Americi, Pokret je odgovorio na zemljotres na Haitiju 2010. godine, sarađujući sa Haićanskim društvom Crvenog krsta, koje je uključilo pogođene lokalne zajednice u identifikovanje njihovih potreba. U sva tri slučaja, Međunarodni pokret Crvenog krsta i Crvenog polumeseca je organizovao obuku iz pružanja prve pomoći. Takođe je uključio lokalne nevladine organizacije i osnaživao lokalno stanovništvo kako bi pružena pomoć bila što efikasnija.

Još jedna organizacija koja pruža humanitarnu pomoć u Latinskoj Americi, Africi i Aziji jeste Dečji fond Ujedinjenih nacija (United Nations International Children's Emergency Fund – UNICEF). Ova organizacija zagovara prava dece kako bi im omogućila pristup osnovnim životnim potrebama i stvorila uslove za ostvarivanje njihovog punog potencijala. Na primer, UNICEF je u Južnoj Africi pružao antiretrovirusnu terapiju trudnicama koje su pozitivne na HIV i promovisao bezbedne prakse ishrane novorođenčadi u okviru programa za sprečavanje prenosa HIV/AIDS-a sa majke na dete. UNICEF je, u partnerstvu sa Svetskom zdravstvenom organizacijom (World Health Organization – WHO), razvio program „Briga za razvoj deteta“ („Care for Child Development“ – CCD) namenjen unapređenju brige o deci mlađoj od pet godina (Ahun et al., 2023). Cilj ovog programa jeste smanjenje smrtnosti dece kroz osposobljavanje staratelja za kvalitetniju interakciju sa decom i unapređenje kvaliteta

nege, što predstavlja jedan od oblika lokalizacije pomoći (Ahun et al., 2023). U Avganistanu je UNICEF podržao izgradnju 14.981 obrazovne jedinice zasnovane na zajednici, čime je omogućeno školovanje za 522.524 dece (UNICEF Afghanistan, 2023). Takođe je 2019. godine pokrenuo program „Humanitarian Action for Children“ kao odgovor na venecuelansku migrantsku krizu, sa ciljem pružanja podrške raseljenoj i migrantskoj deci i njihovim porodicama koje su iz Venecuele dolazile u Brazil (UNICEF, 2022). Na taj način UNICEF doprinosi zaštiti prava dece kroz podršku obrazovanju i obezbeđivanje pristupa osnovnim životnim potrebama.

WHO je odgovorna za unapređenje i zaštitu javnog zdravlja na globalnom nivou. Jedan od primera pružanja pomoći u Aziji, Africi i Latinskoj Americi bio je tokom pandemije COVID-19 2020. godine. WHO je pružala smernice stanovništvu o načinima sprečavanja širenja virusa COVID-19 i obezbeđivala tehničku podršku za unapređenje zdravstvenih sistema, kao i za povećanje kapaciteta za testiranje i lečenje obolelih (WHO, 2022). Organizacija je sarađivala sa različitim lokalnim organizacijama u Africi, Aziji i Latinskoj Americi na koordinaciji odgovora na pandemiju, obezbeđivanju medicinske opreme i vakcina, kao i na obuci zdravstvenih radnika za zbrinjavanje pacijenata obolelih od COVID-19. Ovi i brojni drugi primeri potvrđuju značajnu ulogu WHO u unapređenju zdravlja stanovništva širom sveta.

Pored prethodno navedenih organizacija, u Africi deluju i druge humanitarne organizacije, među kojima je Afrička humanitarna akcija (Africa Humanitarian Action), koja pruža pomoć osobama pogođenim sukobima (Africa Humanitarian Action, 2024), prirodnim katastrofama i drugim krizama. Takođe, Humanitarni odgovor za Afriku (Humanitarian Emergency Response Africa – HERA) pruža podršku u vanrednim situacijama i kriznim okolnostima (HERA, 2024). Caritas Internationalis pruža pomoć u različitim delovima sveta, uključujući Aziju, Južnu Ameriku i Afriku. Organizacija se fokusira na izgradnju mira, socijalnu i ekonomsku pravdu, kao i na bezbedne migracije (CARITAS, 2024). Pored toga, njene aktivnosti usmerene su na spasavanje života, smanjenje ljudske patnje i podršku zajednicama u procesu oporavka i obnove. Među značajnim međunarodnim humanitarnim organizacijama koje deluju u Africi, Aziji i Južnoj Americi nalaze se i Svetski program za hranu (World Food Programme – WFP), koji obezbeđuje hitnu prehrambenu pomoć i sprovodi programe za unapređenje snabdevanja hranom (WFP, 2024), kao i Oxfam International, organizacija koja se bavi zaštitom ljudskih prava i borbom protiv nepravde i siromaštva (OXFAM, 2024). Ove organizacije, između ostalih, sarađuju kako bi unapredile dobrobit

stanovništva pogođenog krizama. Pored analize rada navedenih organizacija, postoji potreba za proučavanjem konkretnih slučajeva koji su neposredno povezani sa kontekstom predmetnog istraživanja.

3.4.2 Kriterijumi za izbor slučajeva

Kako bi se analizirali uticaji pre i nakon primene lokalizacije u prethodno realizovanim humanitarnim intervencijama, u istraživanju su korišćene studije slučaja odabrane prema kriterijumima namernog uzorkovanja. Prilikom izbora slučajeva uzeto je u obzir više faktora, među kojima je posebno značajna geografska raznolikost, kako bi bile obuhvaćene različite ugrožene regije sveta. Pored toga, analizirani su različiti kulturni konteksti kako bi se ispitali različiti ishodi humanitarnih intervencija u različitim humanitarnim okruženjima. Ukratko, primenjena je tehnika namernog uzorkovanja sa ciljem da se na što adekvatniji način odgovori na istraživačka pitanja, uz oslanjanje na dostupnost relevantnih podataka i informacija.

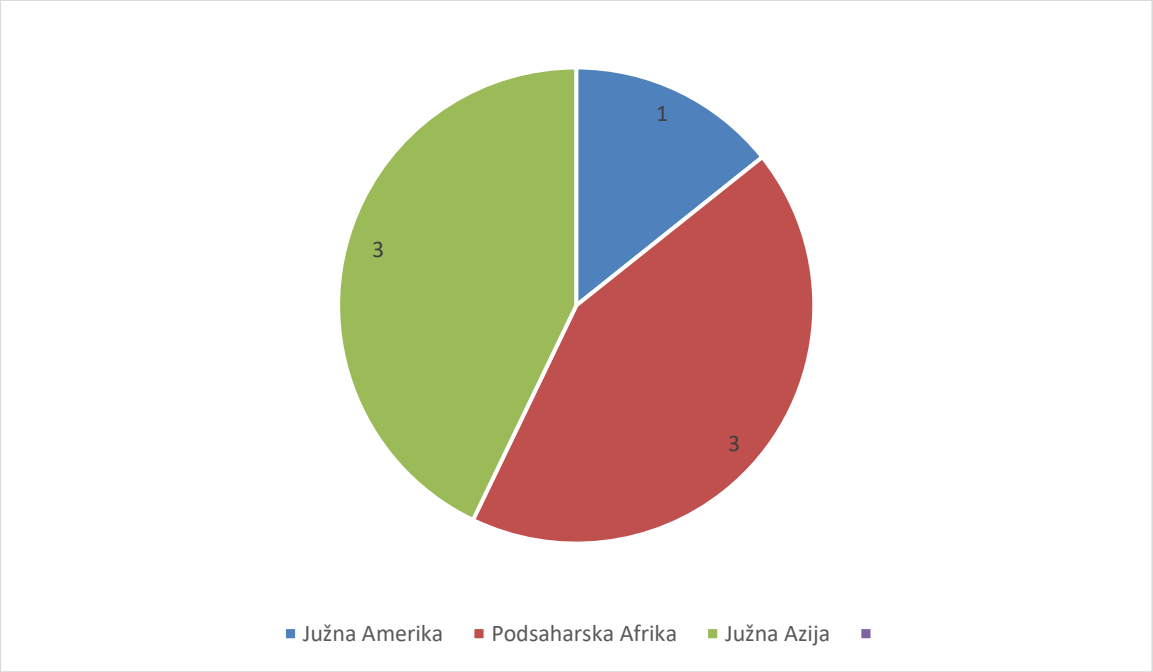

Slika 7-Distribucija po regionima

Na Slici 7 se vidi da je najveći broj zemalja obuhvaćenih studijama slučaja bio iz podsaharske Afrike i Južne Azije. Njihova raspodela prikazana je u Tabeli 2.

Tabela 2: Zemlje po regionima

Region	Južna Amerika	Afrika	Azija
Države	Haiti	Somalija	Bangladeš
		Južni Sudan	Jemen
		Tanzanija	Nepal

3.5 Ankete i intervjui sa ključnim informantima

Ovo poglavlje pruža sistematičan pregled empirijskih dokaza prikupljenih putem strukturiranih kvantitativnih anketnih instrumenata i kvalitativnih intervjua sa ključnim informantima i zainteresovanim stranama među humanitarnim radnicima i širom populacijom u šest zemalja – Keniji, Siriji, Avganistanu, Turskoj, Maliju i Jemenu. Ove zemlje su namenski odabrane kako bi se obezbedila geografska i kontekstualna raznolikost u predstavljanju humanitarnih vanrednih situacija, bilo da je reč o stabilnim ili novonastalim krizama, uključujući sukobe, raseljavanje stanovništva i prirodne katastrofe. Ovakav pristup omogućio je poređenje različitih humanitarnih konteksta u pogledu načina na koji se lokalizacija konceptualizuje, sprovodi i doživljava. Centralni fokus istraživanja bio je ispitivanje načina na koji se lokalizacija humanitarne pomoći percipira i primenjuje iz perspektive praktičara i lokalnih zajednica.

Anketni instrument razvijen u okviru ovog pristupa primenjen je na uzorku od 465 ispitanika. Anketa je osmišljena tako da obuhvati složenost procesa lokalizacije, od pitanja donošenja odluka i raspodele finansijske moći do institucionalnih odnosa, poverenja zajednice i kapaciteta za operativno sprovođenje humanitarne pomoći. Razvoj anketnih stavki sproveden je kroz više krugova stručne revizije i pilot-testiranja kako bi se obezbedila njihova kontekstualna relevantnost, kulturna primerenost i usklađenost sa međunarodno prihvaćenim indikatorima efikasnosti lokalizacije.

Intervjui sa ključnim informantima takođe su sprovedeni kako bi dopunili i dodatno obogatili podatke prikupljene anketnim istraživanjem. Ovi intervjui su realizovani sa namenski odabranim ispitanicima iz redova praktičara i lokalnih zajednica, na osnovu njihovog znanja, uloge i povezanosti sa humanitarnim operacijama. Među informantima iz profesionalnog sektora bili su rukovodioci programa, službenici za lokalizaciju, terenski koordinatori, kao i

zaposleni u nacionalnim i međunarodnim nevladinim organizacijama. Ključni informanti iz zajednica obuhvatili su osobe sa neposrednim iskustvom kao korisnici humanitarne pomoći, kao što su lideri zajednica, raseljena lica i volonteri. Ovi intervjui pružili su detaljne kvalitativne uvide koji su doprineli boljem razumevanju rezultata ankete i omogućili dublji uvid u procese lokalizacije u zemljama obuhvaćenim istraživanjem.

Odabrane zemlje za potrebe studije zasnovane su na raznolikosti humanitarnih situacija. Sirija, Jemen i Avganistan predstavljali su okruženja dugotrajnih sukoba, ograničenog pristupa i potrebe za lokalizacijom usled operativnih ograničenja. Mali je pružio uvid u postkonfliktne i tranzicione situacije, uključujući ulogu lokalnih aktera u oblastima obnove i izgradnje mira. Kenija i Turska, kao relativno stabilniji konteksti, pružile su uvid u institucionalizovanu lokalizaciju i mehanizme koordinacije pomoći koje koordinira vlada. Ova kombinacija geografske i kontekstualne raznolikosti obogatila je generalizabilnost nalaza i omogućila detaljno poređenje između zemalja.

U Avganistanu i Ukrajini, ključni informanti izneli su stavove koji osvetljavaju ograničenja i faktore koji omogućavaju lokalizaciju. Na primer, informanti iz Sirije istakli su da su organizacije zasnovane u zajednici prevazišle bezbednosne pretnje, uspostavile poverenje i doprele do „nedostupnog“ stanovništva zahvaljujući svom kulturnom razumevanju i uspostavljenim lokalnim mrežama. U Jemenu je među lokalnim akterima postojala frustracija zbog toga što, uprkos njihovoj lokalnoj komparativnoj prednosti, oni i dalje ostaju marginalizovani u strateškom odlučivanju kojim dominiraju međunarodni akteri. Učesnici iz Avganistana govorili su o značaju uključivanja kulturno usklađenih aktera u pružanje pomoći, dok su praktičari istakli sve veću ulogu endogenih mreža u podsticanju održivosti i kohezije.

Važno je naglasiti da korišćeni anketni instrument nije predstavljao generički alat, već rezultat intenzivnog procesa razvoja koji je sproveo panel stručnjaka iz humanitarnog sektora. Kroz više faza testiranja i prilagođavanja instrument je unapređivan sve dok nije postao metodološki rigorozan i primenljiv u praksi. Konačna verzija je omogućila prikupljanje podataka o ključnim temama kao što su autonomija lokalnih aktera, finansijska sposobnost, lokalni kapaciteti i dinamika partnerstava, čime su dobijeni podaci visokog kvaliteta koji verno odražavaju složenost lokalizacije u praksi. Kombinacija anketne i intervjua obezbedila je komplementarne podatke koji su dodatno ojačali pouzdanost i dubinu rezultata istraživanja.

Primenom ovih metodoloških elemenata, istraživanje je usvojilo pristup kombinovanih metoda i omogućilo sveobuhvatno sagledavanje lokalizacije iz perspektive onih koji

neposredno deluju u humanitarnim okruženjima. Ovaj empirijski zasnovan pristup značajno je unapredio verodostojnost nalaza istraživanja i potvrdio značaj konteksta i perspektiva lokalnih zajednica u proceni uspešnosti procesa lokalizacije.

3.6 Anketa o uticaju lokalizacije na međunarodne organizacije

Pored studija slučaja i intervjua sa ključnim informantima, istraživanje je obuhvatilo i opsežno anketno ispitivanje sa ciljem da se sagleda uticaj lokalizacije na rad međunarodnih humanitarnih organizacija koje deluju u različitim područjima koja često primaju humanitarnu pomoć. Ovaj deo istraživanja, koji je imao kvantitativni karakter i bio osmišljen kao dopuna kvalitativnim uvidima prikupljenim drugim metodama, omogućio je sveobuhvatnije i potpunije razumevanje odnosa između lokalizacije i efikasnosti humanitarnog delovanja.

Anketa je distribuirana liderima i menadžerima međunarodnih humanitarnih organizacija kako bi se prikupili kvantitativni podaci o različitim aspektima lokalizacije, uključujući planiranje resursa, procese donošenja odluka, komunikaciju i formiranje timova. Prikupljanjem stavova i iskustava ovih ključnih aktera, istraživanje je omogućilo bolje razumevanje izazova, prilika i posledica koje proces lokalizacije ima na funkcionisanje međunarodnih organizacija.

Sa tim ciljem su pažljivo razvijeni i prilagođeni strukturisani upitnici koji su sadržali i zatvorena i otvorena pitanja, kako bi bili relevantni i primenljivi u globalnom humanitarnom kontekstu. Kombinovanje zatvorenih i otvorenih pitanja omogućilo je uravnotežen pristup prikupljanju podataka. Strukturisana pitanja su bila namenjena prikupljanju statističkih podataka za analizu, čime su identifikovani specifični trendovi i odnosi. Istovremeno, otvorena pitanja su pružila učesnicima mogućnost da iznesu svoja lična mišljenja, iskustva i preporuke, obogaćujući kvantitativne nalaze značajnim kvalitativnim uvidima.

3.7 Metode analize i prezentacije podataka

Ovo poglavlje pruža sveobuhvatnu analizu dokaza dobijenih na osnovu strukturiranih anketnih pitanja i intervjua sa ključnim informantima, uključujući humanitarne praktičare i članove lokalnih zajednica u šest zemalja – Keniji, Siriji, Avganistanu, Turskoj, Maliju i Jemenu. Ove zemlje su odabrane kako bi se obezbedila raznovrsna geografska i kontekstualna zastupljenost humanitarnih kriza, uz kombinaciju sukoba, raseljavanja stanovništva i prirodnih katastrofa. Ovi slučajevi omogućili su komparativnu procenu načina na koji je lokalizacija

konceptualizovana, operacionalizovana i doživljena u različitim humanitarnim kontekstima. Cilj ovog poglavlja je da podstakne diskusiju o perspektivama lokalizacije humanitarne pomoći kroz predstavljanje stavova praktičara i lokalnih zajednica, izazova sa kojima se suočavaju i željenih ishoda.

Strukturisana anketa je razvijena u saradnji sa humanitarnim stručnjacima i akademskim istraživačima sa dugogodišnjim iskustvom rada u ovoj oblasti, a ukupno 465 ispitanika dostavilo je svoje odgovore. Anketa je osmišljena sa ciljem da meri kompleksnu prirodu lokalizacije, kao što su moć donošenja odluka, finansijska autonomija, partnerstvo sa institucijama, poverenje zajednice i kvalitet pružanja pomoći. Pitanja su prošla reviziju, testirana su u praksi i ponovo revidirana u različitim fazama procesa osmišljavanja kako bi bila kontekstualno i kulturološki prikladna, i usklađena sa međunarodno priznatim indikatorima efikasnosti lokalizacije.

Osim ankete, sprovedeni su intervjui sa ključnim informantima koji su dopunili primarne podatke prikupljene istraživanjem. Intervjui su obavljeni sa ključnim informatorima koji su namenski odabrani iz grupa praktičara i lokalnih zajednica na osnovu svog znanja, funkcija i neposredne uključenosti u humanitarne aktivnosti. Informanti iz redova praktičara bili su direktori programa, službenici za lokalizaciju, terenski koordinatori i zaposleni koji rade kako za nacionalne, tako i za međunarodne nevladine organizacije. Informanti iz zajednica su takođe odabrani među onima koji imaju neposredno iskustvo kao korisnici humanitarne pomoći, a uključivali su lokalne lidere, interno raseljena lica i volontere. Ovi intervjui sa ključnim informantima pružili su dragocene kvalitativne informacije koje su poslužile kao kontekst za podatke iz ankete, a takođe su omogućile dublje sagledavanje dinamike lokalizacije u zemljama obuhvaćenim istraživanjem.

Zemlje uključene u istraživanje odabrane su kako bi se obuhvatili različiti humanitarni konteksti. Sirija, Jemen i Avganistan predstavljali su kontekste dugotrajnih sukoba i ograničenog pristupa, u kojima je lokalizacija postala neophodna usled operativnih ograničenja. Mali je pružio uvid u postkonfliktne i tranzicione kontekste, sa fokusom na doprinos lokalnih aktera obnovi i izgradnji mira. Kenija i Turska, kao relativno stabilniji konteksti, pružile su podatke o institucionalizovanim oblicima lokalizacije i mehanizmima koordinacije humanitarne pomoći koje predvodi vlada. Geografska i kontekstualna raznolikost doprinela je generalizabilnosti rezultata i omogućila detaljno poređenje između zemalja.

Ključni informanti iz ovih zemalja pružili su jedinstvenu perspektivu o ograničenjima i mogućnostima lokalizacije. Na primer, informanti u Siriji istakli su kako su organizacije zasnovane u zajednici uspele da steknu poverenje i dopru do teško dostupnog stanovništva, uprkos radu u veoma nesigurnim uslovima, zahvaljujući svom kulturnom razumevanju i snažnim lokalnim mrežama. Ispitanici u Jemenu ukazali su na relativno visok nivo frustracije među lokalnim akterima, koji su često bili marginalizovani u procesima strateškog odlučivanja, uprkos prednosti koju imaju međunarodne organizacije u pogledu lokalne prisutnosti i blizine zajednicama. Kako je jedan informant iz Avganistana istakao, kulturno usklađeni akteri imaju značajnu simboličku i praktičnu ulogu u pružanju pomoći, posebno u pogledu legitimisanja lokalnih i međunarodnih intervencija u korist zajednica. Drugi praktičar govorio je o „aktivnoj ulozi mreža“ u odgovoru na promene društvenih normi, podsticanju održivosti i unapređenju kontinuiteta.

Važno je naglasiti da anketa nije bila samo alat za generalizaciju, već rezultat rigoroznog procesa razvoja koji je sprovela grupa humanitarnih stručnjaka. Anketa je prošla kroz više faza testiranja i revizije kako bi zadovoljila standarde metodološke rigoroznosti i praktične primenljivosti. Konačna verzija je omogućila ispitanicima da se izjasne o pitanjima autonomije, pristupa finansiranju, lokalnih kapaciteta i dinamike partnerstava, čime su prikupljeni podaci visokog kvaliteta koji verno odražavaju složenost lokalizacije na terenu. Kombinacija anketa i intervjua je obezbedila sveobuhvatnijii skup informacija, pri čemu su se ove dve metode međusobno dopunjavale i doprinosile većoj pouzdanosti i dubini nalaza.

Kombinovanjem ovih metodoloških komponenti, u istraživanju je primenjen pristup mešovitih metoda kako bi steklo dubinsko razumevanje lokalizacije iz perspektive osoba koje su najneposrednije uključene u humanitarni rad. Ovaj pristup zasnovan na empirijskim dokazima značajno je doprineo pouzdanosti nalaza istraživanja i naglasio važnost lokalnih perspektiva zasnovanih na zajednici u analizi strategija lokalizacije.

3.8 Tehnike za prezentaciju i analizu podataka

Kako bi rezultati ovog istraživanja bili predstavljeni na deskriptivan i informativan način, te kako bi se adekvatno prikazale perspektive dobijene iz različitih izvora podataka, primenjena je kombinacija statističkih i tematskih tehnika analize. Svaki instrument analize je odabran u skladu sa karakteristikama prikupljenih podataka i ciljevima istraživanja. Kombinovana upotreba ovih različitih pristupa omogućila je triangulaciju nalaza, povećanje

kredibiliteta interpretacija i razvoj celovitog razumevanja lokalizacije u humanitarnim okruženjima.

Tematska analiza predstavljala je osnovni analitički pristup za kvalitativne podatke prikupljene kroz intervjue sa ključnim informantima i studije slučaja. Analiza tekstualnih podataka sprovedena je sistematskim procesom kodiranja odgovora, identifikovanja obrazaca i povezivanja iterativnih koncepata u šire tematske celine. Ovaj pristup je omogućio dublje razumevanje iskustava ispitanika i otkrivanje složenih odnosa između različitih modela liderstva, operativnih pristupa i kulturne prilagođenosti humanitarnih intervencija. Na taj način je bilo moguće brzo identifikovati kako se lokalizacija tumači i primenjuje na nivou zajednica i institucija. Teme poput poverenja, autonomije, lokalnog legitimiteta i prepreka uključivanju kontinuirano su se pojavljivale kako u narativima studija slučaja, tako i u intervjuima. Primena tematske analize za kvalitativnu studiju slučajeva omogućila je detaljno ispitivanje organizacionih ponašanja, sistema upravljanja i mikro-dinamike koje utiču na uspešnost pružanja humanitarne pomoći.

Za kvantitativne podatke prikupljene anketom (n = 465 odgovora praktičara i članova zajednica) sprovedena je detaljna statistička analiza. Proces analize obuhvatio je više uzastopnih koraka zasnovanih na glavnom skupu podataka. Deskriptivna analiza je korišćena za prikaz osnovnih karakteristika ispitanika i ključnih promenljivih istraživanja, uključujući mere centralne tendencije kao što su aritmetička sredina, medijana i standardna devijacija. Ovi početni pregledi su bili od ključnog značaja za razumevanje šireg konteksta u kojem se lokalizacija sprovodi, pre svega demografskih i institucionalnih karakteristika. Nakon toga primenjene su inferencijalne statističke metode radi ispitivanja povezanosti između različitih promenljivih. Korišćene su tehnike kao što su analiza varijanse (ANOVA), regresiona analiza i korelacione matrice da bi se identifikovali značajni prediktori i statističke povezanosti među posmatranim faktorima. Na primer, regresioni modeli su korišćeni za procenu statističke povezanosti između dostupnosti resursa, autonomije u donošenju odluka i percipirane efikasnosti lokalizacije.

Za obradu podatak korišćen je program Stata verzija 16.0. Svi grafikoni i snimci ekrana analize su iz dotičnog programa.

Odgovori iz ankete sprovedene među članovima zajednica dodatno su analizirani primenom faktorske analize. Ovaj postupak omogućio je identifikovanje latentnih promenljivih, odnosno konstrukata, koji se nalaze u osnovi percepcija zajednice o kvalitetu

pružene pomoći. Iako je pouzdanost uzorka u određenoj meri bila ograničena, faktorska analiza je pružila korisne smernice za razumevanje dimenzija koje su najviše povezane sa procenom humanitarnog učinka od strane zajednice, uključujući poverenje u lokalne organizacije i percepciju njihove kulturne kompetentnosti. Ovakvi statistički pristupi bili su od izuzetne važnosti za otkrivanje trendova koji ne bi bili vidljivi samo kroz deskriptivnu analizu. Primena multivarijantnih metoda omogućila je da se u istraživanju uzme u obzir složenost humanitarnih okruženja i prevaziđe isključivo opisni nivo analize.

Povezanost anketnih pitanja sa hipotezama

Kompozitne varijable	Promenljiva 1: "Nastup lokalnih organizacija"	Promenljiva 2: "Poverenje i percepcija lokalnog stanovništva"	Promenljiva 3: "Delegiranje odgovornosti lokalnim organizacijama"	Promenljiva 4: "Finansiranje / raspodela resursa u odnosu na lokalne prioritete i percepciju"	Promenljiva 5: "Donošenje odluka i autonomija"	Varijable demografske kontrole	Kvantitativna triangulacija / kontekstualizacija varijable
Q1. Zemlja tuženog:						*Q1*	*Q1*
Q2. Koliko dugo živite u ogođenom regionu?						*Q2*	*Q2*
Q3. Koja vrsta krize je uticala na vašu zajednicu? Prirodna katastrofa							*Q3*

Kompozitne varijable	Promenljiva 1: "Nastup lokalnih organizacija"	Promenljiva 2: "Poverenje i percepcija lokalnog stanovništva"	Promenljiva 3: "Delegiranje odgovornosti lokalnim organizacijama"	Promenljiva 4: "Finansiranje / raspodela resursa u odnosu na lokalne prioritete i percepciju"	Promenljiva 5: "Donošenje odluka i autonomija"	Varijable demografske kontrole	Kvantitativna triangulacija / kontekstualizacija varijable
Q4. Katastrofa koju je izazvao čovek							*Q4*
Q5. Da li ste vi ili vaša zajednica primili humanitarnu pomoć u proteklih godinu dana?							*Q5*

Kompozitne varijable	Promenljiva 1: "Nastup lokalnih organizacija"	Promenljiva 2: "Poverenje i percepcija lokalnog stanovništva"	Promenljiva 3: "Delegiranje odgovornosti lokalnim organizacijama"	Promenljiva 4: "Finansiranje / raspodela resursa u odnosu na lokalne prioritete i percepciju"	Promenljiva 5: "Donošenje odluka i autonomija"	Varijable demografske kontrole	Kvantitativna triangulacija / kontekstualizacija varijable
Q6. Ko je pružio pomoć? (međunarodne organizacije, lokalne organizacije, obe)							*Q6*
Q7. *Kako biste ocenili kvalitet humanitarne pomoći koju je vaša zajednica primila?*	*Q7*		*Q7*	*Q7*			

Kompozitne varijable	Promenljiva 1: "Nastup lokalnih organizacija"	Promenljiva 2: "Poverenje i percepcija lokalnog stanovništva"	Promenljiva 3: "Delegiranje odgovornosti lokalnim organizacijama"	Promenljiva 4: "Finansiranje / raspodela resursa u odnosu na lokalne prioritete i percepciju"	Promenljiva 5: "Donošenje odluka i autonomija"	Varijable demografske kontrole	Kvantitativna triangulacija / kontekstualizacija varijable
Q8. Da li je pružena pomoć odgovorila na specifične potrebe vaše zajednice?	*Q8*	*Q8*	*Q8*		*Q8*		
Q9. Da li se slažete sa izjavom da je pomoć isporučena na vreme?	*Q9*			*Q9*			

Kompozitne varijable	Promenljiva 1: "Nastup lokalnih organizacija"	Promenljiva 2: "Poverenje i percepcija lokalnog stanovništva"	Promenljiva 3: "Delegiranje odgovornosti lokalnim organizacijama"	Promenljiva 4: "Finansiranje / raspodela resursa u odnosu na lokalne prioritete i percepciju"	Promenljiva 5: "Donošenje odluka i autonomija"	Varijable demografske kontrole	Kvantitativna triangulacija / kontekstualizacija varijable
Q10. Koliko su pomagači razumeli vaše lokalne potrebe i kulturu?	*Q10*	*Q10*		*Q10*			
Q11. Koliko poverenja imate u lokalne organizacije koje su uključene u pružanje pomoći?	*Q11*	*Q11*		*Q11*			

Kompozitne varijable	Promenljiva 1: "Nastup lokalnih organizacija"	Promenljiva 2: "Poverenje i percepcija lokalnog stanovništva"	Promenljiva 3: "Delegiranje odgovornosti lokalnim organizacijama"	Promenljiva 4: "Finansiranje / raspodela resursa u odnosu na lokalne prioritete i percepciju"	Promenljiva 5: "Donošenje odluka i autonomija"	Varijable demografske kontrole	Kvantitativna triangulacija / kontekstualizacija varijable
Q12. Da li ste vi ili vaša zajednica bili uključeni u donošenje odluka o pomoći koja je pružena vašem području?			*Q12*		*Q12*		
Q13. Da li je postojao mehanizam za pružanje povratnih informacija pružaocima pomoći?							*Q13*

Kompozitne varijable	Promenljiva 1: "Nastup lokalnih organizacija"	Promenljiva 2: "Poverenje i percepcija lokalnog stanovništva"	Promenljiva 3: "Delegiranje odgovornosti lokalnim organizacijama"	Promenljiva 4: "Finansiranje / raspodela resursa u odnosu na lokalne prioritete i percepciju"	Promenljiva 5: "Donošenje odluka i autonomija"	Varijable demografske kontrole	Kvantitativna triangulacija / kontekstualizacija varijable
Q14. Ako ste dali povratne informacije, koliko često je postupao?							*Q14*
Q15: "Kako biste procenili ukupnu efikasnost humanitarne pomoći u oblasti u kojoj poslujete?"	*Q15*						

Kompozitne varijable	Promenljiva 1: "Nastup lokalnih organizacija"	Promenljiva 2: "Poverenje i percepcija lokalnog stanovništva"	Promenljiva 3: "Delegiranje odgovornosti lokalnim organizacijama"	Promenljiva 4: "Finansiranje / raspodela resursa u odnosu na lokalne prioritete i percepciju"	Promenljiva 5: "Donošenje odluka i autonomija"	Varijable demografske kontrole	Kvantitativna triangulacija / kontekstualizacija varijable
Q16. "Koje organizacije su brže reagovale na krizu u vašoj zajednici?"			*Q16*				

Pored podataka iz anketa i studija slučaja, istraživanje se oslanjalo i na kabinetski pregled literature, koji je obuhvatio analizu sekundarnih izvora, uključujući organizacione izveštaje, političke dokumente, kao i akademsku literaturu. Na ovim tekstualnim podacima takođe je sprovedena tematska analiza. Kabinetsko istraživanje je poslužilo za kontekstualizaciju empirijskih nalaza kroz sistematsko čitanje, kodiranje i identifikaciju tema. Ono je omogućilo povezivanje rezultata istraživanja sa širim raspravama o lokalizaciji, odnosima moći i reformama u humanitarnom sektoru. Pored toga, ovaj pristup je dodatno osnažio validnost nalaza povezivanjem primarnih rezultata sa postojećim znanjem. Na taj način je obezbeđeno da doprinos istraživanja bude utemeljen u postojećim akademskim i političkim diskusijama, a ne posmatran izolovano.

Istraživanje je takođe stavilo poseban naglasak na efikasno predstavljanje rezultata kako bi oni bili dostupni različitim zainteresovanim stranama, uključujući kreatore politika, humanitarne praktičare i akademsku zajednicu. U tu svrhu su korišćeni različiti oblici vizuelizacije podataka. Složeni numerički rezultati predstavljeni su na jasan i lako razumljiv način putem grafikona, dijagrama i tabela. Ovi vizuelni prikazi su omogućili lakše tumačenje podataka, identifikaciju ključnih trendova i odnosa među promenljivim. Vizuelizacija nije samo povećala dostupnost kvantitativnih nalaza već je omogućila i jednostavnije poređenje obrazaca između različitih zemalja i demografskih grupa.

Kako bi se dopunili kvantitativni nalazi, podaci iz različitih izvora su sintetizovani i predstavljeni u narativnom obliku. Narativni prikazi zasnovani na detaljnim studijama slučaja i intervjuima ilustrovali su teme identifikovane tokom analize i pružili uvid u stvarne situacije iz humanitarne prakse. Ovi primeri su ukazali na pojedina ograničenja i inovacije prisutne u različitim lokalnim kontekstima, doprinoseći dubljem razumevanju načina na koji se lokalizacija ostvaruje u praksi. Na primer, narativ lokalnih aktera u Siriji, koji su uspevali da obezbede pristup humanitarnoj pomoći tokom opsada, značajno se razlikovao od iskustava aktera u Keniji koje deluju u okviru institucionalno uspostavljenih sistema. Ovakvi kontrasti dodatno su naglasili važnost lokalnog konteksta u određivanju uspešnosti procesa lokalizacije.

Istraživanje je takođe uključilo komparativnu analizu da bi se prikazale razlike između lokalnih i međunarodnih aktera koji deluju u istim humanitarnim okruženjima. Ova komparativna perspektiva je omogućila identifikaciju strukturnih, organizacionih i finansijskih razlika koje doprinose ili otežavaju pružanje humanitarne pomoći. Utvrđeno je da lokalne

organizacije često uživaju veće poverenje zajednice, bolje razumeju lokalni kontekst i pokazuju veću fleksibilnost u delovanju, dok međunarodne organizacije uglavnom raspolažu većim finansijskim resursima i pristupom tehničkim veštinama. Sistematsko poređenje ove dve grupe aktera omogućilo je identifikovanje faktora koji doprinose uspešnoj lokalizaciji, kao i oblasti koje zahtevaju dodatna unapređenja. Na taj način je komparativna analiza pružila praktične dokaze za formulisanje preporuka usmerenih ka unapređenju saradnje između lokalnih i međunarodnih organizacija.

Kombinovana primena tematske analize, statističkog modelovanja, pregleda literature i komparativnih narativa iz studija slučaja omogućila je sagledavanje lokalizacije humanitarnog delovanja iz više različitih perspektiva. Svaki od ovih metodoloških pristupa je pružio jedinstven doprinos tumačenju istraživanog fenomena. Njihovom kombinacijom je obezbeđena metodološka rigoroznost, kao i empirijska, analitička i praktična utemeljenost rezultata istraživanja. Pažljivo osmišljena prezentacija podataka kroz različite alate za prikaz i vizualizaciju nalaza dodatno je povećala dostupnost i upotrebljivost rezultata istraživanja. Time su prikupljene informacije postale razumljive i primenljive za različite ciljne grupe posvećene unapređenju humanitarne pomoći zasnovane na vođstvu lokalnih zajednica.

3.7 Etička razmatranja

Očuvanje etičkih vrednosti u humanitarnim i društvenim istraživanjima danas je važnije nego ikada, naročito kada se radi sa ranjivim populacijama pogođenim sukobima, raseljavanjem, siromaštvom ili institucionalnim zanemarivanjem. U ovom istraživanju etička načela su bila integrisana u sve faze procesa, od planiranja i prikupljanja podataka do njihove analize i diseminacije rezultata. Korišćen je međunarodno priznati etički okvir, prilagođen kulturnim i kontekstualnim specifičnostima humanitarnih okruženja obuhvaćenih istraživanjem (Humanitarian Policy Group, 2021).

Istraživanje je bilo zasnovano na pet osnovnih etičkih principa: informisanom pristanku, zaštiti poverljivosti i anonimnosti, minimiziranju potencijalne štete, odgovornom upravljanju podacima i njihovoj bezbednosti, kao i pribavljanju formalnog etičkog odobrenja. Ovi principi su primenjivani u kvalitativnim i kvantitativnim delovima istraživanja kako bi se tokom celokupnog procesa očuvala prava, dostojanstvo i bezbednost svih učesnika. Primena ovih etičkih standarda bila je posebno značajna s obzirom na to da je istraživanje obuhvatilo

više zemalja sa različitim društveno-političkim kontekstom, istorijom, marginalizacijom i kulturnim obrascima koji mogu uticati na odnos između istraživača i učesnika.

Informisani pristanak je predstavljao jedno od ključnih etičkih načela istraživanja. Svi učesnici anketa, ključni informanti i učesnici studija slučaja bili su unapred obavešteni o ciljevima istraživanja, procedurama koje će se sprovoditi, svim mogućim rizicima i koristima od učešća, kao i o kontakt osobi ili organizaciji zaduženoj za istraživanje, kako na engleskom jeziku tako i u prevodu. Informacije su dostavljene u pisanom i usmenom obliku, u skladu sa nivoom pismenosti i komunikacijskim potrebama učesnika u svakoj zemlji obuhvaćenoj istraživanjem. Obrasci za davanje saglasnosti su izrađeni tako da osiguraju očuvanje autonomije učesnika, pri čemu je svakom učesniku jasno stavljeno do znanja da može odustati od učešća u bilo kom trenutku, bez ikakvih negativnih posledica.

Posebna pažnja tokom procesa regrutovanja učesnika bila je posvećena odnosima moći između istraživača i učesnika, kako bi se osiguralo da osobe kojima je potrebna humanitarna pomoć ne osećaju bilo kakvu obavezu da učestvuju u istraživanju. U humanitarnim okruženjima, gde pojedinci često zavise od različitih oblika pomoći, dobrovoljno učešće ima ključni značaj za očuvanje autonomije i poverenja ispitanika.

Pored informisanog pristanka, tokom čitavog istraživanja dosledno su poštovani principi poverljivosti i anonimnosti. Zaštita identiteta učesnika je bila od posebne važnosti u zajednicama pogođenim sukobima i političkom represijom, gde bi deljenje osetljivih informacija moglo imati lične ili kolektivne posledice. U cilju zaštite učesnika, svi lični podaci uklonjeni su ili zamenjeni šifrovanim oznakama. Informacije koje bi mogle omogućiti identifikaciju ispitanika su čuvane kao poverljive i bile su dostupne isključivo ovlašćenim članovima istraživačkog tima. Tokom analize podataka i izrade izveštaja korišćeni su pseudonimi, dok su svi kontekstualni detalji koji bi mogli voditi potencijalnoj identifikaciji izostavljeni ili prilagođeni. Poverljivost podataka je bila obezbeđena tokom svih faza istraživanja, od prvih intervjua do arhiviranja podataka. Ovakav sveobuhvatan sistem zaštite privatnosti doprineo je bezbednosti učesnika i jačanju poverenja, što je dodatno unapredilo validnost istraživanja.

U istraživanju su takođe minimizirani potencijalni rizici i štetne posledice za učesnike. Pre početka terenskog rada je sprovedena detaljna procena rizika kako bi se identifikovale i umanjile moguće fizičke, psihološke, društvene ili političke posledice učešća u istraživanju. Potencijalni rizici ublaženi su pažljivo osmišljenim istraživačkim procedurama, uključujući

primenu pristupa intervjuisanju zasnovanog na razumevanju trauma, fleksibilno zakazivanje razgovora u skladu sa potrebama učesnika i pružanje informacija o dostupnim psihosocijalnim ili pravnim uslugama podrške kada je to bilo potrebno. Intervjui su sprovođeni u privatnom i bezbednom okruženju kako bi se smanjio rizik od spoljnog ugrožavanja učesnika. Posebna pažnja posvećena je formulisanju pitanja koja se odnose na osetljive teme, kako bi se izbegao dodatni emocionalni stres ili ugrožavanje društvenog položaja ispitanika. Istraživački instrumenti su prethodno testirani radi procene njihove kulturne prikladnosti i identifikovanja potencijalno osetljivih ili rizičnih sadržaja.

Mere zaštite i čuvanja podataka dosledno su i strogo primenjivane. Svi elektronski podaci, uključujući odgovore iz digitalnih anketa, snimke intervjua i njihove transkripte, čuvani su na šifrovanim klaud platformama sa ograničenim pristupom. Štampani materijali su skladišteni u zaključanim ormarićima na bezbednim lokacijama. Istraživački tim se dosledno pridržavao utvrđenih standarda zaštite podataka kako bi se sprečili neovlašćeni pristup ili zloupotreba informacija. Ove mere nisu bile važne samo radi usklađenosti sa pravnim i etičkim standardima, već i radi očuvanja poverenja između istraživača i učesnika. Tokom procesa transkripcije i obrade podataka, svi podaci su dodatno anonimizovani i šifrovani, u skladu sa politikom zaštite podataka i sprečavanja njihovog gubitka.

Etička procena i formalno odobrenje istraživanja sprovedeni su u skladu sa principima odgovornog naučnog rada. Istraživački protokol, instrumenti za prikupljanje podataka, metode regrutovanja učesnika i procedure za pribavljanje saglasnosti bili su unapred razmotreni i odobreni od strane Institucionalnog odbora za etiku (Institutional Review Board – IRB) ili odgovarajućeg etičkog tela. Procena ovog odbora je potvrdila da je istraživanje etički prihvatljivo i primereno populacijama i kontekstima obuhvaćenim studijom. Gde god je to bilo potrebno, pribavljena su i dodatna lokalna odobrenja od nacionalnih istraživačkih institucija, tela za koordinaciju humanitarnih aktivnosti ili lokalnih administrativnih struktura. Ove procedure obezbedile su usklađenost istraživanja sa međunarodnim etičkim standardima, kao i sa lokalnim kulturnim normama i zakonskim obavezama.

Uključivanje lokalnih zajednica je predstavljalo važan deo etičke strategije istraživanja, sa ciljem povećanja transparentnosti i odgovornosti. Kada god je to bilo moguće, istraživači su organizovali uvodne konsultacije sa lokalnim liderima ili njihovim predstavnicima kako bi objasnili ciljeve istraživanja i obezbedili podršku zajednice. Ove konsultacije su doprinele tome da istraživanje bude kontekstualno relevantno i osetljivo na lokalne odnose moći. U

mnogim slučajevima, lokalni lideri su imali ključnu ulogu u povezivanju istraživača sa članovima zajednice, kao i u stvaranju sigurnog i prijatnog okruženja za sprovođenje intervjua.

Od presudnog značaja je bilo to što etičko promišljanje nije bilo ograničeno samo na formalno poštovanje procedura, već je kontinuirano usmeravalo sprovođenje istraživanja. Terensko osoblje je prošlo obuku iz oblasti istraživačke etike, kulturne kompetentnosti i rada sa različitim grupama stanovništva. Istraživački tim je redovno održavao sastanke radi razmene iskustava i razmatranja etičkih pitanja koja su se pojavljivala tokom rada na terenu i prilagođavanja istraživačkih pristupa kada je to bilo potrebno. Ovakvi refleksivni postupci doprineli su većoj senzitivnosti i odgovornosti istraživanja. Etičke dileme koje su se javljale tokom realizacije istraživanja razmatrane su i rešavane imajući u vidu najbolji interes učesnika.

S obzirom na to da je istraživanje obuhvatalo ugrožene i marginalizovane populacije, uključujući raseljena lica, osobe pogođene sukobima i stanovništvo koje živi u nesigurnim područjima, posebna pažnja je posvećena pitanjima neravnomerne raspodele moći i istorijskih nepravdi. U takvim okolnostima je bilo važno prepoznati mogućnost da istraživanje nenamerno reprodukuje iste nejednakosti koje nastoji da identifikuje i kritički sagleda. Iz tog razloga, etika nije podrazumevala samo smanjenje potencijalne štete, već i poštovanje dostojanstva, priznanje i vrednovanje doprinosa svih učesnika. Učesnici nisu posmatrani isključivo kao izvori podataka, već kao nosioci iskustava, perspektiva i znanja. Gde god je to bilo moguće, uspostavljeni su mehanizmi povratnih informacija kako bi učesnici mogli da dobiju sažetke rezultata i uvide u način na koji su njihovi doprinosi podržali šire diskusije o lokalizaciji humanitarne pomoći.

Istraživanje je pokazalo snažnu posvećenost zaštiti ljudskih prava i primeni etičkih principa kroz integrisanje etičkih razmatranja u svaku fazu istraživačkog procesa. Na taj način ono nije doprinelo samo rastućoj literaturi o lokalizaciji u humanitarnom sektoru, već i širem razumevanju odgovornog sprovođenja istraživanja u složenim i osetljivim okruženjima. Sveobuhvatan etički pristup je dodatno osnažio verodostojnost nalaza istraživanja, istovremeno obezbeđujući da glasovi učesnika budu poštovani, zaštićeni i verno predstavljeni u završnoj analizi. Na kraju, upravo je visok nivo etičke rigoroznosti doprineo validnosti, pouzdanosti i ukupnoj vrednosti istraživanja, pružajući značajan doprinos kako akademskim raspravama, tako i kreiranju politika i praksi u oblasti humanitarnog delovanja.

4. POGLAVLJE: STUDIJE SLUČAJA

4.1 Studija slučaja br. 1: „Globalni forum o izbeglicama 2023“

Global Refugee Forum 2023, održan u Ženevi od 13. do 15. decembra, predstavlja najveći međunarodni skup posvećen prisilnom raseljavanju i implementaciji Globalnog foruma o izbeglicama (Global Compact on Refugees GCR). Forum je okupio više od 4.000 učesnika iz 168 država, uključujući preko 320 osoba sa iskustvom prisilnog raseljavanja, čime je potvrđen „celokupni društveni“ pristup u upravljanju izbegličkim pitanjima. U kontekstu globalnih kriza — oružanih sukoba, klimatskih promena, ekonomskih pritisaka i slabljenja međunarodne saradnje — GRF 2023 mobilisao je značajnu političku volju i generisao oko 1.750 zvanično datih, javno preuzetih obaveza aktera da će preduzeti konkretne korake u korist izbeglica i zajednica domaćina (pledž) finansijske, tehničke, materijalne i političke prirode. Ovi pledževi operacionalizuju četiri cilja Global Compact on Refugees: rasterećenje zemalja domaćina, jačanje samostalnosti izbeglica, proširenje pristupa trećim zemljama i unapređenje uslova za dobrovoljan, bezbedan i dostojanstven povratak. (UNHCR, 2023)

Studija slučaja pod nazivom „Globalni forum o izbeglicama 2023“ (Global Refugee Forum – GRF) predstavlja odličan primer kako se koncept lokalizacije može primeniti u oblasti humanitarnog delovanja. Ovaj slučaj se uklapa u savremene razvojne tokove i može se pozicionirati u okviru šire rasprave o lokalizaciji humanitarne pomoći. Prema studiji, Globalni sporazum o izbeglicama (Global Compact on Refugees – GCR) uspostavljen je 2018. godine i predstavlja značajan okvir za opšte smernice saradnje u vezi sa izbeglicama i partnerstvima u situacijama raseljavanja među državama članicama Ujedinjenih nacija i drugim akterima. GCR predlaže mere za podsticanje kolektivnog angažovanja na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou, sa ciljem smanjenja pritiska na zemlje domaćine, unapređenja integracije i samostalnosti izbeglica, povećanja mogućnosti za pristup rešenjima u trećim zemljama, kao i obezbeđivanja bezbednih i dostojanstvenih uslova za dobrovoljni povratak u zemlje porekla (Gentilesco-Giue & Petrescu, 2008). Globalni forum o izbeglicama funkcioniše kao mehanizam međunarodne saradnje u okviru GCR-a i omogućava praktičnu realizaciju njegovih ciljeva kroz davanje i sprovođenje obećanja i obaveza.

Pored toga, prema studiji, Međunarodni savet dobrovoljnih agencija (International Council of Voluntary Agencies – ICVA) je bio posebno aktivan u promovisanju procesa lokalizacije u okviru humanitarnog odgovora, naročito u situacijama koje se odnose na apatridiju i prisilno raseljavanje. Učešće ICVA-e u GCR-u i GRF-u pokazuje fokus

organizacije na uključivanje lokalnih i nacionalnih aktera, jačanje kapaciteta i uspostavljanje pravednih mehanizama finansiranja (Jain et al., 2021). GRF 2023, organizovan u saradnji sa UNHCR-om i ICVA-om, bio je posvećen stvaranju i mobilizaciji posvećenosti različitih zainteresovanih strana u cilju promovisanja lokalizacije u rešavanju problema raseljavanja i apatridije. Takođe, studija slučaja prikazuje kako ICVA sarađuje sa UNHCR-om i drugim akterima, poput nacionalnih nevladinih organizacija, organizacija zasnovanih na veri, organizacija koje vode izbeglice, kao i organizacija koje predvode osobe bez državljanstva. Cilj ove saradnje bio je uspostavljanje zajedničkog obećanja koje je imalo za cilj osnaživanje lokalnih aktera i stvaranje praktičnih, efikasnih, relevantnih i održivih partnerstava (Larson et al., 2022). Oblasti obuhvaćene ovim obećanjem uključuju povećanje učešća lokalnih aktera u procesima donošenja odluka, unapređenje razmene kapaciteta i povećanje dostupnosti i kvaliteta finansiranja za regionalne i nacionalne aktere.

Ova studija slučaja predstavlja odličan primer kako lokalizacija može povećati efikasnost humanitarnog delovanja uključivanjem ljudi koji najbolje razumeju potrebe zajednice. To je u skladu sa aktuelnom agendom GRF-a, koja naglašava da zajednički rad i ravnopravno partnerstvo u razmeni kapaciteta mogu omogućiti bržu i efikasniju isporuku pomoći nego što je to često slučaj kod međunarodnih organizacija. Razlog za to je činjenica da lokalni akteri imaju neposredan kontakt sa stanovništvom i dobro poznaju njihove okolnosti. U ovom kontekstu, lokalizacija podrazumeva da upravo oni koji su najviše pogođeni krizama imaju ključnu ulogu u njihovom rešavanju i odgovoru na njih, kako bi se osiguralo da pomoć stigne do onih kojima je najpotrebnija (Frennesson et al., 2022). Lokalni akteri su ponekad već integrisani u zajednicu, što omogućava brži odgovor i efikasniju procenu potreba. Ovakva efikasnost je od posebnog značaja u situacijama kada je neophodno reagovati u kratkom vremenskom roku. Pored toga, korišćenjem lokalnih resursa i boljim razumevanjem ljudi kojima je pomoć potrebna, humanitarni odgovor može razviti pravovremena rešenja mnogo brže nego velike međunarodne organizacije koje često nemaju dovoljno bliske veze sa pogođenim područjima.

Učešće nacionalnih i lokalnih aktera u procesu davanja obećanja u okviru GRF-a pokazuje značaj kulturne osetljivosti u humanitarnom angažovanju. Regionalne organizacije imaju prednost kada je reč o razumevanju kulturnih uverenja i običaja svog stanovništva, zbog čega je pomoć koju pružaju prihvatljivija i relevantnija za zajednice kojima je namenjena. Kulturna svest predstavlja ključnu komponentu uspešnih humanitarnih intervencija (Imaduddin & Syapitri, 2022). Lokalni akteri se najčešće pažljivo biraju iz samih zajednica, što znači da već poseduju specifična znanja o postojećim kulturnim obrascima. Ovo

razumevanje im omogućava da razvijaju i sprovode programe pomoći koji ne narušavaju kulturne vrednosti i društvene norme zajednice, čime se povećava verovatnoća da će stanovništvo prihvatiti ponuđenu pomoć (Khoury & Scott, 2024). Na primer, u društvima u kojima su rodna pitanja posebno značajna, lokalni akteri bolje razumeju rodne uloge od međunarodnih organizacija i mogu pružiti pomoć na način koji neće biti percipiran kao kulturno neosetljiv ili uvredljiv za bilo koju grupu.

Studija slučaja takođe pokazuje kako su centralizovani sistemi donošenja odluka i finansiranja uticali na međunarodni sistem pomoći. Ovo ukazuje na potrebu za većom decentralizacijom procesa odlučivanja i raspodele resursa (Grafham et al., 2022). Povećanjem učešća lokalnih aktera u odlučivanju o načinu korišćenja pomoći moguće je unaprediti efikasnost i prilagođenost humanitarnih intervencija. Ovakav pristup je od ključnog značaja za uklanjanje glavnih strukturnih prepreka uspešnoj lokalizaciji (Pedraza-Martinez et al., 2020). Centralizovano donošenje odluka često dovodi do standardizovanih procesa i mehanizama koji nisu uvek prilagođeni lokalnom stanovništvu, što uvek predstavlja ograničenje. Decentralizacijom ovih procesa i većim uključivanjem lokalnih aktera, humanitarne inicijative postaju fleksibilnije i usklađenije sa stvarnim okolnostima na terenu. Obećanje koje je dalo više različitih organizacija u okviru GRF-a zasniva se upravo na ovim pretpostavkama, sa ciljem osnaživanja lokalnih aktera i uspostavljanja humanitarnih procesa koje vode same zajednice kojima je pomoć potrebna (Mballa et al., 2020). Ova promena ne samo da povećava prikladnost i efikasnost pomoći, već doprinosi i većoj odgovornosti i transparentnosti, budući da su lokalni akteri neposredno odgovorni stanovništvu kojem služe.

Pored toga, cilj obećanja da se unapredi efikasnost i kvalitet direktnog pristupa lokalnih aktera finansijskim sredstvima direktno se bavi problemima partnerstva i postojećih modela finansiranja. Raniji modeli partnerstva i nedovoljno finansiranje često su ograničavali učešće regionalnih organizacija. Zbog toga bi trebalo da obećanje o direktnom finansiranju i fleksibilnijim mehanizmima raspodele sredstava eliminiše ove probleme i podstakne dugoročne humanitarne projekte zasnovane na potrebama zajednice (Milner et al., 2022). Finansijska sredstva predstavljaju jedan od najvažnijih preduslova za kvalitetne humanitarne intervencije u kriznim situacijama. Mnogi postupci dodele fondova i zahtevi donatora su složeni, birokratizovani i često skupi za lokalne organizacije i agencije. Istovremeno, značajan deo raspoloživih sredstava se uglavnom usmerava ka međunarodnim humanitarnim organizacijama, dok lokalni akteri dobijaju samo mali deo finansiranja (Harvey et al., 2021). Upravo zbog ovih nejednakosti obećanje GRF-a nastoji da omogući direktno finansiranje lokalnih organizacija i učini procese raspodele sredstava pravičnijim. Ovakav pristup

omogućava da resursi budu dostupni tamo gde su najpotrebniji i gde se mogu najbrže mobilisati. Pored toga, finansijska podrška doprinosi jačanju kapaciteta lokalnih organizacija i podstiče njihov dugoročni razvoj, čime se povećava njihova spremnost za brzo reagovanje u budućim krizama.

Studija slučaja takođe obrađuje konkretne rezultate i iskustva povezana sa sprovođenjem višestranačkog obećanja. Do kraja 2023. godine, obećanje GRF-a je prikupilo 40 različitih obaveza od strane brojnih aktera, uključujući lokalne zainteresovane strane, države, agencije Ujedinjenih nacija, međunarodne nevladine organizacije i različite mreže saradnje (Warsame et al., 2022). To predstavlja dokaz postojanja široke podrške i zajedničkog delovanja u oblasti lokalizacije humanitarne pomoći. Veliki broj obaveza koje se odnose na finansiranje i razmenu kapaciteta ukazuje na ključne oblasti u kojima je lokalnim akterima potrebna podrška kako bi unapredili svoje humanitarne aktivnosti. Takođe, participativni pristup i usmerenost na potrebe različitih zainteresovanih strana tokom izrade obećanja bili su od presudnog značaja za očuvanje njegove relevantnosti, jer su obuhvaćene potrebe lokalnih zajednica širokog spektra. Ovakva inkluzivnost ima poseban značaj za proces lokalizacije, jer omogućava lokalnom stanovništvu da preuzme vlasništvo nad samim procesom.

Ova studija slučaja ukazuje na nekoliko značajnih saznanja za razvoj procesa lokalizacije u humanitarnim organizacijama. Predloženi model finansiranja u okviru obećanja GRF-a zasniva se na otvorenom i inkluzivnom pristupu saradnji sa različitim zainteresovanim stranama (Gannon et al., 2021). Uključivanje lokalnih i nacionalnih aktera u proces donošenja odluka doprinelo je tome da preuzete obaveze budu usklađene sa potrebama učesnika, jer su predložene intervencije bile usmerene na rešavanje problema sa kojima su se ti akteri suočavali (Löfqvist et al., 2023). Pored toga, podrška jačanju kapaciteta lokalnih aktera od ključnog je značaja za proces lokalizacije, kao što smo već pomenuli. Obećanje GRF-a naglašava potrebu za podrškom za razmenu kapaciteta na lokalnom nivou, što podrazumeva da lokalne organizacije zahtevaju stalnu podršku i finansiranje. To uključuje ne samo finansijska sredstva, već i ulaganja u obuku, prenos tehnologije i mogućnosti za razvoj kapaciteta, kako bi lokalni akteri mogli da preuzmu vodeću ulogu i pokreću promene.

Pored toga, fokus obećanja na uspostavljanje fleksibilnih i pristupačnih izvora finansiranja od suštinskog je značaja za osnaživanje lokalnih aktera da brzo reaguju u novonastalim vanrednim situacijama. Tradicionalni načini prikupljanja sredstava često podrazumevaju probleme i restriktivne pristupe koji mogu usporiti pružanje pomoći (Galan & Zuñiga-Vicente, 2022). Zbog toga se očekuje da će obećanje doprineti pravovremenom i efikasnijem sprovođenju humanitarnih aktivnosti kroz uklanjanje posredničkih nivoa i

omogućavanje direktnog finansiranja lokalnih organizacija. Konačno, s obzirom na to da obećanje podrazumeva integrisanje humanitarnih intervencija u okviru same zemlje, ono naglašava važnost kulturne osetljivosti u odgovoru na ljudsku patnju (Sugar et al., 2022). Lokalni akteri uvek imaju bolje razumevanje kulturnih specifičnosti jer su u neposrednom kontaktu sa zajednicama kojima pružaju podršku. To znači da humanitarne intervencije treba da budu funkcionalno prilagođene, kulturno prihvatljive i prepoznate kao relevantne od strane zajednica kojima su namenjene.

4.2 Studija slučaja 2: Nasleđe i ukidanje mandata USAID-a za lokalizaciju

U novembru 2021. godine, USAID je najavio veći stepen usmeravanja sredstava ka lokalnim organizacijama. Za početak, planirano je da do 2025 fiskalne godine, USAID usmeri četvrtinu svog finansiranja direktno lokalnim partnerima. Do 2030. godine, najmanje polovina USAID programa će biti usmerena ka loklanim nivoima, tako da lokalni akteri preuzmu liderstvo u određivanju prioriteta, dizajniranju aktivnosti, sprovođenju, kao i definisanju i merenju rezultata.

Tokom finansijske 2022. godine, iznos sredstava koje je USAID preneo direktno lokalnim pojedincima, organizacijama ili kompanijama koje su osnovane i pravno registrovane u zemlji u kojoj sprovode aktivnosti, dostigao je gotovo 1,6 milijardi dolara, odnosno 10,2 procenata ukupnih preuzetih obaveza. Pored toga, misije i druge prekomorske jedinice koje su predvodile ove napore, usmerile su 18 procenata relevantnih obaveza iz akvizicija i pomoći ka lokalnim partnerima. Dodatno, USAID je obezbedio 57 miliona dolara partnerima koji rade na regionalnom nivou, kao i dodatnih 199 miliona dolara u vidu pomoći „vlada-vladi“ (G2G). Izveštaj o napretku procesa lokalizacije za fiskalnu 2022. godinu predstavlja prvi pregled statusa napretka USAID-a ka ovim ciljevima. (USAID, 2022)

Izveštaj o napretku lokalizacije za fiskalnu godinu 2022. ostaje značajan istorijski dokument za razumevanje vrhunca institucionalnih napora usmerenih ka prenosu liderske uloge na lokalne aktere pre nego što je agencija ugašena. Ova studija slučaja pruža vredne podatke i perspektive koje potvrđuju teorijske postavke iz ovog rada, dok naknadno ukidanje agencije predstavlja upečatljiv primer rizika svojstvenih lokalizaciji koja se sprovodi odozgo nadole.

- *Istorijski ciljevi naspram institucionalnog kolapsa***:** Izveštaj je predviđao da se najmanje 25% sredstava usmeri ka lokalnim partnerima do 2025. godine i da 50% programa bude vođeno od strane lokalnih aktera do 2030. godine. Ova strategija je imala za cilj da razvojna pomoć bude vođena na lokalnom nivou kako bi se unapredili pravičnost i

održivost. Međutim, ukidanje agencije je ove ciljeve pretvorilo u „neostvareni horizont“, pokazujući da su čak i najambicioznije institucionalne politike podložne političkim potresima u samom „jezgru“ sistema međunarodne pomoći.

- *Vrhunac finansiranja:* Tokom fiskalne godine 2022, direktno finansiranje lokalnih partnera poraslo je na skoro 1,6 milijardi američkih dolara (10,2%), što je bio najviši nivo u prethodnih deset godina. Ovaj rast je podržao argument da je direktno finansiranje efikasnije i prilagođenije lokalnim okolnostima. Pošto je agencija u međuvremenu ugašena, nagli prestanak ovog finansiranja iz „jezgra“ sistema predstavlja školski primer Teorije zavisnosti, ostavljajući lokalne organizacije, koje su proširile svoje aktivnosti očekujući nastavak priliva ovih sredstava, u stanju iznenadne finansijske nestabilnosti.
- *Sistemske reforme i birokratske prepreke:* Izveštaj je predstavio 14 pokazatelja „dobrog učinka“ sa ciljem promovisanja lokalnog liderstva. Oni su uključivali pojednostavljivanje strategija nabavke i pružanja pomoći kako bi se smanjilo „opterećenje“ zbog birokratskih zahteva za izveštavanje koji su tradicionalno marginalizovali lokalne aktere. Iako su ove reforme nastojale da prenesu moć odlučivanja na lokalni nivo, njihovo nasleđe danas predstavlja upozorenje na sistemski problem: bez trajne međunarodne institucionalne strukture, takva „pojednostavljenja“ mogu nestati, primoravajući lokalne aktere da se vrate borbi za ograničene resurse u uslovima sve veće konkurencije.
- *Ljudski kapital i model liderstva zasnovan na FSN kadru:* Strategija USAID-a za unapređenje zaposlenih iz reda lokalnog stanovništva (Foreign Service Nationals – FSN) na rukovodeće pozicije bila je osmišljena kako bi se ojačao lokalni ljudski kapital i sprečilo stvaranje „kulture zavisnosti“. Obučavanjem lokalnog osoblja za samostalno upravljanje složenim operacijama, agencija je nastojala da unapredi dugoročnu otpornost i stabilnost sistema.

Ukidanje USAID-a predstavlja ključnu prekretnicu za globalnu agendu lokalizacije. Ovaj događaj potvrđuje hipotezu da su centralizovani mehanizmi donošenja odluka i finansiranja osnovne slabe tačke postojećeg sistema. Gubitak ovog institucionalnog pokretača dodatno naglašava potrebu za Humanitarnim resetom 2025. godine, kojim se fokus premešta sa oslanjanja na jednu „centralnu“ centralnu agenciju ka izgradnji raznovrsnog, višestranačkog ekosistema sposobnog da opstane čak i u slučaju nestanka pojedinačnih međunarodnih posrednika.

4.3 Studija slučaja 3: Strategija lokalizacije HCT u Južnom Sudanu (odobrena 21. septembra 2023. godine)

Strategija lokalizacije Humanitarnog tima u zemlji (HCT) za Južni Sudan predstavlja normativni i operativni okvir za transformaciju humanitarnog odgovora ka modelu u kojem lokalni i nacionalni akteri preuzimaju centralnu ulogu u planiranju, sprovođenju i odgovornosti humanitarnih intervencija. Strategija se zasniva na principu da humanitarni odgovor treba da bude „što lokalniji, a samo onoliko međunarodan koliko je neophodno“, kao i na obaveze iz Globalnog dogovora. Proces izrade strategije vođen je kroz široke konsultacije sa lokalnim organizacijama, državnim institucijama, donatorima, UN sistemom i nevladinim organizacijama, što strategiji daje legitimitet i inkluzivnost. Paralelno je uspostavljen novi okvir partnerstava između UN agencija, međunarodnih i nacionalnih nevladinih organizacija, čime se operacionalizuje preporuka P2P pregleda o potrebi za strukturnom reformom odnosa moći u humanitarnom sistemu. Strategija definiše četiri prioritetne oblasti lokalizacije: ravnopravna partnerstva, deljenje i jačanje kapaciteta, inkluzija i participacija, kao i resursi i finansiranje. Ove oblasti predstavljaju tematske stubove za transformaciju humanitarnog sistema ka modelu u kojem lokalni akteri imaju veći stepen autonomije, liderske uloge i institucionalne održivosti. Dokument naglašava da lokalizacija nije samo pitanje finansijskih tokova, već sveobuhvatan proces koji obuhvata promenu ponašanja, reformu koordinacionih mehanizama, jačanje lokalnih institucija, pravedno deljenje rizika i unapređenje odgovornosti prema pogođenom stanovništvu. Ova strategija je primer operacionalizacije globalnih normi lokalizacije u specifičnom kontekstu visokog rizika. (Humanitarian Country Team, 2023)

Studija slučaja strategije lokalizacije HCT-a u Južnom Sudanu pruža sveobuhvatan prikaz načina na koji se koncept lokalizacije može primeniti u humanitarnim okruženjima. Prema ovoj studiji, proces lokalizacije u Južnom Sudanu opravdan je činjenicom da se zemlja suočava sa višestrukim krizama, uključujući međuzajedničke sukobe, konflikte, ekonomsku krizu i nesigurnost u snabdevanju hranom. Takve okolnosti su dovele do gotovo potpunog kolapsa pružanja osnovnih usluga i visokog nivoa zavisnosti od humanitarne pomoći. Ovi izazovi su značajno oslabili sisteme pružanja osnovnih usluga i povećali zavisnost stanovništva od humanitarne pomoći (McGoldrick, 2015). Uvažavajući činjenicu da lokalni i nacionalni akteri daju značajan doprinos humanitarnom odgovoru, HCT je razvio i podržao strategiju i viziju lokalizacije. Ova strategija je u potpunosti usklađena sa principima „Velikog dogovora“, koji aktivno promovišu saradnju lokalnih i međunarodnih humanitarnih aktera. U tom smislu,

studija slučaja naglašava potrebu za prelaskom sa modela krizne pomoći na model lokalizacije koji uključuje zajednicu u napore usmerene ka jačanju njenih kapaciteta za suočavanje sa krizama (Yagub & Mtshali, 2020). Strategija HCT-a ističe da lokalizacija nije samo pitanje finansiranja, već podrazumeva i oslanjanje na lokalne resurse i liderstvo.

Strategija lokalizacije HCT-a obuhvata nekoliko važnih principa i elemenata. Prvi princip odnosi se na ravnopravna partnerstva. Ova strategija insistira na uspostavljanju uravnoteženih partnerstava između međunarodnih agencija i lokalnih partnera. Takva partnerstva treba da budu zasnovana na uzajamnosti, odgovornosti i zajedničkim ciljevima i interesima (Nyataya et al., 2023). Strategija predviđa suštinske promene u sistemu koje omogućavaju direktnu interakciju i saradnju između donatora, međunarodnih humanitarnih organizacija i nacionalnih i lokalnih aktera. Ovaj koncept je u skladu sa opštom idejom lokalizacije, koja naglašava lokalno vlasništvo i upravljanje humanitarnim aktivnostima. Drugi važan element studije slučaja jeste jačanje i razmena kapaciteta. Polazeći od koncepta partnerstva, HCT podržava prakse razmene kapaciteta koje prepoznaju i vrednuju kompetencije lokalnih aktera (Edward, 2018). To podrazumeva različite oblike saradnje zasnovane na partnerstvu, usmerene na prevazilaženje nedostataka koje identifikuju lokalno stanovništvo i akteri na terenu. U tom smislu, studija slučaja ističe da podrška razvoju kapaciteta mora biti prilagođena kontekstu lokalnih organizacija kako bi se unapredila efikasnost humanitarnih aktivnosti. Ovaj deo strategije usklađen je sa nastojanjima da se obezbedi odgovarajuća podrška razvoju kapaciteta koja će ojačati ulogu lokalnih organizacija u humanitarnim intervencijama. Pored toga, studija naglašava značaj inkluzivnosti i aktivnog učešća. Jedan od ključnih principa HCT strategije jeste uključivanje lokalnog stanovništva u sve faze humanitarnog programa (Van Uffelen et al., 2023). To obuhvata procenu potreba, definisanje ciljeva, sprovođenje planiranih aktivnosti, praćenje njihove efikasnosti i evaluaciju celokupnog procesa. Strategija podržava političko osnaživanje lokalnih aktera, posebno ženskih organizacija, kako bi aktivno učestvovali u procesima donošenja odluka. Ovakav pristup usklađen je sa konceptom angažovanja zajednica radi unapređenja prihvatanja i održivosti humanitarnih projekata. Na kraju, studija se bavi jednim od ključnih aspekata humanitarnih intervencija: resursima i finansiranjem. Strategija HCT-a zalaže se za fleksibilno i višegodišnje finansiranje koje bi omogućilo odgovor na prioritetne potrebe zajednica (Van Uffelen et al., 2023). To uključuje finansiranje osnovnih operativnih troškova, kao i troškova razvoja organizacionih kapaciteta lokalnih aktera. Ovakav pristup polazi od pretpostavke da većina lokalnih nevladinih organizacija nema dovoljan direktan pristup finansijskim sredstvima, zbog čega je neophodno obezbediti održive izvore finansiranja koji će osnažiti

lokalne aktere. Ova oblast je direktno povezana sa mojim istraživanjem ograničenja u vezi sa finansiranjem i kapacitetima koja sprečavaju lokalne organizacije da preuzmu centralnu ulogu u odgovoru na humanitarne krize.

Strategija lokalizacije HCT-a podrazumeva koordinisan proces promena koji obuhvata celokupno društvo kroz zajedničko delovanje u oblastima finansiranja, partnerstava, programiranja, upravljanja znanjem i koordinacije. Strategija definiše četiri ključne oblasti delovanja: razmenu kapaciteta, ravnopravna partnerstva, participaciju i inkluziju, kao i finansiranje i dostupnost resursa (Zhu et al., 2020). Međutim, studija slučaja ukazuje i na nekoliko prepreka koje otežavaju efikasnu primenu lokalizacije. Jedna od njih odnosi se na složene administrativne procedure i zahteve za izveštavanje, pri čemu su nacionalni i lokalni akteri opterećeni brojnim procedurama provere, upravljanja i izveštavanja, što u praksi umanjuje njihovu sposobnost da aktivno učestvuju u humanitarnom odgovoru. Zbog toga je neophodno smanjiti ove prepreke kako bi se povećala efikasnost lokalnih aktera. Studija takođe ističe da je lokalnim organizacijama otežan direktan pristup finansijskim sredstvima, što ograničava njihovu sposobnost da preuzmu vodeću ulogu u humanitarnim aktivnostima. Stoga je za uspešnu realizaciju agende lokalizacije neophodno uspostaviti odgovarajuće i podsticajno finansijsko okruženje (Moshtari et al., 2023). Pored toga, lokalni akteri često nemaju dovoljno kapaciteta za koordinaciju i sprovođenje odgovora na vanredne situacije u potrebnom obimu, što naglašava potrebu za jačanjem njihovih sposobnosti kroz kontinuirane programe prilagođene potrebama lokalnih organizacija. Dalje, neravnopravan odnos između moćnih međunarodnih organizacija i slabijih lokalnih aktera može predstavljati prepreku za uspostavljanje istinski ravnopravnih partnerstava, jer dovodi do reprodukovanja postojećih odnosa moći. Iz tog razloga, ova strategija zahteva planski napori usmeren na prevazilaženje takvih nejednakosti.

Strategija lokalizacije u Južnom Sudanu predstavlja konkretan primer načina na koji se principi lokalizacije promovišu i sprovode u praksi, nudeći korisne pristupe i okvire za delovanje. U kontekstu šire teme istraživanja, ona promoviše vrednosti kao što su lokalno učešće, jačanje lokalnih kapaciteta, pravična saradnja i održivo finansiranje. Kroz ove aktivnosti, strategija HCT-a nastoji da poveća efikasnost i primerenost humanitarnih intervencija pošto lokalni akteri najbolje poznaju potrebe i okolnosti svojih zajednica (Rwafa, 2020). Ovakav pristup potvrđuje pretpostavku da lokalizacija povećava efikasnost humanitarne pomoći i doprinosi tome da intervencije budu bolje prilagođene potrebama pogođenih zajednica. Pored toga, strategija HCT-a snažno zagovara inkluziju i participaciju, čime dodatno potvrđuje stav da uključivanje lokalnih zajednica u humanitarnu pomoć doprinosi većoj

saradnji i prihvatanju intervencija (Frennesson et al., 2022). Element lokalnog liderstva i zastupljenosti posebno je značajan, jer se zasniva na prepoznavanju važnosti lokalnog znanja. Takođe, strateški pristup HCT-a u oblasti finansiranja i resursa usklađen je sa ciljevima ovog istraživanja, koji naglašavaju potrebu za stabilnom finansijskom podrškom lokalnim organizacijama (Maputle et al., 2020). Nastojanjem da se obezbedi višegodišnje finansiranje i podrška organizacionom razvoju, strategija se fokusira na održivo funkcionisanje humanitarnog odgovora kojim upravljaju lokalni akteri. Strategija HCT-a zapravo podrazumeva transformaciju humanitarnog sistema, posebno u oblastima koordinacije i finansiranja humanitarnih aktivnosti. To uključuje prelazak sa centralizovanog modela odlučivanja na decentralizovaniji pristup koji daje veći značaj razvoju lokalnih kapaciteta. Takva sistemska promena je neophodna kako bi se prevazišli izazovi koje stvaraju centralizovani modeli odlučivanja.

4.4 Studija slučaja 4: „Osnovna analiza lokalizacije humanitarne pomoći u Ukrajini“

Ova studija slučaja, pod nazivom „Osnovna analiza lokalizacije humanitarne pomoći u Ukrajini“ (Humanitarian Advisory Group (HAG) & Pacific Islands Association of Non-Governmental Organisations (PIANGO), 2019).), posvećena je analizi procesa lokalizacije i njegovih perspektiva u kontekstu humanitarne krize u Ukrajini. Analizirana studija slučaja relevantna je za opštu temu lokalizacije humanitarne pomoći, jer prikazuje glavne prednosti i moguće izazove povezane sa uvođenjem lokalizovanih pristupa u okruženje humanitarne krize. Osnovna studija lokalizacije humanitarnog odgovora u Ukrajini () predstavlja jedan od najrelevantnijih empirijskih dokumenata za razumevanje transformacije humanitarnog sistema u kontekstu visokog rizika i kompleksnih kriza. Dokument polazi od potrebe da se utvrdi početna tačka u procesu lokalizacije, kako bi se omogućilo sistematsko praćenje napretka, identifikacija izazova i usmeravanje reformskih intervencija.

Ovaj dokument omogućava longitudinalno praćenje lokalizacije kroz sedam ključnih domena: partnerstvo, liderstvo, koordinacija i komplementarnost, finansiranje, kapaciteti, uticaj na politiku i participacija. Ovi domeni su preuzeti iz međunarodno priznate metodologije *Localization Measurement Framework*, razvijene od strane HAG-a i PIANGO-a (2019).

Studija pokazuje da je najviši nivo lokalizacije prisutan u domenima kapaciteta i participacije, što odražava snažnu ulogu ukrajinskog civilnog društva, njihovu kontekstualnu ekspertizu i

neposredan pristup pogođenom stanovništvu. Nasuprot tome, najniži nivo lokalizacije identifikovan je u domenima finansiranja i uticaja na politiku, što ukazuje na strukturne barijere u raspodeli resursa, ograničen pristup direktnom finansiranju i nedovoljnu institucionalnu podršku za razvoj lokalnih organizacija.

U domenu partnerstava, studija ukazuje na postojanje hijerarhijskih odnosa između međunarodnih i nacionalnih aktera, gde međunarodne organizacije zauzimaju „gornju“ poziciju u donošenju odluka, dok nacionalne organizacije često ostaju u podređenoj ulozi, sa ograničenim uticajem na dizajn i implementaciju projekata. Ovakva struktura dovodi do nejednakih odnosa moći, ograničene autonomije lokalnih aktera i nedovoljne prakse ravnopravnog partnerstva.

Domen liderstva pokazuje mešovite rezultate: iako međunarodni akteri u velikoj meri poštuju postojeće nacionalne mehanizme. U praksi, samo mali procenat međunarodnih organizacija uključuje ukrajinske stručnjake u svoje rukovodeće strukture, što ograničava mogućnost lokalnih aktera da utiču na strateške odluke.

Koordinacija i komplementarnost takođe pokazuju određeni stepen lokalizacije, ali uz značajne izazove. Nacionalni akteri učestvuju u koordinacionim mehanizmima, ali često u manjoj meri od međunarodnih, dok se međunarodni koordinacioni sistemi (npr. klasteri) percipiraju kao birokratski, kompleksni i nedovoljno prilagođeni lokalnom kontekstu.

Finansiranje ostaje najkritičniji domen. Manje od 1% ukupnog humanitarnog finansiranja u Ukrajini tokom 2022. godine bilo je direktno usmereno lokalnim akterima, što je u suprotnosti sa globalnim normativnim okvirom koji promoviše direktno finansiranje lokalnih organizacija. Nedostatak pokrivanja indirektnih troškova dodatno ograničava institucionalni razvoj lokalnih organizacija i njihovu sposobnost da učestvuju u procesima donošenja odluka.

Studija slučaja započinje isticanjem značajne uloge ukrajinskog civilnog društva i lokalnih organizacija od prvih godina rata (Akiyama, 2016). Pre svega, važno je naglasiti da su ukrajinske nevladine organizacije i organizacije civilnog društva prve odgovorile na izazove humanitarne krize i pružile pomoć ugroženom stanovništvu. Ovo je u skladu sa osnovnom premisom koncepta lokalizacije, prema kojoj je najodrživiji pristup reagovanju na katastrofe onaj koji dolazi iz same pogođene zajednice, budući da lokalni akteri, zbog svoje bliskosti sa ugroženim stanovništvom, mogu brže i adekvatnije da odgovore na potrebe zajednice. Tradicionalno gledano, proces lokalizacije podrazumeva prelazak sa centralizovanog modela, koji je iniciran i prevashodno vođen izvan zemlje u kojoj se sprovodi, ka modelu koji uvažava lokalnu kulturu i koji je, barem delimično, pokrenut i kontrolisan od strane ljudi iz same zemlje (Van der Auweraert, 2012).

Ova promena može se jasno uočiti u slučaju Ukrajine, gde su lokalni akteri bili na čelu humanitarnih operacija zahvaljujući svom poznavanju lokalnog konteksta.

Studija započinje isticanjem značaja ukrajinskih lokalnih organizacija i civilnog društva kao aktivnih učesnika u ranim fazama ruske agresije. Organizacije civilnog društva i nevladine organizacije u Ukrajini prve su prepoznale humanitarni problem i pokazale spremnost, volju i odgovornost da odgovore na potrebe pogođenog stanovništva (Frennesson et al., 2022). To je u skladu sa opštim argumentima koji se koriste u zagovaranju lokalizacije, prema kojima lokalni akteri najprikladnije i najbrže mogu da odgovore na krize zbog svoje bliskosti sa ugroženim grupama stanovništva. Analiza takođe razmatra istorijski razvoj procesa lokalizacije, pri čemu se ističe da je suštinska promena paradigme usmerena ka većem uključivanju lokalnih zajednica i njihovom aktivnom učešću. Humanitarni odgovor na krizu u Ukrajini predstavlja primer takve promene paradigme, jer su lokalne organizacije preuzele vodeću ulogu u odgovoru na krizu zahvaljujući boljem razumevanju zajednica kojima pružaju podršku.

„Veliki dogovor“, globalni sporazum usmeren na povećanje efikasnosti i delotvornosti pružanja humanitarne pomoći, fokusiran je na proces lokalizacije (Sloman & Margaretha, 2018). Studija slučaja iz Ukrajine potvrđuje ovaj pristup ukazujući na napore da se međunarodne političke deklaracije pretoče u praksu na nacionalnom nivou. Međutim, nalazi studije pokazuju da su konkretni koraci ka praktičnoj i opipljivoj primeni lokalizacije još uvek

nedovoljno razvijeni. Ovo odražava širi problem prisutan u mnogim delovima sveta, posebno u razvijenim zemljama, gde se politike formulišu na nivou dokumenata, ali njihova primena u praksi izostaje. „Veliki dogovor“ uključuje obaveze koje se odnose na povećanje finansijskih sredstava dostupnih lokalnim akterima i jačanje njihovog učešća u procesima donošenja odluka (Rabinovych et al., 2023). Međutim, studija slučaja pokazuje da, uprkos formalnim obavezama, sprovođenje ovih principa na lokalnom nivou često ostaje ograničeno zbog nedostatka mogućnosti za lokalne organizacije da obezbede finansiranje i učestvuju u strateškom upravljanju humanitarnim odgovorom.

U ukrajinskom kontekstu, prednosti lokalizacije smatraju se veoma značajnim, prvenstveno zato što su lokalne ukrajinske organizacije bile u mogućnosti da pruže uvid u lokalno znanje i kulturu, koji su bili od ključnog značaja za organizovanje efikasnih humanitarnih aktivnosti. Ove lokalne organizacije su mogle brzo da reaguju na situacije na terenu i da se prilagođavaju promenljivim potrebama korisnika, budući da su njihovi predstavnici bili deo zajednice i mogli da koriste postojeće mreže kontakata i raspoložive resurse (Martin et al., 2021). Pored toga, primenjene strategije osnažile su lokalne aktere, što je dovelo do veće relevantnosti i održivosti humanitarnih intervencija, kao i do jačanja lokalnog vlasništva nad razvojnim i humanitarnim projektima. Ako su lokalne zajednice uključene u planiranje i sprovođenje programa pomoći, one doprinose njihovoj podršci i dugoročnom opstanku, što rezultira boljim ishodima. Takođe, koristeći postojeće odnose sa lokalnim stanovništvom i institucijama, ukrajinske organizacije su uspele da izbegnu stvaranje paralelnih struktura. Na taj način smanjeni su troškovi neophodni za funkcionisanje međunarodnih nevladinih humanitarnih organizacija, čime je pokazano da je lokalno sprovođenje humanitarnih aktivnosti efikasnije i ekonomičnije rešenje (Raineri et al., 2020). Ovo je naročito važno u situacijama kada su finansijska sredstva ograničena. Zbog toga je potrebno prepoznati značaj efikasnosti sa kojom lokalne organizacije koriste raspoloživa sredstva, zahvaljujući boljem razumevanju lokalne ekonomije. Resursi kojima raspolažu često omogućavaju pronalaženje rešenja po nižim troškovima u poređenju sa njihovim međunarodnim partnerima.

Analizom ove studije slučaja identifikovano je nekoliko sistemskih problema koji negativno utiču na proces lokalizacije u Ukrajini, a koji se mogu smatrati i globalnim izazovima. Lokalne organizacije su se suočavale sa ozbiljnim finansijskim ograničenjima, prvenstveno zbog nedovoljnog pristupa međunarodnim izvorima finansiranja i ograničene podrške za razvoj njihovih kapaciteta. Ovaj značajan problem možda proizlazi iz činjenice da su modeli finansiranja uglavnom usmereni ka međunarodnim nevladinim organizacijama

(Kharazishvili et al., 2021). Visok nivo finansijske zavisnosti ograničava sposobnost lokalnih organizacija da prošire obim svojih aktivnosti i ulažu u dugoročni razvoj, koji je ključan za održiv napredak. Pored toga, studija ukazuje na problem institucionalnih odnosa između lokalnih i međunarodnih organizacija, što pokazuje da se proces donošenja odluka uglavnom nalazi u rukama međunarodnih organizacija, pri čemu se ne uzimaju u obzir specifične okolnosti i potrebe lokalnog stanovništva. Centralizacija odlučivanja često dovodi do situacije u kojoj preporuke međunarodnih donatora ne odražavaju stvarno stanje na terenu, što može rezultirati pružanjem pomoći koja nije relevantna (Lysiak et al., 2020). Pored toga, dominantna uloga međunarodnih nevladinih organizacija može potisnuti lokalne organizacije, koje se često svode na partnere za izgradnju kapaciteta, uz veoma ograničeno učešće u donošenju odluka. Saradnja i ravnopravno učešće lokalnih organizacija predstavljaju ključne preduslove za ostvarivanje istinskog partnerstva u procesu lokalizacije. U njihovom odsustvu, lokalni akteri mogu steći utisak da se koriste samo kao izvršioci aktivnosti, što može dovesti do smanjenog angažovanja i manje efikasnog i održivog humanitarnog odgovora (Ku et al., 2021).

Analiza slučaja Ukrajine pokazuje da su finansijska odgovornost i transparentnost ključni faktori za razvoj odnosa poverenja između donatora i lokalnih aktera. Zbog toga su obuke iz upravljanja finansijama i finansijske pismenosti za lokalne organizacije neophodne za jačanje njihovih kapaciteta i povećanje efikasnosti humanitarnih organizacija (Ku et al., 2021). Studija naglašava potrebu za pružanjem veće podrške lokalnim organizacijama kako bi mogle da pokriju indirektne troškove projekata, ali i da prošire svoje učešće na oblasti kreiranja politika, strateških diskusija i procesa donošenja odluka. Upravljanje finansijskim sredstvima predstavlja važan segment procesa lokalizacije, jer jača sposobnost organizacija da raspolažu resursima na način koji ispunjava očekivanja donatora i drugih zainteresovanih strana. Studija slučaja takođe ukazuje na potrebu da međunarodne organizacije usvoje liderske prakse koje uvažavaju lokalne specifičnosti i podstiču participativno donošenje odluka (Kossowska et al., 2022). Organizacione strukture, a posebno komunikacione mreže i kanali, imaju značajnu ulogu u organizovanju protoka informacija. Zbog toga zapošljavanje i unapređivanje lokalnih stručnjaka unutar međunarodnih organizacija doprinosi boljem razumevanju lokalnog konteksta i povećava kredibilitet organizacija među stanovništvom. Kultura i odnosi moći takođe utiču na funkcionisanje organizacija i predstavljaju važna pitanja koja je potrebno rešavati kako bi lokalizacija bila uspešna (Wheeler & Root-Bernstein, 2020). Stoga liderski pristupi i organizaciona kultura koji uključuju i osnažuju lokalne aktere mogu značajno unaprediti uticaj, relevantnost i primenljivost intervencija koje sprovode humanitarne organizacije.

Iz studije slučaja proizlazi da se nivo zastupljenosti lokalizovanih praksi razlikovao u različitim oblastima delovanja. Najviši nivo lokalizacije zabeležen je u oblastima participacije i razvoja kapaciteta, dok su finansiranje i politički uticaj pokazali najniži nivo lokalizacije. To ukazuje na činjenicu da, iako lokalne organizacije u velikoj meri učestvuju u sprovođenju aktivnosti na terenu, njihova uloga u strateškom planiranju i mobilizaciji resursa ostaje ograničena (Kharazishvili et al., 2020). Ova neravnoteža naglašava potrebu za pronalaženjem novih načina za veće uključivanje lokalnih organizacija u procese strateškog odlučivanja i finansijskog planiranja humanitarne pomoći. Osim toga, kada je reč o koordinaciji partnerstava i liderstvu, studija je ukazala na određene nedoslednosti. Iako postoji određeno priznanje značaja lokalnog liderstva, problemi vezani za donošenje odluka i ostvarivanje istinske saradnje i dalje su prisutni. Zbog toga je neophodno nastaviti sa zagovaranjem politika i praksi koje podstiču autentična i efikasna partnerstva, u kojima se priznaje i poštuje centralna uloga lokalnih aktera u humanitarnim odgovorima (Colombani et al., 2022). Pored toga, studija naglašava potrebu za povećanjem finansijske podrške lokalnim organizacijama, posebno za pokrivanje indirektnih troškova, kako bi se ojačali njihovi kapaciteti i moć. Takođe se zagovara uspostavljanje intenzivnije horizontalne i ravnopravne komunikacije između međunarodnih i lokalnih organizacija, sa ciljem izgradnje poverenja i unapređenja procesa lokalizacije (Leckel et al., 2020). Ove preporuke skreću pažnju na strukturne i sistemske izazove lokalizacije i naglašavaju potrebu za obezbeđivanjem adekvatnih ljudskih i finansijskih resursa lokalnim organizacijama kako bi mogle da razvijaju i sprovode efikasne i održive humanitarne aktivnosti.

4.5 Studija slučaja 5: „Smernice za lokalizaciju humanitarne pomoći u Somaliji“

Smernice za lokalizaciju humanitarne pomoći u Somaliji (Somalia NGO Consortium, Rift Valley Institute, Centre for Humanitarian Change, & NEAR Network, 2017) predstavljaju važan analitički dokument koji osvetljava strukturne izazove, nejednakosti i sistemske barijere u humanitarnom finansiranju i partnerstvima između međunarodnih i lokalnih aktera. Dokument je nastao u kontekstu jednogodišnjice Velikog dogovora, koji je 2016. godine postavio ambiciozan cilj: da se 25% globalnog humanitarnog finansiranja usmeri direktno ka lokalnim i nacionalnim organizacijama, uz povećanje neuslovljenog finansiranja. Upravo ova dva elementa – direktno finansiranje i fleksibilna sredstva – predstavljaju srž lokalizacije, ali su u praksi ostala nedovoljno realizovana.

Somalija je primer ekstremno opterećenog humanitarnog konteksta: produžene suše, posledice gladi iz 2011. godine, masovne potrebe za zaštitom i pomoći, te preko 6,2 miliona ljudi koji zavise od humanitarne intervencije. Uprkos tome, lokalni i nacionalni akteri, koji imaju najneposredniji pristup pogođenim zajednicama, primaju manje od 1% direktnog finansiranja. Ovaj podatak jasno ukazuje na duboku strukturalnu neravnotežu u raspodeli resursa i moći.

Dokument identifikuje ključni problem: međunarodne organizacije i UN agencije zadržavaju većinu neuslovljenog finansiranja, dok lokalnim akterima dodeljuju strogo ograničena sredstva, često bez pokrivanja indirektnih troškova. Time se lokalne organizacije guraju u ulogu kratkoročnih implementatora, bez mogućnosti da razvijaju institucionalne kapacitete, strategije, sisteme upravljanja i dugoročne programe. Ovakva praksa perpetuira zavisnost, umanjuje održivost i sprečava lokalne aktere da preuzmu lidersku ulogu u humanitarnom odgovoru.

Pregled politike document ukazuje na to da je retorika o „jačanju lokalnih kapaciteta“ često prazna, jer se svodi na kratke treninge, dok se ključni elementi institucionalnog razvoja – finansijska autonomija, strateško planiranje, upravljanje rizicima, razvoj kadrova – ne finansiraju. Ovaj jaz između deklarativne podrške i stvarnih praksi dodatno produbljuje nejednakosti u humanitarnom sistemu.

Ovaj dokument je izuzetno važan jer pokazuje kako se globalne reforme humanitarnog sistema sudaraju sa lokalnim realnostima. On otkriva strukturalnu asimetriju moći, finansijsku nejednakost, diskrecione prakse međunarodnih aktera i nedostatak sistemske podrške lokalnim organizacijama. Istovremeno, dokument pruža jasne smernice za transformaciju humanitarnog sistema ka modelu koji je pravedniji, održiviji i usklađen sa principima lokalizacije.

Decentralizacija humanitarne pomoći postala je sve zastupljeniji pristup poslednjih godina zahvaljujući argumentu da su rešenja koja dolaze od lokalnih aktera često efikasnija od onih koje pružaju međunarodne organizacije. Ova promena je rezultat potrebe da se prevaziđu problemi povezani sa modelima pomoći koji potiču iz međunarodnih organizacija i često dolaze sa unapred definisanim uslovima. Studija slučaja o lokalizaciji u Somaliji predstavlja konkretan primer ovih trendova i omogućava sagledavanje kako potencijala, tako i ključnih izazova ovog pristupa (Larson et al., 2022). Posmatrana kroz prizmu hipoteza o lokalizaciji, ova studija slučaja pruža jasniji uvid u način na koji osnaživanje lokalnih aktera može doprineti promenama u humanitarnom sektoru.

Studija slučaja iz Somalije čvrsto podržava hipotezu da lokalizacija doprinosi povećanju efikasnosti humanitarne pomoći. Efikasnost pomoći se odnosi na način na koji se raspoloživi i potrebni resursi koriste kako bi se ostvario najveći mogući pozitivan uticaj na stanovništvo kojem je pomoć namenjena. Lokalne organizacije, zahvaljujući svojoj blizini zajednicama i boljem poznavanju lokalnih okolnosti, često mogu da pruže pomoć brže i efikasnije od međunarodnih organizacija. Na primer, tokom perioda teških suša u Somaliji, pojedine lokalne nevladine organizacije su uspele da u veoma kratkom roku pristupe pogođenim zajednicama i započnu aktivnosti usmerene na zadovoljavanje njihovih potreba. One su angažovale lokalno osoblje i raspolagale detaljnim poznavanjem geografskih i kulturnih karakteristika područja. Zahvaljujući tome, nisu se suočavale sa brojnim organizacionim i administrativnim preprekama koje se često javljaju u velikim međunarodnim humanitarnim operacijama. Pored toga, ova studija slučaja predstavlja primer kako su iskustva lokalnih organizacija doprinela razvoju novih modela pružanja pomoći koji su više usmereni na potrebe ciljnih zajednica (Larson et al., 2022). Zajednička karakteristika ovih pristupa jeste oslanjanje na postojeće strukture zajednice radi dopiranja do ugroženog stanovništva, čime se povećava ukupni efekat humanitarnih aktivnosti. Ova sposobnost brzog prilagođavanja okolnostima i pravovremenog reagovanja predstavlja jedan od najvažnijih faktora efikasnosti humanitarne pomoći, naročito u kriznim situacijama.

Druga hipoteza tvrdi da su lokalne organizacije bolje osposobljene da prilagode pomoć specifičnim potrebama svojih zajednica u poređenju sa međunarodnim organizacijama. Ova hipoteza je dobro potkrepljena dokazima iz Somalije. Lokalne nevladine organizacije detaljno poznaju društveni, kulturni i ekonomski kontekst zajednica kojima služe. To im omogućava da osmišljavaju i sprovode programe pomoći koji su ne samo relevantniji, već i dugoročno održiviji. Na primer, studija slučaja opisuje kako su lokalne organizacije u Somaliji rešavale probleme koje međunarodne agencije često zanemaruju. To uključuje kulturno prikladne intervencije i odgovaranje na specifične potrebe marginalizovanih grupa, kao što su žene, deca i nomadske stočarske zajednice. Lokalne nevladine organizacije mogu direktno da komuniciraju sa članovima zajednice kako bi identifikovale njihove najhitnije potrebe i u skladu s tim prilagodile svoje intervencije. Ovakav pristup zasnovan na zajednici obezbeđuje da je pomoć bolje usklađena sa lokalnim prioritetima i okolnostima, čime se povećava njena efikasnost. Pored toga, lokalne organizacije često imaju čvršće odnose i veći nivo poverenja unutar zajednica kojima služe (Barakat & Milton, 2020). To poverenje omogućava bolju komunikaciju i saradnju, što je ključno za uspešnu implementaciju programa pomoći. Uključivanjem članova zajednice u planiranje i sprovođenje humanitarnih inicijativa, lokalne

nevladine organizacije mogu da podstaknu osećaj vlasništva i osnaživanja, što dodatno doprinosi održivosti njihovih aktivnosti.

Treća hipoteza odnosi se na prepreke koje centralizovano donošenje odluka predstavlja za proces lokalizacije unutar sistema međunarodne pomoći. Na osnovu studije slučaja iz Somalije, jasno je da centralizovana kontrola pod uticajem međunarodnih donatora i organizacija otežava sprovođenje lokalizacije. Iako većina međunarodnih organizacija deklarativno podržava lokalne aktere, one ih i dalje opterećuju brojnim birokratskim ograničenjima i modelima finansiranja zasnovanim na strogo definisanim programima, što značajno ograničava njihovu samostalnost. Na primer, analiza politika pokazuje kako centralizovano donošenje odluka dovodi do sporije i manje efikasne distribucije pomoći. Nevladine organizacije sa sedištem u Somaliji ukazivale su na složene procedure koje moraju da prođu kako bi pristupile finansijskim sredstvima, kao i na nedovoljnu fleksibilnost u korišćenju tih sredstava. Ova ograničenja umanjuju sposobnost lokalnih organizacija da pravovremeno odgovore na novonastale potrebe i da razvijaju inovativna rešenja. Pored toga, koncentracija moći u rukama međunarodnih aktera smanjuje mogućnost da se glasovi lokalnog stanovništva čuju, zbog čega se često zanemaruju realna rešenja za postojeće probleme. Centralizovana kontrola takođe održava neravnopravne odnose moći između međunarodnih organizacija i lokalnih aktera (Jain et al., 2021). Međunarodne organizacije uglavnom imaju dominantnu ulogu u donošenju odluka, uključujući odluke o finansiranju, dok lokalne nevladine organizacije najčešće ostaju u ulozi izvršilaca aktivnosti sa ograničenim uticajem na strateško planiranje. Takav pristup negativno utiče na razvoj lokalnih inovacija i liderstva, a istovremeno umanjuje prepoznavanje značaj doprinosa koji lokalni akteri mogu pružiti u povećanju efikasnosti humanitarnih intervencija.

Četvrta hipoteza se odnosi na finansijska i partnerska ograničenja koja utiču na proces lokalizacije. Analiza slučaja Somalije pokazuje da nedovoljno finansiranje i ograničavajući partnerski okviri predstavljaju značajne prepreke procesu lokalizacije. Lokalne nevladine organizacije primaju veoma mali deo direktne finansijske pomoći od međunarodnih partnera, dok se najveći deo sredstava usmerava preko međunarodnih organizacija. Takva nejednakost u raspodeli finansijskih sredstava negativno utiče na razvoj kapaciteta lokalnih nevladinih organizacija i ograničava njihovu sposobnost da samostalno finansiraju svoje aktivnosti. U analizi politike se navodi da je tokom 2017. godine svega jedan procenat humanitarnih sredstava namenjenih Somaliji bio direktno usmeren lokalnim organizacijama koje sprovode programe pomoći. Ovakav pristup umanjuje operativnu i programsku nezavisnost lokalnih nevladinih organizacija, jer većina njih zavisi od podgrantova i partnerstava sa međunarodnim

organizacijama, koja su često uslovljena brojnim ograničenjima. Ta ograničenja uključuju namensko finansiranje koje se može koristiti samo za određene projekte, veoma stroge zahteve za izveštavanje i ograničenu fleksibilnost u korišćenju sredstava. Takvi modeli finansiranja umanjuju sposobnost lokalnih organizacija da razvijaju i sprovode inicijative koje odgovaraju potrebama društva i stanovništva koje se neprestano menjaju (Nyataya et al., 2023). Pored toga, finansiranje zasnovano na pojedinačnim projektima dodatno komplikuje situaciju, jer čini finansiranje lokalnih organizacija nepredvidivim i nestabilnim. Posledica toga je da lokalne organizacije nisu u mogućnosti da adekvatno planiraju svoj rad, razvijaju sopstvene kapacitete niti sprovode programe koji su dugoročno finansijski održivi. Analiza politike stoga poziva na unapređenje sistema raspodele finansijskih sredstava, sa posebnim naglaskom na potrebi za direktnim finansiranjem lokalnih organizacija i obezbeđivanje veće fleksibilnosti u programiranju kroz odgovarajuće modele finansiranja.

U ovoj studiji slučaja lokalizacija organizacija predstavljena je kao poželjan i koristan pristup za Somaliju, a primeri iz prakse pokazuju njene prednosti, ali i izazove koji i dalje otežavaju njenu punu primenu. Angažovanje lokalnih nevladinih organizacija donelo je brojne pozitivne rezultate. Ostvaren je značajan napredak u pogledu jačanja kapaciteta i održivosti, unapređeni su koordinacija i saradnja, a povećani su i nivoi odgovornosti i transparentnosti. Pored toga, napori usmereni ka lokalizaciji su doprineli jačanju uloge lokalnih nevladinih organizacija u Somaliji kroz dodatno osnaživanje postojećih kapaciteta (Raineri et al., 2020). Smernice i podrška dobijeni od partnera iz razvijenih zemalja omogućili su ovim organizacijama da uspostave kvalitetnije upravljačke i operativne strukture. Takvo jačanje kapaciteta je od suštinskog značaja za dugoročni opstanak lokalnih nevladinih organizacija i njihovu sposobnost da samostalno realizuju veće i složenije projekte. Istovremeno, ono doprinosi jačanju lokalnih kapaciteta i stvaranju uslova da zajednice preuzmu vlasništvo nad aktivnostima. Ovo je ključno za obezbeđivanje održivosti humanitarnih intervencija.

Pored toga, lokalizacija predstavlja ključan koncept u odgovoru na katastrofe. Zbog toga su koordinacija i saradnja između lokalnih organizacija i međunarodnih aktera od presudnog značaja za efikasan odgovor na krizne situacije. Studija slučaja prikazuje različite napore usmerene ka unapređenju saradnje, uključujući zajedničke konferencije za planiranje i koordinacione sastanke. Ove aktivnosti doprinose boljoj komunikaciji između lokalnih i međunarodnih organizacija jer omogućavaju bolje razumevanje međusobnih ciljeva i planova (Izzo et al., 2020). Takav pristup pomaže usklađivanju aktivnosti različitih humanitarnih organizacija, čime se smanjuje preklapanje aktivnosti i povećava efikasnost pružanja pomoći. Takođe, lokalne organizacije često imaju razvijeniji osećaj odgovornosti i snažnije su

posvećene principima transparentnosti u procesu distribucije pomoći. Budući da su bliže zajednicama kojima pružaju pomoć, lokalne nevladine organizacije lakše mogu da prate i analiziraju rezultate svojih programa. To im omogućava da aktivno uključe članove zajednice u nadzor nad raspodelom pomoći predviđenim korisnicima. Učešće lokalnih aktera u procesima monitoringa i evaluacije smanjuje mogućnost zloupotrebe resursa, dok istovremeno povećava ukupnu odgovornost, transparentnost i kredibilitet humanitarne pomoći.

Međutim, uprkos ostvarenim pomacima, proces lokalizacije i dalje se suočava sa određenim nedostacima i preprekama. Među najznačajnijim izazovima nalaze se ograničeni programi finansiranja, kontrola međunarodnih donatora i ograničeno direktno finansiranje lokalnih organizacija. Ovi faktori usporavaju proces lokalizacije i sprečavaju lokalne organizacije da u potpunosti ostvare svoj potencijal, čime se umanjuju pozitivni efekti lokalizacije (Lysiak et al., 2020). Za prevazilaženje navedenih prepreka neophodan je koordinisan napor svih relevantnih aktera kako bi se uklonila pomenuta ograničenja finansiranja, i podstakla partnerstva i politike prilagođene ženama. Na osnovu zaključaka studije slučaja iz Somalije može se formulisati nekoliko ključnih preporuka za unapređenje procesa lokalizacije. Pre svega, potrebno je značajno povećati udeo direktnog finansiranja namenjenog lokalnim i nacionalnim nevladinim organizacijama. Takvo finansiranje treba da bude stabilno i predvidivo kako bi lokalne institucije mogle da planiraju i sprovode aktivnosti usmerene na jačanje svojih kapaciteta i bolju pripremljenost za buduće krizne situacije. Veći obim direktnog finansiranja doprinosi unapređenju organizacione strukture lokalnih nevladinih organizacija i razvoju programa koji su prilagođeni potrebama ciljnih država (Raineri et al., 2020). Pored toga, donatori bi trebalo da daju veći prioritet nenamenskom i osnovnom finansiranju, jer takva sredstva doprinose ukupnom budžetu lokalnih organizacija i omogućavaju im funkcionisanje bez potpune zavisnosti od donatora. Ovakav pristup podstiče lokalne organizacije da ulažu u razvoj sopstvenih kapaciteta i planiraju dugoročne aktivnosti. Takođe, fleksibilni izvori finansiranja omogućavaju lokalnim nevladinim organizacijama da prilagođavaju svoje programe novonastalim potrebama i promenama u okruženju, čime se povećava efikasnost njihovog rada i ukupni uticaj (Barakat & Milton, 2020). Posebno je važno da međunarodne nevladine organizacije transformišu svoje odnose sa lokalnim partnerima u pravcu ravnopravnijih partnerstava zasovanih na podršci. To podrazumeva priznavanje vrednosti postojećeg lokalnog znanja i kapaciteta zajednica, kao i podsticanje lokalnog liderstva u upravljanju humanitarnim krizama. Unapređenje saradnje između lokalnih i međunarodnih aktera može stvoriti sinergiju koja omogućava razvoj efikasnijih i održivijih sistema za upravljanje i pružanje humanitarne pomoći.

Razvoj profesionalnih kapaciteta mora predstavljati kontinuiran i snažan element procesa usmerenog ka povećanju uloge lokalnih aktera. Međunarodni akteri mogu doprineti ovom procesu kroz finansijsku podršku, ali i kroz pružanje pomoći u uspostavljanju efikasnih organizacionih sistema, na primer kroz obuku zaposlenih u lokalnim nevladinim organizacijama (Barakat & Milton, 2020). Takvi oblici podrške treba da budu usmereni na stvarne potrebe lokalnih organizacija i prilagođeni njihovim postojećim kapacitetima. Oni bi trebalo da doprinesu razvoju organizacionih sposobnosti koje će lokalnim akterima omogućiti da samostalno planiraju i upravljaju humanitarnim aktivnostima (Gentilesco-Giue & Petrescu, 2008). Pored toga, postoji potreba da celokupan humanitarni sistem svesno radi na stvaranju struktura i podsticaja koji podržavaju strategije lokalizacije. To podrazumeva uklanjanje birokratskih prepreka, veću transparentnost u raspodeli finansijskih sredstava i aktivno uključivanje lokalnih aktera. Ukoliko se stvori okruženje koje podstiče i podržava ovakva partnerstva, lokalne nevladine organizacije mogu dati značajan doprinos humanitarnim procesima, istovremeno povećavajući uticaj i održivost humanitarne pomoći.

4.6 Studija slučaja 6: „Vežba slušanja za unapređenje lokalno vođenog razvoja

Izveštaj *Vežba slušanja za unapređenje lokalno vođenog razvoja* (S.W. Nepal Pvt. Ltd., 2022) predstavlja metodološki i empirijski značajan dokument u okviru USAID-ovog programa Local Works, čiji je cilj unapređenje lokalno vođenog razvoja kroz direktno angažovanje marginalizovanih i ranjivih grupa. Dokument se oslanja na participativne kvalitativne metode – fokus grupe, individualne intervjue i intervjue sa ključnim informantima – sprovedene u deset opština širom Nepala, obuhvatajući sve provincije i širok spektar socio-ekonomskih, kulturnih i geografskih konteksta.

Izveštaj uvodi koncept „vežbe slušanja (listening exercises) kao metodološki alat koji omogućava prikupljanje podataka kroz aktivno slušanje, izgradnju poverenja i direktnu komunikaciju sa marginalizovanim grupama. Ovaj pristup prevazilazi tradicionalne evaluacije odozgo-nadole i predstavlja oblik lokalno vođenog istraživanja, gde lokalni konsultanti imaju ključnu ulogu u odvijanju procesa. Ovakav pristup omogućava dubinsko razumevanje lokalnih dinamika moći, socio-ekonomskih praksi, kulturnih normi i institucionalnih barijera.

Dokument identifikuje kompleksan „začarani krug“ ranjivosti društvenih grupa, koji se sastoji od: socio-ekonomskih ograničenja (poljoprivreda, nedostatak zemljišnih dokumenata, dugovi, migracije), diskriminacije po osnovu kaste, etniciteta, pola i invaliditeta, geografskih

barijera (udaljenost, fragilnost terena, izolacija), klimatskih rizika (klizišta, poplave), institucionalnih slabosti (neadekvatne usluge, neinkluzivno planiranje), nedostatka tržišnih struktura. Ovaj ciklus pokazuje kako se strukturna isključenost reprodukuje kroz međusobno povezane faktore, što je u skladu sa literaturom o multidimenzionalnom siromaštvu i lokalnim razvojnim nejednakostima. Izveštaj identifikuje sedam kategorija barijera: geografske, socio-ekonomske, infrastrukturne, institucionalne, tržišne, socio-kulturne i rodne. Ove barijere se ne pojavljuju izolovano, već se međusobno pojačavaju, što ukazuje na potrebu za integrisanim, multisektorskim pristupom lokalno vođenom razvoju. Ovo potvrđuje da lokalizacija razvoja mora biti zasnovana na redistribuciji moći, a ne samo na tehničkoj podršci. Izveštaj potvrđuje da lokalizacija nije samo tehnički proces, već politički i institucionalni.

Koncept lokalizacije u humanitarnoj pomoći podrazumeva udaljavanje od tradicionalnog modela međunarodne birokratije, u kojem se odluke donose u centralama organizacija, ka pristupu u kojem lokalne organizacije i zajednice ne samo da primaju pomoć, već imaju vodeću ulogu u njenom usmeravanju. Ovaj pristup se zasniva na uverenju da su akteri koji su najbliži pogođenim zajednicama u najboljoj poziciji da brzo i efikasno odgovore na njihove potrebe. Studija slučaja USAID-a pod nazivom „Vežba slušanja za unapređenje lokalno vođenog razvoja“ u Nepalu predstavlja dobar primer takvog pristupa (Larson et al., 2022). Ona pokazuje kako lokalni akteri doživljavaju svoje društveno-ekonomsko okruženje i na koji način to utiče na mogućnosti i izazove povezane sa lokalno vođenim razvojem. Na osnovu nalaza ove studije mogu se uspostaviti veze sa opštim hipotezama koje se odnose na lokalizaciju humanitarnog sektora.

Studija slučaja iz Nepala pokazuje da lokalni akteri imaju bolje razumevanje potreba svojih zajednica, kao i društveno-ekonomskog okruženja, što potvrđuje prvu hipotezu, prema kojoj lokalizacija humanitarne pomoći povećava njenu efikasnost, je potvrđena. Zahvaljujući tom inherentnom poznavanju lokalnog konteksta, oni su sposobni da planiraju i sprovode intervencije koje su bolje prilagođene konkretnim okolnostima. Na primer, lokalni akteri u Nepalu dobro poznaju društveno-ekonomske izazove sa kojima se suočavaju različite zajednice, uključujući pitanja povezana sa kastinskim sistemom ili rodnom neravnopravnošću, i pokušavaju da ih reše (Larson et al., 2022). Takav pristup ne samo da štedi vreme i resurse koji bi inače bili utrošeni na primenu opštih i neadekvatnih modela pružanja pomoći, već doprinosi i uspešnijem ostvarivanju planiranih ciljeva i rezultata, čime se ukupna efikasnost humanitarne pomoći povećava.

Pored toga, nalazi studije slučaja pružaju snažnu podršku hipotezi da su lokalne organizacije sposobnije da odgovore na potrebe lokalnog stanovništva od međunarodnih organizacija. „Vežba slušanja“ sprovedena u Nepalu pokazala je da lokalni akteri dobro poznaju društveno-kulturne procese, odnose moći i specifične rizike sa kojima se suočavaju različite zajednice (Barakat & Milton, 2020). Ovakvo znanje omogućava im da rešavaju različite probleme primenom kulturno primerenih pristupa. Na primer, pristupi koje razvijaju lokalne organizacije često uspešnije prepoznaju i rešavaju pitanja strukturne diskriminacije povezane sa kastinskim sistemom i rodnom neravnopravnošću nego programi koje osmišljavaju međunarodne organizacije. Razlog za to leži u činjenici da međunarodni akteri ponekad nemaju dovoljno razumevanja ili pogrešno tumače oblike strukturne diskriminacije koji postoje u lokalnom kontekstu (Van der Auweraert, 2012). Sposobnost lokalnih aktera da odgovore na ovakve specifične potrebe znači da humanitarne intervencije nisu samo efikasnije, već i dugoročno održivije.

Ipak, prikazana studija takođe otkriva različite prepreke koje proizlaze iz centralizovane globalne razvojne arhitekture, čime se potvrđuje treća hipoteza. Pristup „odozgo nadole“ karakteriše međunarodnu humanitarnu pomoć i u velikoj meri čini proces birokratskim i sporim za reagovanje na krize, jer fleksibilnost nije lako primenljiva. Osobe koje rade u Nepalu takođe su ukazale na probleme povezane sa ovim birokratskim strukturama, jer one otežavaju pravovremeno pružanje pomoći i umanjuju njenu efikasnost (Rwafa, 2020). Pored toga, centralizovana struktura treba da uvažava glasove lokalnih aktera, da ne bi došlo do nesklada između pružene pomoći i stvarnih potreba na terenu. Izveštaj naglašava potrebu za razvijanjem decentralizovanijeg okvira angažovanja sa zajednicama, koji vrednuje uključivanje lokalnih aktera na liderske pozicije (Frennesson et al., 2022). Stoga, racionalizacija procesa odlučivanja i unapređenje saradnje sa lokalnim akterima može doprineti većoj efikasnosti pružanja humanitarne pomoći.

Pored toga, prepreke su obuhvaćene i četvrtom hipotezom, koja se odnosi na nedostatak finansijskih sredstava i restriktivne modele partnerstava. U posmatranom slučaju, nalazi ukazuju na to da lokalni akteri nemaju dovoljan pristup finansiranju i da se suočavaju sa sprovođenjem projekata pod prekomernim ograničenjima globalnih finansijskih donatora. Istovremeno, potrebno je unaprediti njihove kapacitete za strateško i operativno planiranje dugoročnih programa, kao i za izgradnju kapaciteta koji omogućavaju efikasnije pružanje pomoći. Pored toga, strogi okviri partnerstava u većini slučajeva umanjuju pravičnost u

procesima donošenja odluka, jer lokalni akteri imaju ograničen uticaj na raspodelu i korišćenje sredstava (Larson et al., 2022). Studija stoga preporučuje obezbeđivanje finansiranja koje je prilagođeno različitim kontekstima i dovoljno fleksibilno kako bi lokalni akteri mogli da preuzmu veću odgovornost u vođenju projekata. Na taj način, navedeni finansijski i partnerski izazovi predstavljaju ključne faktore za unapređenje strategije lokalizacije i humanitarne pomoći.

Ova studija slučaja pokazuje da lokalni akteri poseduju bolja rešenja za suočavanje sa određenim društveno-ekonomskim problemima u nepalskom društvu. Na primer, prepoznata je potreba za uvažavanjem konteksta u vezi sa pitanjima kao što su kasta, etnička pripadnost i invaliditet. Akteri iz zemalja u razvoju su u boljoj poziciji da razumeju društvene odnose i oblike diskriminacije u okviru organizacionih struktura lokalnog konteksta u poređenju sa međunarodnim akterima (Frennesson et al., 2022). To im omogućava da osmisle i razviju intervencije koje su osetljive na potrebe marginalizovanih grupa u procesu dobijanja humanitarne pomoći. Sposobnost za delujovanje u okviru ovih složenih društvenih pitanja predstavlja ključni faktor efikasnosti međunarodnih humanitarnih intervencija.

Rodno pitanje predstavlja još jednu oblast u kojoj lokalni akteri imaju značajnu prednost. Studija slučaja naglašava da su lokalne organizacije efikasnije u promovisanju rodne ravnopravnosti i osnaživanju žena unutar svojih zajednica. One bolje razumeju kulturne norme društva i u stanju su da sprovode programe koji nastoje da menjaju kulturu, a da pri tome izbegnu različite oblike otpora. Ovo kulturno razumevanje je ključno za uspešnost svakog programa koji se bavi rodnim pitanjima (Grafham et al., 2022). Zbog toga je od suštinskog značaja uključivanje lokalnih žena i članova zajednice u identifikaciju i razvoj relevantnih interventnih programa, kako bi lokalni akteri mogli da sprovode adekvatne i efikasne aktivnosti. Ovakav pristup nije usmeren samo na rešavanje trenutne rodne diskriminacije, već predstavlja i pokušaj dugoročnog preoblikovanja društva u cilju postizanja održivih promena.

Drugi faktor odnosi se na dinamiku moći unutar zajednica i institucionalne okvire koji oblikuju i utiču na efekte humanitarnih intervencija. Studija pokazuje da lokalni akteri bolje poznaju ove procese i da su sposobniji da se sa njima samostalno nose. Takođe, oni mogu da obezbede da se dogovori i raspodela resursa odvijaju na pravedniji način, kao i da uspostave mehanizme koji omogućavaju uključivanje marginalizovanih grupa u procese donošenja odluka (McGoldrick, 2015). Zbog toga je važno uključiti sve članove zajednice u procese

odlučivanja, jer je poverenje osnovni preduslov za uspešnu saradnju u oblasti humanitarnih intervencija. Na taj način humanitarna pomoć može biti depolitizovana u meri u kojoj se lokalnim akterima daje mogućnost da vode ove procese. Proces pružanja pomoći time postaje demokratičniji i inkluzivniji, u najvećoj mogućoj meri. Na taj način, on ispunjava svoju osnovnu svrhu da se efikasno i pravedno pruža pomoć onima kojima je najpotrebnija.

Ova sudija slučaja pokazuje da postoji velika potreba za uključivanjem lokalnih aktera u odgovor na katastrofe i u politike klimatskih promena. Ove organizacije su najčešće direktno uključene u reagovanje na katastrofe, imaju uspostavljene kanale koji omogućavaju da brže i u najkraćem mogućem roku stignu do pogođenih ljudi. Oni znaju koje su grupe u društvu najpogodnije za deljenje informacija i mogu doprineti razvoju strategija za prevenciju i odgovor na buduće katastrofe (Löfqvist et al., 2023). Na primer, stanovništvo Nepala je u poslednje vreme pokrenulo pristupe smanjenja rizika od katastrofa „odozdo naviše“ u svojim zajednicama, koji su osetljivi na ekološke i kulturne specifičnosti tih sredina. Ukoliko postoje inicijative usmerene na pripremu i jačanje kapaciteta na lokalnom nivou za krizne situacije i katastrofe, humanitarna pomoć može imati značajniju i produktivniju ulogu u smanjenju posledica katastrofa i unapređenju razvoja.

Rezime studija slučaja

Razmatrane studije slučajeva doprinose sveobuhvatnom sagledavanju savremenih procesa pružanja humanitarne pomoći, kao humanitarnog odgovora na događanja u žarištima velikih ljudskih katastrofa. Najveći svetski skup posvećen izbegličkim pitanjima smatra se *Globalni formu o izbelgicama 2023* koji je okupio preko 4.000 učesnika iz 168 država, uključujući više od 320 osoba sa iskustvom prisilnog raseljavanja. Ovako velik i raznovrstan broj učesnika potvrdio je normativni princip pristu na nivou „celog društva”. Izveštaj sa ovog skupa predstavlja ključni izvor za analizu globalne solidarnosti, međunarodne koordinacije, finansijskih tokova, institucionalnih reformi i participacije izbeglica u donošenju odluka.

Izveštaj USAID pod naslovom Kretanje ka modelu lokalno vođenog razvoja: 2022. fiskalna Godina (*Moving Toward a Model of Locally Led Development: FY 2022 Localization Progress Repor)t* predstavlja ključni dokument u razvoju institucionalnog okvira za lokalizaciju međunarodne razvojne pomoći. Ovo je prvi sveobuhvatni pregled napretka radi dostizannja dva strateška cilja — 25% direktnog finansiranja lokalnim partnerima do 2025. fiskalne godine i 50% programa sa lokalnim liderstvom do 2030. fisklane godine. Ovaj

izveštaj kvantifikuje napredak, i konceptualizuje lokalizaciju kao transformaciju institucionalnih praksi, odnosa moći i načina upravljanja razvojnim resursima.

Lokalizacija humanitarnog odgovora u Južnom Sudanu je primer operacionalizacije globalnih normi lokalizacije u specifičnom kontekstu visokog rizika. Ovaj dokument pokazuje kako međunarodni humanitarni sistem nastoji da pređe sa modela dominacije međunarodnih aktera ka modelu u kojem lokalne organizacije postaju nosioci odgovora, uz podršku međunarodnih partnera. Ova studija slučaja korisna je za analizu lokalizacije, upravljanja krizama, reforme humanitarnog sistema i implementacije obaveza iz Velikog dogovora.

Osnovna studija lokalizacije humanitarnog odgovora u Ukrajini opisuje kako se globalne norme lokalizacije operacionalizuju u kontekstu velikih humanitarnih kriza. Studija omogućuje analizu odnosa moći, institucionalnih barijera, kapaciteta civilnog društva, kao i uticaja međunarodnih politika na lokalne aktere. Istovremeno, dokument pruža empirijsku osnovu za komparativna istraživanja lokalizacije u različitim zemljama i regionima.

Smernice za lokalizaciju humanitarne pomoći u Somaliji je izuzetno važan document, jer pokazuje kako se globalne reforme humanitarnog sistema sudaraju sa lokalnim realnostima. Smernice otkrivaju strukturalnu asimetriju moći, finansijsku nejednakost, diskrecione prakse međunarodnih aktera i nedostatak sistemske podrške lokalnim organizacijama. Istovremeno, ovaj dokument pruža jasne smernice za transformaciju humanitarnog sistema ka modelu koji je pravedniji, održiviji i usklađen sa principima lokalizacije.

Dokument *Vežba slušanja za unapređenje lokalno vođenog razvoja* predstavlja empirijski snažan i metodološki inovativan doprinos razumevanju lokalno vođenog razvoja. Njegova vrednost leži u tome što: daje glas marginalizovanim grupama, identifikuje višedimenzionalne barijere, prepoznaje lokalne potencijale, ukazuje na strukturne nejednakosti, predlaže kontekstualizovane intervencije, ioperacionalizuje lokalizaciju kao redistribuciju moći.

5. POGLAVLJE: ANALIZA I INTERPRETACIJA PODATAKA

Ovo poglavlje detaljno prikazuje kvantitativne i kvalitativne rezultate dobijene istraživanjem, sa ciljem da odgovori na istraživačko pitanje: „Da li lokalizacija povećava efikasnost humanitarne pomoći iz perspektive humanitarnih stručnjaka?“ Studija sistematski ispituje statističke povezanosti između različitih dimenzija praksi lokalizacije i stavova humanitarnih stručnjaka o efikasnosti pružene pomoći. Pored deskriptivne statistike, istraživanje koristi i napredne inferencijalne statističke metode kako bi otkrilo strukturu koja se nalazi u osnovi ovih odnosa. Cilj je da se obezbede empirijski dokazi koji će doprineti tekućoj debati o lokalizaciji u humanitarnom delovanju, posebno u pogledu njenog uticaja na percepciju efikasnosti.

5.1 Pregled anketnih podataka

Anketa je predstavljala glavni instrument za prikupljanje podataka u ovom istraživanju i korišćena je za kvantitativnu analizu lokalizacije u humanitarnoj pomoći. Njen cilj je bio da sistematski ispita iskustva i stavove humanitarnih radnika koji deluju u različitim nacionalnim kontekstima. Anketa je sprovedena isključivo putem interneta, korišćenjem bezbedne veb-platforme, kako bi se omogućilo učešće ispitanika iz različitih geografskih područja i sa različitim operativnim statusima. Ovakav pristup je obezbedio fleksibilnost, dostupnost i pouzdanost prikupljenih podataka, čak i u uslovima logističkih ograničenja, administrativnih prepreka i osetljivosti koje karakterišu humanitarna okruženja.

Konačni skup podataka obuhvatio je 465 kompletno popunjenih anketa ispitanika koji su radili u šest zemalja: Keniji, Siriji, Avganistanu, Turskoj, Maliju i Jemenu. Zemlje su odabrane tako da odražavaju države koje su i dalje uključene u proces lokalizacije i koje predstavljaju različite tipove humanitarnih konteksta: područja pogođena sukobima, tranzicioni oporavak i dugotrajno raseljavanje stanovništva. Odabir ovih lokacija takođe je omogućio geografsku ravnotežu između Istočne Afrike, Bliskog istoka i Jugoistočne Evrope. Ove kontekstualne razlike pružile su bogatu osnovu za komparativnu analizu.

Učesnici ankete su morali da ispune osnovni kriterijum podobnosti, odnosno da imaju najmanje dve godine profesionalnog iskustva u oblasti humanitarnih programa. Uzorak su činili ispitanici povezani sa različitim vrstama organizacija, uključujući lokalne nevladine organizacije, organizacije zasnovane na zajednici, međunarodne nevladine organizacije i agencije koje finansiraju donatori. Ispitanici su obavljali različite funkcionalne uloge, kao što su projektni menadžeri, terenski službenici, koordinatori partnerstava, koordinatori programa i

viši stručni savetnici. Ova raznovrsnost ispitanika je omogućila da skup podataka obuhvati različite perspektive lokalizacije, kako kao političkog cilja, tako i kao prakse koja se sprovodi na terenu.

Upitnik je podeljen u četiri glavne celine, pri čemu je svaka odgovarala jednom ili više istraživačkih pitanja definisanih u okviru studije. Prva celina je posvećena prikupljanju demografskih i institucionalnih podataka o ispitanicima. Od učesnika je zatraženo da navedu svoju funkciju, zemlju i tip organizacije u kojoj rade, broj godina profesionalnog iskustva, kao i veličinu organizacije odnosno obim i područje njenog delovanja. Cilj ovog dela je bio da obezbedi kontekst za tumačenje odgovora i promenljive za sprovođenje analiza po različitim podgrupama ispitanika.

Drugi deo upitnika je usmeren na procenu stavova i percepcija u vezi sa lokalizacijom. Obuhvatio je različita pitanja koja se odnose na lokalno učešće, percepciju operativne efikasnosti, samostalnost u delovanju i kulturnu primerenost lokalnih odgovora na humanitarne potrebe. Za procenu ovih stavova je korišćena petostepena Likertova skala, koja je omogućila izražavanje stepena slaganja ili neslaganja sa ponuđenim tvrdnjama. Ovakav format je omogućio prikupljanje podataka o stavovima i percepcijama ispitanika na način koji je pogodan za statističku obradu i analizu.

Treći deo upitnika je usmeren na istraživanje prepreka i pokretača procesa lokalizacije. Od ispitanika je zatraženo da iznesu svoja zapažanja o strukturnim, finansijskim i institucionalnim faktorima koji mogu doprineti uspehu ili neuspehu lokalizacije. Posebna pažnja je posvećena pitanjima kao što su pristup direktnom finansiranju, kvalitet partnerstava između lokalnih i međunarodnih aktera, pravni i regulatorni okviri, kapaciteti zaposlenih i mehanizmi koordinacije. Ovaj segment je imao za cilj i prikupljanje informacija o internim organizacionim ograničenjima, kao i o spoljnim sistemskim preprekama.

Poslednji deo ankete sadrži pitanja otvorenog tipa, koja su učesnicima omogućila da iznesu kvalitativne uvide iz njihove perspektive. Ova pitanja su imala za cilj da podstaknu razmišljanje o tome šta je u procesu lokalizacije bilo uspešno, koje prepreke i dalje postoje i na koji način bi lokalni akteri mogli biti efikasnije uključeni u humanitarni sistem. Podaci prikupljeni kroz otvorena pitanja nisu bili predmet statističke analize, već su sačuvani za tematsku analizu i korišćeni kao dodatni izvor za triangulaciju kvalitativnih nalaza dobijenih kroz intervjue i studije slučaja sprovedene u drugim delovima istraživanja.

Anketa je prethodno pilotirana na dva nivoa. Najpre ju je pregledao panel stručnjaka iz humanitarnog sektora i istraživača kako bi se proverili jasnoća pitanja, logički tok upitnika i njegova validnost. Na osnovu njihovih sugestija su izvršene manje izmene u formulaciji pojedinih pitanja i kategorijama odgovora. Nakon toga, konačna verzija ankete je prevedena na više jezika prema potrebi, čime je obezbeđena njena dostupnost ispitanicima različitih jezičkih grupa. Svi prikupljeni podaci su sačuvani i obrađivani u skladu sa etičkim smernicama predstavljenim u trećem poglavlju ovog rada.

Dobijeni skup podataka predstavlja značajnu kvantitativnu osnovu za analizu sprovođenja i percepcije lokalizacije u različitim humanitarnim kontekstima. Informacije prikupljene ovim instrumentom čine osnovu za statističke analize predstavljene u narednim delovima ovog poglavlja.

5.2 Pregled metoda istraživanja

Analitički proces je razvijen kroz više uzastopnih faza kako bi se obezbedila pouzdanost i validnost rezultata istraživanja. Prvi korak je podrazumevao detaljno pregledanje i čišćenje sirovih anketnih podataka, uključujući standardizaciju promenljivih i proveru kvaliteta unetih podataka. Nakon toga je sproveden sveobuhvatan skup testova validnosti sa ciljem procene psihometrijskih karakteristika korišćenih skala. Ovi testovi su obuhvatali procenu interne konzistentnosti, povezanosti između pojedinačnih stavki i dimenzionalnosti. U ovoj fazi su korišćeni Kronbahov alfa koeficijent, testovi međusobne korelacije stavki, faktorska analiza i Kaiser-Meyer-Olkinov (KMO) pokazatelj adekvatnosti uzorka, kako bi se omogućila empirijska provera opravdanosti formiranja kompozitnih promenljivih.

Nakon formiranja tri prediktorske promenljive, sprovedena je početna analiza korelacija između svih nezavisnih promenljivih kako bi se proverilo postojanje multikolinearnosti, koja predstavlja jednu od važnih pretpostavki višestruke regresije. Nakon toga su procenjeni i analizirani multivarijantni linearni modeli. Prvi model je bio eksploratorni, kreiran sa ciljem da pruži opšti pregled odnosa između svih konstruisanih nezavisnih promenljivih. Drugi model je predstavljao model za preciziranje, čiji je cilj bio povećanje parsimonije modela i kontrola moguće multikolinearnosti. Na kraju su sprovedeni postregresioni dijagnostički testovi kao što su test heteroskedastičnosti, Brojš-Paganov (Breusch-Pagan) test 45 i Kuk-Vajsbergov (Cook-Weisberg) test, kao i vizuelni pregled normalnosti rezidualnih i uticajnih zapažanja, kako bi se osigurala validacija važnih pretpostavki regresije običnih najmanjih kvadrata i povećalo poverenje u statističke zaključke.

5.*3* Definicija zavisne promenljive

Kako bi se odgovorilo na glavno istraživačko pitanje „Da li lokalizacija doprinosi povećanju efikasnosti humanitarne pomoći?“ bilo je neophodno definisati odgovarajuću zavisnu promenljivu koja će omogućiti procenu u kojoj meri lokalizacija utiče na percepciju efikasnosti pomoći. U ovom istraživanju kao zavisna promenljiva korišćen je odgovor na pitanje Q15: „Kako biste ukupno ocenili efikasnost humanitarne pomoći u oblasti u kojoj delujete?“ Kako bi se ono uključilo u statističke modele zajedno sa drugim numeričkim promenljivim koje se mogu meriti na potencijalno različitim skalama, promenljiva Q15 je takođe standardizovana (z_q15). Ova transformacija stavlja njen ponder u regresionoj analizi u ravan sa ponderima ostalih standardizovanih prediktora.

5.3.1 Opravdanost i metod standardizacije promenljivih

Dobro je poznat metodološki zahtev da se, prilikom sprovođenja inferencijalnih statističkih analiza (posebno kada se formiraju kompozitni indeksi i sprovodi višestruka linearna regresiona analiza), standardizuju promenljive koje potiču sa različitih mernih skala ili imaju različite raspone vrednosti. Standardizacija dovodi promenljive na zajedničku skalu (na primer, z-vrednosti sa aritmetičkom sredinom 0 i standardnom devijacijom 1). Postoji više razloga zbog kojih je ovaj postupak važan. Prvo, eliminiše problem da promenljive sa velikim numeričkim vrednostima imaju preveliki uticaj na kompozitne rezultate ili regresione koeficijente, jer omogućava da svaka promenljiva podjednako utiče na rezultat analize. Drugo, omogućava relevantno poređenje regresionih koeficijenata, budući da su svi prediktori izraženi na istoj skali. Treće, određene multivarijantne statističke metode, poput faktorske analize, podrazumevaju da se promenljive mere na uporedivoj skali, što je korisno prilikom izgradnje regresionih modela.

Proces standardizacije u ovom istraživanju je sproveden sistematski za sva relevantna pitanja iz ankete korišćenjem stata komande egen std(). Rezultat ovog postupka prikazan je na sledeći način:

```
. egen z_q7  = std(q7)
(20 missing values generated)

.
. egen z_q9  = std(q9)
(20 missing values generated)

.
. egen z_q10 = std(q10)
(20 missing values generated)

.
. egen z_q15 = std(q15)
(22 missing values generated)

.
. egen z_q11 = std(q11)
(20 missing values generated)

.
. egen z_q12 = std(q12)
(20 missing values generated)

.
. egen z_q8  = std(q8)
(20 missing values generated)

.
. egen z_q16 = std(q16)
(34 missing values generated)
```

Slika 8: Standardizacija anketnih varijabli

Kao što pokazuje Stata izlaz, za svako izvorno anketno pitanje koje je korišćeno za formiranje kompozitne ili zavisne promenljive izvršena je komanda oblika egen z_variable = std(variable). Postupak standardizacije automatski uzima u obzir nedostajuće vrednosti. Na primer, ako je promenljiva z_q7 kreirana iz promenljive q7, poruka „10 nedostajućih vrednosti je generisano“ označava da je u originalnoj promenljivoj q7 postojalo 10 nedostajućih vrednosti. Nakon transformacije, te vrednosti ostaju nedostajuće i u promenljivoj z_q7, što pokazuje da je obezbeđeno očuvanje integriteta podataka.

5.3.2 Dijagnostičke provere razvoja skala i opravdanost formiranja kompozitnih promenljivih

Pre formiranja kompozitnih promenljivih kombinovanjem više anketnih stavki, sproveden je niz rigoroznih psihometrijskih analiza. Cilj ovih dijagnostičkih analiza bio je da se procene interna konzistentnost, pouzdanost i faktorska struktura korišćenih skala. Ovaj postupak predstavlja važan korak u utvrđivanju usklađenosti između kompozitnih mera i teorijskih konstrukata koje one treba da mere, čime se dodatno ojačava validnost kasnijih

statističkih zaključaka. U analizi su korišćene sledeće metode: Kronbahov alfa koeficijent za procenu pouzdanosti, analiza parnih korelacija za ispitivanje povezanosti između pojedinačnih stavki, kao i faktorska analiza uz primenu Kaizer-Mejer-Olkinovog (KMO) testa adekvatnosti uzorka radi utvrđivanja osnovne faktorske strukture skala.

5.3.3 Promenljiva 1. Predložena; „Efikasnost lokalnih organizacija“ (stavke skale: Q7, Q8, Q9, Q10 i Q11)

Pet anketnih pitanja korišćenih za predstavljanje ove promenljive su sledeća:

Q7. Kako biste ocenili kvalitet humanitarne pomoći koju je vaša zajednica primila?

Q8. Da li je pružena pomoć odgovorila na specifične potrebe vaše zajednice?

Q9. Da li se slažete sa tvrdnjom da je pomoć isporučena na vreme?

Q10. Koliko su pružaoci pomoći razumeli vaše lokalne potrebe i kulturu?

Q11. Koliko verujete lokalnim organizacijama uključenim u pružanje pomoći?

Polazna pretpostavka je bila da sva ova pitanja zajedno obuhvataju različite dimenzije kroz koje lokalizacija može doprineti unapređenju percipirane efikasnosti pružanja humanitarne pomoći, uključujući koordinaciju aktivnosti, korišćenje resursa, razumevanje lokalnog konteksta i ukupnu efikasnost intervencija.

Pouzdanost: Kronbahov alfa koeficijent korišćen je za procenu pouzdanosti skale.

Kronbahov alfa koeficijent je izračunat radi procene interne konzistentnosti ove skale. Ova statistička mera ispituje stepen povezanosti između stavki kao celine i predstavlja pokazatelj u kojoj meri skup stavki meri jedan zajednički, jednodimenzionalni konstrukt. Opšteprihvaćeno pravilo jeste da vrednost Kronbahovog alfa koeficijenta od 0,70 ili više ukazuje na prihvatljivu, ako ne i dobru internu konzistentnost, dok vrednosti ispod tog praga mogu ukazivati na probleme sa pouzdanošću skale.

```
. alpha q7 q8 q9 q10 q11

Test scale = mean(unstandardized items)
Reversed item:  q9

Average interitem covariance:     .1545896
Number of items in the scale:            5
Scale reliability coefficient:      0.5781
```

Slika 9. Procena pouzdanosti skale pomoću Kronbahovog alfa koeficijenta

U prikazanom izlazu posebno je navedeno da je stavka q9 označena kao „reversed item“ (obrnuto kodirana stavka). To znači da je bodovanje ove stavke tokom obrade podataka bilo obrnuto, kako bi veći broj poena na svim stavkama imao isto značenje (na primer, ukoliko viši rezultat na jednoj stavki označava veću efikasnost, obrtanjem kodiranja se postiže da i na toj stavci viši rezultat takođe označava veću efikasnost). Procena koeficijenta pouzdanosti skale za ovih pet stavki je iznosila 0,5781. Ova vrednost je veoma niska u poređenju sa uobičajeno prihvaćenim pragovima pouzdanosti. Iako se vrednost od 0,60 smatra minimalno prihvatljivom u eksplorativnim istraživanjima, više vrednosti se generalno smatraju poželjnijim. Za faktorsku analizu i KMO test korišćene su Stata komande, a njihovi odgovarajući rezultati prikazani su u nastavku:

```
. factor q7 q8 q9 q10 q11
(obs=178)

Factor analysis/correlation                      Number of obs    =        178
    Method: principal factors                    Retained factors =          2
    Rotation: (unrotated)                        Number of params =          9
```

Factor	Eigenvalue	Difference	Proportion	Cumulative
Factor1	1.06992	0.89718	1.3649	1.3649
Factor2	0.17275	0.21588	0.2204	1.5853
Factor3	-0.04314	0.13131	-0.0550	1.5303
Factor4	-0.17445	0.06676	-0.2225	1.3077
Factor5	-0.24120	.	-0.3077	1.0000

```
    LR test: independent vs. saturated:  chi2(10) =   83.92 Prob>chi2 = 0.0000

Factor loadings (pattern matrix) and unique variances
```

Variable	Factor1	Factor2	Uniqueness
q7	0.4268	0.1804	0.7853
q8	0.5480	0.1959	0.6614
q9	-0.2625	0.2519	0.8676
q10	0.5452	-0.0545	0.6998
q11	0.4705	-0.1881	0.7433

```
. estat kmo

Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy
```

Variable	kmo
q7	0.6569
q8	0.6230
q9	0.6313
q10	0.6701
q11	0.6858
Overall	0.6543

```
.
```

Slika 10. Rezultati faktorske analize i KMO testa adekvatnosti uzorka

U faktorskoj analizi pet promenljivih Q7, Q8, Q9, Q10 i Q11 izdvojena su dva glavna faktora. Međutim, ni Faktor 1 ni Faktor 2 nisu dostigli sopstvenu vrednost veću od konvencionalnog praga od 1,0, što ukazuje na to da se ove stavke ne grupišu naročito dobro ni u jedan dominantan zajednički faktor niti u jasno odvojene faktore. Faktorska opterećenja su pokazala da su Q7 i Q9 imali umerena pozitivna opterećenja na prvom faktoru, dok su Q10 i Q11 imali slaba negativna opterećenja na istom faktoru. Sve promenljive su istovremeno

pokazale niska opterećenja na drugom faktoru. Pored toga, vrednosti jedinstvenosti bile su relativno visoke, naročito za Q10 i Q11, što ukazuje da značajan deo njihove varijanse nije objašnjen zajedničkim faktorima.

Ukupna vrednost Kaizer-Mejer-Olkinovog (KMO) pokazatelja za ovaj skup promenljivih je iznosila 0,65. Ova vrednost se nalazi blizu minimalno prihvatljivog praga za sprovođenje faktorske analize i znatno je niža od vrednosti koje ukazuju na visoku pogodnost podataka za ovu vrstu analize. KMO vrednosti su se razlikovale među pojedinačnim stavkama, pri čemu je Q11 pokazala veću adekvatnost uzorka u odnosu na Q7, Q9 i Q10. Ukupno posmatrano, rezultati faktorske analize i KMO pokazatelja sugerišu da promenljive Q7, Q8, Q9, Q10 i Q11 poseduju umerena psihometrijska svojstva za formiranje pouzdane jednodimenzionalne kompozitne skale.

Teorijska relevantnost ovih promenljivih za koncept delegiranja upravljačkih odgovornosti i njihova važnost za ostvarenje ciljeva istraživanja prevagnuli su nad empirijskim ograničenjima vezanim za internu konzistentnost i dimenzionalnost. Zbog toga su ove promenljive objedinjene u jednu kompozitnu meru. Rukovodeći se ovom logikom, ove teorijski značajne dimenzije uključene su u dalju analizu, uz napomenu da rezultate analiza koje koriste ovaj kompozitni indikator treba tumačiti sa određenim oprezom zbog njegovih ograničenih psihometrijskih karakteristika.

5.3.4 Promenljiva 2. Predložena; „Poverenje i percepcija lokalnih aktera“ (stavke skale: Q8, Q10 i Q11)

Kako bi se na adekvatan način izmerio višedimenzionalni konstrukt „Poverenje i percepcija lokalnih aktera“, a istovremeno povećala parsimonija regresionog modela, anketna pitanja Q8, Q10 i Q11 teorijski su odabrana kao ključni pokazatelji ove dimenzije.

Q8. Da li je pružena pomoć odgovorila na specifične potrebe vaše zajednice?

Q10. Koliko su pružaoci pomoći razumeli vaše lokalne potrebe i kulturu?

Q11. Koliko verujete lokalnim organizacijama uključenim u pružanje pomoći?

Odluka da se ove stavke objedine u novu kompozitnu promenljivu zasnivala se prvenstveno na teorijskom okviru istraživanja, koji je ukazivao da ova pitanja zajedno mere različite aspekte poverenja u lokalne aktere i percepcije njihove uloge u humanitarnim operacijama. Kako bi se empirijski proverila opravdanost njihovog objedinjavanja, sprovedena je analiza glavnih faktora, sa ciljem da se ispita u kojoj meri se ove stavke grupišu oko jednog zajedničkog latentnog faktora.

```
. factor z_q8 z_q10 z_q11
(obs=178)

Factor analysis/correlation                      Number of obs    =        178
    Method: principal factors                    Retained factors =          1
    Rotation: (unrotated)                        Number of params =          3
```

Factor	Eigenvalue	Difference	Proportion	Cumulative
Factor1	0.76427	0.86233	1.6952	1.6952
Factor2	-0.09806	0.11731	-0.2175	1.4777
Factor3	-0.21538	.	-0.4777	1.0000

```
    LR test: independent vs. saturated:  chi2(3)  =   46.47 Prob>chi2 = 0.0000

Factor loadings (pattern matrix) and unique variances
```

Variable	Factor1	Uniqueness
z_q8	0.4878	0.7620
z_q10	0.5617	0.6845
z_q11	0.4591	0.7893

```
. estat kmo

Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy
```

Variable	kmo
z_q8	0.6206
z_q10	0.5846
z_q11	0.6412
Overall	0.6107

.

Slika 11. Rezultati faktorske analize i KMO testa za kompozitnu promenljivu poverenja u lokalne aktere

Vrednost KMO pokazatelja adekvatnosti uzorka za ove tri stavke (z_q8, z_q10 i z_q11) je iznosila 0,6107. Ova vrednost se nalazi u prihvatljivom opsegu i ukazuje na to da promenljive dele dovoljno zajedničke varijanse da bi se mogla sprovesti faktorska analiza i da se mogu objediniti u jednu kompozitnu promenljivu. Pojedinačne KMO vrednosti za

promenljive z_q8, z_q10 i z_q11 iznosile su 0,6206, 0,5846 i 0,6412, respektivno, što ukazuje da su sve stavke adekvatne za uključivanje u faktorsku analizu.

Prilikom ekstrakcije faktora zadržan je samo jedan faktor, u skladu sa unapred definisanom specifikacijom modela. Sopstvena vrednost za Faktor 1 je iznosila 0,76427, dok je procenat varijanse iznosio 1,6952. Faktori 2 i 3 su imali negativne sopstvene vrednosti, što je očekivan rezultat nakon izdvajanja jednog dominantnog faktora. Poređenje nezavisnog modela sa zasićenim modelom putem testa koeficijenta verodostojnosti (LR test) dalo je statistički veoma značajan rezultat ($\chi^2 = 4,7$; df = 2).

Faktorska opterećenja pojedinačnih stavki iznosila su 0,4878 za z_q8, 0,5617 za z_q10 i 0,4591 za z_q11. Ova pozitivna opterećenja pokazuju da sve tri stavke doprinose zajedničkom faktoru, pri čemu promenljiva z_q10 ima najjaču povezanost sa njim. Jedinstvenosti stavki (1 - _2:) je iznosila 0,7620 za z_q8, 0,6845 za z_q10 i 0,7893 za z_q11 (jedinstvenost predstavlja deo varijanse svake stavke koji nije objašnjen zajedničkim faktorom).

U celini posmatrano, rezultati KMO testa ukazuju na zadovoljavajuću adekvatnost podataka i sugerišu da se z_q8, z_q10 i z_q11 mogu objediniti u jednu kompozitnu promenljivu „Poverenje i percepcija lokalnih aktera“. Ovaj empirijski nalaz, zajedno sa snažnim teorijskim utemeljenjem da navedene stavke zajedno predstavljaju jedinstvenu dimenziju poverenja i percepcije u kontekstu istraživanja, pruža opravdanje za njihovo objedinjavanje. Shodno tome, kompozitna promenljiva formirana je kao aditivni z-indeks, odnosno kao prosečna vrednost (Z-vrednosti) promenljivih z_q8, z_q10 i z_q11.

5.3.5 Promenljiva 3. Predložena; „Delegiranje odgovornosti lokalnim organizacijama“ (stavke skale: Q7, Q8, Q12 i Q16)

Ova promenljiva je formirana od četiri standardizovane anketne stavke: Q7, Q8, Q12 i Q16. Sa teorijskog stanovišta, ova pitanja su odabrana zato što pružaju uvid u različite aspekte delegiranja odgovornosti lokalnim akterima, uključujući percepciju lokalnih kapaciteta, slobodu u donošenju odluka i opšti proces lokalizacije humanitarnih aktivnosti. Objedinjavanjem ovih stavki nastoji se formirati jedinstvena kompozitna mera koja će pružiti koristan statistički prikaz ove dimenzije humanitarnog delovanja, omogućiti veću parsimoniju modela i olakšati analize zasnovane na jednoj sveobuhvatnoj konceptualnoj dimenziji.

Q7. Kako biste ocenili kvalitet humanitarne pomoći koju je vaša zajednica primila?

Q8. Da li je pružena pomoć odgovorila na specifične potrebe vaše zajednice?

Q12. Da li ste vi ili vaša zajednica bili uključeni u donošenje odluka o pomoći koja je pružena vašem području?

Q16. Koje organizacije su brže reagovale na krizu u vašoj zajednici?

```
. factor q7 q8 q12 q16
(obs=164)

Factor analysis/correlation                    Number of obs    =        164
    Method: principal factors                  Retained factors =          2
    Rotation: (unrotated)                      Number of params =          6
```

Factor	Eigenvalue	Difference	Proportion	Cumulative
Factor1	0.68367	0.64245	1.6757	1.6757
Factor2	0.04122	0.11278	0.1010	1.7767
Factor3	-0.07156	0.17378	-0.1754	1.6013
Factor4	-0.24534	.	-0.6013	1.0000

```
    LR test: independent vs. saturated:  chi2(6)  =   37.10 Prob>chi2 = 0.0000

Factor loadings (pattern matrix) and unique variances
```

Variable	Factor1	Factor2	Uniqueness
q7	0.5362	-0.0401	0.7108
q8	0.4906	0.0747	0.7537
q12	-0.2618	0.1604	0.9057
q16	-0.2947	-0.0912	0.9048

```
. estat kmo

Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy
```

Variable	kmo
q7	0.5521
q8	0.5579
q12	0.5621
q16	0.6759
Overall	0.5688

Slika 12. Rezultati faktorske analize i KMO testa adekvatnosti uzorka za kompozitnu promenljivu poverenja

Adekvatnost uzorka za korelacije između četiri stavke (z_q7, z_q8, z_q12 i z_q16) iznosila je 0,5688. Ukupna KMO vrednost od 0,583 se smatra prihvatljivom, što ukazuje na to da promenljive dele dovoljno zajedničke varijanse kako bi se mogla sprovesti faktorska analiza i grupisanje promenljivih. Pojedinačne KMO vrednosti su se kretale od 0,5521 (z_q7) do 0,6759 (z_q16), što potvrđuje da je svaka stavka adekvatna za uključivanje u faktorsku analizu.

Tokom ekstrakcije faktora su izdvojena dva faktora. Sopstvena vrednost za Faktor 1 je iznosila 0,68367, dok je za Faktor 2 iznosila 0,04122. Procenat objašnjene varijanse je iznosio 1,6757% za Faktor 1 i 0,1010% za Faktor 2. Test koeficijenta verodostojnosti, kojim se upoređuje nezavisni i zasićeni model, pokazao je visoku statističku značajnost ($\chi^2 = 362,0$; df = 34; $p < 0,0001$). Stavke skale uključene su u matricu sklopa sa svojim faktorskim opterećenjima. Za Faktor 1, promenljiva z_q7 je imala opterećenje od 0,5362, dok je z_q8 imala opterećenje od 0,4906. Promenljive z_q12 i z_q16 su imale negativna opterećenja na Faktor 1, i to −0,2618 i −0,2947. Jedinstvenosti stavki su iznosile 0,7108 za z_q7, 0,7537 za z_q8, 0,9057 za z_q12 i 0,9048 za z_q16.

Na osnovu KMO pokazatelja adekvatnosti uzorka se može zaključiti da je moguće objediniti promenljive z_q7, z_q8, z_q12 i z_q16 u kompozitnu meru „delegiranje lokalnim organizacijama“ (delegation to local organizations). Iako empirijski rezultati ukazuju na umerenu povezanost među stavkama, teorijska osnova koja opravdava posmatranje ovih stavki kao jedne dimenzije delegiranja dodatno podržava njihovo objedinjavanje. Shodno tome, ove četiri stavke su agregirane u kompozitnu promenljivu, formiranu kao aditivni indeks, koji se koristi u daljim analizama.

```
gen  delegation_to_local_orgs=(z_q7+z_q12+z_q8+z_q16)/4
```

5.3.6 Promenljiva 4. Predložena; „Finansiranje/dodela resursa u odnosu na lokalne prioritete i percepciju“ (stavke skale: Q7, Q9, Q10 i Q11)

Za predstavljanje hipoteze 4, promenljiva 4 „finansiranje/dodela resursa i lokalna percepcija“ izvedena je iz četiri standardizovana anketna pitanja: **Q7, Q9, Q10 i Q11**.

Q7. Kako biste ocenili kvalitet humanitarne pomoći koju je vaša zajednica primila?

Q9. Da li se slažete da je pomoć isporučena na vreme?

Q10. Koliko su pružaoci pomoći razumeli vaše lokalne potrebe i kulturu?

Q11. Koliko verujete lokalnim organizacijama uključenim u pružanje pomoći?

Sa teorijskog stanovišta, ova pitanja su osmišljena da mere različite dimenzije operativne i finansijske nezavisnosti, kao i samoodrživosti odgovora na lokalnom nivou. Kako bi se empirijski testirala koherentnost ovih stavki i opravdalo formiranje kompozitne mere, sprovedena je analiza glavnih faktora.

```
. factor q7 q9 q10 z_q11
(obs=178)

Factor analysis/correlation                      Number of obs    =        178
    Method: principal factors                    Retained factors =          1
    Rotation: (unrotated)                        Number of params =          4

    Factor  |  Eigenvalue   Difference        Proportion   Cumulative
------------+----------------------------------------------------------
    Factor1 |      0.71362      0.73535            1.8150       1.8150
    Factor2 |     -0.02173      0.07291           -0.0553       1.7598
    Factor3 |     -0.09464      0.10944           -0.2407       1.5191
    Factor4 |     -0.20408            .           -0.5191       1.0000

    LR test: independent vs. saturated:  chi2(6)  =   39.93 Prob>chi2 = 0.0000

Factor loadings (pattern matrix) and unique variances

    Variable |   Factor1  Uniqueness
-------------+----------------------
          q7 |    0.3098     0.9040
          q9 |   -0.3490     0.8782
         q10 |    0.4889     0.7609
      z_q11  |    0.5067     0.7433

. estat kmo

Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy

    Variable |       kmo
-------------+----------
          q7 |    0.6872
          q9 |    0.6687
         q10 |    0.6087
      z_q11  |    0.6010
-------------+----------
     Overall |    0.6253

.
```

Slika 13. Rezultati faktorske analize i KMO testa za kompozitnu meru operativne i finansijske nezavisnosti

gen Independent_Action = (z_q7 + z_q9 + z_q10 + z_q11)/4 to the final representing variable.

5.3.7 Promenljiva 5. Predložena; „Donošenje odluka i autonomija“ (stavke skale: Q8 i Q12)

Hipoteza 5 je predstavljena kroz dva anketna pitanja:

Q8. Da li je pružena pomoć odgovorila na specifične potrebe vaše zajednice?

Q12. Da li ste vi ili vaša zajednica bili uključeni u donošenje odluka o pomoći koja je pružena vašem području?

```
. factor z_q8 z_q12
(obs=178)

Factor analysis/correlation                       Number of obs    =        178
    Method: principal factors                     Retained factors =          1
    Rotation: (unrotated)                         Number of params =          1

    Factor  |  Eigenvalue   Difference        Proportion   Cumulative
------------+----------------------------------------------------------
    Factor1 |      0.03700      0.07146           14.4946      14.4946
    Factor2 |     -0.03445            .          -13.4946       1.0000
------------+----------------------------------------------------------
    LR test: independent vs. saturated:  chi2(1)  =    0.23 Prob>chi2 = 0.6349

Factor loadings (pattern matrix) and unique variances

    Variable |  Factor1 |  Uniqueness
-------------+----------+------------
        z_q8 | -0.1360  |     0.9815
       z_q12 |  0.1360  |     0.9815
-------------+----------+------------

. estat kmo

Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy

    Variable |     kmo
-------------+--------
        z_q8 |  0.5000
       z_q12 |  0.5000
-------------+--------
     Overall |  0.5000
-------------+--------

.
```

Slika 14: Rezultati faktorske analize i KMO testa adekvatnosti uzorka za procenu kompatibilnosti stavki

Sprovedena je analiza glavnih komponenti radi procene kompatibilnosti ovih stavki. Vrednost KMO mere adekvatnosti uzorka je iznosila 0,5000, što se smatra prihvatljivim za faktorsku analizu i ukazuje na to da je zajednička varijansa ovih stavki dovoljna za njihovo grupisanje. Faktorska opterećenja su pokazala da je za promenljivu z_q8 opterećenje iznosilo −0,1360, dok je za z_q12 iznosilo 0,1360 u odnosu na izdvojeni faktor, a vrednosti jedinstvenosti su bile identične za obe stavke, i iznosile su 0,9815. Zbog teorijske važnosti ovih stavki za donošenje odluka i uključenost zajednice u kontekstu pružanja pomoći, kao i zbog prihvatljive KMO vrednosti, promenljive z_q8 i z_q12 su objedinjene u jednu kompozitnu meru ($r = 0,65$; $p < 0,001$) – „donošenje odluka i autonomija“ (decision making & autonomy).

5.4 Prilagođenost modela i tumačenje rezultata

U nastavku je prikazano detaljnije tumačenje modela višestruke regresije, koji ispituje uticaj pet prediktora: nastup lokalnih organizacija (performance of local organizations), poverenje i percepcija lokalnog stanovništva (trust and perception by locals), delegiranje odgovornosti lokalnim organizacijama (delegation to local organizations), finansiranje/raspodela resursa u odnosu na lokalne prioritete i percepciju (funding vs perception) i donošenje odluka i autonomija (autonomy vs great perception) na zavisnu promenljivu z_q15, koja predstavlja pokazatelj efikasnosti humanitarne pomoći u okviru strategija lokalizacije. Model je u celini statistički visoko značajan, pri čemu posmatrani prediktori objašnjavaju 73% ukupne varijanse zavisne promenljive ($R^2 = 0,7292$; prilagođeni $R^2 = 0,7206$), što ukazuje na visok stepen objašnjenja.

```
. regress z_q15 Perfomance_of_local_orgs Trust_and_perception_by_locals delegation_to_local_or
> gs funding_vs_perception autonomy_vs_great_perception
```

Source	SS	df	MS		
				Number of obs	= 163
				F(5, 157)	= 84.55
Model	114.967889	5	22.9935777	Prob > F	= 0.0000
Residual	42.6964736	157	.271952061	R-squared	= 0.7292
				Adj R-squared	= 0.7206
Total	157.664362	162	.973236804	Root MSE	= .52149

z_q15	Coef.	Std. Err.	t	P>|t|	[95% Conf.	Interval]
Perfomance_of_local_orgs	3.765413	.1873557	20.10	0.000	3.395351	4.135476
Trust_and_perception_by_l~s	-.7928641	.1117807	-7.09	0.000	-1.013652	-.5720761
delegation_to_local_orgs	-.284715	.1395348	-2.04	0.043	-.5603227	-.0091073
funding_vs_perception	-2.619135	.181567	-14.43	0.000	-2.977764	-2.260505
autonomy_vs_great_percept~n	-.2254967	.1043216	-2.16	0.032	-.4315516	-.0194417
_cons	.0142998	.0409114	0.35	0.727	-.066508	.0951075

Slika 15. Višestruka regresiona analiza prediktora efikasnosti humanitarne pomoći

5.4.1 Nastup lokalnih organizacija

Za promenljivu *Nastup lokalnih organizacija* (Performance_of_local_orgs), koeficijent u regresionom modelu iznosi 3,765 (standardna greška = 0,1874; t = 20,10; $p < 0,001$), što ukazuje na izuzetno snažnu i statistički značajnu pozitivnu povezanost sa zavisnom promenljivom z_q15 (standardizovanim pokazateljem efikasnosti i delotvornosti humanitarne pomoći). Ovaj koeficijent pokazuje da povećanje ocene performansi lokalnih organizacija za

jednu jedinicu dovodi do povećanja rezultata efikasnosti pomoći za 3,765 standardnih devijacija, pod uslovom da su sve ostale prediktorske promenljive u modelu konstantne.

Ovo predstavlja veoma snažan i zanimljiv nalaz sa važnim implikacijama. Veličina koeficijenta ukazuje na to da učinak lokalnih organizacija nije samo jedan od važnih faktora efikasnosti humanitarne pomoći, već verovatno predstavlja dominantni faktor u analiziranom modelu. Ova promenljiva najverovatnije obuhvata više dimenzija organizacionih kapaciteta, uključujući kvalitet sistema internog upravljanja, stručne kapacitete, profesionalnost zaposlenih, odgovorno upravljanje resursima i operativnu fleksibilnost. Visoka statistička značajnost potvrđuje da ovakva povezanost nije rezultat slučajnosti i da ostaje stabilna čak i pri veoma strogim kriterijumima statističkog zaključivanja.

Sa teorijskog stanovišta, ovi rezultati potvrđuju model razvoja zasnovan na izgradnji kapaciteta, koji naglašava da su adekvatne institucionalne sposobnosti preduslov za ostvarivanje dugoročnih razvojnih efekata. Nalazi su takođe u skladu sa institucionalnim pristupom u međunarodnom razvoju, koji ističe značaj jakih lokalnih organizacija kao mehanizama za jačanje lokalnog vlasništva, legitimiteta i organizacionog učenja. Praktična implikacija je jasna: ulaganja u stručne i upravljačke kapacitete lokalnih implementacionih aktera nisu sporedna aktivnost, već osnovni preduslov za povećanje efikasnosti humanitarne pomoći.

Stoga se ovaj koeficijent može posmatrati kao empirijska potvrda jedne od ključnih pretpostavki lokalizacije da sposobni i uspešni lokalni akteri mogu ostvariti kvalitetnije, brže i kontekstualno primerenije rezultate u razvojnim aktivnostima. Ovaj nalaz upućuje donatore i međunarodne organizacije na potrebu da prevaziđu deklarativnu podršku lokalnim partnerima i da prioritet daju ozbiljnim ulaganjima u razvoj njihovih kapaciteta kao osnovi za ostvarivanje sistemskih promena.

5.4.1 Poverenje i percepcija lokalnih organizacija

Promenljiva *Poverenje i percepcija lokalnog stanovništva (*Trust_and_perception_by_locals) ima negativan koeficijent od -0,793 (standardna greška = 0,1118; t = -7,09; p < 0,001), što ukazuje da je, suprotno uobičajenim očekivanjima, viši nivo poverenja lokalnog stanovništva i pozitivnija percepcija organizacija koje sprovode aktivnosti povezan sa statistički značajnim smanjenjem procenjene efikasnosti humanitarne pomoći.

Na prvi pogled, ovaj nalaz deluje paradoksalno, budući da literatura iz oblasti razvoja naglašava poverenje zajednice kao ključni preduslov participativnog razvoja, prihvatanja intervencija i dugoročne održivosti. Međutim, kritičkije tumačenje, zasnovano na uvidima iz bihejvioralnih nauka, omogućava nekoliko verodostojnih objašnjenja. U pojedinim sredinama, naročito u krhkim državama ili kontekstima sa visokim stepenom zavisnosti od međunarodne pomoći, poverenje može biti manje povezano sa stvarnim učinkom organizacija, a više sa društvenom bliskošću, istorijskim odnosima ili mrežama patronata. U takvim okolnostima, visok nivo poverenja može odražavati nužnost oslanjanja na određene aktere, a ne na njihovu stvarnu efikasnost ili kvalitet rada.

Negativna povezanost može takođe ukazivati na mehanizam obrnute uzročnosti, odnosno da organizacije koje se doživljavaju kao dobronamerne ili bliske lokalnoj zajednici mogu biti izložene manjem stepenu nadzora, zbog čega se smanjuje nivo njihove odgovornosti. Međutim, ovaj rezultat može ukazivati na postojanje raskoraka između percepcije i stvarnih performansi, pri čemu subjektivni pokazatelji zasnovani na popularnosti ili pozitivnoj reputaciji prikrivaju određene operativne nedostatke. U tom smislu, poverenje treba posmatrati pre svega kao relacijski kapital, a ne kao direktan pokazatelj efikasnosti.

Ovakvi nalazi ukazuju na potrebu za unapređenjem okvira za merenje uspešnosti inicijativa lokalizacije. Razvojna zajednica ne bi trebalo da poverenje posmatra kao bezuslovno pozitivan pokazatelj, već je potrebno praviti jasnu razliku između afektivnog poverenja i legitimiteta zasnovanog na stvarnim rezultatima. To podrazumeva kombinovanje podataka o percepcijama sa objektivnim evaluacijama, nezavisnim revizijama i pokazateljima ostvarenih ishoda, kako bi se obezbedilo da akteri koji uživaju poverenje zajednice zaista posluju efikasno, delotvorno i odgovorno.

5.4.2 Delegiranje odgovornosti lokalnim organizacijama

Koeficijent promenljive *Delegiranje odgovornosti lokalnim organizacijama* (Delegation_to_local_orgs) je negativan i iznosi -0,285 (standardna greška = 0,1395; t = -2,04; p = 0,043), što ukazuje da je viši stepen delegiranja odgovornosti lokalnim organizacijama statistički značajno, iako u manjoj meri, povezan sa smanjenjem efikasnosti humanitarne pomoći.

Ovaj nalaz može delovati suprotno očekivanjima, s obzirom na to da savremeni pristupi u oblasti humanitarnih politika promovišu delegiranje kao vaćan stub lokalizacije. Međutim, rezultati ukazuju na važnu razliku između delegiranja i osnaživanja. Delegiranje koje nije

praćeno prenosom ovlašćenja, resursa i kapaciteta za samostalno delovanje može dovesti do pojave opstrukcionističkog uslovljavanja ili prekomernog uslovljavanja gde se od lokalnih aktera očekuje da ispune očekivanja, a da za to organizaciono nisu sposobni.

Ovaj nalaz je u skladu sa kritikama koje ukazuju na instrumentalizaciju lokalnih aktera kao običnih podizvođača u sistemu kojim upravljaju donatori. U takvom modelu, lokalnim organizacijama se poverava sprovođenje aktivnosti (bez prava na smisleno učešće u planiranju projekata, izradi budžeta i donošenju strateških odluka). Ovakav oblik „slabe“ lokalizacije stvara neravnotežu između odgovornosti i kapaciteta, što se odražava na slabije rezultate u sprovođenju programa.

Iako statistički značajan, koeficijent promenljive delegiranja rezultira ukazuje na to da delegiranje bez reforme strukture i bez ulaganja institucija može imati negativan uticaj na programske ishode. Praktična implikacija ovog nalaza je jasna: delegiranje odgovornosti mora biti praćeno stručnom podrškom, fiskalnom decentralizacijom i autonomijom u upravljanju kako bi doprinelo većoj efikasnosti humanitarne pomoći. Simbolično ili formalno delegiranje, koje nije praćeno stvarnim prenosom moći, može ugroziti ciljeve lokalizacije i dovesti nacionalne partnere u situaciju da snose odgovornost za neuspeh u ime partnerstva.

5.4.3 Finansiranje/raspodela resursa u odnosu na lokalne prioritete i percepciju

Promenljiva *Finansiranje/raspodela resursa u odnosu na lokalne prioritete i percepciju (*Funding_vs_perception) ima najsnažniji negativan uticaj u modelu, sa koeficijentom od -2,619 (standardna greška = 0,1816; t = -14,43; $p < 0,001$). To znači da se, uz nepromenjene vrednosti svih ostalih prediktora, sa svakim povećanjem neusaglašenosti između percepcije raspodele finansijskih sredstava i lokalnih prioriteta za jednu jedinicu, očekuje smanjenje ocene efikasnosti humanitarne pomoći za 2,619 jedinica.

Ovaj nalaz je statistički i praktično veoma značajan i ukazuje da percepcija pravičnosti i primerenosti raspodele finansijskih sredstava ima ključnu ulogu u efikasnosti humanitarne pomoći. Ovaj koeficijent pokazuje da dolazi do opadanja poverenja i legitimiteta kada zajednice ili lokalni partneri smatraju da nemaju stvarni uticaj na odluke o finansiranju ili kada se lokalni dokazi, potrebe i prioriteti ne uzimaju u obzir. Ovaj rezultat je u skladu sa teorijama participativnog razvoja i strategijama proceduralne pravde, koji naglašavaju da je percepcija uključenosti u procese donošenja odluka jednako važna kao i sami ishodi tih odluka.

Ova promenljiva verovatno odražava i strukturne neravnoteže u upravljanju humanitarnom pomoći, u kojima agende donatora imaju prioritet u odnosu na procene

zasnovane na potrebama lokalnih zajednica. Visoka vrednost t-statistike i veličina koeficijenta ukazuju na široko rasprostranjeno i snažno nezadovoljstvo ovakvim načinom upravljanja, koje se može ispoljiti kroz različite oblike neefikasnosti, kao što su kašnjenje u realizaciji projekata, pogrešno određivanje prioriteta ili nedovoljno korišćenje pruženih usluga.

5.4.4 Donošenje odluka i autonomija

Promenljiva *Donošenje odluka i autonomija* (Autonomy_vs_great_perception) ima koeficijent od -0,226 (standardna greška = 0,1043; t = -2,16; p = 0,032), što ukazuje na statistički značajnu, iako slabiju, negativnu povezanost između stepena autonomije dodeljene organizacijama koje uživaju relativno pozitivnu reputaciju i efikasnosti humanitarne pomoći.

Ovaj nalaz je suptilan i trebalo bi da postavi pitanje međusobnog odnosa autonomije, reputacije i stvarnih organizacionih performansi. Organizacijama koje se smatraju uglednim ili koje imaju dobru reputaciju često se dodeljuje veći stepen autonomije i manji nivo nadzora. Iako autonomija može podstaći inovativnost i relevantnost, ona istovremeno može dovesti do smanjenog nivoa odgovornosti, naročito ukoliko nije praćena strogim mehanizmima praćenja i evaluacije.

Negativan koeficijent ukazuje na moguće postojanje tzv. „halo efekta“, odnosno situacije u kojoj su organizacije sa pozitivnom reputacijom izuzete od rigoroznog nadzora, što može dovesti do neefikasnosti, udaljavanja od prvobitnih ciljeva ili prekomerne diskrecije u donošenju odluka. Ovaj nalaz otvara pitanje da li simbolička reputacija može, u očima donatora, zameniti stvarne rezultate, omogućavajući pojedinim organizacijama da posluju uz znatno manji nivo kontrole.

Sa stanovišta javnih politika, ovaj rezultat ukazuje na značaj uspostavljanja uravnoteženog pristupa autonomiji. Autonomija bi trebalo da bude zasnovana na ostvarenim rezultatima i da se kontinuirano potvrđuje kroz objektivne pokazatelje uspešnosti i povratne informacije relevantnih aktera. Dobra reputacija ne bi trebalo da predstavlja osnov za neograničenu operativnu slobodu. Donatori i finansijeri mogu primeniti adaptivne mehanizme odgovornosti, koji podrazumevaju fleksibilne, ali redovne procene učinka, uključujući i organizacije koje se već smatraju pouzdanim partnerima.

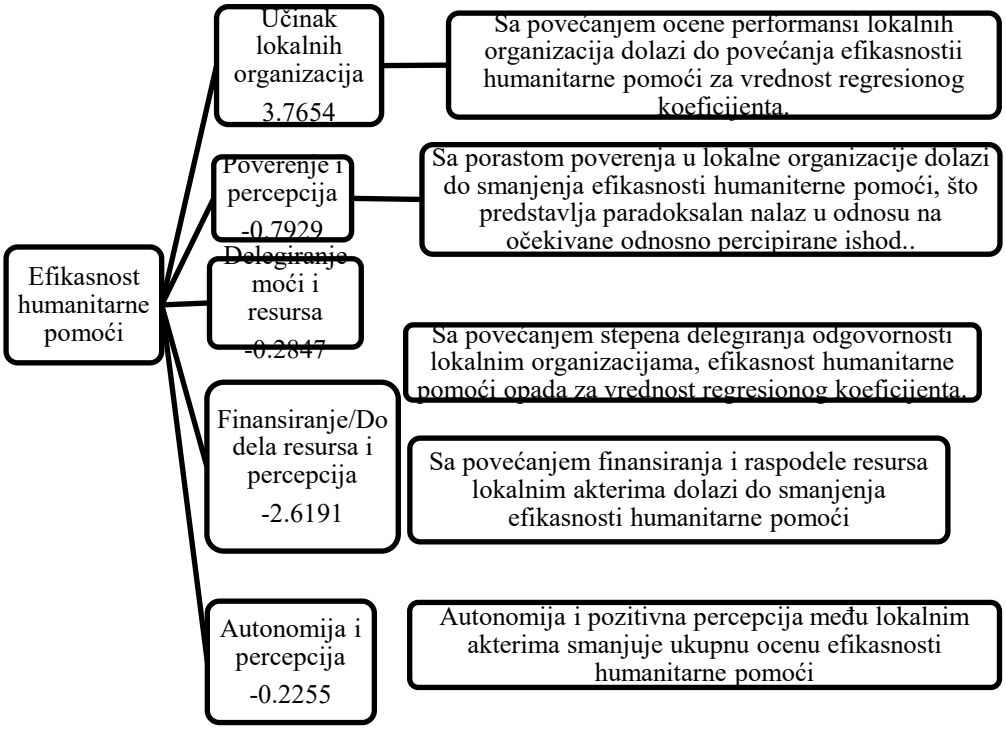

Slika 16. **Efikasnost humanitarne pomoći**

5.5 Validnost modela i dijagnostika

5.5.1. Linearnost

Pregled parcijalnih regresionih dijagrama pomaže u proceni ove pretpostavke.

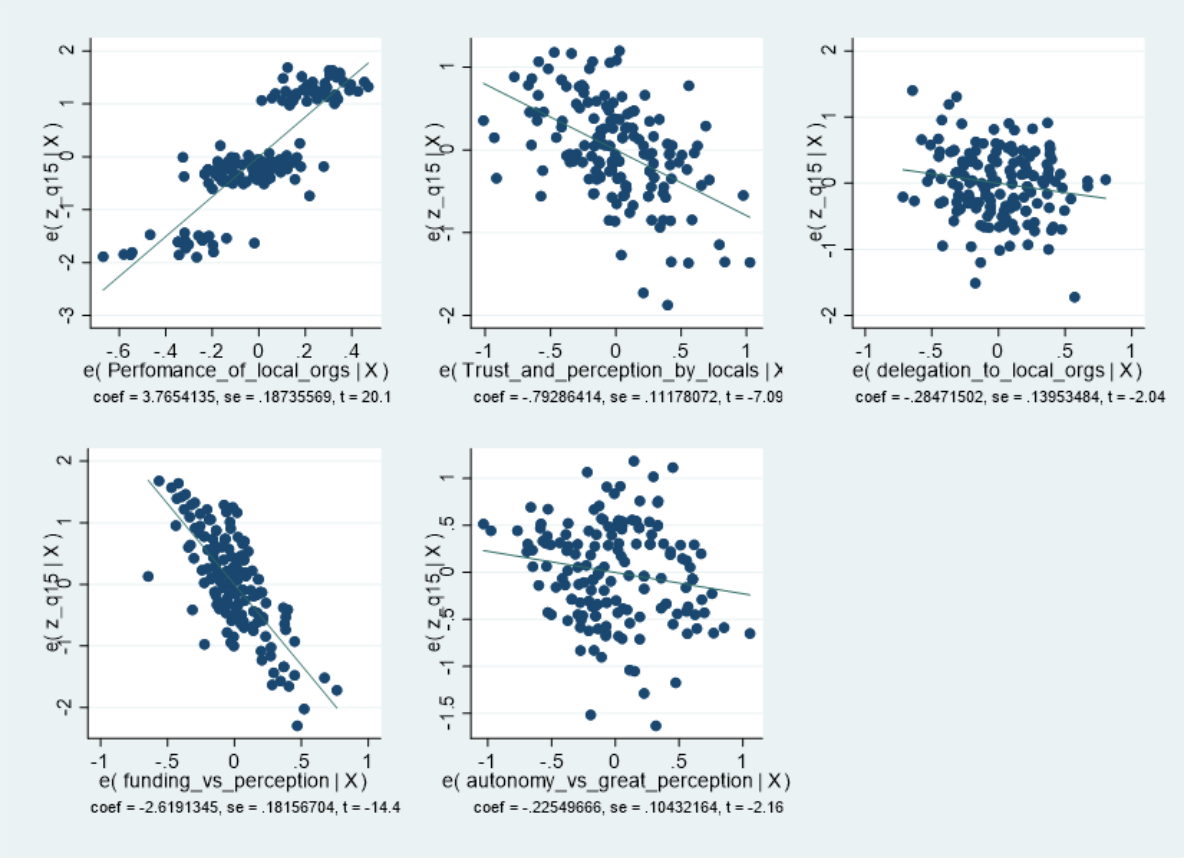

Slika 17: Rezultati višestruke regresione analize

Promenljiva *Nastupi lokalnih organizacija* (Performance_of_local_orgs) pokazuje visoko značajan i jasno izražen uzlazni trend, pri čemu je većina podataka usko grupisana oko regresione linije. Ovo je u skladu sa snažnom linearnom vezom i objašnjava veliki pozitivni koeficijent u regresionom modelu.

Promenljiva *Poverenje i percepcija lokalnog stanovništva* (Trust_and_perception_by_locals) takođe pokazuje jasnu negativnu linearnu zavisnost. Iako je smer suprotan, reziduali su ravnomerno raspoređeni iznad i ispod linije, što ukazuje na stabilan linearan efekat. Nasuprot tome, promenljiva *Delegiranje odgovornosti lokalnim organizacijama* (Delegation_to_local_orgs) pokazuje slabu linearnu povezanost sa zavisnom promenljivom. Rasipanje tačaka je veće, a obrazac manje jasan, što ukazuje na moguću nelinearnost ili uticaj drugih neopaženih promenljivih koje mogu modulirati efekat delegiranja.

Među svim prediktorima, promenljiva *Finansiranje / raspodela resursa u odnosu na lokalne prioritete i percepciju* (Funding_vs_perception) pokazuje najizraženiji linearan trend. Tačke su blisko raspoređene duž strme negativne linije, što potvrđuje visoku statističku značajnost i snažnu relevantnost ove promenljive u modelu. Promenljiva *Donošenje odluka i*

autonomija (Autonomy_vs_great_perception) takođe pokazuje blagi opadajući trend, ali manje konzistentan. Iako je smer odnosa jasan, veće rasipanje reziduala sugeriše da je autonomija verovatno deo kompleksnijih interakcija sa drugim, u modelu neuključenim faktorima.

U celini, model u dovoljnoj meri zadovoljava pretpostavku linearnosti. Većina promenljivih pokazuje jasno izražene linearne odnose sa zavisnom promenljivom.

5.5.2. Multikolinearnost

Faktor inflacije varijansi / Variance Inflation Factor (VIF) vrednosti nezavisnih promenljivih u ovom modelu kreću se u rasponu od 2,60 do 6,55, dok je prosečna VIF vrednost 4,38. Ove vrednosti su generalno prihvatljive i ukazuju na to da postoji određeni stepen multikolinearnosti, ali ne na nivou koji bi izazvao ozbiljne probleme u proceni regresionih koeficijenata.

```
. vif

    Variable |       VIF       1/VIF
-------------+----------------------
Perfomance~s |      6.55    0.152601
funding_vs~n |      5.48    0.182416
Trust_and_~s |      4.17    0.240043
autonomy_v~n |      3.09    0.323643
delegation~s |      2.60    0.384811
-------------+----------------------
    Mean VIF |      4.38
```

Slika 18. Procena multikolinearnosti nezavisnih promenljivih putem VIF analize

Najviša VIF vrednost zabeležena je kod promenljive *Nastup lokalnih organizacija* (Performance_of_local_orgs) i iznosi 6,55. Iako je ova vrednost ispod uobičajene kritične granice od 10, ona ukazuje na umereni stepen multikolinearnosti. Međutim, visoka vrednost t-statistike i nivo statističke značajnosti ove promenljive pokazuju da multikolinearnost nije umanjila njenu objašnjavajuću moć.

Promenljiva *Finansiranje / raspodela resursa u odnosu na lokalne prioritete* (Funding_vs_perception) ima VIF od 5,48, što je takođe znatno ispod praga za ozbiljne probleme multikolinearnosti. Ono što je posebno važno jeste da ova promenljiva i dalje pokazuje visoko statistički značajan negativan koeficijent od −2,619, uz p-vrednost manju od 0,001. To jasno ukazuje da model uspešno razdvaja i obuhvata uticaj neusaglašenosti finansijskih tokova i lokalnih percepcija, bez prikrivanja njihovog negativnog efekta na efikasnost humanitarne pomoći. U kombinaciji sa snažnom statističkom značajnošću i jasnom

supstantivnom interpretacijom, može se zaključiti da uticaj ove promenljive nije narušen prisustvom multikolinearnosti.

Promenljive *Poverenje i percepcija lokalnog stanovništva* (Trust_and_perception_by_locals) i *Donošenje odluka i autonomija* (Autonomy_vs_great_perception) imaju VIF vrednosti od 4,17 i 3,09. Ove vrednosti su znatno ispod štetnih nivoa i koreliraju sa njihovim profilisanim koeficijentima. Njihove VIF vrednosti ukazuju na određeni stepen veze sa drugim prediktorima, iako ne izazivaju ozbiljnu multikolinearnost ili redundantnost.

Na kraju, promenljiva *Delegiranje odgovornosti lokalnim organizacijama* (Delegation_to_local_orgs) ima najnižu VIF vrednost od 2,60, što ukazuje na najmanji stepen povezanosti sa ostalim prediktorima i relativno nezavisnu poziciju u modelu. To sugeriše da efekat delegiranja u velikoj meri funkcioniše nezavisno od drugih dimenzija lokalizacije obuhvaćenih modelom.

U zaključku, iako određene promenljive pokazuju umeren nivo kolinearnosti, nijedna ne prelazi prag koji bi otežao interpretaciju ili doveo do neprihvatljivog povećanja standardnih grešaka. VIF vrednosti potvrđuju da je model dovoljno stabilan i da pruža validne i interpretabilne procene.

5.5.3. Normalnost reziduala

Histogram reziduala i kernel-densitetni prikaz reziduala ukazuju na to da su reziduali približno normalno raspoređeni.

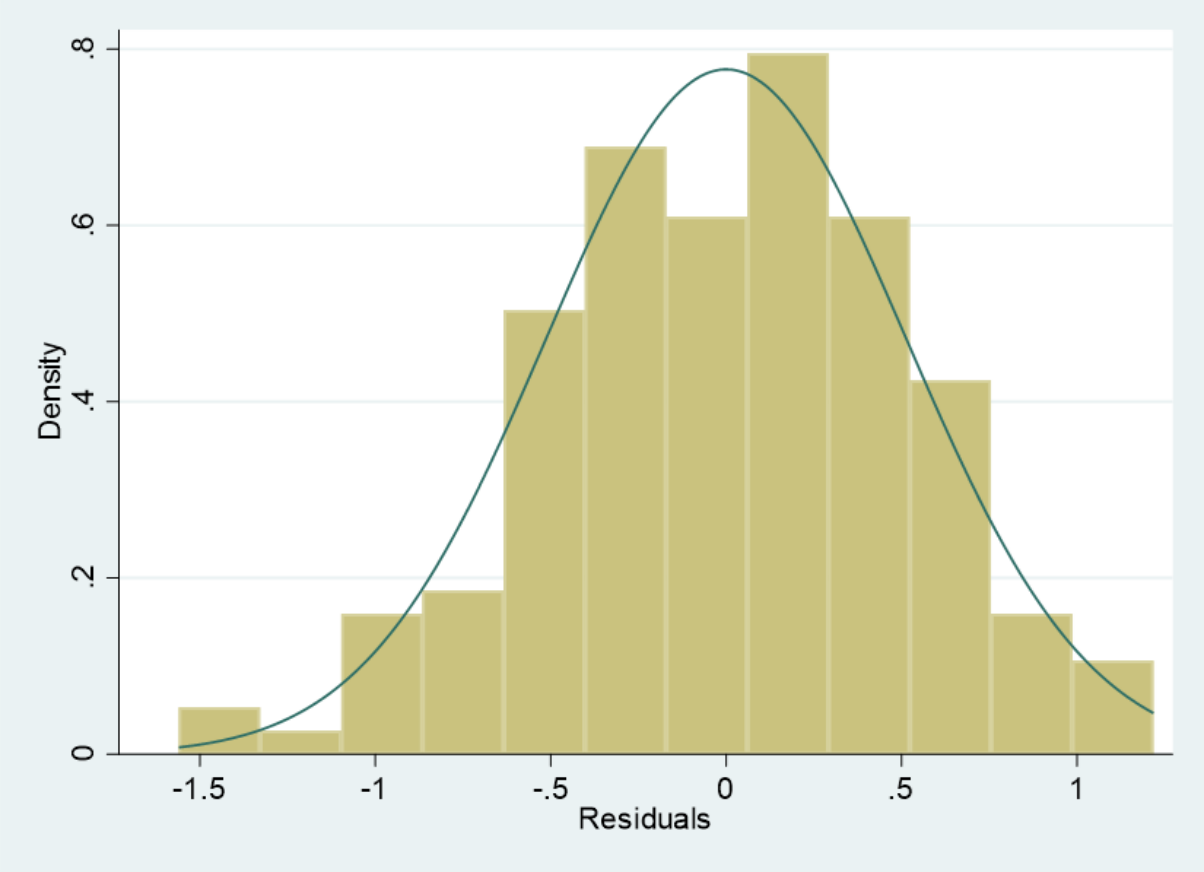

Slika 19. Histogram i kernel-densitetni prikaz reziduala – procena normalnosti distribucije

Oblik distribucije je unimodalan i simetričan, sa jasno izraženim vrhom oko nule i opadajućim repovima sa obe strane. Prisutan je mali stepen asimetrije ili kurtoze, a podaci ne pokazuju grupisanje niti prisustvo ekstremnih vrednosti, što ukazuje da je raspodela približno normalna. Ovakva distribucija potvrđuje pretpostavku o normalnosti reziduala, čime se dodatno podržava validnost inferencijalnih zaključaka regresionog modela. Normalnost reziduala doprinosi pouzdanosti intervala poverenja i testova hipoteza, te time jača statističku validnost celokupnog modela.

5.5.4. Homoskedastičnost (konstantna varijansa grešaka)

Stata je takođe primenila Brojš-Paganov i Kuk-Vajsbergov test kako bi se ispitalo da li je varijansa reziduala konstantna u odnosu na nivoe prilagođenih vrednosti, što predstavlja jednu od ključnih pretpostavki linearne regresije.

```
. hettest

Breusch-Pagan / Cook-Weisberg test for heteroskedasticity
         Ho: Constant variance
         Variables: fitted values of z_q15

         chi2(1)      =     0.00
         Prob > chi2  =   0.9658
```

Slika 20. Rezultati Brojš-Paganovog i Kuk-Vajsbergovog testa homoskedastičnosti

Hi-kvadrat iznosi 0,00 uz p-vrednost od 0,9658. Nulta hipoteza o konstantnoj varijansi se ne odbacuje, s obzirom na to da je p-vrednost znatno iznad uobičajenog praga od 0,05. Ovaj rezultat ukazuje da ne postoje dokazi o heteroskedastičnosti u modelu. Drugim rečima, reziduali zadovoljavaju pretpostavku homoskedastičnosti, odnosno varijansa grešaka ostaje konstantna na svim nivoima prediktorskih promenljivih. Ovo dodatno povećava poverenje u stabilnost modela i validnost standardnih grešaka, kao i u pouzdanost sprovedenih testova hipoteza.

5.6 Vrednovanje kvalitativnih nalaza

Kvalitativni podaci prikupljeni putem detaljnih intervjua i studija slučaja pružili su dublje i objektivnije razumevanje izazova i prednosti lokalizacije u humanitarnom delovanju. Tematska analiza kvalitativnih podataka identifikovala je nekoliko ključnih tema koje se ponavljaju, među kojima se izdvajaju značaj poznavanja lokalne zajednice, glavni izazovi povezani sa finansiranjem i izgradnjom kapaciteta, kao i neravnomerna raspodela moći koja utiče na efikasnost sprovođenja humanitarnih programa.

5.6.1 Znanje lokalne zajednice

Jedan od najznačajnijih nalaza kvalitativne analize jeste ključna uloga znanja lokalne zajednice u uspešnosti humanitarne pomoći. Sagovornici su istakli da lokalni akteri na jedinstven način odgovaraju na izazove složenih humanitarnih okruženja zahvaljujući dubokoj povezanosti sa zajednicom i temeljnom poznavanju lokalne kulture i društvenih odnosa. To im omogućava da prepoznaju i sprovode rešenja koja nisu samo efikasna, već i kulturno primerena.

Značaj lokalnog znanja posebno dolazi do izražaja u sredinama u kojima kulturne vrednosti i društvene norme imaju presudan uticaj na prihvatanje i uspešnost humanitarnih intervencija. Na primer, u zajednicama u kojima su tradicionalne prakse duboko ukorenjene, intervencije koje ih ne uzimaju u obzir mogu naići na otpor ili čak biti odbačene od strane

lokalnog stanovništva. Nasuprot tome, lokalni akteri, koji su često i sami članovi zajednice, sposobni su da osmisle i sprovedu aktivnosti koje su usklađene sa lokalnim vrednostima i uverenjima, čime se značajno povećava verovatnoća njihovog uspeha.

Pored toga, kvalitativni podaci pokazuju da su lokalni akteri često prvi koji reaguju u vanrednim situacijama, stižući na teren znatno pre nego što međunarodne organizacije uspeju da se mobilišu. Ova sposobnost brzog reagovanja od ključnog je značaja za ublažavanje posledica katastrofa i obezbeđivanje pravovremene pomoći ugroženom stanovništvu. Njihovo detaljno poznavanje lokalnih resursa, društvenih mreža i raspoloživih kapaciteta omogućava im da brzo i efikasno mobilišu podršku, bolje planiraju intervencije i organizuju distribuciju pomoći u skladu sa stvarnim potrebama zajednice.

5.6.2 Problemi finansiranja i izgradnje kapaciteta

Uprkos jasnim prednostima koje donose lokalni akteri, kvalitativni podaci su takođe ukazali na značajne izazove, posebno u oblasti finansiranja i izgradnje kapaciteta. Bez obzira na svoju ulogu u pružanju humanitarne pomoći, lokalne organizacije se često suočavaju sa ozbiljnim preprekama u pristupu adekvatnim finansijskim sredstvima. Glavni razlog jeste to što brojni međunarodni donatori daju prednost finansiranju velikih i etabliranih međunarodnih nevladinih organizacija, koje smatraju pouzdanim partnerima sposobnim za upravljanje složenim i obimnim programima.

Ovakva praksa favorizovanja međunarodnih nevladinih organizacija stvara odnose koji ograničavaju autonomiju i efikasnost domaćih organizacija, što se može objasniti kroz Teoriju zavisnosti. Prema ovoj teoriji, postojeći međunarodni sistem humanitarne pomoći reprodukuje nejednakosti koncentrisanjem kontrole nad finansijskim resursima u rukama malog broja moćnih međunarodnih aktera, čime se potkopavaju lokalne organizacije i umanjuje njihova sposobnost da postanu finansijski i institucionalno samostalne.

Intervjui su pokazali da lokalne organizacije često imaju poteškoće u ispunjavanju strogih zahteva koje postavljaju međunarodni donatori, kao što su složeni sistemi izveštavanja i usklađivanje sa međunarodnim standardima. Iako su ovi zahtevi usmereni na obezbeđivanje odgovornosti i transparentnosti, oni često predstavljaju nepotrebno opterećenje za lokalne organizacije, koje neretko nemaju dovoljno finansijskih i stručnih kapaciteta za njihovo ispunjavanje. Kao posledica toga, mnoge lokalne organizacije ostaju bez pristupa finansijskim sredstvima koja su im neophodna kako bi u potpunosti iskoristile svoje poznavanje lokalnog konteksta i sprovele efikasne humanitarne intervencije. Pored toga, kvalitativni podaci su

ukazali i na značajne nedostatke u procesu razvoja kapaciteta lokalnih organizacija. Iako pojedine međunarodne nevladine organizacije svojim lokalnim partnerima obezbeđuju obuke i tehničku podršku, ove aktivnosti često nisu dovoljne da odgovore na šire strukturne izazove sa kojima se lokalne organizacije suočavaju. Na primer, programi obuke su najčešće usmereni na razvoj pojedinačnih veština, poput finansijskog upravljanja ili planiranja projekata, dok se osnovna pitanja, poput organizacione otpornosti i dugoročne održivosti često zanemaruju. Bez odgovarajuće podrške u ovim oblastima, lokalne organizacije ostaju u velikoj meri zavisne od međunarodnih partnera, što ograničava njihovu sposobnost da preuzmu vodeću ulogu u sprovođenju humanitarnih intervencija.

5.6.3 Moć i proces donošenje odluka

Kvalitativni podaci takođe ukazuju na složenu dinamiku moći koja utiče na raspodelu humanitarne pomoći. Lokalni akteri često izražavaju nezadovoljstvo zbog svoje marginalizovane uloge u procesima donošenja odluka, dok međunarodne organizacije zadržavaju kontrolu nad ključnim strateškim odlukama. Ovakva neravnoteža u raspodeli moći ne samo da ograničava potencijal lokalnih interesa, već i sprečava uspostavljanje istinske saradnje između međunarodnih i lokalnih organizacija.

Rezultati istraživanja pokazuju da uspešna lokalizacija zahteva suštinsku promenu postojećih odnosa moći, pri čemu lokalnim organizacijama treba omogućiti vodeću ulogu u procesima donošenja odluka. Ovaj nalaz je u skladu sa principima teorije partnerstva i saradnje, koja naglašava značaj ravnopravnih odnosa u kojima svi partneri imaju jednako pravo glasa i dele odgovornost za ostvarene rezultate.

Sagovornici su u intervjuima istakli da modeli saradnje koje danas primenjuju mnoge međunarodne organizacije često ne ostvaruju ove principe u praksi. Umesto izgradnje istinskih partnerstava, takvi modeli neretko produbljuju postojeće neravnoteže u moći, pri čemu međunarodni akteri određuju uslove učešća, dok se lokalnim organizacijama dodeljuje sekundarna uloga. Takav pristup ne samo da umanjuje efikasnost humanitarnih intervencija, već narušava poverenje i saradnju, koji predstavljaju osnov uspešnog partnerstva.

Kvalitativni podaci takođe ukazuju na izazove u uključivanju lokalnih aktera u procese planiranja i sprovođenja programa. U mnogim slučajevima, međunarodne organizacije samostalno osmišljavaju programe i planiraju aktivnosti, očekujući od lokalnih organizacija da ih sprovedu na terenu. Međutim, ovakav pristup „odozgo nadole“ često zanemaruje specifične

potrebe i izazove sa kojima se susreću lokalne zajednice, što rezultira intervencijama koje su manje efikasne i teško održive na duži rok.

Kako bi se prevazišli navedeni problemi, nalazi istraživanja ukazuju na potrebu za uspostavljanjem participativnih procesa donošenja odluka, koji podrazumevaju aktivno uključivanje lokalnih aktera u sve faze iniciranja i planiranja programa. Takav pristup ne samo da povećava relevantnost i efikasnost intervencija, već doprinosi razvoju osećaja vlasništva i odgovornosti među lokalnim učesnicima, što vodi dugoročnoj održivosti.

5.7 Kombinovanje kvantitativnih i kvalitativnih rezultata istraživanja

Kombinovanjem kvantitativnih i kvalitativnih rezultata istraživanja se dobija sveobuhvatnije i nijansiranije razumevanje uticaja lokalizacije na efikasnost humanitarnog delovanja. Statistika jasno ukazuje na pozitivnu korelaciju između planiranja i učinka, potvrđujući ključnu ulogu lokalnog znanja i sposobnosti brzog reagovanja u ostvarivanju uspešnih humanitarnih intervencija. Istovremeno, kvalitativni podaci pružaju dragocene uvide u izazove i složenost procesa lokalizacije, posebno u oblastima finansiranja, izgradnje kapaciteta i raspodele moći.

Posmatrani zajedno, ovi nalazi ukazuju da iako lokalizacija poseduje značajan potencijal za unapređenje efikasnosti humanitarnog delovanja, njena uspešna primena zahteva duboke organizacione promene kako bi se prevazišli identifikovani izazovi. Rešavanje ovih problema zahteva koordinisano delovanje svih relevantnih aktera, uključujući međunarodne organizacije, donatore i lokalne organizacije, kroz preispitivanje postojećih praksi i uspostavljanje participativnih modela saradnje koji omogućavaju održiv način da se pomogne stanovništvu.

Nalazi istraživanja takođe naglašavaju značaj sistemskog pristupa lokalizaciji, u kojem su svi elementi humanitarnog sistema međusobno povezani i funkcionišu kao integrisana celina. Uključivanjem lokalnih organizacija u šire procese humanitarnih aktivnosti, uz istovremeno korišćenje njihovog jedinstvenog poznavanja lokalnog konteksta i rešavanje strukturnih prepreka sa kojima se suočavaju, moguće je izgraditi humanitarni sistem koji je efikasniji, prilagodljiviji potrebama zajednice i dugoročno održiv.

5.8 Sažetak ključnih nalaza istraživanja literature

Slika 21. Ključni nalazi: Lokalizacija u humanitarnoj pomoći

Analiza predstavljena u ovom poglavlju ukazuje na nekoliko ključnih nalaza koji imaju značajne implikacije za teoriju i praksu humanitarnog delovanja:

Lokalizacija je neposredno povezana sa efikasnošću humanitarne pomoći. Kvantitativni i kvalitativni nalazi potvrđuju ovu povezanost i ukazuju na ključnu ulogu lokalnog znanja, sposobnosti brzog reagovanja i razumevanja kulturnog konteksta u ostvarivanju uspešnih humanitarnih intervencija. Uključivanje lokalnih organizacija doprinosi efikasnijem relevantnom pružanju pomoći koja treba da zadovolji potrebe pogođenog stanovništva.

Izazovi u oblasti finansiranja i izgradnje kapaciteta. Uprkos očiglednim prednostima lokalizacije, lokalne organizacije se suočavaju sa ozbiljnim teškoćama u pristupu finansijskim sredstvima i mogućnostima za razvoj institucionalnih kapaciteta, koji su neophodni za potpuno rukovođenje humanitarnim intervencijama. Ovi izazovi proizlaze iz postojećih struktura međunarodne pomoći koje održavaju nejednakosti i ograničavaju autonomiju lokalnih aktera.

Odnosi moći predstavljaju prepreku uspešnoj lokalizaciji. Trajna neravnoteža moći između međunarodnih i lokalnih aktera umanjuje potencijalne koristi lokalizacije. Da bi lokalizacija ostvarila svoj puni potencijal, neophodna je promena u raspodeli moći koja će

lokalnim organizacijama omogućiti centralnu ulogu u donošenju odluka i sprovođenju humanitarnih aktivnosti.

Ovi nalazi predstavljaju čvrstu osnovu za diskusiju u narednom poglavlju, u kojem se detaljnije razmatraju njihove teorijske i praktične implikacije. Posebna pažnja biće posvećena širem značaju lokalizacije za humanitarni sektor, kao i mogućnostima unapređenja postojećih praksi radi povećanja efikasnosti i održivosti humanitarnih intervencija.

6. POGLAVLJE: DISKUSIJA

U ovom poglavlju je predstavljena sveobuhvatna diskusija ključnih istraživačkih nalaza prikazanih u poglavlju o analizi podataka, kritički ih povezujući sa teorijskim okvirom i postojećom literaturom o lokalizaciji u humanitarnom delovanju. Glavni cilj je da se ispita na koji način empirijski nalazi doprinose tekućim teorijskim i praktičnim raspravama o lokalizaciji i njenom potencijalu da transformiše humanitarne sisteme i prakse. U ovom poglavlju će biti analizirani ključni nalazi, uz direktno pozivanje na kvantitativne statističke rezultate i detaljne kvalitativne opise, kako bi se objasnili nalazi istraživanja. Takođe će biti razmotrena potencijalna ograničenja studije i date konkretne preporuke za buduća istraživanja. Na kraju će biti detaljno objašnjene praktične implikacije nalaza za različite aktere, uključujući kreatore javnih politika, međunarodne organizacije i lokalne nevladine organizacije. Ovo istraživanje takođe nastoji da pruži značajan doprinos akademskoj literaturi nudeći istraživačkoj zajednici, rukovodiocima organizacija i kreatorima politika čvrste argumente o uticaju lokalnih karakteristika, kao i povezivanjem teorijskih pristupa radi objašnjenja različitih aspekata procesa lokalizacije.

6.1 Dizajn istraživanja i pregled podataka

Istraživanje je koristilo pristup mešovitih metoda, pri čemu je glavni instrument za prikupljanje podataka bila onlajn anketa za kvantitativnu analizu podataka, podržana nizom detaljnih kvalitativnih podataka prikupljenih putem intervjua i studija slučaja. Anketa je sveobuhvatno ispitivala iskustva i stavove 465 humanitarnih radnika koji rade u šest zemalja: Keniji, Siriji, Avganistanu, Turskoj, Maliju i Jemenu. Ove lokacije su odabrane kako bi se obuhvatila raznolikost humanitarnih konteksta, uključujući sukobe, krhki oporavak i dugotrajno raseljavanje stanovništva, čime je obezbeđen bogat i raznovrstan empirijski materijal. Učesnici su dolazili iz različitih institucionalnih okruženja (lokalne i međunarodne nevladine organizacije, organizacije zasnovane u zajednici i donatorske agencije), kao i sa različitih nivoa pozicija, od rada na lokalnom nivou do rada u sedištima organizacija.

Statistička analiza se zasnivala na standardizovanoj zavisnoj promenljivoj z_q15, koja predstavlja procenu percepcije efikasnosti pomoći od strane lokalnih praktičara. Formirane su kompozitne promenljive ključnih prediktora, koje su psihometrijski proverene: „učinak lokalnih organizacija“ (performance of local organizations) (Kronbahov alfa koeficijent = 0,5781; KMO = 0,65), „poverenje i percepcija lokalnog stanovništva“ (trust and perception by

locals) (KMO = 0,6107), „delegiranje moći i resursa“ (delegation of power and resources) (KMO = 0,5688), „samostalno delovanje“ (independent action) i „donošenje odluka i autonomija“ (decision making & autonomy) (KMO = 0,5000). Model višestruke regresije pokazao je dobro ukupno prilagođavanje podacima i objasnio je 73% ukupne varijanse u percepciji efikasnosti humanitarne pomoći ($R^2 = 0,7292$; prilagođeni $R^2 = 0,7206$). Takođe su zadovoljene ključne dijagnostičke pretpostavke modela linearnosti, prihvatljiv nivo multikolinearnosti (VIF vrednosti u rasponu od 2,60 do 6,55), normalnost reziduala i homoskedastičnost (Brojš-Paganov test: $p = 0,9658$). Ovi rezultati potvrđuju pouzdanost kvantitativnih zaključaka izvedenih u istraživanju.

6.2 Tumačenje ključnih nalaza: kvantitativni i kvalitativni rezultati

Kritički pristup je pružio zanimljive uvide u složene veze između lokalizacije i efikasnosti humanitarne pomoći, koje su se često pokazivale kao paradoksalne.

6.2.1 Značaj lokalnih organizacija za efikasnost humanitarne pomoći

Istraživanje je pokazalo pozitivnu i statistički veoma značajnu povezanost između praksi i kvaliteta rada lokalnih organizacija i percipirane efikasnosti humanitarne pomoći. Uticaj promenljive *Nastup lokalnih organizacija* (Performance_of_local_orgs) posebno je izražen, sa veoma visokim pozitivnim koeficijentom od 3,765 ($p < 0,001$) u regresionom modelu. Ovaj rezultat ukazuje da povećanje performansi lokalnih organizacija za jednu jedinicu dovodi do povećanja percipirane efikasnosti pomoći za 3,765 standardnih devijacija, uz kontrolu ostalih prediktora. Ovaj koeficijent je velike apsolutne vrednosti i statistički značajan, što naglašava učinak lokalnih organizacija ne samo kao značajan, već i kao dominantan faktor u sistemu humanitarne pomoći. Ovaj faktor može obuhvatati ključne organizacione kapacitete, kao što su kvalitetno interno upravljanje, snažni stručni kapaciteti, profesionalno osoblje, efikasno upravljanje resursima i operativna fleksibilnost.

Ovaj nalaz je u skladu sa Okvirom za razvoj kapaciteta, prema kojem ulaganje u stručne i upravljačke kapacitete lokalnih aktera nije samo sredstvo za povećanje efekata pomoći, već predstavlja osnovu na kojoj se ti efekti grade. Takođe potvrđuje da stvarna efikasnost raste onda kada se lokalno delovanje ne samo prepoznaje, već i u potpunosti podržava. Nalaz je usko povezan i sa teorijom sistema, koja naglašava značaj integracije lokalnog znanja, veština i resursa radi stvaranja sveobuhvatnijih i efikasnijih rešenja, što doprinosi smanjenju grešaka u

isporuci pomoći i omogućava razvoj pristupa usmerenog na rešavanje problema. Pored toga, rezultati predstavljaju ozbiljan izazov tradicionalnim hijerarhijskim modelima humanitarne pomoći „odozgo nadole“, jer pružaju neosporne empirijske dokaze da kompetentni i visokoefikasni lokalni akteri mogu da ostvaruju bolje, brže i kontekstualno primerenije rezultate u humanitarnim i razvojnim intervencijama.

Kvalitativni podaci iz studija slučaja dodatno potvrđuju ovaj zaključak, pružajući bogatiji kontekst za razumevanje nalaza. Na primer, u Siriji su lokalne organizacije uspevale da prevaziđu ozbiljne bezbednosne prepreke i obezbede pristup zajednicama do kojih veće i centralizovanije organizacije nisu mogle da dopru. To je bilo omogućeno njihovom dubokom ukorenjenošću u lokalni kontekst, postojećim mrežama kontakata i poznavanjem lokalne kulture (Duclos et al., 2019). Slično tome, u Somaliji su domaće nevladine organizacije pokazale veću brzinu i efikasnost u odgovoru na krizne situacije i u osmišljavanju intervencija, prvenstveno zahvaljujući svojoj blizini zajednicama i boljem razumevanju lokalnih okolnosti, što im je omogućilo lakše prilagođavanje kako su se potrebe menjale (Larson et al., 2022). Primer Ukrajine takođe pokazuje da su lokalne organizacije, zahvaljujući brzom reagovanju i dubokom razumevanju kulturnog konteksta, predvodile isplative i efikasne humanitarne odgovore uprkos velikim poremećajima izazvanim krizom (Frennesson et al., 2022). Ovi kvalitativni nalazi dodatno potvrđuju zaključak da lokalne organizacije, upravo zahvaljujući svom lokalnom karakteru, pružaju efikasnije humanitarne odgovore.

6.2.2 Izazovi spoljne kontrole i neusaglašenih podsticaja

Jedan od najkontradiktornijih, ali istovremeno i najznačajnijih nalaza istraživanja odnosi se na snažno negativan uticaj percipirane (ne)usaglašenosti između finansiranja i lokalnih prioriteta, odnosno na nedostatak lokalnog uticaja na odluke o raspodeli sredstava, što značajno umanjuje efikasnost humanitarne pomoći. Ovaj efekat je najjasnije prikazan kroz promenljivu *Finansiranje/raspodela resursa u odnosu na lokalne prioritet i percepciju* (Funding_vs_perception), koja je imala najsnažniji negativni koeficijent u regresionom modelu =72 -2.619 (p <78= 0.001). Ovaj statistički i suštinski značajan rezultat sugeriše da bi, na primer, povećanje finansiranja za jednu jedinicu ublažilo pad ocene efikasnosti pomoći za 2,619 jedinica. Ovako snažan efekat ukazuje na to da percepcije pravičnosti i jednakosti pri donošenju odluka o dodeli pomoći imaju naročito veliki uticaj na ukupan učinak. Ovaj koeficijent predstavlja nagli pad poverenja i legitimiteta u situacijama kada zajednice ili lokalni

partneri smatraju da nemaju uticaja na odluke o finansiranju, ili da se lokalni dokazi ne uzimaju u obzir prilikom raspodele sredstava.

Ovaj nalaz direktno potvrđuje argumente teorije zavisnosti, koja okrivljuje postojeći međunarodni sistem pomoći za reprodukovanje nejednakosti kroz kontrolu nad resursima od strane međunarodnih institucija i uspostavljanje struktura koje proces istinske lokalizacije čine gotovo nemogućim (Atputharajah & Wanga, 2020). Nalaz ukazuje na osnovni raskorak: resursi postoje, ali ukoliko njihova raspodela i ciljevi nisu zaista usklađeni sa lokalnim potrebama i prioritetima, pomoć ne funkcioniše na dobar način. Ovakvo trajno finansijsko obesnaživanje dovodi do slabijih operativnih performansi zbog dugih projektnih ciklusa, neusklađenih prioriteta i nedovoljnog korišćenja usluga. Ova važna tema jasno se odražava i u detaljnim nalazima različitih studija slučaja. Među lokalnim akterima u Jemenu je postojalo izraženo nezadovoljstvo činjenicom da se, uprkos obavezama preuzetim kroz „Veliki dogovor“ za povećanje direktnog finansiranja, udeo pomoći koji stiže do lokalnih organizacija gotovo nije povećao, dok je najveći deo sredstava i dalje prolazio kroz međunarodne aktere (Elkahlout & Milton, 2023). To dodatno produbljuje njihov osećaj nemoći, jer lokalni napori ne mogu ostvariti širi uticaj bez finansijske nezavisnosti. Slično tome, studija slučaja Ukrajine je pokazala da se lokalne organizacije suočavaju sa ozbiljnim finansijskim ograničenjima zbog restriktivnog međunarodnog finansiranja i nedovoljne spremnosti sistema, budući da sredstva i dalje pretežno odlaze etabliranim međunarodnim nevladinim organizacijama. U Somaliji i Nepalu nalazi su često ukazivali na to da lokalni akteri raspolažu nedovoljnim i nefleksibilnim finansijskim sredstvima, dok su istovremeno opterećeni strogim zahtevima međunarodnih donatora, što ograničava njihove kapacitete za dugoročno delovanje, inovacije i prilagođavanje aktivnosti u veoma promenljivim kriznim okolnostima (Larson et al., 2022). Ovi kvalitativni dokazi pružaju dodatnu podršku teorijama participativnog razvoja, naglašavajući značaj ne samo stvarnih ishoda, već i percepcije uključenosti u procese

Istraživanje takođe sugeriše da veći stepen delegiranja odgovornosti, na način na koji se trenutno sprovodi, može čak neznatno smanjiti efikasnost humanitarne pomoći. Ovaj važan rezultat potvrđuje i promenljiva *Delegiranje odgovornosti lokalnim organizacijama* (Delegation_to_local_orgs), koja ima negativan koeficijent od -0,285 ($p = 0,043$). Ovakav nalaz ukazuje na ključnu razliku između pukog prenosa zadataka i stvarnog osnaživanja lokalnih aktera. Studije slučaja pružaju snažnu kvalitativnu podršku ovom zaključku. U Ukrajini su, na primer, lokalni akteri, uprkos formalnim obavezama vezanim za lokalizaciju, često bili ograničeni u pogledu pristupa finansiranju i uticaja na strateško upravljanje, što se

uglavnom svodilo na izvršavanje odluka donetih na daljinu, bez mogućnosti stvarnog učešća u njihovom oblikovanju (Rabinovych et al., 2023). Slično tome, u Somaliji su lokalne nevladine organizacije, iako veoma bliske pogođenom stanovništvu, bile opterećene birokratskim procedurama i projektnim modelima finansiranja koji su im ostavljali veoma malo prostora za prilagođavanje programa promenljivim potrebama na terenu (Larson et al., 2022). Takva „slaba lokalizacija“, u kojoj se od lokalnih implementatora očekuje da preuzmu odgovornost bez odgovarajućih ovlašćenja, resursa ili smislenog učešća u razvoju programa, stvara značajan nesklad između odgovornosti i kapaciteta. To je u skladu sa kritikama da se lokalni akteri često instrumentalizuju kao podizvođači (Bond, 2021), čime se suština lokalizacije dovodi u pitanje. Ukoliko se nacionalni partneri postavljaju u poziciju da neuspeh postane verovatan ishod navodnog partnerstva, takav pristup može postati kontraproduktivan u odnosu na osnovne ciljeve lokalizacije. Ova dinamika ilustruje trajnu asimetriju moći, pri kojoj međunarodne organizacije često zadržavaju monopol nad ključnim odlukama, ograničavajući mogućnosti za istinsku saradnju i sprečavajući ostvarenje potencijala lokalizacije, što je u suprotnosti sa principima teorije partnerstva i saradnje.

6.2.3 Složenost poverenja i operativne autonomije

Analiza je pokazala postojanje negativne povezanosti između većeg nivoa poverenja lokalne zajednice i pozitivne percepcije organizacija koje sprovode humanitarnu pomoć i neefikasnosti pružene pomoći. Promenljiva *Poverenje i percepcija lokalnog stanovništva* (Trust_and_perception_by_locals) ima negativan koeficijent od -0,793 ($p < 0,001$). Ovaj, na prvi pogled, paradoksalan nalaz ukazuje na potrebu za detaljnijim tumačenjem koje prevazilazi očiglednu pretpostavku. Iako literatura iz oblasti razvoja uglavnom naglašava značaj poverenja zajednice, kvalitativni nalazi iz studija slučaja pokazuju da u pojedinim kontekstima poverenje zajednice može više proizlaziti iz dugotrajnih društvenih veza, istorijskih odnosa ili neformalnih mreža patronatskih odnosa nego iz stvarnih performansi i odgovornosti organizacija. Na primer, u Jemenu su lokalni akteri, za koje se smatra da značajno doprinose humanitarnim intervencijama, izrazili duboko nezadovoljstvo zbog isključivanja iz procesa strateškog odlučivanja uprkos tome što imaju ključnu ulogu u humanitarnom odgovoru (ICVA, 2023). Ovakva situacija ukazuje da percepcija „poverenja“ ponekad može prikrivati postojeće neravnoteže u raspodeli moći ili nedostatak stvarnog nadzora nad radom organizacija. Ovi nalazi mogu ukazivati na postojanje svojevrsnog „jaza između percepcije i performansi“, u kojem stavovi zajednice ili dobra reputacija organizacije imaju veći uticaj na procenu njene

pouzdanosti i posledično slabljenje kritičkog ispitivanja operativne efikasnosti nego stvarni operativni rezultati. Ovakav složen odnos dodatno naglašava potrebu za razvijanjem preciznijih okvira za merenje uspešnosti u procesima lokalizacije, pri čemu emocionalno poverenje treba jasno razlikovati od legitimiteta zasnovanog na dokazivim rezultatima i objektivnim pokazateljima učinka.

Pored toga, istraživanje je pokazalo da veći stepen autonomije dodeljen organizacijama koje uživaju pozitivnu reputaciju ne dovodi do povećanja efikasnosti humanitarne pomoći. Ovaj nalaz potvrđuje promenljiva *Donošenje odluka i autonomija* (Autonomy_vs_great_perception), čiji negativan koeficijent iznosi -0,226 (p = 0,032). Rezultat otvara kritička pitanja o međusobnom odnosu autonomije, reputacije i stvarnih organizacionih performansi u humanitarnom delovanju. Ovaj nalaz takođe ukazuje na mogućnost postojanja tzv. „halo efekta“, pri kojem javne organizacije, naročito one sa besprekornom reputacijom, dobijaju veći stepen autonomije i manji nivo nadzora nego što je opravdano ili optimalno. Takva situacija može dovesti do operativne neefikasnosti ili neusaglašenosti između sprovedenih aktivnosti i postavljenih ciljeva, naročito ukoliko ne postoje odgovarajući mehanizmi kontrole. Iako studije slučaja nisu zabeležile konkretne primere u kojima je direktno autonomija zasnovana isključivo na reputaciji dovela do negativnih posledica, one dosledno ukazuju na postojanje neravnoteže u raspodeli moći i na potrebu za snažnijim mehanizmima odgovornosti u procesu lokalizacije. Na primer, USAID Localization Progress Report (Opitz-Stapleton et al., 2021) naglašava značaj strogog nadzora i evaluacije prilikom jačanja kapaciteta lokalnih organizacija. Ovakav pristup potvrđuje da dodeljivanje veće autonomije, čak i kada je motivisano dobrim namerama, mora biti praćeno odgovarajućim sistemima nadzora, kontinuiranim praćenjem rezultata i razvojem kapaciteta za donošenje kvalitetnih odluka, kako bi se sprečile neželjene posledice. Stoga rezultati istraživanja ukazuju da autonomija treba da bude uravnotežena kontinuiranim praćenjem performansi i uključivanjem mišljenja relevantnih zainteresovanih strana, umesto oslanjanja na pretpostavku da je izgrađena reputacija dovoljan pokazatelj efikasnosti organizacije.

6.3 Objedinjeno tumačenje kvantitativnih i kvalitativnih nalaza

Triangulacijom kvantitativnih i kvalitativnih dokaza dobija se sveobuhvatni i višedimenzionalni opis uticaja lokalizacije na humanitarno delovanje, koju karakterišu kako jasno izraženi pozitivni, tako i određeni paradoksalni negativni efekti. Kvantitativna analiza je pokazala veoma snažnu pozitivnu povezanost između performansi lokalnih organizacija i

ukupne efikasnosti humanitarne pomoći (koeficijent 3,765; $p < 0,001$). Ovaj empirijski nalaz dodatno potvrđuju kvalitativni podaci, koji ističu značaj lokalnog znanja, razumevanja kulturnog konteksta, fleksibilnosti i sposobnosti lokalnih aktera da brzo pruže odgovore prilagođene konkretnim potrebama zajednice, što je posebno potvrđeno kroz studije slučaja u Siriji, Somaliji i Ukrajini. Zajedno posmatrani, ovi nalazi nedvosmisleno potvrđuju izuzetni značaj i benefit lokalnih kapaciteta za unapređenje efikasnosti humanitarnog odgovora.

Istovremeno, kvantitativni i kvalitativni podaci jasno i dosledno ukazuju na postojanje strukturnih prepreka koje ograničavaju punu primenu principa lokalizacije. Snažna negativna kvantitativna povezanost između percepcije neusaglašenosti raspodele finansijskih sredstava sa lokalnim prioritetima (koeficijent −2,619; $p < 0,001$) potvrđena je i kroz kvalitativne nalaze iz Jemena, Ukrajine, Somalije i Nepala. U ovim slučajevima lokalne organizacije ukazivale su na izazove sa kojima se susreću u vezi sa pristupom direktnom i fleksibilnom finansiranju, kao i na prekomerno administrativno opterećenje izazvano zahtevnim međunarodnim procedurama izveštavanja. Slično tome, relativno mali, ali statistički značajan negativan efekat postojećih praksi delegiranja odgovornosti (koeficijent −0,285; $p = 0,043$), kao i paradoksalni rezultati koji se odnose na poverenje i autonomiju (koeficijenti −0,793 i −0,226; oba $p < 0,05$), mogu se objasniti kvalitativnim nalazima koji ukazuju na postojanje dugotrajnih neravnoteža u raspodeli moći, praksu angažovanja lokalnih aktera prvenstveno kao podizvođača, kao i očiglednu nespremnost međunarodnih organizacija da prenesu kontrolu nad strateškim procesima donošenja odluka na lokalne partnere. Postojeći institucionalni okvir i ustaljeni mehanizmi finansiranja međunarodne humanitarne pomoći u velikoj meri oblikuju strukturu i funkcionisanje sistema upravljanja humanitarnim delovanjem. Kombinovani istraživački pristup primenjen u ovom radu jasno potvrđuje potencijal lokalizacije, ali istovremeno ukazuje da njeno puno ostvarenje može biti ograničeno duboko ukorenjenim strukturnim preprekama i postojećim odnosima moći koji karakterišu savremeni globalni humanitarni sistem.

6.4 Sažetak ključnih rezultata

Novija literatura (2023–2025) dosledno ukazuje da, iako je lokalizacija zauzela značajno mesto u međunarodnim politikama i strategijama, njenu efikasnu primenu u praksi i dalje ograničavaju postojeće strukture finansiranja, neravnomerna raspodela moći i ograničena autonomija u donošenju odluka.

Lokalizacija je pozitivno povezana sa efikasnošću humanitarne pomoći. Dubinski intervjui su naglasili ključni značaj brzog reagovanja, kulturne osetljivosti i poznavanja lokalnog konteksta kao faktora koji dosledno doprinose uspešnosti humanitarnih intervencija. Ovi nalazi potvrđeni su i analizom studija slučaja iz Sirije, Somalije i Ukrajine, kao i kvantitativnim rezultatima koji pokazuju snažnu pozitivnu povezanost između performansi lokalnih organizacija i efikasnosti humanitarne pomoći (koeficijent 3,765; $p < 0,001$).

Prepreke u oblasti finansiranja i izgradnje kapaciteta predstavljaju najveće izazove. Kvantitativni rezultati pokazuju da neusaglašenost između raspodele finansijskih sredstava i lokalnih prioriteta ima veoma snažan negativan uticaj na efikasnost humanitarne pomoći (koeficijent −2,619; $p < 0,001$ za varijablu *Funding vs Perception*). Ovaj nalaz potvrđen je i kvalitativnim dokazima iz Jemena, Ukrajine, Somalije i Nepala, koji ukazuju na ograničen pristup direktnom i fleksibilnom finansiranju, kao i na nedovoljno razvijene kapacitete lokalnih organizacija. Ovi rezultati pružaju snažnu empirijsku podršku teoriji zavisnosti.

Odnosi moći merljivo ograničavaju uspešnu lokalizaciju. Rezultati pokazuju da delegiranje odgovornosti u sadašnjem obliku zapravo smanjuje efikasnost humanitarne pomoći (koeficijent −0,285; $p = 0,043$), dok povećana autonomija organizacija koje uživaju visok nivo poverenja takođe dovodi do niže efikasnosti (koeficijent −0,226; $p = 0,032$). Kvalitativni nalazi dodatno objašnjavaju ove rezultate budući da pokazuju da lokalni akteri često ostaju isključeni iz procesa donošenja odluka, dok postojeći modeli saradnje učvršćuju neravnomernu raspodelu moći između međunarodnih i lokalnih organizacija. Takvi odnosi su u suprotnosti sa principima teorije partnerstva i saradnje.

6.5 Ograničenja istraživanja

Iako ovo istraživanje daje značajan doprinos razumevanju načina na koji se lokalizacija odvija u humanitarnom delovanju, nalazi istraživanja imaju određena ograničenja koja je potrebno eksplicitno priznati. Prvo, u geografskom smislu, studija je uglavnom bila ograničena na Keniju, Siriju, Avganistan, Tursku, Mali i Jemen. Iako odabrani članci obuhvataju širok spektar konteksta koji se suočavaju sa krizama i tranzicijom, čime pružaju uvid u različita značenja i uticaje lokalizacije, oni neizbežno ograničavaju mogućnost direktne generalizacije nalaza na druga humanitarna okruženja širom sveta. Drugo, korišćenje podataka zasnovanih na samoproceni, dobijenih putem anketa i izjava ključnih informanata, iako pruža značajna iskustvena saznanja, uvodi potencijalne pristrasnosti, poput pristrasnosti društvene poželjnosti.

Naime, postoji mogućnost da su ispitanici davali odgovore za koje su smatrali da su očekivani ili prihvatljivi, umesto da pruže potpuno objektivan prikaz svojih iskustava. Konačno, lokalizacija je sama po sebi složen koncept, što predstavlja dodatno ograničenje predloženog pristupa. Ona obuhvata višeslojne političke, ekonomske, društvene i kulturne aspekte. Pitanja kao što su politička podrška, sistemi lokalne uprave i duboko ukorenjene društvene norme, iako su u literaturi prepoznata kao ključne komponente ovog sistema, u izvesnoj meri su zanemarena u ovoj studiji kako bi se fokus usmerio na ključne operativne i perceptivne faktore, posebno upravljanje finansijama, donošenje odluka i organizacioni učinak.6.6 Preporuke za buduća istraživanja

Iako ovo istraživanje predstavlja značajan doprinos razumevanju lokalizacije u humanitarnom delovanju, identifikovano je više oblasti koje zaslužuju dodatno istraživanje kako bi se produbilo razumevanje ovog koncepta i unapredila njegova primena u praksi humanitarne pomoći.

6.6.1 Longitudinalna istraživanja u različitim geografskim kontekstima

Buduća istraživanja bi se mogla usmeriti na dugoročne komparativne studije koje bi obuhvatile različite geografske regione, uključujući područja izvan Globalnog juga, poput Latinske Amerike, Jugoistočne Azije i drugih delova sveta. Takva istraživanja bi omogućila praćenje razvoja procesa lokalizacije tokom vremena, kao i procenu njenog uticaja na efikasnost humanitarnog delovanja u različitim političkim, društvenim i ekonomskim kontekstima. Longitudinalne analize bi pružile dublje razumevanje održivosti lokalnih intervencija i omogućile identifikovanje faktora koji doprinose njihovom dugoročnom uspehu ili neuspehu, čime bi se unapredilo razumevanje uslova pod kojima lokalizacija ostvaruje svoje pune potencijale.

Dalja istraživanja političke ekonomije i upravljanja: Radi potpunijeg razumevanja pitanja centralizovanog odlučivanja i koncentracije moći, buduća istraživanja bi trebalo da detaljnije ispitaju političku ekonomiju lokalizacije. To podrazumeva, na primer, analizu načina na koji različite politike donatora, institucionalni podsticaji i birokratski aranžmani unutar međunarodnih organizacija i nacionalnih vlada stvaraju mogućnosti ili predstavljaju prepreke za stvarni prenos moći na lokalne aktere. U tom kontekstu, kvalitativne istraživačke metode, poput institucionalne etnografije ili kritičke analize diskursa, mogu biti posebno korisne za

razumevanje složenih odnosa moći i načina na koji istorijski obrasci dominacije i dalje oblikuju i ograničavaju proces lokalizacije, uprkos formalnim opredeljenjima za njeno unapređenje.

6.6.2 Inovativni modeli finansiranja i finansijska odgovornost

Relativno izražen negativan efekat neusaglašenosti finansiranja sa lokalnim prioritetima na percipiranu efikasnost (koeficijent = -2,619; $p < 0,001$) ukazuje na potrebu za hitnim ispitivanjem novih i pravednijih modela finansiranja. Buduća istraživanja bi se mogla fokusirati na dosadašnja iskustva sa direktnim transferima sredstava lokalnim partnerima, mehanizmima udruživanja sredstava kroz lokalne konzorcijume, modelima lokalne filantropije, kao i na potencijal primene blokčejn tehnologije ili sličnih digitalnih rešenja u cilju unapređenja transparentnosti i odgovornosti finansijskih tokova ka lokalnim akterima. Ovakva istraživanja mogla bi da identifikuju praktična i skalabilna rešenja za dugotrajne finansijske izazove u procesu lokalizacije.

6.6.3 Lokalizacija podržana tehnologijom

Uticaj novih tehnologija na unapređenje lokalizacije, naročito u oblasti prikupljanja podataka, komunikacije i izgradnje kapaciteta, zaslužuje posebno i detaljno istraživanje. Jedna od istraživačkih oblasti se može odnositi na to kako digitalni alati i platforme doprinose unapređenju međuagencijske koordinacije, efikasnijem upravljanju znanjem, kao i boljem usklađivanju aktivnosti između međunarodnih aktera i lokalnih organizacija na terenu. Takođe, važno je ispitati na koji način se tehnološki alati koriste za efikasno i ravnopravno jačanje stručnih i organizacionih kapaciteta lokalnih aktera. Ovo može uključivati istraživanja primene mobilnih alata za prikupljanje podataka, virtuelnih platformi za obuke, kao i sistema zasnovanih na veštačkoj inteligenciji za procenu potreba koje osmišljavaju i sprovode regionalni akteri.

6.6.4 Preduslovi i mehanizmi koji objašnjavaju političko delovanje lokalno pouzdanih aktera u nestabilnim kontekstima

Poverenje – kao i pouzdanost – predstavljaju složenije fenomene od same percepcije i zahtevaju preciznije merenje. S obzirom na paradoksalan negativan odnos između poverenja i efikasnosti pomoći (koeficijent -0,793; $p < 0,001$), buduća istraživanja bi trebalo da koriste sofisticiranije instrumente za razumevanje ovog koncepta. To može uključivati razlikovanje

različitih tipova poverenja (npr. afektivno naspram izvršnog, ili horizontalno naspram vertikalnog poverenja), kao i analizu odnosa između percepcije legitimiteta u zajednici i stvarnih ishoda humanitarne pomoći. Novi mešoviti istraživački pristupi, koji kombinuju kvantitativnu analizu sentimenta sa kvalitativnim ispitivanjem mehanizama odgovornosti i odnosa moći, omogućili bi dublje i preciznije razumevanje ovih kompleksnih relacija.

6.6.5 Specifične studije slučaja „slabe lokalizacije“

Dodatna dubinska studija slučaja na mikro nivou je potrebna kako bi se bolje razumele situacije u kojima „delegiranje bez osnaživanja“ (tzv. slaba lokalizacija, što je u skladu sa negativnim koeficijentom delegiranja od -0,285; p = 0,043) dovodi do smanjene efikasnosti. Takva istraživanja bi mogla da identifikuju konkretne situacije u kojima se lokalni akteri osećaju instrumentalizovano, imaju nedovoljnu autonomiju ili su preopterećeni administrativnim i birokratskim zahtevima. Detaljnim razotkrivanjem ovih tenzija i njihovog uticaja na implementaciju programa, ovakve studije bi mogle doprineti razvoju istinski osnažujućih modela partnerstva u humanitarnom sektoru.

6.7 Preporuke za primenu u praksi

U svetlu dobijenih nalaza i njihove interpretacije, moguće je formulisati niz praktičnih i na akciju usmerenih preporuka koje su namenjene različitim akterima uključenim u humanitarni odgovor, sa ciljem unapređenja efikasnije i održivije lokalizacije. Ove preporuke predstavljaju ključne praktične implikacije ovog istraživanja za reformu humanitarnog delovanja.

6.7.1 Za međunarodne nevladine organizacije i agencije Ujedinjenih nacija

Prelazak sa delegiranja na osnaživanje: Potrebno je preći sa pristupa koji se zasniva na prostom delegiranju zadataka ka stvarnom osnaživanju lokalnih aktera. To u suštini podrazumeva redefinisanje postojećih modela partnerstva kako bi se obezbedilo istinsko zajedničko kreiranje programa, zajedničko donošenje odluka i fleksibilni operativni aranžmani. Kvalitativni nalazi iz Ukrajine i Somalije posebno ukazuju na izraženo nezadovoljstvo lokalnih aktera situacijama u kojima su im dodeljene implementacione odgovornosti bez adekvatnog prenosa resursa, autoriteta i strateškog uticaja, što je u skladu sa statistički značajnim negativnim efektom delegiranja (koeficijent -0,285; p = 0,043). Međunarodne organizacije

treba da posmatraju lokalne partnere kao ko-kreatore humanitarnog odgovora, a ne isključivo kao podizvođače.

Ulaganje u razvoj relacijskih kapaciteta (podrška „dubokim“ kapacitetima): Aktivnosti jačanja kapaciteta treba usmeriti ka kritičkom, održivom i potražnjom vođenom razvoju institucionalnih kapaciteta koji doprinose sistemskom jačanju organizacija, a ne samo brzim i kratkoročnim tehničkim intervencijama. Ovo uključuje razvoj liderskih sposobnosti, upravljačkih struktura, snažnog finansijskog menadžmenta i kapaciteta za zastupanje lokalnih organizacija. To je od strateške važnosti za dugoročnu održivost, a s obzirom na pozitivnu povezanost između performansi lokalnih organizacija i efikasnosti humanitarne pomoći (koeficijent 3,765; $p < 0,001$), ulaganje u ljudski kapital na lokalnom nivou deluje kao neophodan uslov za postizanje efikasnosti. Ovo ukazuje na potrebu prelaska sa jednokratnih obuka na modele kontinuiranog mentorstva i vršnjačkog učenja.

Podsticanje kulturne i kontekstualne skromnosti: Potrebno je aktivno prepoznavanje, promovisanje, uvažavanje i integrisanje lokalnog znanja i dubokog razumevanja kulturnog konteksta u sve faze planiranja, implementacije i evaluacije programa. Studije slučaja iz Sirije i Nepala pokazuju da intervencije koje su prilagođene lokalnom kontekstu ostvaruju znatno veću prihvaćenost, relevantnost i preciznost u ciljanju potreba u poređenju sa standardizovanim pristupima. Ovo zahteva da međunarodno osoblje razvije pristup kontinuiranog učenja i istinskog partnerstva, umesto uloge koja se zasniva na jednostranom prenošenju znanja lokalnim akterima.

6.7.2 Za donatore

Povećanje direktnog, fleksibilnog i višegodišnjeg finansiranja: Donatori bi trebalo značajno da povećaju udeo humanitarne pomoći koji se usmerava direktno ka lokalnim i nacionalnim organizacijama, koje je stvarno fleksibilno i višegodišnje. Ponovljeni kvalitativni nalazi koji ukazuju na trajne i značajne nedostatke u Jemenu, Ukrajini i Somaliji, zajedno sa snažnom negativnom kvantitativnom korelacijom između percepcije finansiranja i efikasnosti pomoći (koeficijent -2,619; $p < 0,001$), predstavljaju jednu od najvažnijih i najhitnijih preporuka. Nefleksibilno „osnovno“ finansiranje bez namenskih ograničenja treba da bude prioritet, jer omogućava lokalnim nevladinim organizacijama da strateški planiraju, ulažu u institucionalni razvoj i reaguju na promenljive potrebe na terenu bez prekomernih administrativnih opterećenja.

Pojednostavljivanje postupaka provere (due diligence) i izveštavanja: Neophodno je pojednostaviti složene birokratske procedure i zahteve za izveštavanje koji se postavljaju lokalnim partnerima. Napredne prakse opisane u izveštaju USAID-a o pojednostavljivanju procesa nabavke i grantova predstavljaju dobar primer u ovom pogledu. Donatori treba proaktivno da sarađuju sa lokalnim partnerima u zajedničkom dizajniranju efektnih, proporcionalnih i kontekstualno prilagođenih sistema odgovornosti, koji ne opterećuju nesrazmerno manje organizacije civilnog društva niti im oduzimaju resurse potrebne za direktno delovanje.

Korišćenje rizika kao instrumenta unapređenja: Donatori treba u značajnoj meri da redefinišu način na koji razumeju i upravljaju rizikom. Potrebno je priznati da lokalizacija uvek uključuje određeni nivo rizika, ali da se kroz njegovo deljenje i zajedničko upravljanje zapravo povećava ukupna otpornost i dugoročni uticaj intervencija. Prelazak sa pristupa prenosa rizika na model istinskog zajedničkog preuzimanja i upravljanja rizikom između međunarodnih i lokalnih aktera neophodan je kako bi se izgradio odnos poverenja i zajedničke odgovornosti u ostvarivanju humanitarnih ciljeva.

6.7.3 Za lokalne nevladine organizacije

Jačanje institucionalnih kapaciteta: Važno je da lokalne nevladine organizacije unapređuju interne sisteme upravljanja, snažno finansijsko upravljanje, transparentne mehanizme odgovornosti i razvoj ljudskih resursa. Ovo je značajno ne samo u kontekstu usklađivanja sa globalnim standardima i lakšeg pristupa direktnom finansiranju za nevladine organizacije, već i za očuvanje njihovog lokalnog legitimiteta i kredibiliteta, što je u skladu sa kvantitativnim nalazom ovog istraživanja da su performanse lokalnih organizacija ključna determinanta efikasnosti humanitarne pomoći.

Zalaganje za pravedna partnerstva: Nacionalne nevladine organizacije treba aktivno da se zalažu na međunarodnom nivou za partnerske odnose zasnovane na uzajamnom poštovanju i ravnopravnosti, uključujući zajedničko donošenje odluka i uslove koji podstiču odgovorno delovanje. Ključni značaj njihovog lokalnog znanja i dugoročnih odnosa poverenja sa pripadnicima zajednica treba prepoznati kao suštinsku vrednost u ovakvim partnerstvima, uz suočavanje sa postojećim neravnotežama moći koje su potvrđene i kvantitativnim i kvalitativnim nalazima.

Diverzifikacija izvora finansiranja: Lokalnim organizacijama se preporučuje da razvijaju strategije diverzifikacije finansiranja kako bi povećale finansijsku nezavisnost i dugoročnu održivost, uključujući smanjenje oslanjanja isključivo na tradicionalne međunarodne donatore. To može obuhvatiti lokalnu filantropiju, prikupljanje sredstava u zajednici i razvoj društveno odgovornih i održivih socijalnih preduzeća, što može doprineti ublažavanju negativnih društvenih i političkih nejednakosti kao i neravnoteža moći koje proizilaze iz prekomerne, često nametnute, zavisnosti od eksternog finansiranja.

6.7.4 Za kreatore politika

Uspostavljanje podsticajnog političkog okruženja: Donosioci odluka na nacionalnom nivou treba da imaju aktivnu ulogu u kreiranju i sprovođenju politika i pravnih okvira koji jasno podržavaju i omogućavaju proces lokalizacije. To podrazumeva uspostavljanje mehanizama direktnog finansiranja lokalnih organizacija, kao i formalno priznanje njihove ključne i nezamenljive uloge u okviru nacionalnog humanitarnog odgovora.

Ulaganje u nacionalne mehanizme koordinacije: Od suštinske je važnosti ulagati u nacionalne i subnacionalne mehanizme koordinacije koji uključuju lokalne aktere tokom celokupnog ciklusa planiranja humanitarnog odgovora, kako bi se obezbedilo da njihovi glasovi budu adekvatno zastupljeni, njihove prednosti iskorišćene i njihov doprinos sistematski integrisan. Ovakvi međuinstitucionalni koordinacioni mehanizmi predstavljaju praktičan primer kako se može uspostaviti strukturisan i operativan okvir za humanitarne odgovore, koji omogućava integraciju lokalnog odgovora u nacionalne strategije.

6.7.4.1 Oblikovanje globalnih trendova u oblasti pripravnosti

Framing Global Preparedness Trends

Aktuelni globalni trendovi ukazuju na to da će strategije pripravnosti u budućnosti biti sve više decentralizovane. Većina ovih pristupa polazi od pretpostavke da svaka država i svaki akter samostalno određuju način na koji će razvijati sopstvene kapacitete za pripravnost, umesto da se oslanjaju na neki potpuno koordinisan i centralizovan okvir. Iako ovakav pristup može doprineti većoj fleksibilnosti i boljoj prilagođenosti lokalnom kontekstu, on istovremeno nosi rizik od fragmentacije, nedoslednosti i nejednakih kapaciteta među različitim akterima.

Za kreatore humanitarnih politika ovaj trend predstavlja važnu paralelu. Napori usmereni ka lokalizaciji, slično procesima decentralizacije u oblasti pripravnosti, mogu dovesti do neujednačene primene ukoliko ne postoje jasno definisani okviri za koordinaciju i donošenje odluka. Stoga je neophodno da kreatori politika uspostave strukturisane smernice za sprovođenje procesa decentralizacije, odnosno lokalizacije, kako bi se očuvala efikasna kolektivna akcija kroz zajedničke standarde i usklađene sisteme podrške.

6.8 Zaključak

Ovo istraživanje pružilo detaljnu analizu rezultata istraživanja, ukazujući ne samo na složenu i povremeno paradoksalnu prirodu lokalizacije u humanitarnom delovanju, već i na značaj lokalnih kapaciteta, resursa i delovanja na kojima se ovaj koncept zasniva. Rezultati istraživanja pružaju jasne empirijske dokaze o snažnoj pozitivnoj povezanosti između operativnih performansi lokalnih organizacija i ukupne efikasnosti humanitarne pomoći, što potvrđuje statistički značajan koeficijent od 3,765 ($p < 0,001$) za promenljivu „Nastup lokalnih organizacija“. Ovaj nalaz je dodatno potvrđen kvalitativnim rezultatima studija slučaja, koji naglašavaju ključni značaj lokalnog znanja i fleksibilnosti. Ovi rezultati predstavljaju snažan argument u prilog jačanju lokalno vođenog humanitarnog delovanja.

Istovremeno, istraživanje ukazuje na postojanje sistemskih prepreka koje su povezane s modelima ograničenog finansiranja, što je empirijski potvrđeno statistički značajnim negativnim regresionim koeficijentom za neusklađenost između finansiranja i percepcije (−2,619, $p < 0,001$). Kvantitativni nalazi dodatno su potkrepljeni kvalitativnim iskazima koji oslikavaju iskustva finansijske marginalizacije. Nedovoljno razvijeni programi izgradnje kapaciteta, prisustvo duboko ukorenjenih neravnoteža u raspodeli moći (kvantifikovanih negativnim regresionim koeficijentom za varijablu „Delegiranje odgovornosti lokalnim organizacijama“ (−0,285, $p = 0,043$) i kvalitativno potvrđenih nalazima o „slaboj lokalizaciji“), kao i postojeći, često površni mehanizmi delegiranja, predstavljaju značajne prepreke. Poverenje i autonomija, koji paradoksalno pokazuju statistički značajnu negativnu povezanost (−0,793, odnosno −0,226; $p < 0,05$ za obe varijable), kvalitativnim nalazima dobijaju znatno nijansiranije tumačenje. Naime, oni pre ukazuju na postojanje jaza između percepcije i stvarnih performansi nego na pitanje operativne efikasnosti.

Složene studije slučaja iz Jemena, Ukrajine, Somalije, Sirije, Južnog Sudana i Nepala dosledno ukazuju na iste izazove, potvrđujući postojanje značajnog jaza između deklarativnih

opredeljenja za lokalizaciju i složene, često ograničene primene ovog koncepta u praksi na nacionalnom nivou. Autentična i suštinska lokalizacija se ne može ostvariti marginalnim promenama. Ona zahteva duboku posvećenost svih aktera transformaciji i uspostavljanju pravednije raspodele moći, obezbeđivanju adekvatnih resursa i osnaživanju procesa donošenja odluka, kako bi se obezbedilo istinsko lokalno vlasništvo nad humanitarnim intervencijama. Direktno, fleksibilno i višegodišnje finansiranje lokalnih organizacija, kontinuirano ulaganje u razvoj kapaciteta prilagođenih lokalnom kontekstu, uspostavljanje istinski ravnopravnih partnerstava i donošenje odluka pod vođstvom lokalnih aktera predstavljaju ključne preduslove za izgradnju humanitarnog sistema koji će biti efikasniji, bolje prilagođen lokalnim potrebama i dugoročno održiv. Ovo istraživanje daje značajan doprinos raspravi o lokalizaciji pružajući čvrste empirijske dokaze i praktične preporuke koje potvrđuju potrebu za reformom humanitarne arhitekture, kako bi se zajednicama omogućilo da samostalno upravljaju procesima oporavka, jačaju sopstvenu otpornost i oblikuju održivu budućnost nakon kriza. Iako je lokalizacija inherentno složen proces, ona predstavlja nudi realnu mogućnost za ostvarivanje adekvatnijeg i održivijeg humanitarnog odgovora, istovremeno ukazujući na pravce budućih istraživanja i delovanja na ovom složenom i izazovnom putu.

Reforma humanitarnog sistema (Humanitarian Reset) iz 2025. godine, zajedno sa pratećom fiskalnom krizom, kao i nalazi ovog istraživanja, jasno pokazuju da uspešna lokalizacija zahteva napuštanje tradicionalnih („odozgo nadole“) modela upravljanja humanitarnom pomoći. Umesto toga, neophodno je uspostaviti decentralizovanu i dekolonizovanu humanitarnu arhitekturu u kojoj će lokalna stručnost i liderstvo predstavljati osnovni pokretač globalne otpornosti.

7. POGLAVLJE: ZAKLJUČAK

Nalazi ovog istraživanja ne predstavljaju jednostavnu potvrdu niti odbacivanje koncepta lokalizacije humanitarne pomoći, već ukazuju na složen splet ekonomskih i institucionalnih procesa koji oblikuju svakodnevno planiranje i sprovođenje međunarodne razvojne i humanitarne pomoći. S jedne strane, lokalizacija u svom idealnom obliku nudi brojne prednosti koje podrazumevaju veću efikasnost, brži odgovor na potrebe i veću legitimnost intervencija. S druge strane, postojeći humanitarni sistem pokazuje strukturnu neusklađenost sa međunarodnim očekivanjima i interesima, zbog čega ostvareni ishodi često odstupaju od planiranih ciljeva. Upravo ta neusklađenost između namere i stvarnosti otvara ključna pitanja o načinima pravednije preraspodele moći i obezbeđivanja resursa neophodnih za dugoročno održavanje procesa lokalizacije.

Rezultati istraživanja pokazuju da lokalizacija trenutno funkcioniše kao svojevrsna ograničena ravnoteža unutar sistema međunarodne razvojne i humanitarne pomoći, pri čemu tek treba da prođe kroz potpunu transformaciju. Savremena naučna literatura potvrđuje da lokalizacija zauzima sve značajnije mesto u humanitarnim politikama i praksama, ali nalazi ovog istraživanja istovremeno ukazuju da brojne strukturne prepreke još nisu prevaziđene, što ograničava ostvarivanje punih efekata ovog pristupa.

Snažna povezanost između uspešnosti lokalnih organizacija i efekata lokalizacije potvrđuje da je blizina od presudnog značaja, ne samo u operativnom smislu, već i u geografskom, istorijskom i kulturnom kontekstu. Kvalitativni nalazi prikupljeni u Siriji, Somaliji i Ukrajini dodatno potvrđuju da prednosti lokalnih aktera proizlaze iz njihove sposobnosti brzog reagovanja, neposredne prisutnosti na terenu, poznavanja lokalnog konteksta i kulturne kompetentnosti.

Ovo istraživanje zaključuje da, uprkos značajnom mestu koje je lokalizacija zauzela u međunarodnim politikama, njena primena i dalje ostaje ograničena strukturnim slabostima sistema međunarodne razvojne i humanitarne pomoći. Stoga se preporučuje da buduće inicijative prevaziđu deklarativnu podršku lokalizaciji i usmere se ka suštinskim institucionalnim reformama.

Prvo, postoji sve izraženija potreba za redefinisanjem arhitekture finansiranja kako bi se ona bolje uskladila sa lokalnim akterima i kontekstom u kojem deluju. To podrazumeva povećanje dostupnosti direktnih, fleksibilnih i višegodišnjih mehanizama finansiranja, kako bi odgovori na izazove bili prilagodljivi i kontekstualno specifični. Neophodno je ponovo

preispitati postojeće modele finansiranja, sa posebnim fokusom na decentralizaciju i regulatorne zahteve, u cilju unapređenja odgovaranja na potrebe i efikasnosti na lokalnom nivou.

Drugo, predlaže se redefinisanje pristupa jačanju kapaciteta. Umesto fokusa na usklađenost sa eksterno definisanim standardima, jačanje kapaciteta treba da bude usmereno ka dugoročnoj institucionalnoj autonomiji, kako bi lokalne organizacije mogle delovati kao nezavisni i strateški akteri u humanitarnom prostoru.

Treće, i najznačajnije, istraživanje ukazuje na potrebu rešavanja problema neravnoteže moći. Decentralizacija ne bi smela da se posmatra kao isključivo simbolično delegiranje, ukoliko se želi obezbediti stvarni uticaj lokalnih aktera na procese koji direktno utiču na njihove živote. To podrazumeva redefinisanje modela partnerstva u pravcu pravednije saradnje, u kojoj se lokalne organizacije ne posmatraju samo kao implementatori, već kao ko-kreatori humanitarne strategije. Time se zagovara prelazak sa nivoa politika na nivo prakse, uz premošćavanje jaza u načinu na koji se autoritet, resursi i odgovornost raspodeljuju, kako bi se unapredila efikasnost, relevantnost i održivost humanitarnog delovanja.

LITERATURA

Africa Humanitarian Action. (2024). Africa Humanitarian Action – African international non-governmental organization. Africa Humanitarian Action (AHA). https://africahumanitarian.org/

Agresti, A., & Franklin, C. A. (2013). Statistics: The art and science of learning from data (3rd ed.). Pearson.

Ahun, M. N., Aboud, F., Wamboldt, C., & Yousafzai, A. K. (2023). Implementation of UNICEF and WHO's care for child development package: Lessons from a global review and key informant interviews. Frontiers in public health, 11, 1140843.

Akiyama, N. (2016). Peaceful use agenda at the 2015 NPT review conference. Journal of the Atomic Energy Society of Japan, 58(2), 96–101. https://doi.org/10.3327/jaesjb.58.2_96

AL-SAQIR, B.M.A., The Role of Humanitarian Actors in Localizing the Humanitarian Response. International Review of the Red Cross, 97(900), pp.1179-1208.

American Red Cross. (2024). Building Safer Communities. Www.redcross.org. https://www.redcross.org/about-us/our-work/international-services/building-safer-communities.html

Antezza, A., Frank, A., Frank, P., Franz, L., Kharitonov, I., Kumar, B., ... & Trebesch, C. (2022). The Ukraine support tracker: which countries help Ukraine and how? (No. 2218). KIEL working paper.

Aschari-Lincoln, J. and Jäger, U.P., 2016. Analysis of determinants of revenue sources for international NGOs: Influence of beneficiaries and organizational characteristics. Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly, 45(3), pp.612-629.

Assal, M. A. (2008). Is it the fault of NGOs alone? Aid and dependency in Eastern Sudan. Chr. Michelsen Institute.

Atputharajah, A., & Wanga, J. (2020). The impact of resource dependence on the localization of humanitarian action: the case of Kenya. Local engagement refugee research network paper, 10.

Baguios, A., King, M., Martins, A. and Pinnington, R., 2021. Are we there yet? Localisation as the journey towards locally led practice. Overseas Development Institute (ODI),

October.https://globalfundcommunityfoundations.org/wp-content/uploads/2021/10/ODI-SH-Localisation-Report-Oct21-Proof06.pdf

Bain, L. E., Ngwayu Nkfusai, C., Nehwu Kiseh, P., Badru, O. A., Anne Omam, L., Adeagbo, O. A., ... & Kongnyuy, E. (2023). Community engagement in research in humanitarian settings. Frontiers in public health, 11, 1208684.

Bain, L. E., Nkfusai, C. N., Kiseh, P. N., Abdulganiyu, B. O., Lundi, A. O., Atanda, A. O., Ebuenyi, I. D., Gift, M., & Kongnyuy, E. (2023). *Community-engagement in research in humanitarian settings*. Frontiers in Public Health, 11, 1208684. https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1208684 (doi.org in Bing)

Baldwin, C. A. (2022). Shifting Power: Applying Ethical Leadership in the Pursuit of Locally Led Development (Doctoral dissertation, St. Thomas University).

Bano, M. (2019). Partnerships and the good-governance agenda: Improving service delivery through state–NGO collaborations. VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations, 30(6), 1270-1283.

Burnham, G., Hoe, C. H., Hung, Y. W., Ferati, A., Hasoon, T., et al. (2011). Perceptions and utilization of primary healthcare services in Iraq: Findings from a national household survey. (BMC International Health and Human Rights, 11, 15. https://doi.org/10.1186/1472-698X-11-15

Barakat, S., & Milton, S. (2020). Localisation across the humanitarian-development-Peace nexus. Journal of Peacebuilding & Development, 15(2), 147-163. https://doi.org/10.1177/1542316620922805

Beagles, J.E., 2021. Humanitarian INGO governance arrangements and forms of coordination. Nonprofit Management and Leadership, 32(2), pp.241-262.

Beigbeder, Y. (2023). The role and status of international humanitarian volunteers and organizations: The right and duty to humanitarian assistance (Vol. 12). BRILL.

Bhambra, G. K. (2014). Connected sociologies (p. 192). Bloomsbury Academic.

Bond, G. (2021). From Hubris to Humility: Localization and Legitimacy for International Non-Government Organisations (Doctoral dissertation, La Trobe University).

Braun, V., & Clarke, V. (2022). Conceptual and design thinking for thematic analysis. Qualitative psychology, 9(1), 3.

Bruschini-Chaumet, C., Shama, H., Othman, N. and van Hilten, M. (2019). The localization of aid in Jordan and Lebanon: Barriers and opportunities for women-led organizations. Action Aid.https://arab-region.actionaid.org/sites/arab-region/files/publications/The%20Localization%20of%20Aid%20to%20Jordan%20and%20Lebanon.pdf

Burger R., & Owens, T. (2011) Promoting transparency in the NGO sector: examining the availability and reliability of self-reported data. World Development, 2010, 38(9), 1263-1277

CARITAS. (2024). Caritas - Ending poverty, promoting justice, and restoring dignity. Caritas. https://www.caritas.org/

Castro-Arce, K., & Vanclay, F. (2020). Transformative social innovation for sustainable rural development: An analytical framework to assist community-based initiatives. Journal of Rural Studies, 74, 45-54. https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2019.11.010

Colombani, F., Encrenaz, G., Sibé, M., Quintard, B., Ravaud, A., & Saillour-Glénisson, F. (2022). Development of an evidence-based reference framework for care coordination with a focus on the micro level of integrated care: A mixed method design study combining scoping review of reviews and nominal group technique. Health Policy, 126(3), 245-261. https://doi.org/10.1016/j.healthpol.2022.01.003

Duclos, D., Ekzayez, A., Ghaddar, F., Chechhi, F., & Blanchet, K. (2019). Localisation and cross-border assistance to deliver humanitarian health services in North-West Syria: a qualitative inquiry for The Lancet-AUB Commission on Syria. Conflict and Health, 13(20), 1-10. doi:https://doi.org/10.1186/s13031-019-0207-z

Ebinumo, S., & Ikunga, S. A. (2019). The Dynamics of Foreign Aid and The Dependency Theory: The Nigeriaâ€™s Experience. NIU Journal of Humanities, 4(2), 87-94.

Edward, J. K. (2018). Conflict, customary law, gender, and women's rights in South Sudan *. South Sudan, pp. 57–73. https://doi.org/10.4324/9781315162638-4

Elayah, M., & Al-Mansori, R. (2024). Yemen's humanitarian collaboration during conflict: UN and local NGOs in focus. World Development Perspectives, 34(100585), 1-10.

Elkahlout, G., & Milton, S. (2023, June 15). Localisation of Yemen's humanitarian response. Retrieved from HPN: https://odihpn.org/publication/localisation-of-yemens-humanitarian-response/

Elkahlout, G., Milton, S., Yaseen, T., & Raweh, E. (2022). Localization of humanitarian action in War-torn Countries: The experience of local NGOs in Yemen. International Journal of Disaster Risk Reduction, 75, 102921. https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2022.102921

Emeh, I. E. J. (2013). Dependency theory and Africa's underdevelopment: A paradigm shift from pseudo-intellectualism: The Nigerian perspective. International Journal of African and Asian Studies, 1(1), 16-128.

Erdilmen, M. and Sosthenes, W.A. (2020). Opportunities and challenges for localization of humanitarian action in Tanzania. Local Engagement Refugee Research Network Paper, 8, pp.1-35.

Esmail, K. (2022). The Localization Agenda and its Effects on Humanitarian Operations: A Comparative Case Study of Haiti and Bangladesh.

Farny, E. (2016). Dependency theory: A useful tool for analyzing global inequalities today. E-International Relations, p. 23.

Ferati, A., & Beke-Trivunac, J. (2024). Localization of Humanitarian Aid. PRELIMINARY COMMUNICATION, 81-89. doi:10.56362/Rev24105081F

Fitzpatrick, M., I. Cordua, T. Atim, A. Kattakuzhy, and K. Conciatori. (2023). "Co-investigators but with different power": Local voices on the localization of humanitarian research. Feinstein International Center, Friedman School of Nutrition Science and Policy at Tufts University and Network for Empowered Aid Response. Boston, MA.

Frennesson, L., Kembro, J., de Vries, H., Van Wassenhove, L., & Jahre, M. (2021). Localisation of logistics preparedness in international humanitarian organisations. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management, 11(1), 81-106.

Frennesson, L., Kembro, J., De Vries, H., Jahre, M., & Van Wassenhove, L. (2022). "International humanitarian organisations' perspectives on localisation efforts". International Journal of Disaster Risk Reduction, 83, 103410. https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2022.103410

Friedman, B. D., & Allen, K. N. (2011). Systems theory. Theory & practice in clinical social work, 2(3), 3-20.

Galan, J. I., & Zuñiga-Vicente, J. A. (2022). Discovering the key factors behind multi-stakeholder partnerships for contributing to the achievement of sustainable development goals: Insights around the electric vehicle in Spain. Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 30(2), 829-845. https://doi.org/10.1002/csr.2391

Gannon, K. E., Crick, F., Atela, J., & Conway, D. (2021). What role for multi-stakeholder partnerships in adaptation to climate change? Experiences from private sector adaptation in Kenya. Climate Risk Management, p. 32, 100319. https://doi.org/10.1016/j.crm.2021.100319

Gary, S., Lenhard, W., Lenhard, A., & Herzberg, D. (2024). A tutorial on automatic post-stratification and weighting in conventional and regression-based norming of psychometric tests. Behavior Research Methods, 56(5), 4632-4642.

Garza-Santiago, E., Mancilla-Galindo, J., & Kammar-García, A. (2024). Local clinical trials in low-to-middle income countries as an ethical alternative to high-income country-led trials. https://doi.org/10.33774/coe-2024-wf61g

Gentilesco-Giue, J., & Petrescu, O. (2008). Case study 2005 – work–life, flexibility, and mobility: Ensuring global support of flexibility within IBM's on-demand company. Harmonizing Work, Family, and Personal Life, 116-130. https://doi.org/10.1017/cbo9780511488498.006

Ghosh, B. N. (2019). Dependency theory revisited. Routledge.

Grafham, O., Lahn, G., & Haselip, J. (2022). Scaling sustainable energy services for displaced people and their hosts: How policy and governance make a difference. https://doi.org/10.55317/9781784135249

Griffiths, H., Keirns, N., Strayer, E., Cody-Rydzewski, S., Scaramuzzo, G., Sadler, T., ... & Jones, F. (2015). Introduction to sociology. OpenStax.

Griffiths, H., Keirns, N., Strayer, E., Cody-Rydzewski, S., Scaramuzzo, G., Sadler, T., ... & Jones, F. (2015). Introduction to sociology. OpenStax.

Hailey, J., 2002. Localization as an ethical response to internationalization. International Human Resource Management: A European Perspective, p.90.

Harvey, B., Huang, Y., Araujo, J., Vincent, K., Roux, J., Rouhaud, E., & Visman, E. (2021). Mobilising climate information for decision-making in Africa: Contrasting user-centered and knowledge-centered approaches. Frontiers in Climate, 2. https://doi.org/10.3389/fclim.2020.589282

Hein, C., Eichhorn, N., & Lasch, R. (2020). Case study research in humanitarian logistics: Challenges and recommendations for action. Smart and Sustainable Supply Chain and Logistics – Trends, Challenges, Methods and Best Practices, 203-223. https://doi.org/10.1007/978-3-030-61947-3_14

HERA. (2024). HERA - Humanitarian Emergency Response Africa. HERA. https://hera-ngo.org/

Hidalgo, S., & O'CONNOR, A. (2019). Independent Review of the Added Value of the Central Emergency Response Fund (CERF) to the Venezuela Regional Refugee and Migration Crisis. DAHLIA-Development and Humanitarian Learning in Action.

Holdsworth, B., Connell, J., & Sutton, K. (2021). *Localisation: Evidence and literature review*. Humanitarian Advisory Group. https://humanitarianadvisorygroup.org/wpcontent/uploads/2021/07/Localisation_lit_review_WEB-1.pdf

Humanitarian Advisory Group (HAG) & Pacific Islands Association of Non-Governmental Organisations (PIANGO). (2019). *Measuring localisation: Framework and tools*. Humanitarian Advisory Group.

Humanitarian Country Team, South Sudan. (2023). South Sudan HCT Localisation Vision & Strategy.

Humanitarian Policy Group. (2021). Localization in humanitarian practice. Overseas Development Institute. https://odi.org/en/publications/localisation-in-humanitarian-practice/

ICVA. (2023). *A humanitarian localization baseline for Ukraine*. International Council of Voluntary Agencies.

ICVA. (2023, February 14). Measuring Humanitarian Localisation in Yemen – Baseline Report. Retrieved from ICVA: https://www.icvanetwork.org/resource/measuring-humanitarian-localisation-in-yemen-baseline-report/

IFRC. (2024). International Federation. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. https://www.ifrc.org

Imaduddin, R., & Syapitri, R. (2022). Localisation in humanitarian response: Strengthening local communities capacity through women's leadership in disaster risk reduction (Case study: Central Sulawesi and Banten province). Jurnal SUARGA: Studi Keberagamaan dan Keberagaman, 1(1), 01-16. https://doi.org/10.24090/suarga.v1i1.6570

International Red Cross and Red Crescent Movement. (2016). Nepal: Earthquake One-year progress report.

Izzo, M. F., Ciaburri, M., & Tiscini, R. (2020). The challenge of sustainable development goal reporting: The first evidence from Italian listed companies. Sustainability, 12(8), 3494. https://doi.org/10.3390/su12083494

Jain, A., Courvisanos, J., & Subramaniam, N. (2021). Localisation of the sustainable development goals in an emerging nation. Public Administration and Development, 41(5), 231-243. https://doi.org/10.1002/pad.1960

Kabonga, I. (2016). Dependency theory and donor aid: a critical analysis. Africanus: Journal of Development Studies, 46(2), 29–39.

Kauffeld, B. D. (2014). USAID & DOD: Analysis and recommendations to enhance development-military cooperation. https://doi.org/10.21236/ada609817

Keengwe, M., 1998. NGO roles and relationships: Partnership dilemmas for international and local NGOs (in Kenya) (No. 3). IIED.

Khan, A. K., & Kontinen, T. (2022). Impediments to localization agenda: humanitarian space in the Rohingya response in Bangladesh. Journal of International Humanitarian Action, 7(1), 14.

Khan, M., Parvaiz, G. S., Ali, A., Jehangir, M., Hassan, N., & Bae, J. (2022). A model for understanding the mediating association of transparency between emerging technologies and humanitarian logistics sustainability. Sustainability, 14(11), 6917. https://doi.org/10.3390/su14116917

Kharazishvili, Y., Kwilinski, A., Grishnova, O., & Dzwigol, H. (2020). Social safety of society for developing countries to meet sustainable development standards: Indicators, level, strategic benchmarks (with calculations based on the case study of Ukraine). Sustainability, 12(21), 8953. https://doi.org/10.3390/su12218953

Kharazishvili, Y., Kwilinski, A., Sukhodolia, O., Dzwigol, H., Bobro, D., & Kotowicz, J. (2021). The systemic approach for estimating and Strategising energy security: The case of Ukraine. Energies, 14(8), 2126. https://doi.org/10.3390/en14082126

Khoury, R. B., & Scott, E. K. (2024). Going local without Localisation: Power and humanitarian response in the Syrian War. World Development, p. 174, 106460. https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2023.106460

Khoury, R. B., & Scott, E. K. (2024). Going local without Localisation: Power and humanitarian response in the Syrian War. *World Development, 174*, 106460.

Kossowska, M., Szwed, P., Szumowska, E., Perek-Białas, J., & Czernatowicz-Kukuczka, A. (2022). Humanitarian responses to global emergencies: The context of Ukrainian war refugees in Poland. https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-1816073/v1

Krishna, S. J., & Daniel, J. A. (2021). Impact of Culture on Humanitarian Operations: Review and Insights. SCMS Journal of Indian Management, 18(2), 120–138.

Ku, M., Han, A., & Lee, K. (2021). The dynamics of cross-sector collaboration in centralised disaster governance: A network study of inter-organizational collaborations during the MERS epidemic in South Korea. International Journal of Environmental Research and Public Health, 19(1), 18. https://doi.org/10.3390/ijerph19010018

Langan, M. (2018). Neo-colonialism and donor interventions: Western aid mechanisms. Neo-colonialism and the poverty of development in Africa, pp. 61–88.

Larson, A. M., Sarmiento Barletti, J. P., & Heise Vigil, N. (2022). A place at the table is not enough: Accountability for Indigenous Peoples and local communities in multi-stakeholder platforms. World Development, 155, 105907. https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2022.105907

Leckel, A., Veilleux, S., & Dana, L. P. (2020). Local open innovation: A means for public policy to increase collaboration for innovation in SMEs. Technological Forecasting and Social Change, 153, 119891. https://doi.org/10.1016/j.techfore.2019.119891

Lee, K. V. (2005). Neuroticism: End of a doctoral dissertation. Qualitative Inquiry, 11(6), 933–938. https://doi.org/10.1177/1077800405276771

Löfqvist, S., Garrett, R. D., & Ghazoul, J. (2023). Incentives and barriers to private finance for forest and landscape restoration. Nature Ecology & Evolution, 7(5), 707-715. https://doi.org/10.1038/s41559-023-02037-5

Lysiak, L., Kachula, S., Hrabchuk, O., Filipova, M., & Kushnir, A. (2020). Assessment of financial sustainability of the local budgets: Case of Ukraine. Public and Municipal Finance, 9(1), 48-59. https://doi.org/10.21511/pmf.09(1).2020.05

Maputle, M. S., Ramavhoya, I. T., Makhado, L., & Lebese, R. T. (2020). Experiences of midwives and accoucheurs in implementation of pregnancy HIV guidelines in Limpopo province, South Africa. HIV & AIDS Review, 19(2), 116-124. https://doi.org/10.5114/hivar.2020.96508

Marbuah, G., Te Velde, D. W., Attridge, S., Lemma, A., & Keane, J. (2022). How do development finance institutions support national development goals? https://doi.org/10.51414/sei2022.017

Martin, D., Singer, S., & Mathias, B. (2021). Humanitarian accountability in displacement contexts: Five years on from the grand bargain. Refugee Survey Quarterly, 40(4), 349-362. https://doi.org/10.1093/rsq/hdab016

Mballa, C., Ngebeh, J., De Vriese, M., Drew, K., Parr, A., & Undie, C. (2020). UNHCR and partner practices of community-based protection across sectors in the east and Horn of Africa and the Great Lakes region. https://doi.org/10.31899/rh14.1042

McCordic, C., Pardello, R., Artibello, J., & LaLonde, J. (2020). Making decisions, not bricks: Collaborative decision making in community-led development projects. Interdisciplinary Journal of Partnership Studies, 7(1), 6. https://doi.org/10.24926/ijps.v7i1.2966

McGoldrick, C. (2015). The state of conflicts today: Can humanitarian action adapt? International Review of the Red Cross, 97(900), 1179-1208. https://doi.org/10.1017/s181638311600028x

Milner, J., Alio, M., & Gardi, R. (2022). Meaningful refugee participation: An emerging norm in the global refugee regime. Refugee Survey Quarterly, 41(4), 565–593. https://doi.org/10.1093/rsq/hdac007

Mohammed Zain, R., Mohd Zahari, H., & Mohd Zainol, N. A. (2023). Inter-agency information sharing coordination on humanitarian logistics support for urban disaster management in Kuala Lumpur. Frontiers in Sustainable Cities, 5, 1149454.

Moshtari, M., Zaefarian, G., & Vanpouke, E. (2023). How stakeholder pressure affects the effectiveness of international-local Nongovernmental organisation collaboration in LocalizLocalizationanitarian aid. Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly, 53(4), 866–897. https://doi.org/10.1177/08997640231196886

Natorski, M. (2023). Resilience in EU crisis interventions in Ukraine: A complexity perspective. Journal of Contemporary European Studies, 31(4), 1086-1105.

Nikidehaghani, M., & Hui-Truscott, F. (2024). Localisation of Humanitarian Aid: A Case Study of Cambodian Children's Trust's Sustainable Development. Australasian Accounting, Business and Finance Journal, 18(1), 3-25.

Nikidehaghani, M., & Hui-Truscott, F. (2024). Localisation of Humanitarian Aid: A Case Study of Sustainable Development in Cambodia. AABFJ, 18(1), 3-25.

Nyataya, B., Obwatho, S., Gichuhi, K., & Obunga, F. (2023). Food intervention programs on food security in nassir County, South Sudan. Strategic Journal of Business & Change Management, 10(3). https://doi.org/10.61426/sjbcm.v10i3.2695

ODI (2024). *Localization in humanitarian action: Progress, challenges, and future directions.* Overseas Development Institute.

OECD. (2005). Paris Declaration and Accra Agenda for Action - OECD. Www.oecd.org. https://www.oecd.org/dac/effectiven7ess/parisdeclarationandaccraagendaforaction.htm

Oloruntoba, S. & A. Gray, A. (2021). Impact of Culture on Humanitarian Operations: Review and Insights**.** https://www.researchgate.net/publication/353018647_Impact_of_Culture_on_Humanitarian_Operations_Review_and_Insights

Opitz-Stapleton, S., Street, R., Ye, Q., Han, J., & Hewitt, C. D. (2021). Translational science for climate services: Mapping and understanding users' climate service needs in CSSP China. Journal of Meteorological Research, 35(1), 64–76. https://doi.org/10.1007/s13351-021-0077-3

Oxfam International. (2024). Oxfam International. Oxfam.org. https://www.oxfam.org/

Palestini, S. (2021). From dependency theories to mechanisms of dependency: The contribution of Latin American independentists to global IR. In Latin America in global international relations (pp. 182-201). Routledge.

Patton, M. Q. (2015). Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice (4th ed.). Sage Publications.

Pedraza-Martinez, A. J., Hasija, S., & Van Wassenhove, L. N. (2020). Fleet coordination in decentralised humanitarian operations funded by earmarked donations. Operations Research, 68(4), 984-999. https://doi.org/10.1287/opre.2019.1941

Rabinovych, M., Brik, T., Darkovich, A., Savisko, M., Hatsko, V., Tytiuk, S., & Piddubnyi, I. (2023). Explaining Ukraine's resilience to Russia's invasion: The role of local governance. Governance. https://doi.org/10.1111/gove.12827

Raineri, L., Ivashchenko-Stadnik, K., & Petrov, R. (2020). Responding to hybridity in an unstable neighbourhood: The efficiency of the EU state-centric approach to the crisis in Libya and Ukraine. Kyiv-Mohyla Law and Politics Journal, 0(6), 1-25. https://doi.org/10.18523/kmlpj220689.2020-6.1-25

Reiter, M. D. (2019). Systems theory. In Substance Abuse and the Family (pp. 240-259). Routledge.

Robillard, S., Atim, T., & Maxwell, D. (2021). Localization: A "landscape" report. Final Report to USAID, Bureau of Humanitarian Assistance.

Rwafa-Ponela, T., Christofides, N., Eyles, J., & Goudge, J. (2020). Health promotion capacity and institutional systems: An assessment of the South African Department of Health. Health Promotion International, 36(3), 784-795. https://doi.org/10.1093/heapro/daaa098

S.W. Nepal Pvt. Ltd. (2022). *Listening exercise to advance locally led development: Final report*. USAID.

Scott, Z., Wooster, K., Few, R., Thomson, A., & Tarazona, M. (2016). Monitoring and evaluating disaster risk management capacity. Disaster Prevention and Management, 25(3), 412-422. doi:https://doi.org/10.1108/DPM-01-2016-0002

Shucksmith-Wesley, C. (2020). The International Red Cross and Red Crescent Movement Response to the West African Ebola Outbreak 2014. Infectious Diseases in the New Millennium: Legal and Ethical Challenges, 65-88.

Sida, L., Mooney, E., Lough, O., Fouad, L., & Eisemann, F. R. (2024). Independent review of the humanitarian response to internal displacement. HPG report. London: ODI (www. odi. org/en/publications/independentreview-of-the-humanitarian-response-to-internal-displacement).

Sloman, A., & Margaretha, M. (2018). The Washington group short set of questions on disability in disaster risk reduction and humanitarian action: Lessons from practice. International Journal of Disaster Risk Reduction, pp. 31, 995–1003. https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2018.08.011

Smith, G. (2021). Overcoming barriers to coordinating across social protection and humanitarian assistance: building on promising practices. Policy paper. June. Social Protection Approaches to Covid-19: Expert advice (SPACE). https://www. calpnetwork. org/publication/space-overcoming-barriers-to-coordinating-across-social-protection-and-humanitarian-assistance-building-on-promising-practices/(last accessed on 12 November 2021).

Somalia NGO Consortium, Rift Valley Institute, Centre for Humanitarian Change, & NEAR Network. (2017). *Somalia policy brief: Localisation of aid*. Somalia NGO Consortium.

Sonntag, H. (2000). Dependency Theory. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences, 3501–3505. https://doi.org/10.1016/B0-08-043076-7/01890-8

Stoddard, A., Poole, L., Willits-King, B., Tarom, N., & Harmer, A. (2020). Report on protection of the humanitarian space: Enhancing respect for international humanitarian law and humanitarian engagement. UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs.

Sugar, K., Mose, T. M., Nolden, C., Davis, M., Eyre, N., Sanchez-Graells, A., & Van der Horst, D. (2022). Local decarbonisation opportunities and barriers: UK public

procurement legislation. Buildings and Cities, 3(1), 895. https://doi.org/10.5334/bc.267

UNHCR. (2023). Outcomes of the Global refugee forum 2023. Global Refugee Forum 2023 and UNHCR The UN Refugee Agency.

UNHCR. (2024, December 11). What do recent events in Syria mean for Syrian refugees? Retrieved from UNHCR: https://www.unhcr.org/in/news/stories/what-do-recent-events-syria-mean-syrian-refugees

UNICEF Afghanistan. (2023). Afghanistan Humanitarian Situation Report.

UNICEF. (2022). "Evaluation of the UNICEF Brazil Country Programme (2017-2022) Final Report". UNICEF Brazil Country Office, Brasilia

UNICEF. (2024). Latin America and the Caribbean | UNICEF. Www.unicef.org. https://www.unicef.org/topics/latin-america-and-caribbean

USAID. (2022). *Moving toward a model of locally led development: FY 2022 localization progress report*. United States Agency for International Development.

Van Brabant, K., & Patel, S. (2018). Localisation in practice: emerging indicators and practical recommendations. Action Against Hunger - UK Communicating with Disaster Affected Communities Start Network.

Van der Auweraert, P. (2012). Introduction: The response to the 2006 crisis in Timor-Leste situated in policymaking on internal displacement. Ending the 2006 Internal Displacement Crisis in Timor-Leste, 9-11. https://doi.org/10.18356/9067d224-en

Van Uffelen, G., Kaut, J., Debons, P., Ngalemu, T., Zaki, S., Chapman, C., & Gupta, A. (2023). Food systems resilience dialogue and pathway development : Western Bahr el Ghazal state - South Sudan. https://doi.org/10.18174/585758

VanRooyen, M. (2026). *The State of Humanitarian Aid: 2026*. Harvard Humanitarian Initiative.

Warsame, A., Fuje, M., Checchi, F., Blanchet, K., & Palmer, J. (2022). Evaluating COVID-19 decision-making in a humanitarian setting: The case study of Somalia. PLOS Global Public Health, 2(3), e0000192. https://doi.org/10.1371/journal.pgph.0000192

WFP. (2024). Latin America and the Caribbean | WFP Innovation. Innovation.wfp.org. https://innovation.wfp.org/latin-america-and-caribbean

Wheeler, H. C., & Root-Bernstein, M. (2020). Informing decision-making with Indigenous and local knowledge and science. Journal of Applied Ecology, 57(9), 1634-1643. https://doi.org/10.1111/1365-2664.13734

WHO. (2022). World Health Organization. Who. int; World Health Organization. https://www.who.int/

Wilkinson, Olivia (2023) Faith, Local Actors, and the Localization of International Humanitarian Response, https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190076511.013.18

Williams, A. P. (2015). The development of collaboration theory: Typologies and systems approaches. In Advancing collaboration theory (pp. 34–62). Routledge.

Williams, W. (2019). Shifting Borders: Africa's Displacement Crisis and Its Security Implications. Washington, DC: Africa Center for Strategic Studies.

Yagub, A. I., & Mtshali, K. (2020). Internally displaced persons in south Darfur state, Sudan: A capability approach. The Indian Journal of Social Work, 81(1), 73. https://doi.org/10.32444/ijsw.2020.81.1.73-86

Yang, Y., 2022. Empowering or managing the locals? Within-organizational power relations and capacity building of Korean NGOs in Cambodia. Journal of International Development, 34(6), pp.1130-1144.

Yin, R. K. (2018). Case study research and applications: Design and methods (6th ed.). Sage Publications.

Zhu, X., Qu, W., Qiu, T., Zhao, L., Atiquzzaman, M., & Wu, D. O. (2020). Indoor intelligent fingerprint-based Localisation: Principles, approaches and challenges. IEEE Communications Surveys & Tutorials, 22(4), 2634-2657. https://doi.org/10.1109/comst.2020.3014304